

**БИЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕІСЛАВІ

НИТОНІЙ СКОВОРОДА
UNIVERSITY
IN PEREIASLAV

Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy
Państwowa Instytucja Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą”
Bialocerkowski Instytut Ustawicznej Edukacji Zawodowej
Zakład Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania
Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska

PSYCHOLOGICZNE I PEDAGOGICZNE ASPEKTY UCZENIA SIĘ DOROSŁYCH W SYSTEMIE KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO

*Zbiór materiałów z X Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej online
(12 grudnia 2024 r., m. Biała Cerkiew)*

Część 2.

Redakcja naukowa:
Yuliia Herasymenko
Yuliia Hrybovska
Zoia Sharlovych

Biała Cerkiew – Łomża, 2025

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕСЛАВІ

НУНКОРИІ SKOVORODA
UNIVERSITY
IN PEREASLAV

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

*Збірник матеріалів
X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(12 грудня 2024 року, м. Біла Церква)*

Частина 2.

Редакція наукова:
Юлія Герасименко
Юлія Грибовська
Зоя Шарлович

Біла Церква – Ломжа, 2025

Rekomendowany przez Radę Naukową Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy (Protokół nr 1 od 30.01.2025).

Redakcja naukowa: Yuliia Herasymenko, Yuliia Hrybovska, Zoia Sharlovyh

Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego : zbir materiałów z X Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej online (12 grudnia 2024 r., Biała Cerkiew). Część 2: BIUEZ PISW „UZE” NANP Ukrainy / Redakcja naukowa : Yuliia Herasymenko, Yuliia Hrybovska, Zoia Sharlovyh. Wydawnictwo : MANS w Łomży, Biała Cerkiew – Łomża, 2025, 303 s.

Recenzenci:

Kovalenko Oksana – prof., dr hab. nauk pedagogicznych, dyrektor Centrum Edukacji Międzynarodowej, profesor Zakładu Filologii Angielskiej na Charkowskim Narodowym Uniwersytecie Pedagogicznym imienia H.S. Skovorody, Ukraina;

Kossova-Silina Halyna – dr nauk pedagogicznych, kierownik Zakładu Technologii Nauczania, Bezpieczeństwa i Higieny Pracy oraz Edukacji Włączającej w Białocerkowskim Instytucie Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Ukraina.

ISBN 978-83-68480-00-9

DOI <https://doi.org/10.58246/XSLB8390>

Zbiór powstał w oparciu o materiały uczestników X Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego”. Konferencja była współorganizowana przez: Międzynarodową Akademię Nauk Stosowanych w Łomży (Rzeczpospolita Polska), Oddział Spółki Akcyjnej „Centrum Narodowe Kształcenia Zaawansowanego „Өрпег” Instytutu Zaawansowanego Kształcenia Nauczycieli w obwodzie Żambylskim (Kazachstan), Centrum Kształcenia i Przekwalifikowania Kierowców Pojazdów Samochodowych w Tbilisi (Gruzja), Narodowy Uniwersytet "Politechnika Zaporozka", Uniwersytet Hryhorija Skovorody w Perejasławiu, Instytut Edukacyjno-Badawczy Zarządzania Państwowego Uniwersytetu w Mariupolu (Kijów), Melitopolski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia Bohdana Chmielnickiego (Zaporoże).

Podczas konferencji uczestnicy omówili aktualne kwestie rozwoju kompetencji psychologicznych i pedagogicznych kadr dydaktycznych w czasie stanu wojennego, zagraniczne doświadczenia w kształceniu konkurencyjnych fachowców, kształtowanie gotowości nauczycieli do innowacyjnych działań w systemie kształcenia ustawicznego, organizowanie procesu edukacyjnego w oparciu o uczenie się zorientowane na osobowość i samokształcenie, wykorzystanie technologii cyfrowych w rozwoju zawodowym, doskonalenie nowoczesnych modeli rozwoju zawodowego kadry dydaktyczne i wsparcia psychologicznego dla edukacji dorosłych, a także integracja innowacyjnych podejść do uczenia się w edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej.

Materiały zawarte w zbiorze będą przydatne dla kadr dydaktycznych, studentów, doktorantów, młodych naukowców i wszystkich zainteresowanych zagadnieniami rozwoju zawodowego i kształcenia nowoczesnego kompetentnego specjalisty.

Zbiór został opracowany na podstawie gotowych materiałów dostarczonych przez autorów. Za kompletność i rzetelność i dokładność przedstawionych faktów, cytatów, statystyk, nazw własnych i styl prezentacji przypisów odpowiadają autorzy publikacji. Wydawca nie ponosi odpowiedzialności za materiały przekazane do publikacji.

Wydawnictwo: MANS w Łomży

© Białocerkowski Instytut Ustawicznej Edukacji Zawodowej, Ukraina, 2025;

© Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska, 2025.

*Рекомендовано Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України
(протокол № 1 від 30.01.2025 року)*

Наукова редакція: Юлія Герасименко, Юлія Грибовська, Зоя Шарлович

Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (12 грудня 2024 року, м. Біла Церква). Частина 2. БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України / Наукова редакція: Юлія Герасименко, Юлія Грибовська, Зоя Шарлович. Видавництво: MANS w Łomży, Біла Церква - Ломжа, 2025, 303 с.

Рецензенти:

Коваленко Оксана – директор Центру міжнародної освіти, професорка кафедри англійської філології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, докторка педагогічних наук, професорка;

Коссова-Сіліна Галина – завідувачка кафедри технологій навчання, охорони праці та інклюзивної освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидатка педагогічних наук.

ISBN 978-83-68480-00-9

DOI <https://doi.org/10.58246/XSLB8390>

Збірник укладено на основі матеріалів учасників X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти». Співорганізаторами конференції виступили: Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Польща), Філія АТ «НЦПК «Өрлеу» Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників у Жамбильській області (Казахстан), Тбіліський центр з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), Національний університет «Запорізька політехніка», Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Навчально-науковий інститут управління Маріупольського державного університету (м. Київ), Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя).

Під час проведення конференції було обговорено актуальні проблеми розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану, зарубіжний досвід підготовки конкурентоспроможних фахівців, формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в системі неперервної освіти, організацію освітнього процесу на основі особистісно-орієнтованого та самокерованого навчання, використання цифрових технологій у підвищенні кваліфікації фахівців, удосконалення сучасних моделей професійного розвитку педагогів і психологічний супровід освіти дорослих, а також питання інтеграції інноваційних підходів до навчання у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Матеріали збірника будуть корисними для викладачів, здобувачів освіти, аспірантів, молодих науковців та всіх, хто цікавиться питаннями професійного становлення й підготовки сучасного компетентного фахівця.

Збірник укладено з підготовлених матеріалів, наданих авторами. Відповідальність за повноту і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних назв та стиль викладення матеріалу несуть автори публікації. Видавництво не несе відповідальності за надані для публікації матеріали.

Видавництво: MANS w Łomży

© Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, Україна, 2025;

© Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща, 2025.

SPIS TREŚCI / ЗМІСТ

Spis treści / Зміст	5
Komunikat Prasowy / Прес-Реліз X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти»	10
ПРОГРАМА X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції	21
ТЕЗИ учасників X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції	25
Мавдрик Т. М. МОТИВАЦІЯ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ: НОВІ ГОРИЗОНТИ ДЛЯ ПТО	25
Максимова К. В. ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПОРТИВНИХ ЗВО): ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	30
Максимова К. В. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНИХ ЗВО	33
Мамчур Л. І. ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ТЕКСТОВІЙ ОСНОВІ	36
Маркова С. В., Марков І. Є. МЕНЕДЖМЕНТ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ: АДАПТАЦІЯ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ	41
Масенкулова А. М. БИОЛОГИЯ ПӘНІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ	44
Матвійчук Т. Д. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ “ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ”	48
Мирзалиева Э. Б. ТӨҢКЕРІЛГЕН ОҚЫТУ" ӘДІСІ: ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ	53
Мироненко О. Ю. ПОРАДИ ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ ЩОДО ЕМОЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	57
Мірошниченко І. С. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	60
Nyкупorets S. S. MOBILE APPLICATIONS FOR ENGLISH LANGUAGE LEARNING: MICROLEARNING AND MOTIVATION STRATEGIES FOR ADULT LEARNERS ...	64
Ніколаєва О. Б. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	69

Носик Ю. С. ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ .	73
Олізько О. В. РОЗВИТОК SOFT SKILLS ЗА ДОПОМОГОЮ VR-ТРЕНАЖЕРІВ	77
Омельченко П. С. РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	82
Османова А. М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДТРИМЦІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ	84
Острянюк Т. С. РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	88
Павленко Л. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПРИЧИНИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ СТУДЕНТІВ	92
Пахомов І. В. ГРОМАДЯНСЬКІ УЯВЛЕННЯ В КОМПЕТЕНТНІСНОМУ ПРОФІЛІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	96
Пахомова А. О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА У ДОРΟΣЛИХ	101
Пахомова І. А. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	104
Пачколін Ю. Е. СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ЯК СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ	108
Первина Л. С. ОГЛЯД ФОРМ АРТТЕРАПІЇ, ЩО МОЖУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИСЯ В АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	112
Пліщенко Н. М. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ КОЛЕДЖУ	120
Погодіна О.В. СТРАТЕГІЯ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	124
Погосян М. Г. МЕТОДИКА РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	126

Поліщук А. П. РОЛЬ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ У СТВОРЕННІ ПРОФЕСІЙНИХ КЕРІВНИКІВ-ЛІДЕРІВ	128
Понеділок Ю. В. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА КОГНІТИВНЕ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ ТА ФОКУС УВАГИ У НАВЧАННІ	131
Пономарьова В. В., Лупіка Т. О. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ВАДАМИ СЛУХУ	133
Попович О. В, Петrenchенко С. А. РОЛЬ ПЕДАГОГА У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ	138
Попович Т. А. ЗНАЧЕННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВОЄННИЙ ЧАС	140
Прокопенко М. В. ТЕМПЕРАМЕНТ, ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА САМООЦІНКА ЯК ГОЛОВНІ ФАКТОРИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	143
Прокопенко Н. В. МОТИВАЦІЙНІ ФАКТОРИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПРОЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ	147
Резніченко Т. А. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ЗНАЧУЩІСТЬ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА СЬОГОДЕННЯ	152
Рибалка В. В. ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ТА ОСВІТНІ ОРІЄНТАЦІЇ Й ОЧІКУВАННЯ ДОРΟΣЛОЇ ОСОБИСТОСТІ	156
Романовська Л. В. ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПІДТРИМКИ	164
Садова М.А. ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ ПОТЕНЦІАЛУ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ	168
Садуакасова К. М. МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ	173
Семенова Я. І. ГУМАНІЗАЦІЙНИЙ ПРІОРИТЕТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	178
Слободенюк О. О., Кондратюк С. М. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ	182
Стахорська І. О. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА ПРОЦЕСИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ	185

Степаненко Т. О. ПСИХІЧНІ СТАНИ ЯК ПОКАЗНИКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	189
Степанчук С. Л. ТВОРЧО-ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ	193
Степанюк Є. М., Петреченко С. А. РОЛЬ ПЕДАГОГА У САМОПРИЙНЯТТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ НАВЧАННЯ	200
Супрун Д.М., Супрун М.О., Кузь А.П. РОЗРОБКА АКАДЕМІКОМ В.І. БОНДАРЕМ ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ	202
Сус Н. М. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ПОЄДНАННЯ ОНЛАЙН ТА ОФЛАЙН ФОРМ	208
Таборідзе О. ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВОДІЇВ В ГРУЗІЇ	212
Торба Н. Г. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСОБЛИВА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МИСЛЕННЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	215
Ульянова В. С., Снедкова Л. А. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	218
Ульянова В. С., Снедкова Л. А. ІНТЕГРАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ	226
Федько С. О., Яценюк Л. В., Ткалик Р. В. ІНТЕГРАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДЛЯ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ	230
Фурс О. Й. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПТ) ОСВІТИ	236
Харчишина О. М., Матвієнко В. М. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	240
Царьова Л. О. ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	243
Цибульський Р. С., Петреченко С. А. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД П'ЯТИКЛАСНИКІВ В АДАПТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД	248
Цимбал І. П. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОСТІ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ	251

Чернюк О. М., Гаврилькевич В. К. ФОРМУВАННЯ КОНГРУЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКІВ В МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИНАХ	254
Четвертак Т. Ю., Ткаченко О. К. ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАСОБАМИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ	257
Чмеленко В. В. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	259
Чорнобук Л. В. ПРОФІЛАКТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ	263
Чукіна І. В. ЯК СТРЕС І НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ВПЛИВАЮТЬ НА ЯКІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	266
Швидкий Б. О., Кондратюк С. М. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗВО	271
Штепа О. А., Любименко О. М. ЦИФРОВІ ЗАСОБИ ДЛЯ ІНТЕРАКТИВНОСТІ ДІАЛОГУ ВИКЛАДАЧА ФІЗИКИ ЗІ ЗДОБУВАЧЕМ ОСВІТИ	273
Юдько Г.О. РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	277
Яковішина А.О. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА У ВОЄННИЙ ЧАС: ДОСВІД ТА ПРАКТИКИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ЗВІЛЬНЕНИХ У ЗАПАС ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ М. КРИВОГО РОГУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	281
Яницька Н.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ П(ПТ)О	285
Ярич І.Я. ПРОФЕСІЙНО-ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА- АНДРАГОГА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	288
Ярич І.Я. РЕАЛІЗАЦІЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	293
Яценко М.Г. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВИ СТУДЕНТІВ-ГУМАНІТАРІЇВ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	298

**KOMUNIKAT PRASOWY X MIĘDZYNARODOWEJ NAUKOWO-
PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI INTERNETOWEJ
„PSYCHOLOGICZNE I PEDAGOGICZNE ASPEKTY UCZENIA SIĘ
DOROSŁYCH W SYSTEMIE KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO”**

W dniu 12 grudnia 2024 r. w Białocerkowskim Instytucie Ustawicznej Edukacji Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy odbyła się X Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna online „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego”.

Konferencja była współorganizowana przez: Międzynarodową Akademię Nauk Stosowanych w Łomży (Rzeczpospolita Polska), Oddział Spółki Akcyjnej „Centrum Narodowe Kształcenia Zaawansowanego „Өрлеу” Instytutu Zaawansowanego Kształcenia Nauczycieli w obwodzie Żambylskim (Kazachstan), Centrum Kształcenia i Przekwalifikowania Kierowców Pojazdów Samochodowych w Tbilisi (Gruzja), Narodowy Uniwersytet "Politechnika Zaporozka", Uniwersytet Hryhorija Skoworody w Perejasławiu, Instytut Edukacyjno-Badawczy Zarządzania Państwowego Uniwersytetu w Mariupolu (Kijów), Melitopolski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia Bohdana Chmielnickiego (Zaporoże).

Moderatorami X Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej online byli Juliia Herasymenko, Kierownik Zakładu Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania, dr hab. nauk ekonomicznych, profesor oraz Volodymyr Kulishov, zastępca dyrektora ds. akademickich, kandydat nauk pedagogicznych, docent.

W Międzynarodowej konferencji wzięli udział przedstawiciele 19 regionów Ukrainy (Dniepropietrowskiego, Kijowskiego, Równińskiego, Zaporozkiego, Sumskiego, Mykołajowskiego, Czerkaskiego, Winnickiego, Donieckiego, Kirowohradskiego, Czernowieckiego, Tarnopolskiego, Chersońskiego, Odesskiego, Charkowskiego, Lwowskiego, Wołyń, Chmielnickiego, Połtawskiego) i 7 Krajów: Austrii, Polski, Kazachstanu, Turkmenistanu, Gruzji, Słowacji i Ukrainy.

Cel wydarzenia: omówienie aktualnych zagadnień rozwoju edukacji dorosłych w stanie wojennym, teoretycznych i stosowanych aspektów rozwoju zawodowego osobowości nauczyciela w systemie kształcenia ustawicznego, wprowadzenie innowacyjnych technologii nauczania w systemie edukacji dorosłych; wymiana

doświadczeń w zakresie rozwoju kompetencji psychologicznych i pedagogicznych nauczycieli w edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej.

Podczas konferencji omówiono szereg aktualnych zagadnień związanych z rozwojem kompetencji psychologiczno-pedagogicznych nauczycieli w stanie wojennym, doświadczeniami zagranicznymi w kształceniu konkurencyjnych specjalistów, rozwojem gotowości nauczycieli do działań innowacyjnych w systemie kształcenia ustawicznego, organizacją procesu edukacyjnego w oparciu o uczenie się zorientowane na osobowość i samokształcenie, wykorzystaniem technologii cyfrowych w procesie rozwoju zawodowego, doskonaleniem nowoczesnych modeli kształcenia ustawicznego.

Konferencję otworzyła Viktoriia Sydorenko, dyrektor Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, doktor hab. nauk pedagogicznych, profesor. Viktoriia Sydorenko opisała działalność edukacyjną i stosowane osiągnięcia BIUEZ w swoim raporcie: „Naukowe i metodologiczne wsparcie rozwoju zawodowego specjalistów na bazie Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznego Kształcenia Zawodowego. Inspirowane działaniem”.

Pani Viktoriia przeanalizowała najnowsze trendy na współczesnym rynku pracy, zapotrzebowanie na kompetencje w szkolnictwie wyższym i zawodowym oraz rolę Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznego Kształcenia Zawodowego w zapewnianiu jakości szkoleń i rozwoju zawodowego specjalistów.

Uczestnicy konferencji zostali powitani przez: Larysa Poliakova, prorektor ds. badań, innowacji i współpracy międzynarodowej na Państwowym Uniwersytecie Pedagogicznym im. Bohdana Chmielnickiego w Melitopolu, doktor nauk historycznych, docent; Denys Tarasenko, dyrektor Instytutu Edukacyjno-Badawczego Zarządzania na Państwowym Uniwersytecie w Mariupolu, dr nauk ekonomicznych, profesor; Alina Karavaieva, absolwentka programu «Zarządzania instytucjami edukacyjnymi» Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej.

W sesji plenarnej X Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego” wygłoszono referaty naukowe:

Dr filozofii Barbara Preitler, psycholog i psychoterapeuta, wykładowca na

Uniwersytecie w Klagenfurcie (Austria), z raportem naukowym: „Odporność psychiczna w trudnych czasach - umiejętności miękkie kontra umiejętności twarde”;

Elmira Mirzalieva, starszy wykładowca Zakładu Edukacji innowacyjnej i technologii informacyjnych Spółki Akcyjnej „Centrum Narodowe Kształcenia Zaawansowanego „Өрлеу” Instytutu Zaawansowanego Kształcenia Nauczycieli w obwodzie Żambylskim (Kazachstan), doktor filozofii w dziedzinie psychologii i pedagogiki, stypendystka Międzynarodowego Programu Bolashak (Kazachstan), z raportem naukowym: „Metoda odwróconego nauczania: efektywne wykorzystanie w procesie uczenia się”;

Valentyn Rybalka, profesor Zakładu Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, dr hab. psychologii, profesor, honorowy akademik Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, z raportem naukowym: „Edukacja dorosłych zorientowana na osobowość a orientacje edukacyjne i oczekiwania osobowości dorosłych”;

Svitlana Maslich, zastępca dyrektora ds. pracy edukacyjnej i metodologicznej Państwowej Instytucji Edukacyjnej Zawodowo-Technicznej „Winnicka Wyższa Szkoła Zawodowa Branże Usługowe”, doktor pedagogiki, z raportem naukowym: „Rozwój kluczowych kompetencji uczenia się przez całe życie w systemie kształcenia ustawicznego”;

Myroslava Sadova, dr hab. psychologii, profesor, wiodący badacz w Instytucie Psychologii Klinicznej Uniwersytetu Pan-Europejskiego (Bratysława, Słowacja), profesor Zakładu Psychologii Narodowego Uniwersytetu Nauk o Życiu i Środowisku Ukrainy (NUZiS, Kijów), z raportem naukowym: „Psychologiczne komponenty potencjału samorealizacji uzdolnionej osobowości”;

Zviad Taboridze, dyrektor Centrum Kształcenia i Przekwalifikowania Kierowców Pojazdów Samochodowych w Tbilisi (Gruzja), z raportem naukowym: „Zastosowanie innowacyjnych technologii nauczania w szkoleniu kierowców w Gruzji”;

Mykhailo Zhuk, docent Zakładu Metodologii Kształcenia Zawodowego i Nauk Społeczno-Humanistycznych Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, doktor filozofii, docent, z raportem naukowym: „Adaptacja priorytetów Edukacji 4.0 w doskonaleniu zawodowym nauczycieli Instytucji Edukacji Zawodowej (Zawodowo-Technicznej) w BIUEZ”;

Tetiana Mavdryk, metodysta Centrum Szkoleniowo-Metodycznego Edukacji Zawodowo-Tecjniczej w obwodzie Dniepropietrowskim, z raportem naukowym: „Motywacja i transformacja cyfrowa: nowe horyzonty dla Edukacji Zawodowej i Technicznej”;

Liudmyla Husieva, studentka drugiego roku studiów magisterskich na kierunku 073 „Zarządzanie” Bialocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, z raportem naukowym: „Platformy edukacyjne jako środek wsparcia w czasie wojny”;

Stanislav Horoshkov, student trzeciego roku studiów licencjackich na kierunku 101 „Ekologia” na Narodowym Uniwersytecie „Akademia Kijowsko-Mohylańska”, z raportem badawczym: „Kod da Vinci - nowoczesna edukacja: jak stać się uniwersalnym człowiekiem w XXI wieku”.

Zoia Sharlovyh, prodziekan ds. działalności międzynarodowej, adiunkt Międzynarodowej Akademii Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska, dr nauk pedagogicznych, z raportem naukowym: „Wpływ kształcenia ustawicznego na rozwój mistrzostwa zawodowego fachowca”.

Nawet w stanie wojennym organizatorom konferencji udało się stworzyć niezwykle intensywną atmosferę wydarzenia, która pozwoliła im podzielić się własnymi osiągnięciami, zademonstrować najciekawsze pomysły, otrzymać ogromny przepływ nowych, niezwykle przydatnych informacji, doświadczyć niesamowitych emocji związanych z wzajemną komunikacją i poszerzyć kontakty naukowe.

Otwarte środowisko informacyjne Bialocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, stało się platformą do interesującej dyskusji między krajowymi i zagranicznymi naukowcami, praktykami i kluczowymi interesariuszami.

Nagranie sesji plenarnej i wystąpień kluczowych prelegentów X Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego” można obejrzeć

na kanale YouTube BIUEZ, klikając tutaj:

<https://www.youtube.com/watch?v=o2q0xwZ3KWM>

ПРЕС-РЕЛІЗ

**X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-
КОНФЕРЕНЦІЇ «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ
ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

12 грудня 2024 року у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України відбулася X Міжнародна науково-практична інтернет-конференція **«Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти»**.

Співорганізаторами конференції виступили: Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Польща), Філія АТ «НЦПК «Өрлеу» Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників у Жамбильській області (Казахстан), Тбіліський центр з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), Національний університет «Запорізька політехніка», Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Навчально-науковий інститут управління Маріупольського державного університету (м. Київ), Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя).

Модераторами X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції виступили – **Юлія Герасименко**, завідувач кафедри педагогіки, психології та

менеджменту, доктор економічних наук, професор та **Володимир Кулішов**, заступник директора з навчальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент.

На конференцію було подано 300 заявок, зафіксовано 200 точок підключення. У Міжнародній конференції взяли участь представники 19 областей України (Дніпропетровської, Київської, Рівненської, Запорізької, Сумської, Миколаївської, Черкаської, Вінницької, Донецької, Кіровоградської, Чернівецької, Тернопільської, Херсонської, Одеської, Харківської, Львівської, Волинської, Хмельницької, Полтавської), та 7 країн світу: Австрії, Польщі, Казахстану, Туркменістану, Грузії, Словаччини та України.

Мета проведення заходу: обговорення актуальних проблем розвитку освіти дорослих в умовах воєнного стану, теоретичних і прикладних аспектів професійного становлення особистості педагога у системі неперервної освіти, упровадження інноваційних технологій навчання в систему освіти дорослих; обмін досвідом з питань розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

У ході конференції було обговорено низку актуальних питань, пов'язаних з розвитком психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану, зарубіжним досвідом підготовки конкурентоспроможних фахівців, розвитком готовності педагогічних

працівників до інноваційної діяльності в системі неперервної освіти, організацією освітнього процесу на засадах особистісно-орієнтованого та самокерованого навчання, використанням цифрових технологій у процесі підвищення кваліфікації фахівців, удосконаленням сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах сталого розвитку, психологічним супроводом освіти дорослого населення тощо.

Роботу X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» відкрила **Вікторія Сидоренко**, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор. Вікторія Вікторівна охарактеризувала освітню діяльність і прикладні здобутки БІНПО у доповіді: «Науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців на базі Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти. Окрилені дією».

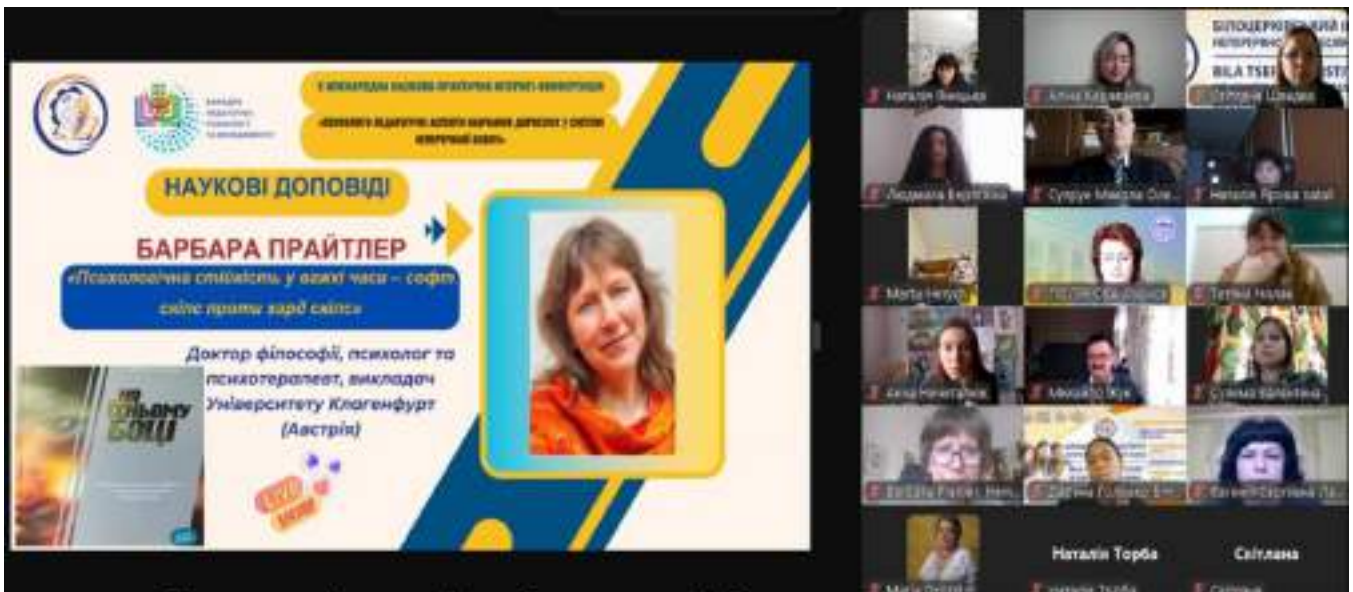
Вікторія Вікторівна проаналізувала новітні тенденції на сучасному ринку праці, попит на компетентності у сфері вищої і професійної (професійно-технічної) освіти та роль Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти у забезпеченні якості підготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

З вітальним словом до учасників конференції звернулися: **Лариса Полякова**, проректор з наукової, інноваційної роботи та міжнародної співпраці Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат історичних наук, доцент; **Денис Тарасенко**, директор

Навчально-наукового інституту управління Маріупольського державного університету, доктор економічних наук, професор; **Аліна Каравасва**, випусниця ОПП «Управління навчальним закладом» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти.

На пленарному засіданні X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» із науковими доповідями виступили:

Барбара Прайтлер, доктор філософії, психолог та психотерапевт, викладач Університету Клагенфурт (Австрія), із науковою доповіддю: «Психологічна стійкість у важкі часи – софт скілс проти хард скілс»;

Ельміра Мирзалієва, старший викладач кафедри інноваційної освіти та інформаційних технологій ФАТ «НЦПК «Орлеу» ІПК ІІІ по Жамбильській області, доктор філософії з психології та педагогіки, стипендіат міжнародної програми «Болашак» (Казахстан), із науковою доповіддю: «Метод перевернутого навчання: ефективне використання в процесі навчання»;

Валентин Рибалка, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, доктор психологічних наук, професор, почесний академік НАПН України, із науковою доповіддю: «Особистісно-орієнтована освіта дорослих і освітні орієнтації та очікування дорослої особистості»;

Світлана Масліч, заступник директора з навчально-методичної роботи ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг», кандидат педагогічних наук, із науковою доповіддю: «Розвиток ключових компетентностей для навчання впродовж життя в системі неперервної освіти»;

Мирослава Садова, доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту клінічної психології Пан-Європейського університету (Братислава, Словаччина), професор кафедри психології Національного університету біоресурсів та природокористування України (НУБіП, Київ), із науковою доповіддю: «Психологічні складові потенціалу самореалізації обдарованої особистості»;

Звіад Таборідзе, директор Тбіліського центру з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), із науковою доповіддю: «Застосування інноваційних технологій навчання при підготовці водіїв в Грузії»;

Михайло Жук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, кандидат філософських наук, доцент, із науковою доповіддю: «Адаптація пріоритетів освіти 4.0 в підвищенні кваліфікації працівників ЗП(ПТ) освіти у БІНПО»;

Тетяна Мавдрик, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, із науковою доповіддю: «Мотивація та цифрова трансформація: нові горизонти для ПТО»;

Людмила Гусєва, здобувачка II курсу освітнього ступеня «магістр» спеціальності 073 «Менеджмент» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, із науковою доповіддю: «Освітні платформи як засоби підтримки в умовах воєнного часу»;

Станіслав Горошков, здобувач III курсу освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 101 «Екологія» НУ «Кієво-Могилянська академія», із науковою доповіддю: «Код да Вінчі – сучасна освіта: як стати універсальною людиною у XXI столітті».

Зоя Шарлович, прорекан з міжнародної діяльності, ад'юнкт Міжнародної академії прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща, кандидат педагогічних наук, із науковою доповіддю: «Вплив неперервної освіти на розвиток професійної майстерності фахівця».

Організаторам конференції вдалося навіть в умовах воєнного стану створити неймовірно насичену атмосферу заходу, що дозволила поділитися власними напрацюваннями, продемонструвати найбільш цікаві ідеї, отримати колосальний потік нової, надзвичайно корисної інформації, пережити неймовірні емоції взаємного спілкування, розширити свої наукові контакти.

Відкрите інформаційне середовище Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти стало платформою для цікавої дискусії між вітчизняними та закордонними науковцями, педагогами-практиками і ключовими стейкхолдерами.

Запис пленарного засідання та виступи ключових спікерів X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти» можна переглянути на ютуб-каналі БІНПО за покликанням: <https://www.youtube.com/watch?v=o2q0xwZ3KWM>

ПРОГРАМА

X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету:

Вікторія СИДОРЕНКО, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Заступник голови організаційного комітету:

Юлія ГЕРАСИМЕНКО, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор економічних наук, професор.

Члени організаційного комітету:

Володимир КУЛІШОВ, заступник директора з навчальної роботи, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент;

Лідія ГОРОШКОВА, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор економічних наук, професор;

Лідія МАМЧУР, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;

Валентин РИБАЛКА, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор психологічних наук, професор, почесний академік НАПН України;

Наталія ТОРБА, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат психологічних наук, доцент;

Олег ФУРС, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат психологічних наук, доцент;

Леся ІНЖИЄВСЬКА, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат психологічних наук, доцент;

Юлія ГРИБОВСЬКА, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат економічних наук, доцент;

Ілля ПАХОМОВ, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України;

Зоя Шарлович, продекан з міжнародної діяльності, ад'юнкт Міжнародної академії прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща, кандидат педагогічних наук.

Владислав ЧЕРТОВ, викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України.

Відповідальний за технічне забезпечення:

Олег МЕДВІДЬ, технік II категорії Відділу цифровізації освітньої діяльності Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України.

Модератори конференції:

Юлія ГЕРАСИМЕНКО, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту, доктор економічних наук, професор;

Володимир КУЛІШОВ, заступник директора з навчальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ВІТАЛЬНА ПРОМОВА УЧАСНИКАМ
КОНФЕРЕНЦІЇ

ПАНЕЛЬ
НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

X МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ
ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 грудня 2024 року
об 11:00

Вікторія СИДОРЕНКО,
директорка Білоцерківського
інституту неперервної профе-
сійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України, докторка педа-
гогічних наук, професорка

Лариса ПОЛЯКОВА,
проректорка з наукової, іннова-
ційної роботи та міжнародної
співпраці Мелітопольського дер-
жавного педагогічного універси-
тету імені Богдана Хмельницько-
го, кандидатка історичних наук,
доцентка

Денис ТАРАСЕНКО,
директор Навчально-наукового
інституту управління Маріуполь-
ського державного університету,
доктор економічних наук,
професор

Аліна КАРАВАЄВА,
випускниця ОПП «Управління
навчальним закладом» Білоцер-
ківського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України

Барбара ПРАЙТЛЕР,
доктор філософії, психолог
та психотерапевт, викладач
Університету Клагенфурт
(Австрія)

Ельміра МИРЗАЛІЄВА,
старша виклФадачка кафедри
інноваційної освіти та інформа-
ційних технологій ФАТ «НЦПК
«Орлеу» ІПК ПП по Жамби-
льській області, докторка філо-
софії з психології та педагогіки,
стипендіат міжнародної про-
грами «Болашак» (Казахстан)

Валентин РИБАЛКА,
професор кафедри педагогіки,
психології та менеджменту
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН
України, доктор психологічних
наук, професор, почесний
академік НАПН України

Зоя ШАРЛОВИЧ,
кандидат педагогічних наук,
ад'юнкт Міжнародної Академії
Прикладних Наук в Ломжі
(Республіка Польща)

ПАНЕЛЬ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

**X МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Світлана МАСЛІЧ,
заступник директора
з навчально-методичної роботи
ДПТНЗ «Вінницьке вище
професійне училище сфери
послуг»

Мирослава САДОВА,
доктор психологічних наук,
професор, провідний науковий
співробітник Інституту клінічної
психології Пан-Європейського
університету (Братислава,
Словаччина), професор
кафедри психології Національного
університету біоресурсів
та природокористування
України (НУБіП, Київ)

Звіад ТАБОРІДЗЕ,
директор Тбіліського центру
з підготовки й перепідготовки
водіїв автотранспорту
(Грузія)

**Малгожата ПШИБИШ-
ЗАРЕМБА,**
професорка Національної
академії прикладних наук
імені Ігнатія Мосціцького
в Цеханові, докторка філософії

Анжела ЄСЬКОВА,
викладачка відокремленого
структурного підрозділу
«Костянтинівський індустріаль-
ний фаховий коледж державно-
го вищого навчального закладу
«Донецький національний
технічний університет

**12 грудня 2024 року
об 11:00**

Михайло ЖУК,
доцент кафедри методики
професійної освіти та соціаль-
но-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти ДЗВО «УМО» НАПН
України, кандидат філософ-
ських наук, доцент

Станіслав ГОРОШКОВ,
здобувач III курсу
освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 101 «Екологія»
НУ «Києво-Могилянська
академія»

Тетяна МАВДРИК,
методист Навчально-
методичний центр
професійно-технічної освіти
у Дніпропетровській області

Людмила ГУСЕВА,
здобувачка II курсу освітнього
ступеня «Магістр» спеціальності
073 Менеджмент Білоцерків-
ського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України

ТЕЗИ

учасників X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

МОТИВАЦІЯ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ: НОВІ ГОРИЗОНТИ ДЛЯ ПТО

*Мавдрик Т.М., методист Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області*

Я хочу занурити вас у світ, де навчання стає не просто обов'язком, а захоплюючою пригодою. У світ, де кожен здобувач освіти може розкрити свій потенціал і знайти своє покликання. Мова піде про одну з найактуальніших проблем сучасної освіти – мотивацію. Про рушійну силу будь-яких змін, особливо в контексті сучасної освіти.

Чому мотивація так важлива?

Світ змінюється стрімко. Пандемія, військовий стан, дистанційне навчання, стрес, невизначеність щодо майбутнього – все це негативно впливає на мотивацію здобувачів освіти. Ці зміни внесли свої корективи в освітній процес, підкресливши необхідність гнучких і індивідуальних підходів до навчання. Щоб подолати ці виклики, нам необхідно створити таке навчальне середовище, яке б не лише передавало знання, а й запалювало б у молоді бажання вчитися і розвиватися.

Як це зробити? Відповідь очевидна – цифрові інструменти!

Сучасні гаджети та програмне забезпечення відкривають перед нами безмежні можливості для створення інтерактивних, захоплюючих і ефективних навчальних середовищ. Уявіть собі підлітка, який з нетерпінням чекає на урок, адже там його очікує не нудна лекція, а можливість спроектувати власний

автомобіль у віртуальній реальності або провести експеримент на цифровому обладнанні. Або урок хімії, який перетворюється на подорож до таємниць атомів, або урок історії, який став віртуальною екскурсією до історичних подій. Це не фантастика, а реальність, яку нам дарують сучасні технології. Давайте розглянемо, як можна використовувати різні інструменти для створення динамічних та захопливих уроків.

Canva, Thinglink, Edpuzzle дозволяють створювати яскраві презентації, інтерактивні зображення та відео, що роблять навчання більш цікавим. Наприклад, Kahoot, є потужним інструментом для створення вікторин, квестів та інших інтерактивних форматів. З Edpuzzle можна створювати відеоуроки з паузами для запитань, а Thinglink – перетворювати будь-яке зображення на інтерактивну мапу з додатковою інформацією. Ourbox – це зручний інструмент для створення електронних підручників. А Renderforest та Animaker дозволяють створювати анімаційні відео, які можуть оживити будь-який навчальний матеріал. Штучний інтелект допомагає нам надавати учням швидко і детальну оцінку їхніх знань.

Існують різні інструменти в освіті і, відповідно є різні сфери застосування цифрових технологій, від загальноосвітніх предметів до професійної підготовки.

Тому під час професійного становлення здобувачам освіти на допомогу придуть комп'ютерні симулятори та тренажери. Вони зможуть надати їм можливість практикувати свої навички в безпечному та реалістичному середовищі. Наприклад: «VirtualWelding» фірми Fronius – для відпрацювання навичок ручного та роботизованого зварювання; «Cat® TechnologyExperience» – для навчання машиністів важкої будівельної техніки; «Kran-Simulator» – для навчання машиніста баштового крану; «ZDSimulator» – для навчання професій залізничного транспорту; CarMechanic Simulator – для навчання професій автомобільного транспорту; «SweetHome 3D, FloorPlan 3D, SketchUp» – для навчання майбутніх будівельників.

Інтерактивні 3D-моделі, симулятори, онлайн-платформи, віртуальна та доповнена реальність – це лише мала частина того, що може запропонувати

сучасний освітній простір для професійної підготовки здобувачів освіти.

Цифрові технології –це ключ до нових можливостей. Вони дозволяють нам:

1. Персоналізувати навчання. Кожен здобувач освіти є унікальним, тому навчання має бути адаптованим до його індивідуальних потреб і темпу. Цифрові інструменти дозволяють створювати персоналізовані навчальні траєкторії.

2. Зробити навчання інтерактивним: Завдяки симуляторам, віртуальній та доповненій реальності, навчання стає більш цікавим та ефективним. Учні можуть практикувати навички в безпечному середовищі, отримуючи зворотний зв'язок у реальному часі.

3. Надати зворотний зв'язок у реальному часі. Допомогти учням зрозуміти свої сильні сторони та над чим ще потрібно працювати.

4. Створити спільноту: Об'єднати учасників освітнього процесу в онлайн-просторі для обміну досвідом, знаннями та ідеями.

5. Розвиток softskills: Цифрові інструменти допомагають розвивати такі важливі навички 21 століття, як критичне мислення, креативність, адаптивність, навички комунікації, співпраця та вміння вирішувати проблеми.

Однак, цифрові технології – це лише інструмент. Головне – це те, як ми їх використовуємо. Щоб підвищити мотивацію здобувачів освіти, необхідно поєднати можливості цифрових технологій з психолого-педагогічними підходами. **Створити позитивну атмосферу в групі** (учень повинен відчувати, що його цінують і підтримують); **поставити чіткі цілі** (кожен здобувач освіти має розуміти, до чого він прагне і як може досягти успіху); **надавати зворотній зв'язок** (це допоможе учням зрозуміти свої сильні сторони та над чим ще потрібно попрацювати); **визнавати досягнення здобувачів освіти** (навіть найменші успіхи повинні бути відзначені)– все це важливо для того, щоб навчання стало для них захоплюючим процесом.

Ключову роль у цьому процесі відіграє педагог. Педагог – це не просто передавач знань, а й мотиватор, наставник, друг. Він повинен бути для своїх здобувачів освіти зразком для наслідування, демонструючи їм мотивацію до

навчання та прагнення до професійного розвитку. І саме від нього залежить, чи зможуть здобувачі освіти розкрити свій потенціал.

На Дніпропетровщині активно впроваджуються цифрові технології в освіту. Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти області реалізує низку проектів.

Одним із ключових проектів, який реалізується в області, це Школа розвитку ІТ-компетентності. Програма Школи охоплює широкий спектр тем, від основ роботи з цифровими інструментами до розробки власних навчальних матеріалів. Педагоги освоюють сучасні інструменти для створення інтерактивних уроків, використовують віртуальну та доповнену реальність, а також застосовують штучний інтелект в освітньому процесі. Завдяки цій школі, навчання у закладах стало більш ефективним, а здобувачі освіти отримали можливість розвивати не тільки професійні навички, але й такі важливі компетенції як критичне мислення, креативність та вміння працювати в команді.

Крім Школи НМЦ ПТО реалізується низка інших ініціатив, спрямованих на цифровізацію професійної освіти. Ми проводимо тренінги, майстер-класи, онлайн-курси та базові курси за програмою Cisco. Педагоги вчаться створювати інтерактивний контент, зокрема, інтерактивні вправи, плакати, веб-квести, використовувати різноманітні цифрові інструменти у своїй роботі.

Одним з яскравих прикладів є тренінговий курс зі створення імерсивного навчального контенту (доповнена VR та віртуальна реальність AR). Педагоги активно розробляють інноваційні навчальні матеріали, занурюючи здобувачів освіти в захопливий світ віртуальної реальності. Створюють віртуальні унікальні навчальні середовища, такі як майстерні виробничого навчання, кабінети загальноосвітньої підготовки та бібліотеки, створюють умови для ефективного та цікавого навчання. Здобувачі освіти мають можливість:

- **Набувати практичних навичок:** відпрацьовувати різноманітні операції на віртуальних верстатах, симуляторах електрообладнання чи віртуально керувати важкою будівельною технікою, що дозволяє їм поглибити

розуміння теоретичних знань та підготуватися до майбутньої професійної діяльності.

- **Отримувати унікальний досвід:** досліджувати історичні події, відвідувати музеї та лабораторії по всьому світу, не виходячи з аудиторії, що розширює їхній світогляд та стимулює інтерес до навчання.

- **Розвивати креативність та критичне мислення:** створювати власні віртуальні проекти, вирішувати нестандартні завдання та співпрацювати з однолітками в інтерактивних середовищах.

- **Отримувати доступ до знань 24/7:** користуватися віртуальною бібліотекою з великою кількістю навчальних матеріалів.

- **Вивчати складні процеси інтерактивно:** завдяки "живим" інструкційно-технологічним картам, які перетворюють статичні інструкції на динамічні та зрозумілі.

Завдяки використанню VR/AR, здобувачі освіти демонструють підвищений рівень зацікавленості та кращі результати навчання.

Сьогодні ми бачимо, що цифрові технології відкривають перед професійною освітою нові горизонти. Це і симулятори, і штучний інтелект, і віртуальна реальність наступного покоління дозволяють зробити навчання більш індивідуальним, цікавим та ефективним. А їх поєднання з психолого-педагогічними підходами, то це взагалі шлях до успіху. Створивши успішне мотиваційне навчальне середовище, ми зможемо не лише підвищити рівень знань наших учнів, але й виростити відповідальних, творчих і конкурентоспроможних фахівців.

ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПОРТИВНИХ ЗВО): ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Максимова К.В., *к.пед. н., доцент кафедри української та іноземних мов Харківської державної академії фізичної культури*

Гуманізація навчальних процесів у закладах вищої освіти є важливим напрямом освітніх реформ, спрямованих на створення сприятливого середовища для особистісного і професійного розвитку студентів. У системі професійної підготовки у спортивних ЗВО гуманізація відіграє особливу роль, оскільки майбутні фахівці в галузі спорту потребують інтеграції професійних знань із розвитком soft skills, серед яких особливе місце посідає володіння англійською мовою [2].

Англійська мова у професійній діяльності спортсменів та тренерів є важливим інструментом для комунікації, обміну досвідом на міжнародному рівні, участі в конференціях, семінарах та тренувальних зборах. Це обумовлює актуальність розробки інноваційних підходів до навчання англійської мови в спортивних ЗВО на основі гуманістичних принципів, що забезпечують комфортну адаптацію до освітнього процесу, розвиток інтересу до навчання та формування у студентів внутрішньої мотивації [4].

Метою цієї роботи є дослідження інноваційних підходів до гуманізації навчальних процесів у спортивних ЗВО та визначення ефективних стратегій для вивчення англійської мови.

У глобалізованому світі англійська мова стала основним засобом міжнародної комунікації, що вимагає від майбутніх фахівців, зокрема у спортивній галузі, володіння нею на високому рівні. Водночас традиційні методи викладання мови часто не відповідають потребам студентів спортивних ЗВО, які характеризуються високою динамічністю діяльності, активною участю у спортивних заходах та прагненням до практичного застосування знань.

Гуманізація навчального процесу спрямована на подолання цих викликів шляхом інтеграції особистісно орієнтованих підходів, створення комфортного навчального середовища та впровадження інноваційних методик [6]. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні особливості студентів, їхні професійні потреби та мотивацію, що сприяє ефективнішому засвоєнню англійської мови та розвитку професійної компетентності [3].

Гуманізація освіти передбачає перенесення акценту з формального засвоєння знань на розвиток особистості студента, його інтересів, здібностей та потреб [5]. У контексті вивчення англійської мови це означає:

- ✓ Використання інтерактивних методів навчання, які сприяють залученню студентів до активної участі у заняттях.

- ✓ Створення позитивного емоційного клімату в аудиторії, що знижує тривожність і сприяє відкритості до навчання.

- ✓ Забезпечення можливості застосування мови у реальних ситуаціях, що відповідають професійним потребам студентів.

Існують сучасні інноваційні методики, які спрямовані на адаптацію навчального процесу до специфіки спортивної діяльності [1]. Серед них варто виділити:

- ✓ **Методика CLIL (Content and Language Integrated Learning).** Інтеграція викладання англійської мови з фаховими дисциплінами, що дозволяє студентам засвоювати спеціальну термінологію у спортивній галузі та одночасно вдосконалювати мовні навички.

- ✓ **Використання цифрових платформ.** Онлайн-ресурси, такі як Duolingo, Quizlet, LingQ, дають змогу студентам самостійно вдосконалювати лексику, граматику та вимову.

- ✓ **Ігрові методи.** Інтерактивні ігри, дебати, рольові ситуації мотивують студентів до практичного застосування англійської мови.

Треба пам'ятати, що у спортивних ЗВО мотивація студентів є ключовим фактором успіху навчального процесу, тому основними стратегіями її формування ми вважаємо такі:

✓ **Поєднання навчання з професійною діяльністю.** Організація семінарів, тренінгів та майстер-класів англійською мовою за участі міжнародних фахівців.

✓ **Проектна діяльність.** Робота над спільними проектами, пов'язаними зі спортом, наприклад, створення презентацій, відеороликів чи статей англійською мовою.

✓ **Позитивне підкріплення.** Використання системи заохочень, яка мотивує студентів до подальших успіхів.

Отже, гуманізація навчальних процесів у спортивних ЗВО є необхідною умовою ефективної професійної підготовки студентів. Інноваційні підходи до викладання англійської мови, такі як методика CLIL, цифрові технології та ігрові методи, забезпечують інтеграцію навчання з реальними потребами студентів, сприяючи розвитку їхньої професійної компетентності.

Запровадження гуманістичних стратегій навчання дозволяє враховувати індивідуальні особливості та професійні інтереси студентів, створюючи умови для їхнього гармонійного розвитку. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення ефективності цих підходів у різних контекстах професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Андреева, Г. М. Методика викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. Київ: Освіта, 2021.
2. Дубровіна, І. В. Гуманізація навчального процесу: теорія і практика. Харків: Ранок, 2020.
3. Піщальникова, О. М. Інноваційні методи викладання англійської мови. Львів: Літопис, 2019.
4. Сухомлинський, В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 2017.
5. Томпсон, Дж. Використання CLIL у викладанні професійно-орієнтованих дисциплін. Лондон: Oxford Press, 2018.
6. Юркевич, М. М. Мотивація навчальної діяльності: теорія та практика. Харків: Ранок, 2021.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНИХ ЗВО

Максимова К.В., *к.пед. н., доцент кафедри української та іноземних мов
Харківської державної академії фізичної культури*

Навчальна мотивація є однією з центральних тем сучасної освіти. Вона визначає рівень залученості здобувачів вищої освіти спортивних ЗВО у навчальний процес, впливає на якість засвоєння знань та досягнення академічних результатів. Особливу роль у цьому відіграють індивідуально-психологічні чинники, які формують внутрішні та зовнішні спонукання до навчання [2].

Розуміння цих чинників дозволяє педагогам оптимізувати навчальний процес, орієнтуючись на індивідуальні потреби кожного студента. В умовах сучасних реформ у сфері освіти, які спрямовані на індивідуалізацію та гуманізацію навчального середовища, дослідження навчальної мотивації є надзвичайно актуальним, зокрема до вивчення мовних дисциплін здобувачами спортивних ЗВО[1].

Метою цієї роботи є аналіз індивідуально-психологічних особливостей здобувачів вищої освіти спортивних ЗВО, які впливають на формування навчальної мотивації до вивчення мовних дисциплін, та визначення шляхів їх урахування у педагогічній діяльності.

У сучасному світі, де швидкість змін і потік інформації постійно зростають, виникає необхідність формувати у здобувачів освіти не лише знання, але й навички самостійного навчання, критичного мислення та вміння пристосовуватися до нових умов. Основою для цього є сформована внутрішня мотивація до навчання. Проте у навчальній діяльності часто спостерігається низький рівень мотивації щодо вивчення мовних дисциплін у спортивних ЗВО, що може проявлятися у байдужості до навчання, пасивності або навіть відчуженні від освітнього процесу. Це спонукає до пошуку шляхів покращення

освітнього середовища, враховуючи індивідуально-психологічні характеристики особистості [2].

Сучасні дослідження підтверджують, що такі фактори, як темперамент, рівень емоційної стабільності, когнітивні інтереси та особистісні цінності, суттєво впливають на мотиваційну сферу. Зважаючи на це, важливим є інтегрування цих знань у практику освіти для створення умов, які максимально сприяють розвитку мотивації у здобувачів освіти [1].

Відомо, що навчальна мотивація охоплює сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, які зумовлюють активність здобувача освіти у навчанні. Її структура складається з таких компонентів:

✓ **Когнітивна складова.** Включає інтерес до змісту навчання, бажання отримувати нові знання та використовувати їх у реальному житті.

✓ **Мотив досягнення.** Спрямованість на успіх, прагнення перевершувати власні результати або досягати поставлених цілей.

✓ **Соціальна складова.** Відображає вплив соціального оточення, зокрема підтримки з боку викладачів, батьків та однокурсників.

Також, важливого значення набувають індивідуально-психологічні особливості особистості, які включають низку параметрів, що визначають реакції здобувачів освіти на освітній процес [2]. До них можна віднести:

✓ **Тип темпераменту.** Здобувачі з різними типами темпераменту (сангвініки, флегматики, холерики, меланхоліки) мають відмінності у швидкості сприйняття, реакції на труднощі та здатності до тривалої концентрації.

✓ **Емоційна стабільність.** Високий рівень емоційної стійкості сприяє збереженню мотивації навіть у складних ситуаціях, тоді як емоційна нестабільність може стати причиною уникання навчання.

✓ **Особистісні цінності.** Здобувачі освіти, які цінують знання та розглядають їх як засіб досягнення життєвих цілей, демонструють вищий рівень мотивації.

Треба зазначити, що зовнішні умови, в яких перебуває здобувач освіти, також мають значний вплив на формування мотивації:

- ✓ Підтримка з боку педагогів: створення позитивного емоційного клімату, використання мотиваційних технік.
- ✓ Навчальне середовище: сучасні технології, інтерактивні методи навчання та цікаві завдання сприяють підвищенню мотивації.
- ✓ Сімейне оточення: мотивація здобувачів освіти часто формується під впливом цінностей, прийнятих у родині.

Отже, індивідуально-психологічні особливості є фундаментом, на якому будується навчальна мотивація здобувачів освіти спортивних ЗВО до вивчення мовних дисциплін. Врахування таких чинників, як темперамент, рівень емоційної стабільності та особистісні цінності, дозволяє адаптувати освітній процес під потреби кожного учня, підвищуючи його ефективність.

Подальше дослідження цієї проблематики сприятиме розвитку інноваційних підходів у навчанні, що забезпечать індивідуалізований підхід та розкриття потенціалу кожного здобувача освіти.

Список використаних джерел:

1. Андреева, Г. М. Психологія особистості: сучасний погляд. Київ: Освіта, 2020.
2. Сухомлинський, В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 2017.
3. Юркевич, М. М. Мотивація навчальної діяльності: теорія та практика. Харків: Ранок, 2021.
4. Дубровіна, І. В. Психологія розвитку особистості в умовах навчання. Львів: Літопис, 2022.

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ТЕКСТОВІЙ ОСНОВІ

*Мамчур Л.І., докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти*

Для формування комунікативної компетентності особистості, майбутнього фахівця необхідні знання мовленнєвої комунікації та основних одиниць її структури, розуміння їх сутності і природи, взаємодії під час спілкування. Спираючись на дослідження комунікативної лінгвістики, констатуємо, що до основних структурних мовних одиниць, які забезпечують процес і результат вербального спілкування, відносять в більшості текст.

Комунікативна компетентність здобувача освіти формується і розвивається передусім на основі тексту і в процесі його створення, тому цілком умотивованим і пріоритетним складником лінгвістичного компонента формування комунікативної компетентності особистості є вчення про *текст*, на базі якого вивчаються мовні ознаки, стилістичні функції та комунікативні особливості лінгвістичних одиниць і який є кінцевим продуктом для реалізації та сприймання мовлення в межах комунікативної ситуації.

Відомості про текст, його структуру, особливості, категорії повинні забезпечити формування та розвиток мовної особистості, її комунікативної компетентності. Одним із шляхів ґрунтовного засвоєння української мови, вироблення ключових компетентностей щодо правильного, доречного й ефективного використання її в активній комунікативній взаємодії, усвідомлення мови як основи формування й формулювання думки є впровадження у навчання вивчення тексту як найвищого рівня мови.

Питання тексту, його закономірностей та особливостей посідає особливе місце в мовознавстві та лінгводидактиці, активно розглядалося у наукових розвідках учених (З. Бакум, Ф. Бацевич, О. Біляєв, А. Богуш, Л. Булаховський,

М. Вашуленко, Н.Голуб, О. Горошкіна, П. Дудик, С. Єрмоленко, С. Караман, А. Коваль, І. Кучеренко, Л. Мацько, М. Пентилюк, О. Пономарів, М. Плющ, В. Різун та ін.).

У сучасній науковій парадигмі текст позиціонує як ключове поняття лінгвістики, комунікативної лінгвістики, лінгвістики тексту, психології спілкування, методик навчання мови. Однак до цього часу серед дослідників немає одностайної думки щодо визначення поняття тексту як особливого лінгвістичного (мовного, мовленнєвого і комунікативного) явища. Одним із найпоширеніших є визначення, що текст (від. лат. *textum* – тканина, зв'язок, побудова) – це об'єднана змістовим зв'язком послідовність мовних одиниць, основними властивостями якої є зв'язність і цілісність. Текстом можуть бути як окремі слова або словосполучення, так і одне речення або сукупність їх, поєднаних семантично та змістовно цілісно. Текстом також вважається вся сукупність висловлювань, яка являє собою певну комунікативну систему. Переважно текст – це структурно-семантична мовна одиниця, що складається з декількох чи багатьох речень. Сучасні мовознавці (Ф. Бацевич, О. Селіванова, Л. Мацько та ін.) констатують, що текст є п'ятим, ієрархічно найвищим рівнем мовної структури. Текст самодостатній, може існувати самостійно і водночас взаємопов'язаний з іншими текстами під час спілкування, у ньому реалізуються всі рівні мови, функціонують усі мовні одиниці, пов'язані семантико-граматичним відношеннями. Л. Мацько, О. Мацько, О. Сидоренко вважають, що текст є основним поняттям, в якому «об'єднуються найважливіші ознаки найбільшої мовної одиниці: зв'язність, цілісність; єдність, завершеність; частина мовного потоку; фіксоване мовлення; результат мовлення [2, 451]». П. Дудик визначає текст як «писемний або усний мовленнєвий масив, найчастіше багатослівна семантична і граматична єдність, утворена одним чи кількома реченнями, що виражають завершену думку [1, 278]». Текст створюється за окремою комунікативною настановою мовця, внаслідок його прагнення виділити якусь частину висловлювання за певною ознакою (змістом, стилістично, логічно).

Як відомо, текст функціонує не тільки в писемній формі, а й в усній, реалізується в спілкуванні, а комуніканти у ньому висловлюють не тільки своє ставлення до повідомлюваного висловлювання, а й до співрозмовника, до комунікативної ситуації загалом.

Для формування і розвитку україномовної особистості необхідно забезпечити розвиток комунікативних умінь створювати текст, спрямований на досягнення задуму автора, з урахуванням не тільки добору мовних одиниць, поєднання й формування їх у цілісне змістове висловлювання, а особливо важливим з комунікативної точки зору є врахування особистості комуніканта, його можливостей, інтелектуальної і моральної готовності, прагнень, комунікативних цілей тощо. М. Пентилюк переконана, що «текст лежить в основі розвитку комунікативної компетентності особистості, і саме відомості про текст, його структуру, особливості, категорії повинні забезпечити уміння будувати усні й письмові висловлювання, спілкуватися в різних життєвих ситуаціях [3, 97]».

Серед головних завдань сучасного педагога є завдання сформувати якісно нову україномовну особистість – це виховати мовця, який буде дбати про красу і розвиток мови, творитиме україномовне середовище в усіх сферах суспільного життя, відроджуватиме культуру, звичаї і традиції українського народу, буде забезпечувати висококультурне інтелектуальне спілкування літературною мовою. Реалізація таких завдань у навчально-виховному процесі можлива на основі компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та соціокультурного підходів.

Комунікативні знання, уміння і навички є досить важливими й необхідними для здобувача освіти, майбутнього фахівця, оскільки вони забезпечують ефективність спілкування в усній та писемній формах і дозволять особистості сприймати, розуміти об'єктивний світ і впливати на нього в процесі життєдіяльності й спілкування.

До комунікативних умінь і навичок М. Пентилюк відносить «уміння правильно визначати тему висловлювання та чітко дотримуватися її меж;

будувати висловлювання відповідно до його мети, основної думки, адресата мовлення; використовувати найбільш вагомі факти й докази для розкриття теми та основної думки; будувати висловлювання логічно й послідовно, тобто встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами та явищами, робити необхідні узагальнення і висновки; вибирати тип і стиль мовлення залежно від мети і ситуації спілкування; використовувати різноманітні мовні засоби відповідно до типу, стилю, жанру висловлювання; удосконалювати висловлювання (коректувати усне й редагувати писемне мовлення) [3, 72]. У зв'язку із зазначеним вище визначаємо, що комунікативні вміння – це спеціальні вміння створювати власні висловлювання відповідно до комунікативної ситуації, використовуючи вербальні та невербальні засоби спілкування, брати активну участь у комунікації і досягати успіху в міжособистісному спілкуванні. На текстовій основі слід розвивати такі комунікативні вміння:

- розкривати тему висловлювання;
- визначати мету й ідею тексту відповідно до комунікативного мотиву;
- вживати мовностилістичні засоби, адекватні комунікативній ситуації;
- доречно обирати стиль, тип і жанр мовлення для продукування власних висловлювань;
- створювати тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до комунікативної мети адресата й ситуації спілкування;
- поетапно породжувати тексти у комунікативному процесі;
- виявляти, удосконалювати й корегувати порушення у побудові текстів відповідно до вимог комунікативної ситуації;
- уміло спілкуватися, орієнтуючись у комунікативній ситуації;
- встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником;
- прогнозувати та змінювати стратегії комунікативних дій і поведінки спілкування;
- комунікативно доцільно користуватися паралінгвістичними засобами;
- виявляти недоліки в комунікативному процесі, успішно усувати їх.

Україномовна особистість, що володіє такими комунікативними вміннями, не може раптово з'явитися в середній чи старшій школі, її формування, удосконалення і розвиток має продовжуватися все життя.

Отже, формування і розвиток українськомовної особистості повинне здійснюватися з урахуванням компетентнісного, особистісно орієнтованого, соціокультурного, комунікативно-діяльнісного та функційно-стилістичного спрямування і передбачати розвиток комунікативних умінь здобувачів освіти, розвинути які допомагає текст як основна комунікативна одиниця, а створення його є вищим рівнем прояву комунікативної компетентності особистості.

Список використаних джерел:

1. Дудик П. С. Стилістика української мови : навчальний посібник К. : Академія, 2005. 368 с.
2. Л. І. Мацько, О. М. Мацько, О. М. Сидоренко Стилістика української мови : підручник, [за заг. ред. Л. І. Мацько]. К. : Вища школа, 2003. 462 с.
3. Пентиліук М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей К. : Ленвіт, 2012. – 256 с.

МЕНЕДЖМЕНТ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ: АДАПТАЦІЯ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ

Маркова С. В., *д.е.н., професор кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Запорізького національного університету*

Марков І. Є., *здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» Запорізького національного університету*

Війна створює безліч викликів для здобувачів освіти: психологічні травми, переміщення, обмежений доступ до навчальних ресурсів та нестабільність освітнього процесу. У цих умовах менеджмент бізнес-процесів стає критично важливим для організації навчання, що враховує індивідуально-психологічні особливості здобувачів освіти. Це дозволяє підтримувати мотивацію до навчання, адаптувати освітнє середовище до змін та забезпечувати емоційну підтримку учнів. Важливим аспектом є інтеграція сучасних цифрових технологій, які сприяють доступу до дистанційного навчання та створенню індивідуалізованих освітніх траєкторій. Такий підхід допомагає не лише мінімізувати вплив кризи на освітній процес, але й формує в учнів стійкість до стресу та мотивацію до подальшого розвитку, що є важливим у контексті післявоєнного відновлення країни. Таким чином, поєднання ефективного менеджменту та врахування психологічних особливостей здобувачів освіти є ключовим фактором підтримки та розвитку освітньої системи в умовах війни.

Освітня система в умовах війни стає важливим інструментом підтримки суспільної стабільності та формування громадянської свідомості. Ефективне управління освітніми процесами з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей дозволяє адаптувати систему до нових викликів і забезпечити безперервність навчання навіть в екстремальних умовах. Формування стійкої мотивації в умовах війни є основою для забезпечення освітньої активності

здобувачів освіти. Освітній процес має адаптуватися до потреб і психологічного стану учнів, допомагаючи їм зберігати інтерес до навчання та віру в майбутнє. Рівність доступу до освіти стає ще більш актуальною в умовах вимушеної міграції, розриву зв'язків між учнями та навчальними закладами, а також нерівного доступу до технологій. Менеджмент освітніх бізнес-процесів дозволяє ефективніше розподіляти ресурси та враховувати індивідуальні потреби кожного здобувача освіти. Підготовка до післявоєнного відновлення країни напряму залежить від ефективності освітньої системи під час війни. Формування компетентних і мотивованих здобувачів освіти є ключовим фактором для економічного, соціального та культурного відродження. Освіта як чинник психологічної стабільності допомагає здобувачам освіти не лише здобувати нові знання, але й розвивати навички подолання кризових ситуацій, що позитивно впливає на їхнє самовизначення та майбутню активність у суспільстві.

Визначимо конкретні кроки для реалізації менеджменту бізнес-процесів в освітній сфері в умовах воєнного часу (рис. 1). Ці кроки необхідні для забезпечення стабільності та ефективності освітніх бізнес-процесів в умовах війни. Вони дозволяють швидко оцінити поточну ситуацію, виявити найбільші проблеми, з якими стикаються учні та викладачі, та оптимізувати освітні процеси під змінні обставини. Адаптивність освітньої системи до нових умов допомагає зберегти безперервність навчання та забезпечити підтримку всіх учасників освітнього процесу, незважаючи на обмеження, спричинені війною. Ключовим є також впровадження нових технологій для дистанційного навчання та управління процесами, що дозволяє ефективно організувати освітній процес в умовах нестабільності. Психологічна підтримка здобувачів освіти та викладачів допомагає знизити стрес і підтримати мотивацію до навчання, що є важливим фактором у кризових умовах. Моніторинг і корекція процесів дають можливість оперативно реагувати на зміни, забезпечуючи тим самим ефективність навчання і підтримку учасників освітнього процесу в довгостроковій перспективі.

Аналіз ситуації та пріоритизація потреб		Провести оцінку поточного стану освітньої системи, визначити основні виклики та потреби, спричинені війною. Це допоможе зрозуміти, які аспекти потребують термінового втручання, наприклад, забезпечення доступу до навчальних матеріалів або підтримка психологічного стану учнів.
Розробка адаптивної стратегії		Створити план дій для оптимізації бізнес-процесів, враховуючи сучасні обмеження та доступні ресурси. Стратегія має включати впровадження дистанційного навчання, підтримку учнів у кризових умовах та адаптацію методів навчання до нових викликів.
Інтеграція сучасних технологій		Використати цифрові інструменти для управління процесами, забезпечення навчання та комунікації. Це включає платформи для онлайн-освіти, системи моніторингу навчальної успішності та інструменти для взаємодії з учнями й батьками.
Психологічна підтримка учасників освітнього процесу		Впровадити програми психологічної допомоги для учнів і викладачів, орієнтуючись на зменшення стресу та підтримку мотивації. Освітнє середовище має сприяти емоційному відновленню і створювати умови для ефективного навчання.
Моніторинг та адаптація процесів		Регулярно оцінювати ефективність впроваджених змін та за потреби коригувати їх. Це дозволяє реагувати на нові виклики, які виникають у ході війни, та забезпечувати сталий розвиток освітньої системи.

Рис. 1. Кроки для реалізації менеджменту бізнес-процесів в освітній сфері в умовах воєнного часу

Ці кроки забезпечують оптимальне управління освітніми бізнес-процесами, сприяючи їхній стійкості та адаптивності в умовах війни.

Отже, менеджмент бізнес-процесів в освітній сфері під час війни є важливим інструментом для забезпечення стабільності та адаптації навчального процесу до умов кризи. Адаптація освітніх процесів, впровадження сучасних технологій і надання психологічної підтримки здобувачам освіти сприяють збереженню мотивації до навчання та допомагають підтримувати ефективність освітнього процесу навіть за обмежених ресурсів. Оцінка та корекція процесів на кожному етапі дозволяє оперативно реагувати на нові виклики та зберігати якість освіти, що є важливим не лише для поточного становища, але й для майбутнього відновлення країни після війни.

БИОЛОГИЯ ПӘНІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

Масенкулова А. М.,

Жамбыл облысы, Байзақ ауданы

Бурыл орта мектебінің биология пәні мұғалімі

Қазіргі әлем қарқынды дамып келеді, болашақ ұрпақтан күрделі технологияларға бейімделуге және пәнаралық мәселелерді шешуге көмектесетін дағдыларды талап етеді. Осы сын-қатерлерге жауап беретін тиімді білім беру әдістемелерінің бірі STEM – оқыту (Science, Technology, Engineering, Mathematics-ғылым, технология, Инженерия, Математика) болып табылады. STEM оқыту дегеніміз не? STEM оқыту-бұл практикалық мәселелерді шешу үшін ғылыми және техникалық пәндердің интеграциясы.

Қазақстанда STEM білім беру жүйесі соңғы жылдары белсенді дамып келеді. Бұл дамудың негізінде Білім мен ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы жатыр, ол STEM контекстінде мектептегі білім берудің мазмұнын жаңартуды көздейді.

STEM элементтерін оқу бағдарламасына енгізу арқылы оқушылардың ғылыми-техникалық білімін арттыру .

2014 жылдан бері мектептерде робототехника бойынша республикалық олимпиадалар өткізіледі, бұл оқушыларға халықаралық деңгейде бәсекеге түсу мүмкіндігін береді.

Қазақстанның STEM білім беру жүйесі әлемдік стандарттарға сәйкес дамып, оқушыларға жаңа мүмкіндіктер мен дағдыларды меңгеруге көмектеседі.

Қазіргі білім беру жүйесі оқушылардың пәндік білімін ғана емес, олардың зерттеушілік, шығармашылық және өмірлік дағдыларын қалыптастыруды мақсат етеді. STEM - осындай дағдыларды дамытуға арналған кешенді әдіс екеніне көз жетіп отыр.

Мектеп бағдарламасына STEM тәсілін енгізу балалардың сыни ойлауын, шығармашылығын, коммуникациясын және командада жұмыс істеу қабілетін

дамытуға ықпал етеді. Мұндай оқытудың нәтижелері әсіресе оқушылардың жобалық қызметінде айқын көрінеді.

STEM бағдарламалары арқылы білім алушылар өздерінің қызығушылықтары мен қабілеттеріне сәйкес келетін мамандықты таңдай алады. Болашақта білім алушылар өзін-өзі дамытуға қабілетті болады, өйткені STEM білімі оларға қажетті құралдарды ұсынады. STEM білім беру моделі оқушылардың зерттеу дағдыларын, шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін дамытуға, сондай-ақ болашақта табысты мансап үшін қажетті дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл модель қазіргі қоғамдардың талаптарына жауап беретін білім беру жүйесін құруға әсер етеді.

Бұл тәсіл пәнаралық жобаларға негізделген, онда оқушылар оқшау емес, нақты мәселелер аясында білім алады. Мысалы, экологиялық таза қала үлгісін жасау үшін жұмыс істей отырып, балалар физика, химия, биология, математика пәндерін оқиды, сонымен қатар инженерлік шешімдер мен цифрлық технологияларды пайдаланады. STEM жобаларының нәтижелерінің бірі "Ақылды жылыжай" жобасы. Оқушылар Arduino сияқты сенсорлар мен бағдарламаланатын құрылғылар арқылы температура мен ылғалдылықты бақылайтын автоматтандырылған жылыжай әзірлеуде. Бұл жоба биология (өсімдіктер және олардың қажеттіліктері), физика (датчиктер және жылу алмасу), Информатика (бағдарламалау) және инженерия (құрылғыны құрастыру) туралы білімді біріктіреді.

Нәтижесінде білім алушылар бағдарламалау дағдыларын дамытады, нақты мәліметтермен жұмыс істеуді үйренеді және практикалық мәселелерді шешу үшін ғылыми білімді қолданады. Бұл олардың жаратылыстану пәндері мен технологияларына деген қызығушылығын арттырады.

Осындай жобалар арқылы білім алушылар сыни тұрғыдан ойлауды, проблемаларды талдауды және дәлелдерге негізделген шешімдерді іздеуге машықтанады. Білім алушылар топтық жұмыстар арқылы көптеген жобаларды бірлесіп орындай отырып, қарым-қатынас пен көшбасшылық дағдыларын дамытатын кооперацияны қалыптастырады. Сонымен қатар оқушылар

проблемаларды шешуге қараптан тыс қарауды үйрене отырып, креативті шығармашылықтарыда өседі.

Балалар заманауи цифрлық құралдарды меңгереді және оларды жобаларды орындау үшін пайдалануды үйрену барысында түрлі технололияларды тиімді пайдалана білетін болады.

Биология пәнінде STEM технологияларын тиімді қолдану оқушыларға бірнеше маңызды пайда әкеледі және ғылыми ізденістердің жаңа өнімдерін шығарады. Оқушылар биологияның әртүрлі аспектілерін зерттеуге арналған жобалар жасайды, мысалы, экосистемалардың динамикасы, генетикалық өзгерістер, немесе өсімдіктер мен жануарлардың адаптациясы. Бұл жобалар практикалық тәжірибе мен теориялық білімді біріктіреді.

Интерактивті тәжірибелер арқылы STEM әдістері арқылы оқушылар виртуалды және физикалық эксперименттер жүргізе алады. Мысалы, генетикалық модификацияланған организмдерді (ГМО) зерттеу немесе экологиялық жүйелердегі тепе-тендікті модельдеу. Бұл тәжірибелер оқушылардың ғылыми әдістерді қолдану дағдыларын дамытады.

Кросс-дисциплинарлық зерттеулер бойынша биология мен басқа пәндерді (физика, химия, математика) біріктіре отырып, оқушылар күрделі пәнаралық мәселелерді шешуге қатысады. Мысалы, экологиялық проблемаларды шешу үшін математикалық модельдер жасау.

Оқушылар жаңа технологияларды (мысалы, биоинформатика, робототехника) пайдалана отырып, биологиялық зерттеулерді жүргізеді. Бұл оларға заманауи ғылыми құралдармен жұмыс істеуді үйретеді.

STEM білім беру оқушылардың сыни ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді, олар ғылыми құбылыстарды тереңірек түсініп, нақты мәселелерді шешуге дайын болады.

Оқушылар өз идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік алады, бұл олардың шығармашылық қабілеттерін арттырады.

STEM жобалары көбінесе топта жұмыс істеуді талап етеді, бұл оқушылардың коммуникация және командада жұмыс істеу дағдыларын

дамытуға көмектеседі.

Практикалық және интерактивті әдістер арқылы биология пәніне деген қызығушылық артады, бұл оқушылардың білім алуға деген ынтасын күшейтеді.

STEM технологияларын биология сабақтарында қолдану оқушылардың білімін тереңдетіп, олардың ғылыми зерттеулерге деген қызығушылығын арттырады, сонымен қатар ХХІ ғасырдың талаптарына сай бәсекеге қабілетті тұлғаларды қалыптастыруға ықпал етеді.

Қолданған әдебиет:

1. Доклад всемирного экономического форума. Интернет-ресурс. Режим доступа: <http://reports.weforum.org/global-risks-2019/chapter-one/>

2. Developing STEAM Education to Improve Students' Innovative Ability. Интернет-ресурс. Режим доступа: <https://steamedu.com/developing-steam-education-to-improve-students-innovative-ability/>.

3. «Путь к успеху: американская стратегия STEM-образования». Интернет-ресурс. Режим доступа: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/12/STEM-Education-Strategic-Plan-2018.pdf> (15.02.2020).

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ “ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ”

Матвійчук Т. Д., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Якість процесу здобування вищої освіти значною мірою залежить від рівня мотивації здобувачів. Мотивація до навчання є об'єктивним чинником, який визначає ставлення до освіти, обсяг докладених до навчання зусиль, наполегливість та старанність в освітній діяльності. Вмотивованість навчатися має вплив на якість освітнього процесу, як з позиції здобувачів, так і з позиції освітян. Саме тому дослідження особливостей навчальної мотивації є важливим джерелом отримання інформації, яка необхідна для пошуку можливих шляхів покращення мотиваційних чинників навчання та у підборі форматів процесу навчання.

З метою вивчення навчальної мотивації здобувачів освіти, що навчаються за освітньою програмою “практична психологія”, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності було проведено опитування із збору первинної інформації з досліджуваної теми. З використанням застосунку Google форм, студентам, що навчаються за освітньою програмою “практична психологія” було запропоновано відповісти на декілька питань, які стосуються особливостей навчальної мотивації.

В опитуванні взяли участь 43 здобувачі освіти відповідної освітньої програми (N=147; n=43).

На питання *“Зазначте, будь ласка, наскільки рівень Вашої мотивації до навчання відповідає рівню мотивації станом на час вступу в університет?”* 34,9% опитаних відповіли, що рівень мотивації частково відповідає початковому; 25,6% здобувачів обрати варіант відповіді *“повністю відповідає”*;

20,9% здобувачів зазначили, що рівень мотивації майже не відповідає початковому; 18,6% опитаних зазначили, що станом на момент опитування рівень мотивації повністю відрізняється від рівня мотивації станом на час вступу в університет (рис. 1).

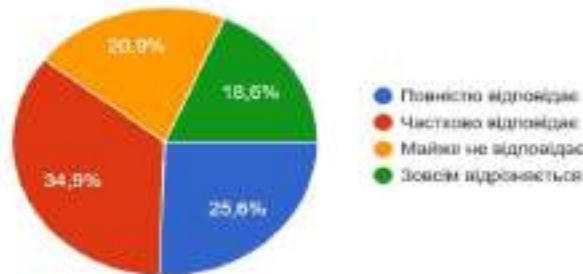

Рис. 1. Відсотковий розподіл відповідей на питання “Наскільки рівень Вашої мотивації до навчання відповідає рівню мотивації станом на час вступу в університет?”

На прохання оцінити власний, суб'єктивний рівень мотивації до навчання за п'ятибальною шкалою 27,9% здобувачів оцінили власну мотивацію на 4 бали; 25,6% – на 3 бали; 18,6% – на 2 бали; 9,3% – на 1 бал; на 5 балів власний рівень мотивації оцінили 18,6% студентів (рис. 2).

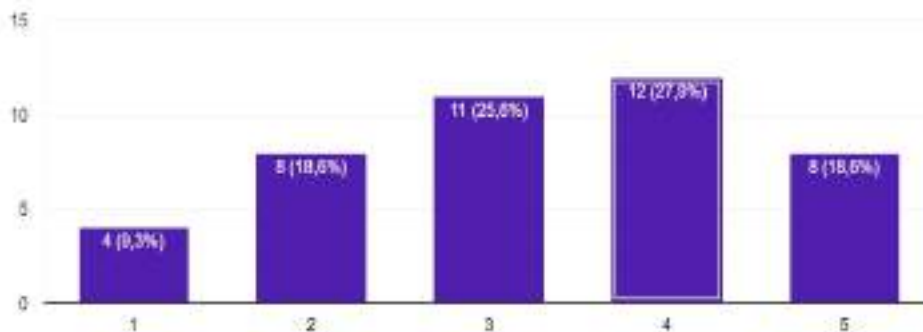

Рис. 2. Відсотковий розподіл відповідей на питання “Оцініть, будь ласка, власний, суб'єктивний рівень мотивації до навчання!”

За результатом контент аналізу отриманих відповідей на питання про три чинники, які особисто кожного з опитуваних найбільше мотивують до навчання, з'ясовано, що у 20 твердженнях із 43 наданих відповідей, використовується слово “цікавість” у різних відмінках, родах та з різними закінченнями.

На прохання зазначити, “що найбільше демотивує особисто Вас у

навчанні?”, поняття “цікавість” у заперечному значенні було вжито у 9 випадках із 42 наданих відповідей.

На питання про плани щодо продовження навчання за обраною спеціальністю після закінчення університету:

48,8% респондентів обрали варіант відповіді “Так, планую продовжити навчання в аспірантурі (докторантурі)”;

32,6% опитаних обрали твердження “Так, планую продовжити неформальне навчання (самоосвіта)”;

9,3% відповідей надано з вибором варіантів “Ні, не планую продовжувати навчання за моєю спеціальністю!”;

9,3% респондентів відповіли “Не було думок з цього приводу!” (рис. 3).

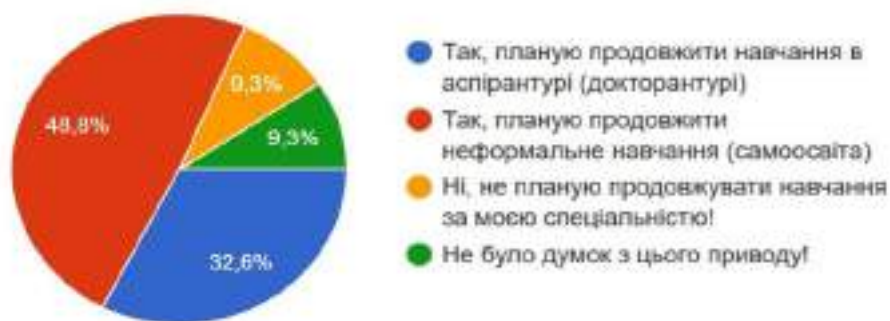

Рис. 3. Відсотковий розподіл відповідей на питання щодо продовження навчання за обраною спеціальністю після закінчення університету

На питання анкети надавали відповіді студенти II, III, IV та VI курсів (рис. 4).

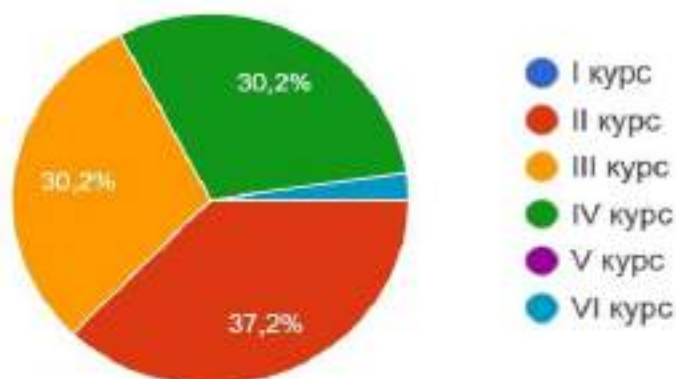

Рис. 4. Відсотковий розподіл курсів навчання респондентів, що надали відповіді на питання анкети

На питання про область України у якій респонденти здобували попередній рівень освіти, відсотковий розподіл відповідей наступний:

Львівська область – 81,4%;

Тернопільська – 7%;

Івано-Франківська – 4,7%;

Волинська, Київська та Харківська області – по 2,3% (рис. 5).

Рис. 5. Відсотковий розподіл кількості відповідей на питання про область України, у якій було здобуто попередній рівень освіти

На питання про найбільш цікавий для респондентів напрям їхньої професії було отримано відповіді із наступними формулюваннями: терапія (14 відповідей); когнітивно-поведінкова терапія (10 відповідей); гештальт-терапія (9 відповідей); психоаналіз (4 відповіді); військова тематика (3 відповіді), (рис. 6.).

Узагальнені дані, що отримані за результатами опитування, будуть використані для розробки та проведення наступних досліджень з метою пошуку можливих шляхів покращення мотиваційних чинників навчання та у вдосконаленні підбору форматів та тематичних напрямків навчального процесу.

Рис. 6. Кількісний розподіл відповідей на питання про найбільш цікавий для респондентів напрям їхньої професії

Список використаних джерел:

1. Опитування на тему “Особливості навчальної мотивації у здобувачів освіти, що навчаються за освітньою програмою "практична психологія" ” URL: <https://forms.gle/iRzuHkzHdXyquuxH9> (дата звернення 06.12.2024).
2. Електронний ресурс створення презентаційних матеріалів на основі мап, з використанням функції позначення областей. URL: <https://www.mapchart.net/world.html> (дата звернення 06.12.2024).

ТӨҢКЕРІЛГЕН ОҚЫТУ" ӘДІСІ: ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Мирзалиева Э. Б.,

«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Жамбыл облысы бойынша ҚДИ

PhD философия докторы, қауымдастырылған профессор, «Болашақ»

халалықаралық бағдарламаның стипендиаты

Соңғы жылдары білім беру әдістемелері елеулі өзгерістерге ұшырауда, және осының бірі –төңкерілген оқыту әдісі педагогтер мен білім алушылар арасында танымал бола бастады. «Төңкерілген оқыту» технологиясын 2007 жылы АҚШ мектебінде алғаш өз тәжірибелерінде қолданған америкалық химия пәнінің мұғалімдері Jonathan Bergman мен Aaron Sams. Олар бірге дәріс мазмұнын жазу арқылы эксперимент жасай бастады. Оқушылар мектепте тақырып бойынша жаттығулар мен жобалар бойынша жұмыстар жүргізіп, үйде лекцияны қарастыру – негізгі идея болып табылды. Бұл әдіс, білім алушылардың оқу процесіне белсенді қатысуына негізделген, жаратылыстану бағытындағы пәндер үшін, теориялық негіздерді түсіну мен оларды тәжірибеде маңызды рөл атқаратын пәндер үшін ерекше өзекті.

2010 жылы Clintondale High School (Детройт, АҚШ) бірінші "Төңкерілген мектеп" болды, яғни ол толығымен "төңкерілген оқыту" принципіне көшті.

Бұл әдісті Тараз қаласындағы №57 мектебінде менің жетекшілігімен жаратылыстану пәндерінде беретін мұғалімдер тиімді қолданып келеді. Педагог өз дәрістерін бейнеге жазып, интернетке орналастырады, ал оқушылар жаңа материалмен алдымен өз бетінше танысады оларды смартфондарында, планшеттерінде немесе үй компьютерлерінде көреді. Сыныптағы сабақтарда мұғалімдер, керісінше, практикалық тапсырмалар, мәлімдемелер және зертханалық тапсырмалар шығарады.

Төңкерілген оқытудың 3 негізгі аспектысы бар. Бірінші аспект-үй тапсырмасы, бастапқыда мұғалімдер 20 минуттық бейнелерді жазды, бірақ

оларды біртіндеп 6 минутқа, тіпті 3 минутқа дейін қысқартты. Бұл осындай шағын сабақтарды жиі қайта қарауды қамтамасыз етті. Өйткені, көптеген білім алушылар ақымақ болып көрінбеу үшін сыныпта бірдеңе сұраудан қорқады. Ешкім оларға бейне сабақтарды бірнеше рет қайта қарауға кедергі жасамайды.

Тараз қаласының № 57 мектеп оқушысы Абдибекова Нұрайым: "Бұрын үй тапсырмасында қиындықтар туындаған кезде, мен бұл туралы үйде ештеңе істей алмадым, ал қазір бейнеде қиындықтар туындаса, оны қажет болғанша қайта қарауға болады", - деп атап өтті.

Әрине, оқушылар үйде бейне сабақтарды көруі керек болғандықтан, олар мұны шынымен жасайды дегенді білдірмейді. Сондықтан кейбір мұғалімдер, мысалы, физика пәнінің мұғалімі Байсалова Динара, оқушыларына қаралған бейнеге қысқа онлайн тесттер береді немесе сыныпта реферат көрсетуді сұрайды.

Үй тапсырмасын орындау тек "Төңкерілген оқыту" мәселесі емес, өйткені, бейне сабақтарды көргісі келмейтін оқушылар әдеттегі үй тапсырмаларын орындау ықтималдығы аз. Көбінесе үйде балаға кеңестер сұрайтын ешкім жоқ немесе, мысалы, үй ортасы сабақтарға назар аударуға мүмкіндік бермейді. Байсалова Динара оқушылардың 75-80% оның бейнежазбаларын көретінін атап өтті. "Бұл ыңғайлы, заманауи, олар оны жақсы көреді. Бұл олар өмір сүретін әлем, біз олармен бір тілде сөйлесеміз". "Төңкерілген оқытудың" екінші және одан да маңызды аспектісі-практикалық сабақтар үшін сынып уақытын босату. Оқушылар бірнеше адамнан тұратын топтарға бөлініп, қажетті тапсырмаларды орындайды. Бұл ретте олар қарым-қатынас жасайды, өзара әрекеттеседі және сұрақтар қоя алады. Мұғалім сыныптағы барлық адамдарға назар аудара алады және оқушыларының жетістіктері мен сәтсіздіктерінің толық бейнесін көреді.

Үшінші аспект-мұғалімнің уақыты мен назарын дұрыс бөлу. Дәстүрлі оқыту әдісімен мұғалім әдетте сұрақ қоятын және сабақта белсенді әрекет ететін білім алушылармен ғана жұмыс істейді, ал қалғандары жай отырады. Оқытудың жаңа моделінде сіз жай отыра алмайсыз: мұғалім практикалық тапсырмаларды орындау барысында әркімнің үлгерім деңгейін көреді және көмектесу үшін уақытында қосыла алады.

Төнкерілген сабақтың басты артықшылықтарының бірі – икемділік. Білім алушылар материалды өздеріне ыңғайлы уақытта зерттей алады, бұл әрқайсысына өз темпінде оқу мүмкіндігін береді. Бұл, әсіресе, жаратылыстану бағытындағы, мысалы математика немесе физика сияқты күрделі пәндер үшін маңызды, мұнда негіздерді түсіну табысты оқудың кілті болып табылады.

Сонымен қатар, төнкерілген сабақ сын тұрғысынан ойлауды дамытуға ықпал етеді. Білім алушылар тек фактілерді жаттап қана қоймай, өз білімдерін әртүрлі жағдайларда қолдануды үйренеді, бұл қазіргі әлемде маңызды дағды болып табылады.

Төнкерілген сабақ – бұл білім алушылардың оқу үлгерімін жақсартатын, сонымен қатар оқу процесін қызықты әрі интерактивті ететін тиімді оқу әдісі. Бұл технологияны білім беру мекемелерінде енгізу білім сапасын едәуір арттыруға және оқушыларды болашақтың сын тұрғысынан ойлау дайындауға мүмкіндік береді.

Әр білім алушы материалды өз темпінде зерттей алады, бұл жаратылыстану бағытындағы пәндердің кейбір тақырыптардың қабылдауға қиын болуы мүмкін. Бұл әр оқушыға материалды тереңірек түсінуге мүмкіндік береді, содан кейін практикалық тапсырмаларға көшуге болады.

Төнкерілген сабақ сын тұрғысынан ойлау мен аналитикалық дағдыларды дамытуға ықпал етеді. Білім алушылар тек фактілерді жаттап қана қоймай, оларды әртүрлі жағдайларда қолдануды үйренеді, тапсырмаларды шешіп, эксперименттер жүргізеді.

Физика пәнін оқытудағы төнкерілген сабақ – бұл тек сәнді тренд емес, тиімді әдіс, ол оқуды интерактивті әрі қызықты етеді. Ол білім алушылардың дербестігін, сын тұрғысынан ойлауын және пәнді терең түсінуін дамытуға ықпал етеді. Қазіргі білім беру жағдайында, мұнда тек білім беру ғана емес, дағдыларды қалыптастыру да маңызды, төнкерілген сабақ осы мақсаттарға жетудің маңызды құралына айналады. Бұл тәсілді оқу процесіне енгізу білім алушылардың физикаға деген қызығушылығын арттыруға және олардың нәтижелерін жақсартуға елеулі әсер етуі мүмкін.

Мұғалім сабақта теориялық материалды түсіндіруге уақыт жұмсамай, практикалық жұмыстар мен талқылауларға көбірек уақыт бөлуге мүмкіндік береді. Білім алушылар сабақта белсенді қатысқандықтан, мұғалім олардың қызығушылығын арттырып, оқу процесіне тартуға мүмкіндік алады.

Оқушылардың әрқайсысының деңгейі мен қажеттіліктеріне сәйкес келетін тапсырмаларды ұсыну арқылы жеке оқыту мүмкіндігі.

Сын тұрғысынан ойлау - оқушылардың проблемаларды шешуге, талдауға және өз пікірлерін білдіруге ынталандыру, бұл мұғалімнің оқыту әдістерін жетілдіруге көмектеседі.

Сабақ барысында білім алушылардың түсіну деңгейін бақылап, қажетті түзетулер енгізуге мүмкіндік бере отырып, мұғалім кері байланыс береді.

Төнкерілген сабақ әдісі мұғалімдерге оқу процесін тиімді ұйымдастыруға, оқушылардың білімін тереңдетуге және олардың белсенділігін арттыруға көмектеседі.

Қолданған әдебиеттер:

1. Алексеева Е.Е. Білім сапасын қамтамасыз етудегі математикалық құзіреттіліктің рөлі // Әлеуметтік мәселелердің заманауи зерттеулері (электронды ғылыми журнал). 2017. Т. 8. No 11-2. 12-17 б.

2. Мирошникова Н.Н. «Flipped classroom» – жоғары оқу орындарында шет тілдерін оқытудағы инновациялық үлгі. Чебоксары: CNS Interactive Plus, 2016 ж.

3. Чебурина О.В. Заманауи ақпараттық технологияларды пайдалана отырып, информатика сабағында өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру [Электрондық ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovame-umemy-samostoyatelnoy-raboty-na-uro-kah-mformatiki-s-ispolzovaniem-sovremennyh-mformatsionnyh-teh-nologiy>

ПОРАДИ ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ ЩОДО ЕМОЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мироненко О.Ю., старший викладач кафедри суспільно - гуманітарних дисциплін Красноградського аграрно - технічного фахового коледжу імені Ф.Я. Тимошенка

Настав час, коли всім нам потрібно зупинитися для того, щоб зустрітися з собою, зі своїми страхами, пізнати свої істинні цінності на глибинному внутрішньо-чуттєвому рівні, переоцінивши колишні, і врешті-решт зрозуміти, що означає бути Людиною й відкрити для себе такий простий сенс життя.

Ситуація зараз в нашій державі небезпечна не тільки для фізичного здоров'я і життя людей, а й для здоров'я психічного, психологічного. Психоемоційна дестабілізація особистості призводить до втрати базового відчуття безпеки. Розглянемо приклад практичного застосування психологічних вправ як бути стабільним по відношенню до такої негативної емоції, як страх. Ви сидите вдома на дистанційному навчанні. Уявіть, що Ваше життя до воєнного стану було відносно стабільним. На життя вистачало, однак, фінансових заощаджень Ви не маєте. Крім цього, у Вас батьки – інваліди, або вже в віці 60+, які живуть далеко від Вашого місця навчання. Вони іноді не слухаються Вас і виходять по хліб та продукти самостійно. І Ви знаєте, що вони себе не контролюють на сто відсотків, під час тривоги не переходять в безпечні місця. І ось Ви перед телевізором, дивитеся третій раз новини. Це Вас лякає. Ще й економічна криза. Ви починаєте боятися. Боятися померти, боятися втратити батьків, або боятися вижити, втративши батьків. Ви відчуваєте, як всередині наростають паніка, відчай з одночасним відчуттям роздратування й злості через власну безпорадність. Що потрібно зробити:

Відчути свій негативний стан і сказати йому «Стоп!».

Усвідомити, які саме емоції Ви відчуваєте і назвати їх: «я відчуваю страх, роздратування, відчай, паніку» і знову сказати «Стоп!», глибоко вдихнути і

видихнути декілька разів. Внутрішнім голосом звертаючись до страху, сказати: «Страх, ти мені не потрібний! Йди геть! Я замінюю тебе внутрішнім спокоєм». Зосередитися на своєму диханні і постаратися досягти стану внутрішньої тиші, уявивши, як під час видоху страх виходить з Вас, а спокій наповнює Вашу суть. Після цього в спокійному стані розберіться, чого саме ви боїтеся, коли вперше цей страх з'явився, усвідомте деструктивні наслідки Ваших можливих дій у стані страху і відчаю. Проаналізуйте, наскільки страх і відчай можуть завадити «грамотно» й виважено пережити ситуацію страшну сьогодні, дотримуючись прийнятих у суспільстві нових правил. Змоделюйте в уяві той емоційний стан, який є найбільш конструктивним і найбільш ресурсним у цій життєвій ситуації для Вас і Ваших близьких. Ідентифікуйте для себе і проговоріть, які саме позитивні почуття складають цей ресурсний стан. Постарайтеся відчутти цей стан на спокійному емоційно-почуттєвому рівні і максимально зафіксуйте його всередині себе. Зверніть увагу на зміну фізичного самопочуття у Вашому тілі. Проговоріть намір перебувати в стані внутрішнього спокою, стійкості, зосередженості й вчасно та адекватно реагуйте на кожний життєвий виклик чи проблему.

Здійснивши аналіз суті й розглянувши переваги психо - емоційного мислення, приходимо до висновку, що зараз особливий час, коли в кожного з нас є можливість усвідомити на всіх рівнях: тіла, думок і почуттів, – як сильно ми взаємопов'язані і взаємозалежні, відповідальні не тільки за свій особистий світ, а й за весь наш Світ в цілому. Критикувати, засуджувати, скаржитися і нити – це небезпечно! Це руйнівна енергія, яка ґрунтується на емоціях і почуттях низького порядку: страху, гніву, дратівливості, невдоволення, злості, агресії від того, що руйнується звичний комфорт, від повної невизначеності і втрати контролю. Єдине, що ми можемо контролювати – це наші думки і реакції! І зараз, як ніколи, важливо вибирати дорогу любові і творення у своєму серці, зберігати внутрішній спокій і допомагати в цьому іншим.

Війна вчить нас любові (хоча на перший погляд це здається парадоксальним!), він вже показує те, що насправді цінне!!! Ми зараз усі рівні!

Не важливі ні соціальний статус, ані гроші.

Отже, як ніколи, зараз необхідно: бути максимально усвідомленими; виконувати правила, прийняті суспільством; припинити критикувати, засуджувати, скаржитися і нити; якщо є страхи, визнати їх, чесно відповівши собі на питання «чого я боюся?» Це усвідомлення дасть Вам відчуття щирої вдячності за життя, за все, що у Вас є, за кожний прожитий день. Тому наповнюйте свої дні приємними моментами, корисними справами, радістю або просто тишею – для самопізнання і відкриття нового в собі, а також у своїх близьких.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Мірошніченко І.С., к.е.н., доцент кафедри менеджменту авіаційної
діяльності, Української державної льотної академії*

Освіта дорослих є важливим елементом розвитку сучасного суспільства, яка дозволяє адаптуватися до швидких змін, вирішувати соціальні, економічні та культурні виклики, а також сприяти сталому розвитку держави. В умовах глобалізації, цифровізації, економічної нестабільності та, особливо, під час криз, таких як війна, освіта дорослих набуває ще більшої актуальності.

Згідно з проектом Закону України «Про освіту дорослих» держава сприяє, надає підтримку та заохочує неперервний розвиток особистості, зокрема безперервне навчання впродовж життя [1]. Безперервне навчання, або концепція «навчання протягом життя», є важливою частиною сучасного суспільства. Формування у дорослих усвідомленої потреби в навчанні стає необхідністю через швидкі технологічні, економічні, соціальні та культурні зміни. Безперервне навчання допомагає не тільки адаптуватися до нових викликів, але й сприяє особистісному розвитку, підвищенню якості життя та ефективному функціонуванню у сучасному глобалізованому, цифровізованому суспільстві [2].

В умовах воєнного стану освіта дорослих набуває особливого значення, перетворюючись на ефективний механізм для зміцнення суспільства, підтримки стійкості громадян, економічного відновлення та формування національної єдності. Цей процес охоплює не лише професійний розвиток, а й виховання громадянської відповідальності, психологічної стійкості та соціальної інтеграції. Інвестиції в освіту дорослих створюють основу для стійкого розвитку держави та формують здатність суспільства долати будь-які виклики. Серед яких можна виокремити проблеми в реалізації освіти для дорослих в умовах війни:

- психологічний стан населення: постійний стрес і невизначеність заважають дорослим зосередитися на навчанні;

- припинення чи переривання освітніх процесів: війна ускладнює доступ до традиційних форм навчання через руйнування інфраструктури або вимушене переміщення населення, відключення електроенергії та Інтернету тощо;

- фінансування та ресурси: війна спричиняє дефіцит ресурсів, які могли б бути спрямовані на розвиток освітніх програм для дорослих.

Підтримка безперервного навчання на рівні громади, держави та міжнародних організацій формує основу для інноваційного, інклюзивного та стійкого суспільства, зокрема в умовах воєнних дій [3]. Зараз це набуває особливої актуальності, адже освіта є тим ресурсом, який навіть у найскладніших умовах дає надію та можливість рухатися вперед. Тому, важливість безперервного навчання для дорослих в умовах війни полягає в наступному:

- адаптація до нових умов: війна спричиняє значні зміни в економіці, суспільстві та культурі, змушуючи багатьох людей змінювати професію, місце проживання або способи взаємодії з суспільством. Безперервне навчання допомагає дорослим адаптуватися до цих нових викликів;

- підвищення кваліфікації: зміни на ринку праці, спричинені війною, потребують нових навичок і знань. Освітні програми для дорослих дозволяють розвивати компетенції, які відповідають сучасним умовам. Особливо актуальним стає розвиток цифрової грамотності, вміння працювати віддалено та опановувати нові технології;

- психологічна підтримка: освіта сприяє соціалізації та реабілітації дорослих, які постраждали від війни. Залучення до освітніх процесів допомагає зменшити стрес і сприяє інтеграції у нові соціальні умови.

Цифрова освіта є ключовим елементом сучасного освітнього процесу, особливо для дорослого населення. У контексті глобалізації, цифрової трансформації та війни в Україні розвиток цифрової освіти стає стратегічним завданням для підтримки безперервного навчання та підвищення професійної компетентності громадян [4].

Цифрові технології дають змогу забезпечити доступ до якісної освіти незалежно від місця проживання, у зручний для здобувача освіти час, що

дозволяє поєднувати навчання з роботою чи іншими обов'язками. Навчання за допомогою новітніх технологій згладжує різницю у рівні цифрової грамотності між віковими та соціальними групами, покращує конкурентоспроможність працівників на ринку праці, сприяє інклюзивному доступу до освіти, зокрема для вразливих верств населення: переміщених осіб, осіб з інвалідністю, людей старшого віку.

Отже, для забезпечення сталого розвитку та адаптації населення в умовах війни та післявоєнного відновлення необхідно реалізувати низку стратегічних заходів, які сприятимуть популяризації безперервного навчання серед дорослих, а саме:

- державна підтримка: розробка державних програм із популяризації безперервного навчання та стимулювання участі в освітніх ініціативах;
- психологічна підтримка: інтеграція програм реабілітації та мотивації для громадян, особливо для постраждалих груп населення.
- цифровізація освіти: розвиток онлайн-освіти для забезпечення доступу до навчання в будь-яких умовах;
- партнерство з громадськими організаціями: залучення міжнародних і місцевих організацій для створення гнучких освітніх програм.

Стратегічний розвиток освіти дорослих сприятиме підвищенню конкурентоспроможності громадян, зміцненню економіки та соціальній згуртованості. Ці заходи допоможуть не лише адаптуватися до викликів війни, але й створити передумови для сталого розвитку держави у майбутньому.

Освіта дорослих є потужним інструментом для підтримки суспільства у складний воєнний час. Вона забезпечує адаптацію, інтеграцію та професійний розвиток людей, сприяючи відновленню України. Інвестиції у розвиток програм для дорослих створюють можливості для соціальної згуртованості, економічного відновлення та побудови стійкого майбутнього.

В умовах воєнного стану та масштабних соціальних, економічних і культурних змін освіта дорослих стає важливим засобом для зміцнення суспільства, відновлення економіки та забезпечення стабільного розвитку

країни. Цей підхід передбачає не лише навчання нових навичок, але й соціальну підтримку, інтеграцію та мобілізацію людських ресурсів.

Таким чином, освіта дорослих є не лише засобом особистісного та професійного розвитку, але й стратегічним ресурсом для забезпечення сталого розвитку суспільства в умовах воєнного стану. Вона дозволяє адаптуватися до змін, вирішувати соціальні та економічні виклики, підтримувати громадянську активність і формувати основу для відновлення держави навіть у найскладніших умовах війни. Тому, інвестиції в освіту дорослих – це безперечно інвестиції у майбутнє України.

Список використаних джерел:

1. Про прийняття за основу проекту Закону України про освіту дорослих. Постанова Верховної Ради України від 12 січня 2023 року № 2874-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2874-IX#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

3. Мірошниченко І.С., Бондар Ю.А. Використання дистанційного навчання в процесі освіти впродовж життя. *Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади: збірник мат. Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, 2024. С. 259-261. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/46495/Tsyfrova%20Transformatsiia%20Osvity.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 25.11.2024).

3. Аніщенко О. Неформальна освіта дорослих в умовах російсько-української війни: стан, проблеми і перспективи розвитку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 21(1), 2022. С. 18-34. URL: <http://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/view/216/167> (дата звернення: 25.11.2024).

4. Мірошниченко І.С. Діджиталізація як чинник безперервного навчання в умовах дії воєнного стану. *Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку»(м. Одеса, 6-7 березня 2024 р.)*. Одеса. ОНЕУ, 2024. С. 153. URL: <https://drive.google.com/file/d/1GJZU1so3EzGUAnjn2RUQUejt46oitbgC/view> (дата звернення: 25.11.2024).

**MOBILE APPLICATIONS FOR ENGLISH LANGUAGE LEARNING:
MICROLEARNING AND MOTIVATION STRATEGIES
FOR ADULT LEARNERS**

Nykyporets S. S., *senior English language lecturer of Foreign Languages*
Department, Vinnytsia National Technical University

In the context of globalization and technological advancements, the demand for English language proficiency among adults continues to grow, driven by its role as a global lingua franca in professional, academic, and social contexts. Traditional methods of language instruction often fail to meet the needs of adult learners due to constraints such as limited time, varying levels of motivation, and diverse learning preferences. This gap highlights the need for flexible and efficient learning tools that cater to the unique circumstances of adult learners.

Mobile applications, such as *Duolingo*, *Babbel*, and *Memrise*, have emerged as accessible and cost-effective solutions that integrate microlearning principles to facilitate language acquisition. These platforms leverage gamification, spaced repetition, and interactive content to enhance learner engagement and retention. However, despite their growing popularity, there is a lack of comprehensive research analysing their effectiveness as tools for microlearning and motivation. Moreover, there is insufficient guidance for educators and learners on selecting and using these applications to achieve specific learning goals.

This study addresses this gap by critically evaluating the advantages and disadvantages of mobile language learning applications, focusing on their ability to support microlearning and motivate adult learners. The findings aim to contribute to the body of knowledge on mobile-assisted language learning (MALL) and provide practical recommendations for optimizing their use in diverse learning contexts. By doing so, this research aligns with broader scientific and practical objectives to enhance lifelong learning opportunities and improve language education strategies in the digital age.

Recent studies have explored the role of mobile applications in enhancing English language learning among adult learners. Research by Yang examined [1] factors influencing learners' motivation in mobile-assisted language learning, highlighting the importance of personalized content and user engagement strategies.

Another study by Troussas et al. investigated [2] the impact of mobile game-based learning on student engagement in higher education, finding that such approaches can improve learning outcomes and attendance.

Additionally, a systematic review by Mora et al. analysed [3] mobile-based microlearning in adult learning contexts, emphasizing its potential to support instructional goals through concise and flexible learning modules.

Despite these insights, there remains a lack of comprehensive analysis comparing specific mobile applications like *Duolingo*, *Babbel*, and *Memrise* in terms of their effectiveness in microlearning and motivation for adult English learners. This article aims to address this gap by evaluating the advantages and disadvantages of these applications, providing recommendations for their optimal use in adult language education.

The purpose of this article is to analyse the effectiveness of mobile applications, specifically *Duolingo*, *Babbel*, and *Memrise*, in facilitating microlearning and motivating adult learners of English. The study aims to evaluate their advantages and disadvantages, providing evidence-based recommendations for their optimal use in adult language education.

Mobile applications have revolutionized [4] language learning, offering learners accessible, interactive, and engaging ways to acquire new skills. To analyse their effectiveness in facilitating microlearning and motivating adult learners of English, three widely used applications – *Duolingo*, *Babbel*, and *Memrise* – were examined through their features, user feedback, and pedagogical frameworks.

Duolingo's design emphasizes gamification and spaced repetition to enhance retention and engagement. Learners progress through bite-sized lessons focusing on vocabulary, grammar, and sentence construction. For instance, a user practicing English might encounter lessons with thematic vocabulary (e.g., food, travel) followed

by short quizzes.

Duolingo's gamified interface motivates users by rewarding them with points, streaks, and leaderboards. Research shows [5] gamification can significantly enhance motivation, especially among beginners. However, *Duolingo's* focus on translation-based exercises may lack depth in developing advanced communicative competence. Studies like Yang underscore this gap, recommending additional speaking and listening practice to reinforce language fluency.

Babbel employs a more structured curriculum compared to *Duolingo*, integrating grammar rules with conversational practice. Lessons are designed to simulate real-life interactions, such as ordering food at a restaurant or discussing travel plans. *Babbel* incorporates cultural notes, offering learners insights into language use in different contexts.

Babbel's structured approach supports learners transitioning from basic to intermediate levels. Its focus on practical phrases and cultural immersion aligns with the needs of adult learners seeking language skills for specific purposes. However, its reliance on pre-set lesson paths limits flexibility, a drawback noted in Mora et al. review of mobile learning adaptability.

Memrise leverages multimedia, including videos of native speakers, to teach vocabulary and pronunciation. For example, users learning English might watch a short video where a native speaker uses common phrases in a specific context, such as greeting someone or asking for directions.

Memrise's use of authentic audio-visual materials enhances contextual understanding and pronunciation accuracy. This aligns with findings by Troussas et al., which highlight the importance of contextualized learning in improving language retention. However, *Memrise's* focus on vocabulary acquisition may overlook grammar and syntax development, necessitating its use alongside other resources.

The analysis of these applications reveals the following key findings.

1. Effectiveness in microlearning. All three applications excel in delivering concise, focused content, making them suitable for learners with limited time.
2. Motivational elements. Gamification (*Duolingo*), practical application

(Babbel), and multimedia immersion (*Memrise*) cater to diverse motivational needs.

3. Pedagogical gaps. None of the applications provides a comprehensive solution for all language skills; combining tools or supplementing them with traditional methods is essential for balanced learning.

The study demonstrates that while mobile applications like *Duolingo*, *Babbel*, and *Memrise* are valuable tools [6] for microlearning and motivation, their limitations require careful consideration. Educators and learners should choose applications based on specific learning goals and complement them with additional resources to achieve well-rounded language proficiency. These findings contribute to the growing body of research on mobile-assisted language learning, offering actionable insights for optimizing the use of these tools.

Conclusions. Mobile applications such as *Duolingo*, *Babbel*, and *Memrise* effectively [7] integrate microlearning principles, offering accessible and engaging language learning experiences for adult learners. Each application caters to different aspects of language acquisition: *Duolingo* excels in gamification for beginners, *Babbel* provides structured lessons for practical application, and *Memrise* emphasizes contextual learning through multimedia.

Despite their advantages, these applications exhibit gaps in providing a comprehensive approach to language skills, particularly in fostering advanced communicative competence and grammar integration. To maximize their potential, learners should combine the use of these applications with other educational methods, such as conversational practice, formal instruction, or cultural immersion activities.

References:

1. Yang K. Factors Influencing Learners' Motivation in Mobile-Assisted Language Learning: A Case Study on Four Chinese EFL Learners. *International Journal of TESOL Studies*. 2020. Vol. 2, No. 4. P. 80-96. DOI: <https://doi.org/10.46451/ijts.2020.12.08>.

2. Troussas C., Krouska A., Sgouropoulou C. Collaboration and fuzzy-modeled personalization for mobile game-based learning in higher education. *Computers & Education*. 2020. Vol. 144. P. 103698. DOI:

<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103698>.

3. Mora H., Signes-Pont M. T., Fuster-Guilló A., Pertegal-Felices M. L. A collaborative working model for enhancing the learning process of science & engineering students. *Computers in Human Behavior*. 2020. Vol. 103. P. 140-150. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.09.008>.

4. Nykyporets S. S., Kot S. O., Hadaichuk N. M., Melnyk M. B., Boiko Y. V. Innovative pedagogical strategies for utilizing online platforms in foreign language acquisition. *Current issues in modern science. Series «Pedagogy»*. 2024. No. 5(23). P. 730–743. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5\(23\)-730-743](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5(23)-730-743).

5. Kot S. O., Nykyporets S. S. Utilization of artificial intelligence in enhancing English language proficiency in tertiary education. *Science and Education in the Third Millennium : Information Technology, Education, Law, Psychology, Social Sphere, Management : International collective monograph*. Institute of Public Administration Affairs, Lublin, Polska, 2024. Chap. 10. P. 250-274. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11279390>.

6. Nykyporets S. Information and communication technology (ICT) as a catalyst for lifelong learning and professional growth. *Distance Education in Ukraine: Innovative, Normative-Legal, Pedagogical Aspects*. 2024. Vol. 1, No. 4. P. 125-136. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.18888>.

7. Nykyporets S. S., Pradivlyanny M. H., Boiko Yu. V., Chopliak V. V., Kukharchuk H. V. Innovative techniques in vocabulary acquisition for foreign language learning: the impact of artificial intelligence. *Society and national interests. Series «Education/Pedagogy»*. 2024. № 5(5). P. 113-127. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5\(5\)-113-127](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5(5)-113-127).

8. Nykyporets S. S., Ibrahimova L. V. An empirical analysis of active and interactive pedagogical strategies in the context of distance learning environments: a comparative study. *Innovations in the Education of the Future: Integration of Humanities, Technical and Natural Sciences: International collective monograph*. FIT CTU in Prague, 2023. Chap. 22. P. 393-410. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10260124>.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ніколаєва О.Б., здобувачка вищої освіти 2 курсу група УНЗ-23-11-зМ
«Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти»
спеціальність 073 «Менеджмент», майстер виробничого навчання
«Рівненський професійний ліцей»

Перед Україною сьогодні стоїть багато викликів, які необхідно подолати. Зокрема, важливо створити умови для здобуття освіти в умовах війни та вимушеної міграції, а також подолати вплив корупції. Одночасно потрібно забезпечити євроінтеграційні процеси та врахувати тенденції глобалізації. Це зумовлює нагальну потребу в нових підходах до розвитку освіти і науки, які відповідатимуть сучасним і майбутнім вимогам та задовольнятимуть потреби українців. Важливим виступає прагнення українців до європейської інтеграції та забезпечення загальнолюдських і європейських цінностей. Людина, її життя, безпека та доступ до освіти залишаються у центрі уваги держави, оскільки саме людський потенціал є найважливішим агентом змін і будівництва майбутнього.

Освіта дорослих – складова системи освіти, її відносно відокремлений підрозділ, основним завданням якого є сприяння всебічному розвитку людини в період її самостійного життя.

Громадянська освіта - складник освіти дорослих, спрямований на формування та розвиток громадянських компетентностей, що надають дорослій особі можливість реалізовувати права та свободи людини і громадянина, брати активну участь у суспільному житті, усвідомлювати персональну відповідальність за розвиток держави, територіальних громад, професійних та інших спільнот в усіх сферах життя[4]. В умовах воєнного стану освіта дорослих набуває особливої важливості. Війна створює численні виклики для суспільства, включаючи руйнування інфраструктури, переміщення населення та психологічний стрес. Проте, саме в такі складні часи освіта може стати потужним

інструментом підтримки та відновлення. Забезпечення доступу до навчання для дорослих сприяє не лише підвищенню їхньої кваліфікації та адаптації до нових умов, але й зміцненню соціальної єдності та економічної стабільності. У цьому контексті важливо розглянути сучасні підходи та стратегії, які дозволяють забезпечити ефективне навчання дорослих навіть у найскладніших обставинах.

Забезпечення освіти дорослих в умовах воєнного стану має критичне значення з багатьох причин. Освіта дорослих допомагає людям справлятися з психологічними травмами та стресом, спричиненими війною. Навчальні програми, що включають психологічну підтримку, сприяють соціальній реабілітації та відновленню нормального життя.

Люди, які постраждали від надзвичайних ситуацій, насамперед мають розглядатися як активні учасники процесу покращення індивідуального та колективного благополуччя, а не як пасивні одержувачі послуг, розроблених для них іншими[8].

В умовах війни багато людей втрачають роботу або змушені змінювати професію. Головною метою будь-якого професійного навчання виступає підвищення якості професійного складу працівників підприємства, організації чи установи, формування в них високого професіоналізму, майстерності, сучасного економічного мислення, вміння працювати в нових економічних умовах і забезпечувати на цій основі високу продуктивну працю й ефективну зайнятість. Освіта дорослих надає можливість підвищити кваліфікацію або здобути нові навички, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Доросле населення здатне швидше адаптуватися до змін на ринку праці та сприяти економічному відновленню країни. Завдяки короткотривалим курсам перепідготовки населення вдається відновити працездатність економіки, зокрема у постраждалих від конфлікту регіонах. Вона сприяє створенню нових робочих місць, розвитку малого та середнього бізнесу, а також відновленню важливих галузей, що були пошкоджені внаслідок бойових дій.

Освіта дорослих сприяє розвитку громадянської свідомості та активності. Люди, які продовжують навчання, більш схильні брати участь у громадських

ініціативах та волонтерських проектах, що є важливим для підтримки соціальної єдності в умовах війни. Вона сприяє інтеграції України в європейський простір, оскільки базується на загальнолюдських та європейських цінностях, таких як права людини, демократія та верховенство права. Також являється ключовим елементом для розвитку демократичного суспільства, підвищення рівня обізнаності та критичного мислення та зміцнення соціальної єдності. Це сприяє не лише особистісному розвитку, але й загальному прогресу суспільства.

В умовах воєнного стану особливо важливо мати доступ до актуальної інформації та вміти користуватися цифровими технологіями. Освіта дорослих підвищує рівень цифрової грамотності, що дозволяє людям залишатися поінформованими та ефективно використовувати онлайн-ресурси. Також можуть організовувати дистанційне або мобільне навчання, яке дозволяє людям у будь-якому регіоні отримати необхідні знання та навички, навіть у разі тимчасової окупації територій чи небезпеки для життя. Але однією з перешкод на шляху ефективного дистанційного навчання став недостатній рівень цифрових навичок учасників освітнього процесу. Сьогодні активно ведеться робота щодо розвитку цифрової освітньої інфраструктури України [9]. Саме таке навчання може проводитись не лише в рамках одного регіону, а й забезпечувати мобільність робочої сили, підготовлюючи людей для роботи в інших регіонах або навіть країнах. Це важливо, оскільки деякі галузі можуть мати потребу в робочій силі в інших місцях, ніж місце проживання здобувачів освіти.

Забезпечення освіти дорослих в умовах воєнного стану є критично важливим завданням, яке вимагає інноваційних підходів та гнучкості. Війна створює численні виклики, такі як руйнування інфраструктури, переміщення населення та психологічний стрес. Проте, саме в такі складні часи освіта може стати потужним інструментом підтримки та відновлення.

Таким чином, інвестиції в освіту дорослих є ключовими для підтримки психологічного здоров'я, економічної стабільності та соціальної єдності в умовах воєнного стану. Важливо продовжувати розвивати та впроваджувати сучасні підходи до навчання, щоб забезпечити безперервний розвиток суспільства навіть

у найскладніші часи.

Список використаних джерел:

1. Відомості Верховної Ради України: Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 05 вересня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Про професійний розвиток працівників: Закон України № 4312-VI від 12 січня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>
4. Про освіту дорослих: Закон України. Проект. (2022, 22 лютого). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1216182>
5. Про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України № 800 від 21 серпня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
6. Про професійне навчання кадрів на виробництві: Положення Верховної Ради України № 315/5506 від 6 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-01#Text>
7. Аніщенко, О. (2022). НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. *ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ*. URL: [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.18-34](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.18-34)
8. Міжнародна організація з міграції (2021). Посібник із психічного здоров'я і психосоціальної підтримки на рівні громад в умовах надзвичайної ситуації та переміщення населення МОМ, Женева.
9. МОН, ІОА інформаційно-аналітичний збірник «ОСВІТА І НАУКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ» Київ, 2023. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ

*Носик Ю.С., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 013 Початкова освіта, факультету початкового навчання
Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*

Сучасні соціальні та культурні виклики потребують переосмислення ролі освіти у формуванні особистості, здатної до самореалізації, критичного мислення та ефективної взаємодії з іншими. У цьому контексті особливо важливою є гуманізація освітнього процесу, що передбачає створення умов для всебічного розвитку студентів, врахування їхніх індивідуальних потреб, інтересів та здібностей.

Професійна підготовка вчителів початкових класів посідає центральне місце у реалізації засад НУШ, яка орієнтована на дитину як на унікальну особистість. Гуманістичний підхід у навчанні майбутніх педагогів не лише сприяє їхньому професійному становленню, а й формує ціннісні орієнтири, необхідні для роботи з дітьми. В Україні принципи гуманізації закладені у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» та Державному стандарті початкової освіти. Ці документи акцентують увагу на формуванні освітнього середовища, яке базується на принципах поваги до особистості, партнерської взаємодії та індивідуального підходу.

На сучасному етапі розвитку освіти одним із найефективніших способів реалізації принципів гуманізації є використання інтерактивних методів і технологій навчання, які забезпечують активну участь студентів в освітньому процесі, сприяють розвитку їхніх комунікативних навичок, творчого мислення та здатності до саморозвитку та співпраці. Застосування таких підходів дозволяє створити атмосферу педагогічної підтримки, довіри та співробітництва, що є основою гуманістичного освітнього середовища.

Ідеї гуманізації освітнього процесу знаходять відображення в працях видатних українських мислителів, науковців і педагогів, серед яких В. Андрущенко, Н. Бібік, І. Зязюн, О. Савченко, Г. Сковорода та В. Сухомлинський. Серед зарубіжних дослідників цієї тематики особливо вирізняються Я.А. Коменський, А. Маслоу, М. Монтесорі, Р. Штайнер та ін.

Дослідження інтерактивних методів і технологій навчання проводили такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як Дж. Дьюї, Я.А. Коменський, О. Пометун, С. Сисоева та ін. Їхні праці заклали теоретичні та практичні основи інтерактивного підходу, спрямованого на активізацію пізнавальної діяльності та формування їхніх ключових компетентностей.

Гуманізація освітнього процесу є ключовою складовою професійної підготовки вчителів початкових класів, спрямованою на формування особистості, здатної до взаємодії, співпраці та саморозвитку. Згідно з визначенням із Українського педагогічного словника С. Гончаренка, цей процес передбачає врахування індивідуальних потреб, інтересів та здібностей кожного здобувача освіти. Основна мета гуманізації полягає у створенні сприятливих умов для розвитку особистісних якостей студентів через співробітництво, морально-емоційну культуру та побудову матеріально-технічного середовища, що відповідає принципам доброзичливості та поваги [1, с. 76-77].

У цьому контексті інтерактивні методи і технології навчання відіграють важливу роль. Як зазначає О. Пометун, інтерактивне навчання – це організація освітнього процесу, що передбачає активну взаємодію між вчителем і учнем, де учень є активним учасником у створенні своїх знань. Така організація освітнього процесу включає партнерські стосунки, багатосторонню комунікацію, самооцінку, зворотний зв'язок, а також сприяє розвитку критичного мислення і самостійності [2, с. 7].

Інтерактивні методи забезпечують активну взаємодію учасників освітнього процесу, спрямовану на досягнення чітко визначених результатів. Інтерактивні технології формують комплексний підхід до навчання, який включає планування, структурування змісту, використання різноманітних форм

і засобів навчання. Їх застосування сприяє не лише засвоєнню знань, а й розвитку соціальних, емоційних та професійних компетентностей, що є основою гуманістичного підходу до підготовки майбутніх педагогів [2 с. 31].

Згідно з «Пірамідою навчання», інтерактивні методи дозволяють максимально реалізувати гуманістичний підхід, адже групові обговорення (50%), навчання через практику (70%) та виступи у ролі ведучого (90%) значно перевищують ефективність традиційних лекцій (5%) [2, с. 9]. Таким чином, практичне впровадження гуманістичного підходу в професійну підготовку вчителів початкових класів доцільно реалізувати через сучасні інтерактивні методи та технології, які не тільки сприяють ефективному засвоєнню знань, а й формують ціннісно-особистісні якості майбутніх педагогів. У цьому контексті значну роль відіграє адаптація до освітнього процесу таких підходів:

1. Кейс-метод (Case Study) дозволяє майбутнім учителям аналізувати реальні педагогічні ситуації, пропонувати варіанти вирішення проблем, розвиваючи критичне мислення, навички прийняття рішень та рефлексії.

2. Фліп-клас (Flipped Classroom): методика, що передбачає самостійне опрацювання теоретичного матеріалу здобувачами вдома (наприклад, через відеоуроки або інтерактивні лекції на платформах YouTube, Edpuzzle, або Coursera), а навчальний час в аудиторії використовується для інтерактивних обговорень, аналізу кейсів чи групових завдань. Такий підхід дозволяє студентам бути активними учасниками освітнього процесу, враховує їхні індивідуальні темпи навчання та сприяє розвитку самостійності.

3. Проєктне навчання із застосуванням цифрових інструментів (Trello, Canva, Miro): інтерактивні дошки та візуальні планувальники сприяють організації колективної роботи, допомагають структурувати інформацію, створювати та презентувати свої роботи у креативний спосіб. Ці технології відповідають принципам партнерської взаємодії, на яких базується гуманістичний підхід.

4. Ігрові методи з елементами доповненої реальності (Kahoot, Wordwall, Classcraft): інтерактивні платформи для створення ігор дозволяють здобувачам

не лише засвоювати матеріал, але й формувати вміння співпраці, самоконтролю та емоційного інтелекту.

5. Методи обміну досвідом (Edmodo, Mentimeter, Padlet, Google Jamboard): ці інструменти створюють можливості для колективного обговорення ідей, опитувань, рефлексії, створення портфоліо та організації зворотного зв'язку між студентами та викладачами, що сприяє розвитку партнерських відносин.

6. Навчання через мікрвикладання (Microteaching): майбутні педагоги можуть проводити короткі уроки перед групою, що дозволяє отримати досвід взаємодії з аудиторією, розвивати рефлексію та вдосконалювати педагогічну майстерність.

Таким чином, гуманістичний підхід до професійної підготовки вчителів початкових класів відіграє ключову роль у формуванні педагогів, здатних ефективно працювати у сучасних соціокультурних умовах. Інтеграція сучасних інструментів і методик дозволяє не лише підвищити якість освітнього процесу, але й створити середовище співпраці та довіри, необхідне для успішної педагогічної діяльності. Гуманізація освітнього процесу є не лише теоретично обґрунтованою концепцією, але й практично ефективною стратегією, що сприяє реалізації основних положень реформи НУШ, щодо підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Прометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf (дата звернення: 04.12.2024).

РОЗВИТОК SOFT SKILLS ЗА ДОПОМОГОЮ VR-ТРЕНАЖЕРІВ

Олізько О.В., доктор філософії,

здобувачка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Тези присвячені дослідженню ефективності використання VR-тренажерів для розвитку soft skills у дорослих. Розглянуто психологічні механізми, що лежать в основі такого навчання, а саме: імерсивність, інтерактивність та зворотній зв'язок у віртуальному середовищі. На основі проведених експериментів представлено дані про вплив VR-навчання на розвиток таких навичок як емоційний інтелект, комунікація, лідерство та вирішення конфліктів. Результати дослідження можуть бути використані для розробки ефективних програм неперервної освіти дорослих.

Світ, в якому ми живемо, постійно змінюється, висуваючи до нас все нові вимоги. У таких умовах успіх все більше залежить не тільки від професійних знань та умінь, але й від так званих "м'яких" навичок (soft skills). Саме вони дозволяють нам ефективно взаємодіяти з оточуючими, будувати міцні відносини, адаптуватися до змін та досягати поставлених цілей.

Традиційні методи навчання, незважаючи на свою ефективність, мають певні обмеження, особливо коли мова йде про розвиток практичних навичок. Ситуації, які виникають у реальному житті, часто є складними та непередбачуваними, а відтворити їх у навчальному процесі досить складно. Саме тому виникає потреба у пошуку нових, більш ефективних інструментів навчання.

Одним із перспективних напрямків у сучасній педагогіці є використання віртуальної реальності (VR). VR-технології дозволяють створювати імерсивні середовища, які максимально наближені до реальних умов. Занурюючись у віртуальний світ, учасники навчання можуть відпрацьовувати різноманітні сценарії, отримуючи при цьому безпосередній зворотний зв'язок.

VR-технології створюють імерсивне середовище, яке максимально

наближене до реального життя. Занурившись у віртуальний світ, учасники навчання можуть відпрацьовувати різноманітні сценарії, отримуючи при цьому безпосередній зворотний зв'язок. Це дозволяє: імітувати реальні ситуації від проведення презентацій до вирішення конфліктів; отримати миттєвий зворотний зв'язок та зрозуміти, що було зроблено правильно, а що потрібно покращити; відпрацювати навички в безпечному середовищі без ризику для себе та оточуючих; підвищити рівень залученості завдяки інтерактивності та імерсивності VR-навчання.

Варто також зазначити суттєві переваги використання віртуальної реальності:

- Імерсивність повного занурення у віртуальний світ забезпечує максимальну залученість та мотивацію до навчання, що сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу. Імерсивні середовища дозволяють створювати реалістичні ситуації, які важко відтворити в реальному житті, наприклад, керування локомотивом, дії в екстремальних (аварійних) ситуаціях чи дослідження певних історичних подій. Завдяки імерсивності, здобувачі освіти можуть отримати більш глибоке розуміння складних концепцій та процесів. Імерсивне навчання сприяє розвитку просторової уяви та візуально-просторової пам'яті.

- Можливість взаємодіяти з віртуальним середовищем робить навчання більш динамічним та цікавим, що підвищує рівень залученості здобувачів освіти. Інтерактивні елементи, такі як маніпуляції з віртуальними об'єктами, дозволяють учасникам освітнього процесу активно досліджувати навчальний матеріал. Інтерактивність сприяє розвитку навичок вирішення проблем та прийняття рішень. Завдяки інтерактивності, здобувачі освіти можуть отримувати миттєвий зворотний зв'язок, що дозволяє їм коригувати свої дії.

- На відміну від реального життя, у віртуальному світі можна допускати помилки без будь-яких наслідків, що дозволяє здобувачам освіти експериментувати та вчитися на своїх помилках. VR-навчання є безпечним способом відпрацювання навичок, які можуть бути небезпечними в реальному

житті, наприклад, навички пожежогасіння, хімічних експериментів чи роботи на висоті. Безпека VR-навчання дозволяє проводити навчання в будь-який час і в будь-якому місці, що є особливо важливим для дистанційного навчання. VR-навчання може бути використано для навчання людей з обмеженими можливостями, забезпечуючи їм безпечний та доступний спосіб отримання нових знань та навичок.

- Можливість адаптувати навчальний процес під індивідуальні потреби кожного учасника дозволяє створювати персоналізовані навчальні траєкторії. Флексибільність VR-навчання дозволяє здобувачам освіти навчатися в своєму власному темпі та вибирати ті теми, які їх найбільше цікавлять. VR-навчання може бути легко інтегровано в різні навчальні програми та дисципліни, а також дозволяє створювати різноманітні навчальні сценарії, що відповідають різним стилям навчання.

Дослідження показують, що VR-навчання дозволяє досягти кращих результатів у порівнянні з традиційними методами, особливо в таких сферах, як запам'ятовування, розуміння складних концепцій та розвиток практичних навичок. VR-навчання може значно скоротити час, необхідний для засвоєння нового матеріалу, підвищує мотивацію до навчання та сприяє більш глибокому засвоєнню знань. VR-навчання може бути використано для навчання великих груп здобувачів освіти одночасно, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів.

Додатковими перевагами VR-навчання є підвищення мотивації, розвиток соціальних навичок та стимулювання креативності. VR-навчання робить процес навчання більш цікавим та захоплюючим, що підвищує мотивацію учасників освітнього процесу, дозволяє здобувачам освіти взаємодіяти один з одним у віртуальному середовищі, що сприяє розвитку соціальних навичок. VR-навчання стимулює креативність та інноваційність, дозволяючи здобувачам освіти створювати власні віртуальні світи та експериментувати з різними ідеями.

VR-навчання є потужним інструментом, який має великий потенціал для трансформації освіти. Завдяки своїм численним перевагам, VR-навчання може

зробити процес навчання більш ефективним, цікавим та доступним для всіх.

Варто наголосити на осучасненні освіти, бо вже у найближчому майбутньому серйозну конкуренцію висококваліфікованим фахівцям і їхнім методикам навчання складуть саме тренажери віртуальної реальності адже власник віртуального шолому може взаємодіяти з віртуальними об'єктами, навчаючись та набуваючи певного досвіду. Ефективність такого навчання практично не поступатиметься по ефективності персональному навчанню при очевидній фінансовій вигоді. Для обслуговування системи віртуальної реальності вистачить однієї людини, а от створення умов для персонального навчання здобувачів освіти потребує значних фінансових затрат та і сам процес навчання минатиме значно цікавіше, бо – віртуальний шолом і є віртуальною реальністю.

Використання VR-технологій для розвитку soft skills відкриває нові можливості для сучасної освіти. Завдяки своїм перевагам, VR-навчання може стати невід'ємною частиною системи неперервної освіти дорослих. Повне занурення у віртуальні середовища, інтерактивність, безпека та гнучкість VR-навчання забезпечують ефективний розвиток таких важливих навичок, як комунікація, лідерство, вирішення проблем та командна робота. Більш того, VR-навчання може бути адаптовано під потреби різних галузей та професій, що робить його універсальним інструментом для підготовки висококваліфікованих фахівців. Інвестуючи в розвиток VR-технологій в освіті, ми не тільки підвищуємо якість навчання, але й готуємо нове покоління професіоналів, готових до викликів сучасного світу. VR-навчання має потенціал революціонізувати традиційні методи навчання та зробити освітній процес більш цікавим, ефективним та доступним для всіх.

Звичайно, складно сказати, коли саме це відбудеться – тобто коли VR-тренажери надійно закріпляться в освітньому середовищі поряд із традиційним навчанням. Але вже зараз зрозуміло, що в найближчому майбутньому така навчальна модель набуватиме все більшого поширення.

Список використаних джерел:

1. Іванов І.І. Використання віртуальної реальності в освіті: можливості та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. 2020. № 123(4). С. 56-78.
2. Петренко В.О., Сидоров М.М. Роль цифрових технологій у формуванні ключових компетентностей учнів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2021. № 123(4). С. 56-78.
3. Smith J. K., Johnson A. L. (2022). The impact of virtual reality on language learning: A meta-analysis. *Language Learning Technology*, 15(2), 34-52.

РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**Омельченко П. С., к.фарм.н., докторант кафедри початкової і професійної
освіти Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди**

У сучасній Україні йде становлення системи освіти, орієнтованої на входження до світового освітнього простору, відбувається зміна парадигм у всіх сферах життя. Але у контексті широкомасштабної агресії російської федерації в Україні додатково спричинена низка гострих проблем у сферах освіти і науки, які потребують консолідації зусиль усіх зацікавлених сторін для їх оперативного й ефективного вирішення. Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. У цей важкий час акцентується увага на тому, що потреби в освіті й навчанні, перепідготовці, підвищенні кваліфікації упродовж життя є одними з основних потреб людини у суспільстві знань. У сучасному світі, де технології та інформація постійно змінюються, дорослі повинні мати навички, які дозволять їм успішно адаптуватися до нових умов і бути конкурентоспроможними на ринку праці. В умовах воєнної агресії загострилися проблеми працевлаштування для населення: одні евакуювалися з місць проведення бойових дій, інші втратили роботу через закриття підприємств. Суспільство знань потребує активного освоєння нових видів професійної діяльності, оволодіння працівниками комплексом неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі та високу продуктивність. Оцінюючи професійну придатність роботодавця часто пред'являє вимоги, які виходять за рамки освітніх стандартів. Наприклад, від менеджера з продажів вимагають спеціальної освіти, знання комп'ютерних програм, комунікабельності, вміння переконувати, знання іноземної мови,

наявності прав водія та ін. Слід визнати, що за таких умов будь-яка базова стандартна освіта потребує доповнення. Освіта для дорослих відіграє важливу роль в особистісному та соціальному розвитку, а також у забезпеченні сталого економічного зростання країни [1]. Важливість освіти для дорослого населення можна розглянути з кількох ключових аспектів: *Особистісний розвиток* через самовдосконалення: дорослі люди через освіту розвивають навички, набувають нових, які сприятимуть самореалізації та підвищенню якості життя. Це може бути як професійний, так і особистий розвиток, наприклад вивчення іноземних мов, навичок спілкування, критичного мислення. *Професійний розвиток*. Підвищення кваліфікації: в умовах стрімких змін на ринку праці дорослим важливо адаптуватись до нових вимог професій. Освіта допомагає здобути нові навички або поглибити знання у своїй сфері, що сприятиме кар'єрному зростанню. Перепідготовка та перекваліфікація: для тих, хто змінює професію або стикається з викликами у своїй галузі, освіта для дорослих є можливістю оновити свої навички, набути нових та адаптуватися до нових умов. *Соціальна інтеграція*. Участь у громадському житті: освіта для дорослих сприяє більш активній участі у житті суспільства, покращує розуміння актуальних соціальних, політичних та економічних проблем. *Економічний розвиток*. Збільшення продуктивності праці: коли дорослі люди підвищують свою кваліфікацію або набувають нових знань, це безпосередньо впливає на їх продуктивність і конкурентоспроможність на ринку праці.

Висновок. Система освіти дорослих в умовах ситуації, викликаній російською агресією, потребує прийняття ряду заходів правового, економічного та організаційного забезпечення. Таке вдосконалення має здійснюватися у тісному зв'язку з оперативними рішеннями органів влади, освітньою реформою та реформою децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія /За ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. 248 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДТРИМЦІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Османова А.М., кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціології

Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

Сучасні реалії, спричинені воєнними діями, створюють численні виклики для системи освіти, зокрема в контексті інклюзивного навчання. Соціальна напруга, психологічний стрес, зміна звичного способу життя та навчання, а також зростання конфліктів у різних соціальних групах негативно впливають на освітній процес. Війна змінює не лише фізичні умови, але й соціально-психологічний клімат, що має суттєвий вплив на освітні процеси. Зокрема, особи з особливими освітніми потребами стикаються з додатковими труднощами, що потребують гнучких та інноваційних підходів до організації навчання.

У таких умовах стає необхідним пошук нових шляхів для підтримки інклюзивного середовища, яке забезпечувало б рівні умови для навчання дорослих із різними потребами, зокрема в умовах воєнного стану. Це також стосується адаптації освітніх процесів до нових реалій, де особлива роль належить медіаційним технологіям.

Медіація в цьому контексті стає ключовим інструментом у вирішенні конфліктів, зниженні стресових навантажень і покращенні взаєморозуміння між учасниками освітнього процесу, особливо в інклюзивних навчальних середовищах. Вона дозволяє не лише ефективно вирішувати конфлікти, але й створювати атмосферу взаємної підтримки, що є важливим аспектом у забезпеченні психоемоційної стабільності. Згідно з дослідженнями О. В. Петрука, інклюзивні та психосоціальні підходи повинні бути інтегровані в освіту для зменшення соціальної напруги та конфліктності в умовах війни (Петрук, 2022).

Застосування медіаційних технологій може стати важливим елементом у створенні інклюзивного середовища, що адаптується до нових умов та забезпечує ефективну підтримку для осіб з особливими потребами. Як зазначає В. Г. Рибалко, медіація не лише вирішує конфлікти, але й сприяє розвитку довіри та взаєморозуміння серед учасників процесу (Рибалко, 2021). У свою чергу, дослідження Ю. М. Степанової підкреслює важливість підтримки психоемоційного стану здобувачів освіти в умовах війни, адже лише в атмосфері психологічної стабільності можливо досягти ефективного навчання та соціалізації (Степанова, 2022).

Освітні процеси, що проходять в умовах психологічного стресу, потребують механізмів для зниження напруженості та конфліктності серед учасників. Медіація допомагає не лише вирішувати конкретні конфліктні ситуації, але й створює атмосферу взаєморозуміння і емпатії, що є особливо важливим для осіб з особливими освітніми потребами, які можуть переживати додаткові стресові фактори через травми, пережиті під час війни.

Складні соціально-психологічні умови, які склалися внаслідок війни, сприяють збільшенню стресу та виникненню соціальних конфліктів. Важливо, щоб освітні процеси, які відбуваються в таких умовах, були адаптовані до змін у соціально-психологічному кліматі, щоб знизити рівень напруженості серед студентів та викладачів. Медіація в цих умовах може стати важливим інструментом для управління конфліктами, підтримки емоційного благополуччя та створення більш інклюзивного середовища, де кожен учасник може відчувати себе комфортно і безпечно.

Інклюзивне навчання в умовах воєнного стану набуває особливого значення, адже це не лише питання доступності освіти, а й соціальної інтеграції осіб із різними потребами. Зростає потреба у використанні інноваційних технологій для створення гнучких навчальних програм, що враховують специфічні потреби дорослих студентів, особливо тих, хто пережив травми чи має фізичні чи психологічні труднощі. Медіація в цьому контексті допомагає враховувати індивідуальні потреби учнів і створювати більш чутливе до реалій

навчальне середовище.

Оскільки війна супроводжується великими психоемоційними навантаженнями, особливо для людей, що пережили травми, необхідно забезпечити стабільність і підтримку в освітньому середовищі. Медіація може стати важливим інструментом психосоціальної підтримки, адже вона не тільки допомагає у вирішенні конфліктів, але й формує атмосферу довіри, що дозволяє зменшити рівень стресу і покращити взаєморозуміння серед учасників навчального процесу.

Основні принципи медіації, такі як нейтральність, конфіденційність, емпатія та конструктивне вирішення конфліктів, становлять основу для її використання в освітньому процесі. Медіація дозволяє знижувати рівень конфліктності, підтримувати здорові міжособистісні стосунки, а також сприяє створенню умов для конструктивного вирішення конфліктів в умовах навчання.

Медіація сприяє формуванню культури взаєморозуміння та емпатії серед учасників навчання. Вона допомагає створювати інклюзивне середовище, де кожен може почуватися підтриманим, незалежно від своїх особливостей або обставин. Це особливо важливо в умовах війни, коли соціальна напруга і стрес можуть суттєво вплинути на здатність студентів до ефективного навчання.

Медіація є важливим інструментом для адаптації навчальних процесів до нових умов, зокрема в умовах війни. Вона може стати ефективним методом для зниження стресу та допомоги студентам в адаптації до змін, викликаних війною. В умовах посттравматичних стресів медіація допомагає створити підтримуюче середовище для осіб, які пережили травми, покращуючи їх здатність до навчання і соціалізації.

Ключовим аспектом є адаптація медіації до специфічних потреб здобувачів, зокрема тих, хто пережив травми чи має фізичні чи психічні труднощі. Медіація повинна бути гнучким інструментом, що враховує різноманітність потреб та особливостей студентів, забезпечуючи підтримку і комфорт у процесі навчання.

Застосування медіаційних технологій у підтримці інклюзивного навчання

дорослих є важливим кроком до забезпечення рівного доступу до освіти для всіх категорій учасників навчального процесу. Медіація не лише вирішує конфлікти, але й підтримує психоемоційну стабільність, знижує рівень стресу та сприяє створенню гармонійного навчального середовища.

Необхідно впроваджувати медіаційні технології в систему освіти для дорослих, зокрема для осіб із особливими освітніми потребами. Це потребує навчання викладачів медіації, створення програм підтримки для студентів, які пережили травми, а також розробки адаптованих медіаційних програм для різних груп студентів.

Таким чином, інтеграція медіаційних технологій у підтримку інклюзивного навчання дорослих в умовах воєнних викликів є актуальним і необхідним напрямом, що дозволяє забезпечити не лише рівний доступ до освіти, але й сприяє збереженню психоемоційного здоров'я учасників навчання та інтеграції осіб у складні життєві умови.

Список використаних джерел:

1. Петрук О. В. Інклюзивні підходи в умовах війни: адаптація освіти до нових реалій. Київ: Наукова думка. 2022.
2. Рибалко В. Г. Медіаційні технології в освіті: роль у вирішенні конфліктів та розвитку взаєморозуміння. Київ: Психологічний центр. 2021.
3. Степанова, Ю. М. Психоемоційна підтримка дорослих в умовах війни: вплив медіації на навчальний процес. Харків: Вища школа. 2022.

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Острянюк Т.С., к.п.н., доцент, доцент кафедри здоров'я людини
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Інклюзивне освітнє середовище – це важлива складова сучасної системи освіти. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах професійної освіти регламентує принципи та умови для організації інклюзивного освітнього процесу, що включає адаптацію навчальних програм, соціально-психологічну підтримку учнів з особливими освітніми потребами як складової психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти, а також підготовку педагогічного колективу до роботи із здобувачами освіти [3]. В умовах інклюзивного середовища педагоги виступають не лише як транслятори знань, а й як головні носії ідей толерантності, рівності, взаємоповаги, співпраці. Тому ключова роль педагогів зосереджується не лише на впровадженні інклюзивних методів викладання, але й на формуванні атмосфери толерантності, взаємоповаги та взаємопідтримки серед здобувачів освіти. Завдяки педагогічним працівникам в закладі професійної освіти в умовах інклюзивного навчання розвивається і транслюється інклюзивна культура, яка є важливим чинником формування такого середовища.

Інклюзивна культура проявляється у ставленні, яке панує між суб'єктами освітнього процесу, в основі якого лежить принцип гуманності, толерантності, терпимості, безпечності, співпраці, цінності кожного його учасника [1].

Саме завдяки інклюзивній культурі і підтримуються умови для всебічного розвитку здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, незалежно від фізичних, інтелектуальних, національних, релігійних особливостей; формується позитивне ставлення до різноманіття, що сприяє утвердженню інклюзивних цінностей. У свою чергу, інклюзивні цінності, закладені в освітньому середовищі

трансляються і інтегруються у суспільстві як необхідна складова його сталості.

Інклюзивна культура – це система певних поглядів і переконань того, що кожна особистість повинна відчувати власну значущість у колективі інклюзивної групи у закладі професійної освіти з урахуванням її індивідуальних особливостей і ці особливості є частиною соціального різноманіття, а не як перешкода для її розвитку. Впровадження інклюзивних методів навчання, застосування спеціальних технічних засобів, фізична доступність, організація інклюзивного середовища не є повним відображенням інклюзивності у закладі освіти без її відповідної культури. Тому важливі є цінності, переконання, погляди щодо різноманіття, такі як безупереджене ставлення, підтримка, повага, рівність, розуміння кожного, на основі яких і формується взаємодія у педагогічній системі «здобувач-здобувач», «педагог-здобувач», «керівник закладу-здобувач освіти». Інклюзивна культура сприятиме формуванню здорових соціальних відносин, у яких різноманіття буде сприйматися як норма, а не винятковість. Відтак, розділяємо сучасний погляд українських дослідниць Колупаєвої А.А., Таранченко О.М. щодо необхідності трансформаційних змін в освітній системі таких як: переосмислення ролей і відповідальності всіх учасників освітнього процесу, які повинні спільно працювати для досягнення успіху в інклюзивному навчанні (педагоги, батьки, учні, адміністрація закладу); встановлення нових ціннісних орієнтацій, які б підтримували ідеї поваги до кожного учня [2, с.51].

Найважливіша роль у сприянні розвитку інклюзивної культури у закладі професійної освіти належить особистості педагога і передається через педагогічну діяльність, особистий приклад позитивного та справедливого ставлення до кожного здобувача освіти з особливими освітніми потребами. Педагог формує загальну атмосферу толерантності, поваги, рівності у реалізації можливостей здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, здобувачів, які мають освітні труднощі, зумовлені впливом соціального середовища та ін.

Роль педагогічних працівників у формуванні інклюзивної культури полягає у:

- 1) формуванні позитивного ставлення до здобувачів професійної освіти

незалежно від особливостей та потреб кожного. Під час навчальних занять, позанавчальних заходів, педагоги можуть реалізувати виховну складову освітнього процесу у дусі підтримки, взаємоповаги, сприйняття, створюючи атмосферу толерантності, у якій здобувачі не відчуватимуть себе ізольованими;

2) вихованні інклюзивної свідомості у здобувачів. Такі форми навчально-виховної діяльності як тренінги, тематичні заходи, проєкти сприяють розвитку соціально-важливих якостей – емпатії, взаємопідтримки, розуміння, комунікабельності, готовності до співпраці;

3) розвитку особистісного потенціалу здобувача. Кожен здобувач професійної освіти має індивідуальні можливості та потреби, відтак педагог повинен зосереджувати свою увагу не лише на академічних досягненнях, а на особистісному розвитку здобувача. Педагог може не лише надавати особисту підтримку у подоланні труднощів, але й мотивувати учасників освітнього процесу до саморозвитку, сприяти їхньому самовираженню, створюючи для цього відповідні умови;

4) сприянні психологічної підтримки здобувачів. Психологічна підтримка є важливим аспектом у формуванні інклюзивної культури, тому педагог повинен бути активним учасником взаємодії з психологом та іншими фахівцями, які забезпечують психолого-педагогічний супровід освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Найголовнішою умовою реалізації вищезазначених ролей педагогічних працівників, які б сприяли формуванню інклюзивної культури є підготовка педагогічного колективу до здійснення професійної діяльності в інклюзивному середовищі. Педагогічні працівники формують соціально-відповідальну та толерантну особистість, застосовуючи інклюзивні технології, підходи для створення освітнього середовища на принципах рівності та поваги, що лежить в основі інклюзивної культури.

Список використаних джерел:

1. Груць Г. Інклюзивна освіта як фактор розвитку полікультурної освіти в

Україні. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: матеріали І Всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф., 8 квітня 2021 р. Тернопіль, 2021. С.63–66.

2. Колупасва А.А., Таранченко О.М. Інклюзія: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 232 с.

3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.12.24 р.).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПРИЧИНИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ СТУДЕНТІВ

Павленко Л. О., здобувач освіти I курсу, групи ПС-24-13-зМ, спеціальності «Психологія», Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Важка соціально-економічна ситуація в країні вкрай негативно проявляється на психологічному здоров'ї суспільства, в першу чергу на молодому поколінні. Студенти щодня зіштовхуються з стресами. Таким чином збереження психологічного здоров'я молоді є вкрай актуальним питанням у сучасному соціумі.

Визначення «синдром емоційного вигорання» виник у психології відносно нещодавно. Він був вперше використаний американським психіатром Х. Фроуденбергером у 1974 р. Цим поняттям автор визначав стан психічно здорових людей, які перебувають в емоційно складній атмосфері при виконанні професійних обов'язків [1].

Спочатку під визначенням «синдром емоційного вигорання» вчені розуміли стан виснаженості з почуттям власної відчуженості. Однак, згодом симптоматика цієї недуги значно розширилась за рахунок врахування психосоматичного компонента [1].

Науковий інтерес викликають роботи вчених, які досліджували конкретні стадії та моделі синдрому емоційного вигорання (Дж. Грінберг, Б. Перлман, Е. Хартман, М. Буриш, Д. Дирендонк, В. Шауфелі, Х. Сікста, С. Джексон, А. Чіром, А. Пайнс та ін.).

Науковець Оксана Бажук під час дослідження проблеми емоційного вигорання студентів визначила два протилежних тренди:

- 1) останнім часом студенти проявляють негативну динаміку зміни психологічного здоров'я;
- 2) студенти є перспективною групою для поширення «моди на здоров'я» [5].

Вченими було розглянуто зазначені компоненти та їх симптоми:

1. Напруження – утворюється через хронічну психоемоційну атмосферу, загострених, нестабільних обставин, підвищеної відповідальності, негативної взаємодії з оточуючими.

2. Резистенція – особа намагається відгородити себе від неприємних подій, зовнішніх впливів.

3. Виснаження – втрата всіх психічних сил, зниження емоційного тону, що настає через те, що виявлений супротив був неефективним. визначається зниженням загального енергетичного тону і послабленням нервової системи, емоційний захист у вигляді «вигорання» стає невід’ємною складовою особи [1].

Дані підходи до вивчення питання емоційного вигорання у процесі професійного росту не дають єдиної системи психологічних пояснень цього феномену. Для індивідуального підходу характерно визначати особливості мотиваційно-ціннісної та емоційної сфер людини як причин вигорання (С. Хобфолл). Прибічники соціально-психологічного підходу пояснюють, що причиною феномену вигорання – задіяність у соціальному середовищі, яка характеризується великими контактами з різними людьми, що перенапружують психіку (С. Джексон) [2].

За даними наукових досліджень [2], до 40 % студентської молоді страждає на вигорання різного ступеню вираженості, прояв емоційного вигорання збільшується від молодших до старших курсів, особливо це відчутно на 3-му курсі. Найчастіше він виявляється у студентів «комунікативних» і «соціальних» фахів, особливістю роботи яких полягає у постійній взаємодії та спілкуванні з іншими як з позитивного, так і з негативного сторін. «Тягарем» психолога стає величезна відповідальність за налагодження довірливих стосунків та навички керувати емоційною напруженістю при спілкуванні.

У студентів п’ятого курсу результати дещо інші. Так, сформованими є такі причини як неадекватне вибіркоче емоційне реагування, емоційне відчуження (деперсоналізація); розширення сфери економії емоцій; тривога й депресія; емоційно-моральна дезорієнтація; редукція професійних обов’язків. Це говорить

про те, що у цієї групи студентів спостерігається значна тенденція до формування синдрому емоційного вигорання. На цій стадії можна відзначити такі причини як психосоматичні та психовегетативні порушення; переживання психотравмуючих обставин; незадоволеність собою; емоційна нестача; емоційне відчуження. Відчуття «загнаність до клітки» є не сформованими [1].

Дослідники стверджують, що синдром емоційного вигорання, по-перше, є результатом негативних впливів професійного і навчального стресу на особистість молодого студента, по-друге, – формою психічної протекції від професійної деформації. Вигорання у молодих студентів – сукупність психофізіологічних реакцій організму, що виникає внаслідок умов професійного навчання і сприяє негативним змінам у здоров'ї, комунікації і самоконтролі особистості [2].

До основних чинників, які впливають на виникнення синдрому емоційного вигорання у студентів, належать: рольова невизначеність майбутньої мети після закінчення навчання, відсутність успішного заохочення студентів до виконання навчальної роботи та особистісні проблеми (схильність до співчуття, м'якість, ідеалістичне ставлення до навчання, нейротизм, мрійливість, тривожність, інтроверсія, егоцентричність)[3,4].

Таким чином синдром емоційного вигорання розвивається внаслідок професійної підготовки та виявляється комплексом факторів, які включають індивідуально-психологічні особливості людини та специфічні причини навчальної/професійної діяльності емоційного забарвлення.

Список використаних джерел:

1. Мудрик А.Б. Особливості розвитку та прояву синдрому емоційного вигорання у студентів-психологів / А.Б. Мудрик // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації: наук. журн. / Відкр. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». Кременчуг, 2013. № 3 (33). С. 238-242.

2. Борисенко З. Особливості прояву та причини виникнення емоційного

вигорання студентської молоді. Проблеми гуманітарних наук. Серія «Психологія» №43. 2021. С. 25-38

3. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти: навч. посібник для студ вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, Т.В. Зайчикової. 2-е вид., перероб. та доповн. К.: Міленіум, 2006. 368 с.

4 Maslach C., Leiter, P. The Truth About Burnout: How Organizations Cause Personal Stress and What to Do About It. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1997. 328 pp.

5. Бажук О. В. Ресурсне забезпечення профілактики емоційного вигорання студентів – майбутніх педагогів. 2017. № 4 С. 46–48.

ГРОМАДЯНСЬКІ УЯВЛЕННЯ В КОМПЕТЕНТНІСНОМУ ПРОФІЛІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Пахомов І.В., *старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Особливості ринку праці України свідчать про переважання вакансій кваліфікованих робітників, яких готують насамперед заклади професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О). Їх основне завдання полягає у формуванні професійних компетентностей здобувачів П(ПТ)О в процесі як професійно-теоретичної, так і професійно-практичної підготовки.

Згідно ст. 1 Закону України «Про освіту», компетентність - динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Формування компетентностей є основним результатом навчання здобувачів освіти – формування їх знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей, набутих у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які здобувач освіти здатний продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», професійне (професійно-технічне) навчання передбачає формування і розвиток професійних компетентностей здобувачів освіти, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності, перспектив її кар'єрного зростання впродовж життя.

Під час професійно-теоретичної підготовки, яку здійснюють викладачі

спеціальних дисциплін, відбувається формування професійних знань здобувачів П(ПТ)О. Вміння та навички їх формуються в процесі професійно-практичної підготовки, яку проводять зі здобувачами П(ПТ)О майстри виробничого навчання.

Майстри виробничого навчання відносяться до педагогічних працівників закладів П(ПТ)О. Вони повинні мати відповідну професійну освіту та професійно-педагогічну підготовку, моральні якості і фізичний стан яких дає змогу виконувати їх обов'язки. Вимоги до них визначаються кваліфікаційною характеристикою. Для визначення їх відповідності займаній посаді, рівня їх кваліфікації проводиться атестація (ст. 45 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Підготовка майстрів виробничого навчання здійснюється в закладах фахової передвищої освіти індустріально-педагогічного напрямку або інженерно-педагогічних закладах вищої освіти. На ці посади можуть призначатися фахівці виробництва, сфери послуг, які мають фахову передвищу чи вищу освіту і в подальшому здобувають відповідну психолого-педагогічну підготовку (ст. 46 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Держава забезпечує майстрам виробничого навчання дотримання їх соціальних гарантій: щорічну основну відпустку тривалістю не менше 42 календарних днів та пенсію за вислугу років за наявності стажу безперервної педагогічної роботи не менше ніж 25 років. Причому на майстрів виробничого навчання закладів П(ПТ)О, розташованих у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерів, які раніше працювали педагогічними працівниками у закладах П(ПТ)О у цих населених пунктах, поширюються пільги, що надаються спеціалістам сільського господарства та педагогічним працівникам інших закладів освіти, розташованих у цих населених пунктах (ст. 47 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Основні особливості компетентнісного профілю майстрів виробничого навчання вказані у Професійному стандарті «Майстер виробничого навчання», затвердженому наказом Міністерства економіки України № 430-21 від 17.08.2021

року. Він визначає, що основною метою майстра виробничого навчання є організація та здійснення професійно-практичної підготовки (виробничого навчання та виробничої практики).

Він підпорядковується старшому майстру, заступнику директора та директору закладу П(ПТ)О. Його робочі місце розташоване в навчально-виробничій майстерні, кабінеті майстрів, на полігоні, дільниці, автодромі, трактородромі, в навчально-виробничому підрозділі, навчальному господарстві, безпосередньо на виробництві чи у сфері послуг.

Також Професійний стандарт визначає, що робота майстра виробничого навчання пов'язана з підвищеним нервово-емоційним навантаженням. Вимоги до освітнього рівня: вища освіта не нижче фахового молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста) за спеціальністю «Професійна освіта» (за спеціалізаціями) галузі знань «Освіта. Педагогіка» або за спеціальностями інших галузей знань з присвоєнням професійної кваліфікації педагогічного працівника. Причому особи, які здобули вищу освіту за спеціальностями інших галузей знань та яким не було присвоєно професійну кваліфікацію педагогічного працівника, можуть бути призначені на цю посаду строком на 1 рік. Вони можуть працювати на цій посаді після їх успішної атестації.

Також у них повинен бути документ про професійну (професійно-технічну) освіту з рівнем професійної кваліфікації не нижче розряду (класу, категорії), встановленого освітньою програмою для випускників закладу П(ПТ)О, медична книжка та посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці, пожежної безпеки та безпеки життєдіяльності. Підвищення кваліфікації передбачене для них раз на п'ять років, а раз на три роки – навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та протипожежного захисту.

Основними нормативно-правовими документами, які визначають профіль професійної компетентності майстра виробничого навчання, є: Закони України «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про професійний розвиток працівників» та «Про охорону праці», Постанови та Розпорядження Кабінету міністрів України «Про затвердження Національної

рамки кваліфікацій», «Про затвердження Положення про ступеневу професійно-технічну освіту», «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» та «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта»; Наказів Міністерства освіти і науки України «Про затвердження положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», «Про затвердження типового положення про атестацію педагогічних працівників», «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» та «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти».

Серед загальних компетентностей майстра виробничого навчання Професійний стандарт визначає наступні здатності: адаптуватися до умов освітнього середовища, до академічної та професійної мобільності, нести персональну відповідальність за результати прийнятих професійних рішень, до комунікації у межах професійної діяльності, ефективно розподіляти робочий час, виявляти лідерські якості, діяти в нестандартних ситуаціях, працювати в команді, запобігати конфліктним ситуаціям, до самовдосконалення, діяти як відповідальний громадянин і брати участь у соціальному житті, бути відкритим до проявів культурної різноманітності, дотримуватися етичних норм та бути відповідальним щодо інтелектуальної та культурної власності. Як бачимо, більшість з них прямо пов'язані з громадянськими уявленнями майстрів виробничого навчання.

Крім загальних компетентностей, Професійний стандарт визначає і професійні компетентності майстрів виробничого навчання, більшість з яких прямо чи опосередковано пов'язані з їх громадянськими уявленнями: пов'язані з плануванням та організацією освітнього процесу, його здійсненням, здійсненням методичної роботи, професійним розвитком, супроводом планування кар'єри здобувачів П(ПТ)О та зв'язком з ринком праці.

Серед професійних компетентностей майстрів виробничого навчання,

пов'язаних з плануванням та організацією освітнього процесу, з громадянськими уявленнями пов'язані насамперед здатності: до взаємодії з педагогічними працівниками та соціальними партнерами з питань організації освітнього процесу в закладі П(ПТ)О, проєктувати індивідуальні освітні траєкторії здобувачів П(ПТ)О, а також реалізовувати здоров'язбережувальний підхід до організації освітнього процесу.

Серед професійних компетентностей майстрів виробничого навчання, пов'язаних зі здійсненням освітнього процесу, з громадянськими уявленнями пов'язані насамперед здатності: здійснювати продуктивну комунікацію з батьками здобувачів П(ПТ)О, колегами та іншими особами, до прояву системного мислення та творчості, до формування освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий та духовний розвиток здобувачів П(ПТ)О, здійснювати виховну роботу, формувати світогляд щодо розвитку суспільства, духовної та професійної культури, етики, політики здобувачів П(ПТ)О.

Серед професійних компетентностей майстрів виробничого навчання, пов'язаних з професійним розвитком, з громадянськими уявленнями пов'язані насамперед здатності: до самоаналізу та коригування власної професійної діяльності з урахуванням результатів педагогічного впливу, до розроблення та реалізації прогами власного професійного самовдосконалення, вживати заходи для збереження фізичного та психологічного здоров'я здобувачів П(ПТ)О, а також профілактики власного професійного вигорання.

Серед професійних компетентностей майстрів виробничого навчання, пов'язаних з супроводом планування кар'єри здобувачів П(ПТ)О та зв'язком з ринком праці, з громадянськими уявленнями пов'язані насамперед здатності: до відстеження динаміки їх професійного становлення, консультувати їх з питань планування та побулови власної кар'єри, до забезпечення підтримки їх технічної, підприємницької та творчої активності, взаємодіяти з соціальними партнерами з питань їх виробничої практики та подальшого працевлаштування, а також проводити з ними профорієнтаційну роботу.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА У ДОРΟΣЛИХ

Пахомова А.О., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Білоцерківського національного аграрного університету,
магістрант Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Міжнародне гуманітарне право (МГП) чи «право війни» існує з того часу, як люди воюють. Про правила ведення війни згадується у Біблії, Корані та середньовічних європейських лицарських кодексах – кількість таких правил, спрямованих на захист цивільних осіб в умовах конфлікту, постійно зростає.

Сьогодні для громадян України розуміння цих правил є особливо актуальним, оскільки знання правових норм МГП — необхідна умова їх дотримання під час збройного конфлікту та у мирний час.

Залежно від видів та форм організації навчального процесу викладач має вміти лавірувати своєю активністю та активністю слухачів. При цьому особливо важливо для дорослої аудиторії організувати інтерактивну діяльність на основі поєднання традиційних та інноваційних прийомів, методів та технології навчання.

Традиційними формами викладання МГП є лекції та семінари. Зазвичай на лекціях даються основні положення теми та відповіді на запитання студентів. На семінарах робляться та обговорюються доповіді, а також вирішуються завдання з цієї теми.

Однак, здається, традиційні форми викладання не завжди можуть дати належного результату. Це зумовлює необхідність диверсифікації методів викладання через звернення до сучасних форм викладання. У зв'язку з цим хотілося б звернутися до цікавої статистики: «Щодо когнітивного аспекту, в середньому люди запам'ятовують лише 10% того, що читають, 20% того, що чують, 30% того, що бачать, 50% того, що чують та бачать одночасно, 80% того,

що говорять, та 90% того, що говорять і роблять. Це вагомий аргумент на користь використання інтерактивних методів». Безумовно, ці цифри є лише відображенням середніх величин і практично всі зазначені аспекти може мати індивідуальне прояв. Проте вони лише підтверджують необхідність використання методів викладання, в яких було б задіяно багато із зазначених форм впливу на аудиторію.

Наприклад, поряд із традиційними лекціями можна практикувати інтерактивні форми, коли під час лекції слухачам задаються питання та відповідь підводить їх до суті окремих положень теми, що розглядається. Найкраще освоєння матеріалу може також сприяти використанню презентацій під час лекцій. Найчастіше важливу роль може грати перша лекція. Здається, першу лекцію можна провести як оглядову, але при цьому вона має бути цікавою, захоплюючою. З цією метою можна використовувати короткі фільми, запросити цікавого практикуючого фахівця тощо. Підвищенню уваги слухачів може також сприяти демонстрація на семінарських заняттях фільмів, створених Міжнародним комітетом Червоного Хреста (МКЧХ) з окремих питань МГП, оскільки МКЧХ є зберігачами норм МГП у всьому світі [1].

На семінарських заняттях, здається, можна віддавати перевагу вирішенню завдань чи обговоренню найскладніших, спірних положень теми з прикладу конкретних міжнародних подій і сучасної практики, використовуючи статті зі ЗМІ. Особливого значення має обговорення та юридичний аналіз судових та інших прецедентів у сфері МГП. Дуже цікавим і корисним є використання на семінарах заздалегідь підготовлених мікрофільмів (тобто «вирізок» з фільмів зі сценами збройних зіткнень) з тієї чи іншої теми курсу з подальшим аналізом та обговоренням сюжету в контексті застосування норм МГП. Дуже корисним у професійному відношенні може бути використання контрольних робіт у вигляді написання слухачами правових висновків чи есе щодо ситуацій, які у статтях зі ЗМІ чи мікрофільмах. В якості проміжної форми контролю замість традиційних тестів на паперовому носії можна використовувати також електронні тести для тестування студентів на комп'ютері. Практика використання таких нових форм

(демонстрація мікрофільмів та презентацій, застосування комп'ютерного тестування, написання правових висновків та ін.) показує підвищення активності студентів на семінарських заняттях та загалом зростання їхнього інтересу до предмета. Досягти зростання інтересу до МГП та його навчання студентами можливо і поза університетськими аудиторіями. У цьому контексті величезний позитивний вплив на зростання інтересу студентів до МГП та підвищення якості його вивчення надають міжнародні конкурси, міжнародні судові дебати, різноманітні змагання, олімпіади, конкурси статей тощо.

Безумовно, особливе значення у контексті викладання МГП має також співпраця університету та викладачів із регіональними делегаціями МКЧХ. Неможливо переоцінити допомогу регіональних делегацій та його персоналу, що вони у освіті дорослих.

Пропагуючи та зміцнюючи гуманітарне право та універсальні гуманітарні принципи, МКЧХ докладаеть всіх зусиль до того, щоб запобігти стражданню людей [1]. Як хранитель гуманітарного права МКЧХ робить кроки щодо забезпечення дотримання цього зводу правових норм, поширення знань про нього, його підтвердження та роз'яснення, а також розвитку. МКЧХ бачить своє завдання в тому, щоб надавати захист та надавати допомогу постраждалим у збройних конфліктах та внутрішніх заворушеннях.

Список використаних джерел:

1. Мільцер Н. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс. МКЧХ. 2020.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Пахомова І.А., здобувачка вищої освіти Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України за спеціальністю 073 «Менеджмент»,
завідувачка еколого-натуралістичного відділу
КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»*

Сучасний етап розвитку позашкільної освіти вирізняється динамізмом інноваційних перетворень. Водночас аналіз державної статистики у сфері позашкільної освіти констатує й ряд проблем, як-то: недотримання місцевими органами влади й управління освітою Закону України «Про позашкільну освіту» щодо збереження і розширення мережі закладів позашкільної освіти державної, комунальної та приватної форм власності; скорочення кількості гуртків і творчих об'єднань, а відтак і дітей, які навчаються у закладах позашкільної освіти всіх регіонів України; нерівномірність доступу до позашкільної освіти в місті і в сільській місцевості; незадовільне матеріально-технічне забезпечення позашкільної освіти місцевих рівнів (особливо районних і сільських).

Протягом 2019-2024 р.р. розвиток позашкільної освіти в Україні зазнав відчутного впливу спочатку пандемії через поширення коронавірусної хвороби COVID-19, а потім через широкомасштабне вторгнення рф в Україні. Ці події сприяли посиленню тенденції трансформації в мережі закладів позашкільної освіти, які зумовлені збільшенням частки закладів, що фінансуються територіальними громадами, тобто зменшення кількості профільних закладів і зростання числа комплексних.

В умовах війни значення позашкільної освіти виняткове. Вона у цьому сенсі має значні переваги, зважаючи на її специфіку як то: мобільність, варіативність, соціально-педагогічну спрямованість, добровільність, доступність

та можливості здійснення у різноманітних формах (гурток, студія, клуб або інше творче об'єднання); орієнтацію на інклюзивність та безбар'єрність.

Для ефективної та стабільної роботи закладу позашкільної освіти керівнику рекомендується збереження: тривіневого принципу організації освітньої діяльності, системності координаційно-методичної, організаційно-масової та науково-методичної роботи; матеріально-технічної бази відповідно до профілю закладу, цільове її використання; штатної чисельності працівників; кількості і профільності творчих об'єднань.

За таких умов, коли всі педагогічні працівники та технічний персонал залишаються на своїх робочих місцях, створюється можливість збереження накопиченого досвіду освітян, про який знають і за межами громади, а також забезпечення права дітей на рівний доступ до якісної позашкільної освіти.

Відповідно до вищезазначеного, виникає необхідність узгодження в освітньому процесі роботи гуртків різних напрямів. Тобто: напрям «Програмно-методичне забезпечення позашкільної освіти» - розробка наскрізних навчальних програм (наприклад з еколого-натуралістичного напрямку, провідною ідеєю якої буде тема «Екологічні наслідки війни»). Саме зміст наскрізної навчальної програми буде одним з об'єднуючих факторів в узгодженні освітнього процесу гуртків різних напрямів;

Важливою складовою успішної діяльності є взаємодія закладу позашкільної освіти та закладу загальної середньої освіти. Формами такої взаємодії можуть бути: залучення педагогів-позашкільників до роботи в закладах загальної середньої освіти (в якості інструкторів, лекторів, керівників гуртків); створення учнівських об'єднань на базі спеціалізованих закладів загальної середньої освіти; організація на базі закладів загальної середньої освіти філій закладу позашкільної освіти; підготовка та проведення масових просвітницьких заходів; проведення літніх екологічних і краєзнавчих експедицій, організація таборів та відпочинку; проведення спільної експериментально-методичної роботи в галузі педагогіки і педагогічної психології; підготовка у співавторстві методичних, дидактичних, навчальних посібників; проведення спільних

семінарів, курсів з підготовки педагогів-вихователів, майстер-класів з підвищення педагогічної майстерності; спільні суспільно корисні справи, спрямовані на поліпшення найближчого середовища (будинку, вулиці, району, міста).

У ході співробітництва складається динамічна структура двобічного інформування, узгодження діяльності закладів загальної середньої освіти і закладів позашкільної освіти з урахуванням специфіки суб'єктів. Мають стати традиційними контакти представників адміністрацій закладів загальної середньої освіти і закладу позашкільної освіти, засідання методичних об'єднань, творчі зустрічі педагогів, методистів, активів школярів і членів учнівських об'єднань.

Взаємодія – це двосторонній процес, в ході якого зміни відбуваються не тільки в житті вихованців, а й у їхніх педагогів. Дух взаємодії – у взаємній зацікавленості закладу загальної середньої освіти і закладу позашкільної освіти у всебічному розвитку своїх вихованців.

Запорукою успішної освітньої діяльності в закладу позашкільної освіти є ніщо інше, як співпраця педагога з батьками, адже родина впливала і продовжує чинити значний вплив на процес розвитку особистості здобувача освіти, а отже, зробити батьків активними учасниками педагогічного процесу – це важливе й відповідальне завдання педагога та закладу позашкільної освіти загалом.

У зв'язку з особливою виховною роллю родини виникає питання про те, як зробити так, щоб максимізувати позитивний і звести до мінімуму негативний вплив сім'ї на виховання дитини.

Одна із основних стратегій позашкільної освіти – дати дітям такі найсучасніші додаткові знання і вміння: вести діалог, творчо спілкуватися, слухати, а також здатність до ризику, готовність знаходити потрібну інформацію, критично її оцінювати і використовувати, вміння працювати незалежно від інших, а також у колективі, здатність визначати цінність людських індивідуальних відмінностей, поважати себе і оточуючих людей, приваблювати до себе ровесників, не конкурувати, а співпрацювати.

Таким чином, для ефективної та стабільної роботи закладу позашкільної освіти керівнику рекомендується збереження: трирівневого принципу організації освітньої діяльності, системності координаційно-методичної, організаційно-масової та науково-методичної роботи; матеріально-технічної бази відповідно до профілю закладу, цільове її використання; штатної чисельності працівників; а також кількості і профільності творчих об'єднань. Важливою складовою успішної діяльності є взаємодія закладу позашкільної освіти та закладу загальної середньої освіти.

СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ЯК СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Пачколін Ю. Е., *заступник директора з навчальної роботи,
кандидат технічних наук, доцент*

*Відокремлений структурний підрозділ «Запорізький електротехнічний
фаховий коледж Національного університету «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Створення освітньо-кваліфікаційних центрів як структурних підрозділів фахових коледжів [1] на сьогодні є як ніколи актуальним, тому що сприятиме відновленню та поповненню людського капіталу України шляхом розвитку системи освіти дорослих [2]. Основною метою є задоволення потреб щодо повоєнного відновлення економіки України, підвищення іміджу закладу освіти, збільшення контингенту осіб, що навчаються, в тому числі за ваучерами від державної служби зайнятості, а це в свою чергу забезпечить надходження додаткових коштів до закладу освіти, а також підніме на значно вищий рівень профорієнтацію шляхом створення «мосту» між закладами освіти та роботодавцями, дасть змогу визначитися у питаннях присвоєння кваліфікацій особам, які навчалися, що сприятиме суттєвому переформатуванню ринку праці.

Проблема освіти дорослих (андрагогіка) з'явилася не сьогодні й не вчора, вона існує дуже давно і в повоєнний період стає все гострішою.

Існують міжнародні дослідні організації, які займаються питанням освіти дорослих, головним з них є Інститут освіти ЮНЕСКО (м. Гамбург), а також існують Міжнародний інститут планування освіти (м. Париж), Міжнародний інститут освіти (США), Швейцарська організація освіти дорослих, Міжнародний педагогічний центр (Франція), Національний інститут освіти дорослих (Великобританія), Міжнародний інститут педагогічних досліджень (Німеччина).

Одиниця виміру старіння знань фахівця, прийнята у США, – період «напіврозпаду» компетентності, тобто зниження її на 50 % унаслідок появи нової

інформації, показує, що за багатьма професіями цей період настає менш ніж через 5 років [3], тобто стосовно нашої системи освіти часто раніше, ніж закінчується навчання. Вирішення проблеми полягає в переході до освіти протягом життя, де базова освіта періодично повинна доповнюватися програмами додаткової освіти й організовуватися не як кінцева, завершена, а лише як основа, фундамент, що доповнюється іншими програмами.

Демобілізовані військовослужбовці зі збройних сил України та інших силових структур, а також тимчасово переселені мешканці східних регіонів займають активну життєву позицію, сповнені сил, енергії і творчих планів. У цих осіб і державних структур, що займаються їх адаптацією в регіоні, виникають труднощі з працевлаштуванням, зокрема через відсутність необхідних на ринку праці кваліфікацій.

Такі навчальні центри можуть надавати освітні послуги особам, які проживають у сільській місцевості та стикаються з соціально-економічними труднощами при працевлаштуванні, а також ветеранам, пенсіонерам, тимчасово непрацюючим та іншим соціально незахищеним мешканцям регіону, здійснювати інклюзивне навчання за окремими спеціальностями людей з обмеженими фізичними можливостями.

Враховуючи те, що для повоєнного відновлення України буде необхідна велика кількість фахівців середньої ланки різних галузей економіки, фахові коледжі України можуть здійснювати підготовку не тільки фахових молодших бакалаврів, а й кваліфікованих робітників за спеціальностями, які необхідні на сучасному ринку праці.

Робота коледжів у цьому напрямку буде зміцнювати відносини між освітою та соціально-економічним середовищем, забезпечуючи навчання впродовж життя, включаючи й підприємницьку діяльність. Підготовка фахівців повинна бути орієнтована на працевлаштування, що є домінуючим у життєвій траєкторії людини, яка навчається. Знання та навички, отримані в процесі навчання, мають відповідати як поточним, так і майбутнім вимогам виробництва.

Сучасний дуже стрімкий розвиток науково-технічного прогресу вимагає не

тільки первинного навчання, але й постійного системного оновлення отриманих раніше теоретичних знань й поповнення та розширення практичних навичок.

Розвиток наукоємних виробництв різко підвищує вимоги до рівня фахової майстерності робітників, стимулюючи їх участь у процесах «довічного» підвищення кваліфікації та перепідготовки. Інтенсивні зміни ринку праці призводять до вивільнення значної кількості працездатних робітників, у тому числі й висококваліфікованих, тому навчання людей, які втратили роботу, це, перш за все, соціально-психологічна корекція, що дає можливість утриматися у вирі бурхливих політико-економічних негараздів.

Набуті теоретичні знання і практичні навички для осіб, що навчаються, – це гарантія загального безперервного доступу до освітнього простору з метою отримання й оновлення навичок, необхідних для входження в інформаційне суспільство. У першу чергу, це комп'ютерна грамотність, знання іноземних мов, технологічна культура, підприємництво, соціальні навички, а також вміння навчатися, адаптуватися до можливих змін у суспільному житті, правильно орієнтуватись у стрімкому потоці інформації.

На жаль, в Україні освіта дорослих протягом життя поки що розвинена недостатньо, що унеможлиблює задоволення потреб особистості в інтелектуальному, культурному й духовному розвитку через отримання безперервної освіти, формування в осіб, які навчаються, громадянської позиції, здатності до праці й життя в умовах сучасної цивілізації, її демократичного розвитку, збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей суспільства, поширення знань серед населення, підвищення його культурного й освітнього рівня. Як результат – ми маємо недостатній рівень конкурентоспроможності наших громадян на ринку праці як в Україні, так і за її межами.

Основними принципами освітнього процесу в таких центрах є практикоорієнтованість, інтегрованість, гуманність.

Практикоорієнтованість, на відміну від навчання осіб молодших вікових категорій (студентів), є основним мотивуючим фактором у роботі з дорослими,

тому що вони хочуть відразу побачити, яким чином здобуті теоретичні знання можна застосувати на практиці та отримати певний позитивний ефект.

Відбір здобувачів освіти проводиться за направленнями державних, приватних та громадських організацій, які займаються обліком таких категорій громадян, шляхом співбесіди, метою якої є:

–визначення рівня початкової підготовки осіб, які бажають навчатися, для комплектації груп з приблизно однаковим рівнем знань;

–узгодження часу й графіку занять для зручності здобувачів освіти: можлива денна, заочна, вечірня форми здобуття освіти.

Для визначення можливостей здійснення інклюзивного навчання враховуються висновки медичних комісій.

Накопичений досвід навчання осіб різних вікових категорій дав змогу колективу коледжу плідно взаємовигідно співпрацювати протягом багатьох років із Запорізьким обласним центром зайнятості населення та навчальними центрами багатьох підприємств, установ та організацій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII зі змінами.

2. Законопроект «Про освіту дорослих» прийнятий за основу 12.01.2023 (Реєстр. № 7039).

3. «Освіта протягом життя»: світовий досвід і українська практика». Аналітична записка (http://www.niss.gov.ua/articlts/252/#_ftn1). niss.gov.ua. Національний інститут стратегічних досліджень.

ОГЛЯД ФОРМ АРТТЕРАПІЇ, ЩО МОЖУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИСЯ В АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Первина Л.С., *соціальний педагог вищої категорії, практичний психолог
закладу професійної (професійно-технічної) освіти
«Новоодеський професійний коледж»*

В умовах сучасного освітнього процесу, який характеризується підвищеними вимогами до рівня знань та умінь здобувачів, значущою є проблема активізації навчально-освітньої діяльності.

Серед засобів активізації знаходяться інтерактивні методи - ігри, проекти, дискусії, рольове розігрування ситуацій; використання інформаційно-комунікаційних технологій - електронні курси, вебінари, онлайн-тести, віртуальні лабораторії, комунікація зі штучним інтелектом; проблемне навчання - розв'язування задач, аналіз ситуацій, проектування; методи розвитку критичного мислення - дискусії, есе, аналіз текстів, розв'язання проблем. Їх основу складають арттехнології.

Ілюстративність, заглиблення в суть питання, проєкції, отримання зворотного зв'язку - це лише деякі елементи, що підтверджують дане твердження. Проте в освітньому процесі, арттерапія потрібна не з лікувальною метою, а зі спонукальною, навчальною. Тому, доречніше, буде використовувати словосполучення арттехніки.

Ознайомлюючись із науковими працями українських дослідників даної теми ми дійшли висновку, що суміщення основного навчання із арттехнологіями дає набагато вищий кінцевий результат, охоплює вирішення сучасних завдань у освіті. А саме розвиток *hard skills* (жорсткі сталі навички, які легко оцінити, суто професійні уміння), і *soft skills* (навички комунікації, креативності та критичного мислення), що допомагає не лише зростати професійно, а й розвивати повноцінну багатогранну особистість.

У дослідженні Л.А. Інжиєвської “Особливості застосування арт-технологій

в освітньому просторі” описано успішні експерименти внесення арттехнологій у навчальний процес таких учених як У. Дутчак, Л.Подкоритова, Н. Пов’якель, Л. Лебедева. У зв'язку з чим “спостерігається зростання рівнів готовності студентів до зазначеної діяльності. Зокрема, відзначаються зростання емпатійного та емоційно-чуттєвого ставлення до мистецтва, висока динаміка зростання рівня теоретичних знань. Крім того, помічається загальне поліпшення психологічного самопочуття студентів”[3]. Як вже говорилося мною вище “високий рівень підготовки студентів досягається, якщо теоретичний курс гармонійно пов’язаний з системою практичного заняття. Отриманий при цьому досвід стає опорним для розвитку професійно значимих умінь і навичок” [3].

Обґрунтуємо свою позицію щодо використання понять арттерапія та арттехніки як суміжних. Для цього хочу використати результати дослідження Атаманчук Н. М., та Яланської С. П. “Використання артпрактик у роботі зі здобувачами вищої школи», які у своїй роботі дійшли висновку, що під поняттям артпрактики можна розуміти “інноваційну освітню технологію, що поєднує прийоми, які необхідно здійснити для активізації внутрішніх ресурсів особистості та підвищення її адаптаційних здібностей за допомогою мистецтва” [4]. Ми під артпрактиками розуміємо практичні прийоми, техніки. вправи, які для зручності об’єднали в одне поняття - “арттехніки”.

Арттехніки відрізняються між собою, залежно від виду творчості до якого вони відносяться. Для детального розуміння їх впливу на психіку та когніції людини варто розглянути ті з них, які на наш погляд, придатні для використання в освітньому процесі та дослідити механізми їх дії. Найвідомішими та найдавнішими видами арттерапії вважаються: ізотерапія, музикотерапія, театротерапія. танцювально-рухова терапія, лялькотерапія, бібліотерапія, казкотерапія, ігротерапія, молитвотерапія. Із сучасних підвидів, які з’явилися як окремий метод з середини ХХ- ХХІ століттях, можна назвати глинотерапію, воскотерапію, пісочну терапію, МАК, нейрографіку, ниткографію, інтуїтивне малювання, фольготерапію, колаж, фототерапію, кінотерапію, маскотерапію, ландшафтотерапію, мандалотерапію, монотипію тощо. Кожен з цих видів має

своїх послідовників та специфічні форми впливу, що містять певні алгоритми, інструкції, рекомендації та тлумачення. Щоб краще розуміти як застосовувати арттехніки у навчальному процесі, слід розглянути їх детально.

Малювання/ізотерапія є одним із найпоширеніших та доступних методів арттерапії. І напевне вона має найбільше підвидів, які розвилися в окремий напрямок. Цей вид терапії дозволяє клієнтам використовувати те, чим можна малювати, для вираження своїх емоцій, думок та внутрішніх переживань на тому, де можливо малювати, здійснювати відображення на всіх можливих поверхнях. Малювання може бути використане як інструмент самовираження, дослідження особистих проблем, аналізу та комунікації без необхідності використання словесного висловлення. Вона ґрунтується на припущенні, що творчий процес може допомогти людям отримати доступ до своїх глибинних думок і почуттів, які їм важко висловити вербально.

Малювання надає можливість виразити те, що важко висловлюється, усвідомлюється, має конкретну назву чи форму. Воно екологічно занурює людину у свій внутрішній світ і інтуїтивно підказує куди рухатися далі. Це може допомагати клієнтам звертатися до своїх внутрішніх переживань та виводити напругу, інші негативні стани - біль, провину, образу, знесилення, втому, злість. Через емоційну виразність - кольори, форми та образи, динаміку та манеру досягаємо порозуміння з собою або клієнтом. Малювання може бути засобом діалогу і при конфлікті, якщо звичайно обидві сторони прагнуть знайти компроміс. Серед найпопулярніших та незвичних технік ізотерапії є багато таких, що потребують більш детального розгляду.

- Інтуїтивне правопівкульне малювання. Клієнти вільно малюють те, що вони відчувають чи думають цієї миті. Це може бути абстрактним чи конкретним зображенням. Про академічний малюнок тут, як і в інших підвидах мова не йде. Відповідно до висновків нейропсихолога Р. Сперрі про значення міжпівкульної асиметрії, у навчальному процесі використовується перевага тієї або іншої півкулі мозку. Зокрема, штучне підсилення функцій правої півкулі шляхом малювання є важливим для осіб, які працюють у творчих галузях (дизайнери,

художники, письменники, журналісти) та в сфері бізнесу. Ці методи стимулюють творчі аспекти мозкової діяльності, зокрема, генерацію нових ідей.

- Мандалотерапія. Форма арттерапії, що базується на створенні та розгляді мандал, які є символічними геометричними малюнками. У цій терапевтичній практиці клієнти створюють мандали шляхом розфарбовування або малювання в центрі кругового полотна, використовуючи різні кольори та образи. Мандали можуть мати різні форми і геометричні візерунки, такі як круги, трикутники, квадрати тощо. Головна ідея мандалотерапії полягає в тому, що процес створення та спостереження за мандалою допомагає заспокоїти розум та покращити психічний стан. Мандалотерапія базується на вірі у те, що процес творення та сприйняття мандал допомагає відновити баланс у психічній сфері, гармонізувати внутрішні переживання з зовнішніми проявами, укріпити або послабити кордони, знизити рівень тривоги та депресії, а також покращити самопізнання та самосприйняття. Вона також може бути використана для розвитку духовності та дослідження внутрішніх світів особистості. Способи використання мандалотерапії можуть варіюватися від індивідуальних сесій під керівництвом терапевта до самостійної практики вдома за допомогою спеціальних книг або матеріалів для малювання. Мандали мають глибоку релігійну передісторію в буддизмі та індуїзмі. Мають велике значення в тантричних практиках, де вони є символом космічного порядку та розуміння універсальних законів. Вони також використовуються як об'єкти медитації для досягнення глибокого стану спокою та просвітлення.

- Нейрографіка. Відносно молодий метод творчого малювання, який виник у 2014 році та заснований на стимуляції формування нових нейронних зв'язків у мозку, через дотримання алгоритму певних дій та формування засобами графічних зображень нових нейронних зв'язків. Важливими елементами цього напрямку є нейрографічні лінії, які мають спонтанну хвилясту форму і не повторюється в жодному з відрізків, малювання фігур, в основному кола, округлення кутів, промальовування ліній поля. Метод поєднує в собі психологію, арттерапію та коучинг, роблячи його комплексним інструментом,

що забезпечує стимуляцію мозку, допомагає у формуванні нових нейронних зв'язків, що веде до кращої концентрації, пам'яті та креативності, сприяє емоційному розвантаженню та зняттю напруги, може використовуватися для візуалізації та досягнення цілей. Автор нейрографіки, Павло Піскар'юв, описує своє відкриття так: «Нейрографіка – це практика, що сприяє необхідним особистісним змінам, звільняє від психологічних блоків та моделює нову бажану реальність». Нейрографіку можна віднести до своєрідного медитативного малювання, так само як подібні більш ранні техніки Флоу-форми, Мандалотерапія, Каракулі, або новітні - Дудлінг, Зентангл, Айріс-фолдінг.

- Терапія кольором, також відомо як кольорова терапія або кольоротерапія, є методом альтернативної медицини, що використовує кольори для покращення фізичного, емоційного та психічного добробуту. Цей підхід базується на ідеї, що кольори мають вплив на наше самопочуття та енергетику, і можуть бути використані для розв'язання різних проблем зі здоров'ям та емоційним станом.

- Історії за допомогою малюнків, відомі також як комікс-терапія або малюнкова терапія, є цікавим і ефективним методом арттерапії. Цей підхід використовує створення малюнків та коміксів як спосіб вираження емоцій, думок та життєвих історій клієнтів. Основна ідея полягає в тому, що через мистецтво люди можуть виразити своє внутрішнє переживання та проблеми, а також знайти способи їх вирішення. Цей метод ґрунтується на припущенні, що візуальні образи можуть дати доступ до глибинних думок і почуттів, які важко висловити словами.

Казкотерапія/притчетерапія – це метод, що використовує казкову форму для корекції емоційних порушень і вдосконалення взаємостосунків із навколишнім світом. Казки мають особливу силу, бо вони говорять мовою символів і образів, які легко сприймаються підсвідомістю. Цей метод може допомогти впоратись із такими проблемами, як неприйняття себе, неконтрольовані спалахи агресії, почуття самотності, невміння розібратися у власних почуттях, нездатність осмислити своє життя та багато інших.

Казкотерапія корисна для всіх – від дітей до дорослих. Однією з її переваг є можливість створювати казки/притчі самостійно, моделюючи бажаний результат в уяві й перенаправляючи цей досвід у реальність.

Музикотерапія – це напрям арттерапії, який використовує музику як основний метод психологічної корекції. Цей підхід доступний практично будь-якій людині та має ряд корисних властивостей. Музика впливає на різні системи організму, змінюючи дихання, серцевий ритм та нервову активність. Зміни в фізіології можуть впливати на емоційний стан. Тому у медицині вона використовується при лікуванні. Музикотерапія допомагає реабілітувати пацієнтів після стаціонару, подолати депресію, неврози, психози та безсоння. Музика використовується як допоміжний метод при лікуванні різних захворювань, таких як тахікардія, гіпертонія та туберкульоз. Музикотерапія допомагає відновити душевну рівновагу та активувати творчість.

Історія музикотерапії сягає античності, і вона зараз використовується в різних сферах, у багатьох країнах світу. Цей метод дозволяє покращити як фізичне, так і психічне здоров'я людини, мобілізує роботу мозку, сприяє активізації навчального процесу. Музика активує різні частини мозку, зокрема амігдалу, яка відповідає за емоційні реакції. Певні мелодії можуть викликати радість, сум, захоплення або ностальгію. Під час прослуховування музики мозок виділяє дофамін, що викликає відчуття задоволення, а також серотонін, який впливає на настрій. Музика може нагадувати про певні події, інформацію, місця або людей. Музика може бути пов'язана зі спільнотою, культурою або певними подіями. Наприклад, національний гімн може викликати патріотизм. Музика має потужний вплив на наш мозок і навчання. Вона сприяє кращому запам'ятовуванню інформації, підвищує увагу та концентрацію, стимулює креативне мислення та сприяє розвитку когнітивних навичок учнів.

Кінотерапія - це метод арттерапії, який використовує фільми і кінострічки для розвитку, розв'язання проблем і підтримки психічного здоров'я людини. Цей підхід базується на ідеї, що фільми можуть мати великий вплив на емоційний стан, а також допомогти у розв'язанні психологічних проблем. Фільми можуть

викликати широкий спектр емоцій, від радості та сміху до суму та глибоких роздумів. Ці емоції можуть бути використані для вивчення та розуміння власних почуттів та реакцій. Глядачі можуть ідентифікуватися з персонажами фільмів, які мають подібний досвід, проблеми або емоційні стани. Це дозволяє їм побачити, як інші люди виходять із ситуацій та долають труднощі. Глядачі можуть ідентифікуватися з персонажами фільмів, які мають подібний досвід, проблеми або емоційні стани. Це дозволяє їм побачити, як інші люди вирішують складні життєві питання. Фільми на різні теми, такі як міжособистісні відносини, депресія, страхи, втрати, самопізнання тощо, можуть бути використані для тематичної терапії, коли глядачі вивчають та обговорюють певні аспекти свого життя через контекст фільмів. Деякі фільми можуть надати підтримку та відновлення після важкого періоду у житті людини, надихнути на зміни або нову перспективу. Крім того, клієнт сам може записувати та komponувати відео, які допоможуть зняти напругу, самореалізуватися чи висловитися у творчій формі. Кінотерапія може проходити як індивідуально, так і в груповій формі, де глядачі обговорюють фільми, діляться своїми враженнями та рефлексіями під керівництвом терапевта чи психолога.

Оглянувши, для детального розуміння, арттерапевтичні форми, що використовуються в навчально-освітньому, механізми їх впливу на психіку та когніції, маємо уявлення про особливості застосування, механізми та специфіку трансформаційної дії. Та можемо зробити висновок, що додаючи до навчання, як невіддільної складової розвитку людства, арттерапевтичні прийоми ми посилюємо процес удосконалення. Оскільки, такому разі мистецтво стає не лише проявом фантазії та уяви, а перетворюється у винесення внутрішньої суті людини назовні, стає проявом її підсвідомості, її потреб та глибинних переживань.

Поєднавши такі серйозні складові в один процес, ми досягаємо набагато більших результатів, даючи можливість здобувачу освіти розвиватися та зростати емоційно та когнітивно у більш природніх гармонійних умовах.

Список використаних джерел:

1. Простір арт-терапії : [Зб. наук. праць] / УМО, 2022, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2022; [Редкол.: Лушин П.В. та ін.]. К.: ФОП «Назаренко Т.В.», 2022. Вип. 1 (31).
2. Інжиєвська Л. А. Особливості застосування арт-технологій в освітньому просторі / Л. А. Інжиєвська // Простір арт-терапії: ресурси зцілення : матеріали ІХ Міжнар. між дисциплін. наук.-практ. конф. К.: Золоті ворота, 2014. С. 50–55.
3. Теоретична модель особистісно-професійного розвитку майбутніх психологів засобами арт-терапії і можливості її застосування / Л. А. Інжиєвська // Вісник післядипломної освіти. 2015. Вип. 15. С. 214-225.
4. Art-ecopsychopractice in the educational space. S Yalanska, N Atamanchuk, Publisher: Proceedings of the 1st International Scientific Conference Eastern European Conference of Management and Economics, Publication date 2019/5/24, 266-269 Pages.
5. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л.З. Ребухи. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 143 с.
6. Атаманчук Н.М. Арт-терапія як засіб вивчення та подолання бар'єрів у спілкуванні підлітків. *Наука і освіта*. 2015. № 3/СХХХІІ. С. 12–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2015_3_4.
7. Вознесенська О.Л., Скнар О.М. Застосування арт-технологій для підвищення якості освіти (на прикладі формування етносоціальних уявлень студентів). *Вища освіта України*. Додаток 3 (т.5) 2007 р. Тематичний випуск „Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Моніторинг якості освіти”. С. 276-281.
8. The Doodle Revolution: Unlock the Power to Think Differently, Sunni Brown, Publisher: Portfolio, Publication date 2015, 272 Pages.
9. https://www.ted.com/talks/sunni_brown_doodlers_unite?subtitle=uk&lang=ua Санні Браун «Каракулери з'єднуйтеся!» виступ на офіційній конференції TED.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ КОЛЕДЖУ

Пліщенко Н.М., здобувачка освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Особливістю розвитку закладу фахової передвищої освіти на сучасному етапі є структурно-змістовна модернізація, метою якої є випереджаюче забезпечення кваліфікованими кадрами потреб ринку праці України. Тому ключовими чинниками розвитку закладів ФПО є професійна компетентність і культура педагогів.

Модернізація системи управління закладів освіти всіх рівнів вимагає постійних змін в моделях поведінки управлінських та педагогічних працівників. В інтересах як закладу освіти, так і персоналу повинні прикладатися послідовні зусилля та вживатися дієві заходи, які запобігають «моральному зносу» людського капіталу.

При цьому становище викладача та можливість його творчого розвитку безпосередньо залежать від обстановки і психологічного клімату, які складаються в освітньому А тому основою стає єдність колективної та індивідуальної діяльності, що забезпечує усі зв'язки і стосунки людей в колективі.

Основні проблеми управління освітнім процесом вирішуються, передусім, через підвищення компетентності і професійної майстерності викладача, а також через підвищення компетентності та рівня професіоналізму суб'єктів управління – керівників закладів освіти [2].

Управляти педагогічним пізнавальним та самоосвітнім процесом -означає, в першу чергу, направляти та допомагати на основі чіткого планування, організації і контролю процесу в цілому.

Зазначимо, що ефективність управління багато в чому залежить від правильно обраного стилю керівництва. Будь-який керівник закладу освіти

повинен здійснювати, з одного боку, безперервний, цілеспрямований, закономірний розвиток колективу, а з іншого – забезпечувати економічно вигідне «споживання» кінцевого результату цього розвитку, тобто сполучати в собі професійний світогляд і професійну технологію, бути компетентним [1].

Директор виступає в ролі менеджера, він виявляє економічну цінність кожного члена колективу, залежно від його потреб і здібностей, при цьому цінність людини, як професіонала ставиться в залежність від його реального внеску у розвиток колективу в кожен конкретний момент колективної діяльності. Це, у свою чергу, підтримує в людині постійний творчий тонус, потребу в максимальному розвитку своїх здібностей, тобто потребу якнайкраще виконати свої професійні обов'язки, і, як результат, забезпечує безперервний цілеспрямований розвиток особистості [6].

Завдання сучасного керівника полягає в тому, щоб продуктивно використати елементи ситуаційного лідерства і визначати можливості для делегування повноважень.

Під ситуаційним лідерством в теорії менеджменту розуміємо визначення стилю керівництва залежно від рівня зрілості працівників, рівня їх кваліфікації та прагнення до професійного зростання [5]. Делегування означає передачу завдань і повноважень зверху вниз особі або групі, які приймають відповідальність за їх виконання. Чим вищий рівень кваліфікації працівника, тим ширші можливості делегованих йому повноважень. Правильне здійснення делегування допомагає звільнити керівників вищого рівня від другорядних справ та сприяє створенню умови для вирішення стратегічних і перспективних завдань управління закладом освіти. Одночасно таке делегування допомагає активізувати та підвищити дієздатність нижчих ланок управління закладом, збільшити їх зацікавленість, сприяти їх професійному зростанню [4]. Цей аспект надзвичайно важливий при організації студентського самоврядування, яке є очевидним показником зрілості усього педагогічного колективу.

Таким чином, сучасний керівник освітньої установи прагне створювати такі психолого-педагогічні умови, щоб кожен член колективу почував себе

організатором на своєму робочому місці, реалізуюючи продуктивні моделі управління і стилі керівництва в процесі ділового спілкування з колегами та здобувачами освіти.

Педагогічну діяльність закладу ФПО можна розглядати як багатогранний і багатовимірний процес, що складається зі взаємопов'язаних компонентів: особистості викладача, педагогічної діяльності та педагогічного спілкування. В той же час, ці складові не накладаються один на одного, не повторюються, не дублюють один одного - вони вступають у складні діалектичні відносини, причому, кожен компонент виступає то передумовою, то засобом, то результатом розвитку, і має свою систему та основу.

Професійний розвиток педагога розглядається і як зростання, становлення, і як інтеграція і реалізація в педагогічній діяльності значимих особистісних якостей і здібностей, професійних знань та умінь, але головне - це активне якісне перетворення свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нового способу життєдіяльності. При аналізі професійної діяльності викладача необхідно враховувати, що у кожного конкретного педагога характеристики професійної компетентності складаються нерівномірно впродовж професійного життя [6]. Для правильної оцінки і прогнозування його професійної діяльності необхідно бачити цю внутрішню динаміку і оцінювати професійну компетентність з позицій різних учасників освітнього процесу (адміністрації, колег, здобувачів освіти, їх батьків та самого педагога).

Тільки така усебічна оцінка дозволить зробити об'єктивний прогноз його професійного зростання.

Таким чином, розвиток коледжу є довгостроковою роботою по підвищенню здатності керівника організувати себе, вирішувати проблеми, які виникають в процесі діяльності закладу освіти, швидко реагувати на зовнішні та внутрішні зміни, створювати умови для професійного зростання педагогічних працівників, що дає можливість створити умови для постійного розвитку закладу освіти та професійного зростання колективу..

Список використаних джерел:

1. Альохіна О.Е. Стимулювання розвитку працівників організації. *Управління персоналом*. 2018. № 1. С. 50-52.
2. Васютинський В.О. Психологічні виміри спільноти : монографія. НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. Київ : 2019. 119 с.
3. Воднік В. Структура соціально-психологічного клімату колективу, шляхи його регуляції та формування. *Бюлетень Національної служби посередництва і примирення*. 2018. № 5. С. 36-70.
4. Данилюк З.Л., Царук І.М. Формування соціально-психологічного клімату в колективі. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів II Міжнар. наук.-практ. конф.з пит. вищ. осв. і науки*. Житомир : Житомирська політехніка, 2021. С. 152-153.
5. Паращенко Л.І. Психологічні особливості управління розвитком педагогічного персоналу в системі шкільної освіти України. *Правничий вісник університету «КРОК»*. 2013. Вип. 16. С. 220-226.
6. Редько С.І. До проблеми спрямованості соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі. *Педагогічний процес: теорія та практика*. 2012. № 5. С. 234-243.

СТРАТЕГІЯ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Погодіна О.В., *викладач вищої категорії, викладач-методист
Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу*

Сучасна система фахової передвищої освіти перебуває під впливом глобальних змін, пов'язаних зі швидким розвитком технологій, зростанням вимог до м'яких (гнучких) навичок і необхідністю формування у майбутніх фахових молодших бакалаврів високого рівня відповідальності, емпатії та творчого мислення. У таких умовах гуманізація освітнього процесу стає важливим стратегічним завданням, що сприяє розвитку всебічно розвинених, свідомих громадян, формуванню гармонічної взаємодії між освітнім середовищем, викладачами та студентами.

Гуманізація освіти базується на філософії гуманізму, що акцентує увагу на цінності людини, її потреби і самореалізацію. Основними компонентами цієї концепції є особистісно-орієнтований підхід (забезпечення навчання, яке враховує індивідуальні потреби, здібності та інтереси студентів); педагогіка партнерства (створення партнерських відносин між викладачами і студентами); розвиток критичного мислення та соціально-емоційного інтелекту (формування навичок аналізу, емоційної регуляції та міжособистісної взаємодії).

Для ефективного реалізації гуманізації освітнього процесу в системі фахової передвищої освіти необхідно дотримуватися таких принципів: цілісності особистісного розвитку (навчальні програми освітніх компонентів мають сприяти не лише здобуттю загальних та професійних компетентностей, а й розвитку морально-етичних якостей); індивідуалізація навчання (гнучкість у формуванні індивідуальних освітніх траєкторій відповідно до особистісних характеристик студентів); підтримка творчості та ініціативності (створення сприятливих умов для генерування ідей, творчого вирішення проблем та реалізації інноваційних проєктів); створення безпечного освітнього середовища

(забезпечення психологічного комфорту, довіри між усіма учасниками освітнього процесу).

Гуманізації освітнього процесу в Харківському автомобільно-дорожньому фаховому коледжі сприяють розроблені навчальні плани підготовки фахових молодших бакалаврів, які включають освітні компоненти, що спрямовані на розвиток комунікаційних навичок, емпатії, толерантності; інтеграція практичних та семінарських занять із реальними соціальними чи професійними ситуаціями; міждисциплінарні підходи, які сприяють всебічному баченню освітніх проблем. Змінено роль викладача – у сучасних умовах він стає фасилітатором, який підтримує самостійність студентів у навчанні, стимулює розвиток їх індивідуальної освітньої траєкторії, мотивацію через застосування інтерактивних методів викладання, є взірцем моральності та професійності. В освітньому процесі використовуються цифрові інструменти для персоналізації навчання, зокрема, платформи для адаптивного навчання, інтерактивні симуляції, віртуальні простори для командної роботи.

Таким чином, гуманізація освітніх процесів у системі фахової передвищої освіти є важливою умовою для подальшого розвитку системи освіти, яка відповідає викликам сучасного світу. Запропонована стратегія розвитку дозволяє забезпечити гармонійний розвиток особистості, сприяє зростанню рівня задоволеності студентів освітнім процесом, підвищує якість підготовки фахівців, здатних до адаптації в умовах швидких змін, формуванню освічених, морально відповідальних громадян України.

МЕТОДИКА РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Погосян М. Г., майстер виробничого навчання КЗ «ДПЗЛ» ДМР

Навчально-технічна документація – це документи, які потрібні для проведення навчально-виробничого процесу на різних етапах професійно-практичної підготовки, як в майстернях (полігонах), лабораторіях так і на виробництві.

Навчально-технічна документація – це метод письмового інструктування, призначена для формування у свідомості здобувачів освіти міцної орієнтовної основи дій по виконанню трудового прийому, операції, технологічного процесу

Письмові інструкції дозволяють зберігати необхідну інформацію на час усього періоду навчання і тим самим створюють можливість повторного звернення здобувачів освіти для отримання тих чи інших відомостей.

Види навчально-технічної документації:

Етапи професійно-практичного навчання:

I етап - навчання у майстернях (операційні, комплексні роботи, лабораторно-практичні роботи).

II етап- навчання на виробництві (комплексні виробничі роботи).

Інструкції можуть бути диференційовані за рівнем складності залежно від підготовки здобувача освіти.

Застосування письмових інструкцій полегшує організацію роботи здобувачів освіти і контроль за її виконанням.

При письмовому інструктуванні можна забезпечити грамотність, точність і якість викладання, кращі зразки демонструються здобувачам освіти.

Більш ефективно використовувати різні засоби наочності (фотомалюнки, ескізи тощо), включаючи їх в інструкції і роз'яснення в тексті

Використання інструкційно-технологічних карт дає можливість чітко, стисло, максимально дохідливо, наочно, але в той же час повно та за змістом

пояснити здобувачам освіти виконання прийомів і операцій виготовлення виробу; дотримання послідовності технологічного процесу та вимог з охорони праці.

До основної цілі професійної освіти в Дніпровському професійному залізничному ліцеї потрібно віднести створення умов для набуття професії кожного здобувача освіти і включення його в суспільно корисну, продуктивну працю. В процесі навчання використовуються різні види інструкційно-технологічної документації – це всім відомі письмові інструкції, а також майстри виробничого навчання та викладачі спецпредметів розробляють відео інструкції, електронні матеріали в інструкційно-технологічних та технологічних картах представлена інформація двох видів: словесна - описи найбільш раціональної послідовності, правил-рекомендацій, вказівок про виконання досліджуваних прийомів, способів, правил, критеріїв контролю і самоконтролю виконуваних дій, правил та способів безпеки при виконанні дій, а також графічна частина - малюнки, схеми, графіки тощо, що мають певну інструктивну значимість.

Таким чином, письмове інструктування дає порядково-розгорнуту орієнтовну основу діяльності здобувачів освіти при освоєнні відповідної досліджуваної трудової операції, виду роботи

Список використаних джерел:

1. Планування навчально-виробничого процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: методичні рекомендації / уклад. В. М. Скиба, Є.І. Яценкова. Суми: НМЦ ПТО у Сумській області, 2023. 35 с.
2. Шевчук С.С. Професійно-практична підготовка учнів ПТНЗ в умовах підприємства: організація і методика проведення: Методичний посібник. - Донецьк: ІПО ІПП УМО АПН України.- 2010. - 86 с.
3. Портал професійно-технічної освіти <http://proftekhosvita.org.ua/uk/>.

РОЛЬ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ У СТВОРЕННІ ПРОФЕСІЙНИХ КЕРІВНИКІВ-ЛІДЕРІВ

Поліщук А.П., *здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»*

Білоцерківського інституту неперервної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Своєрідність сучасної управлінської діяльності вимагає від здобувачів освіти високої професійної культури, яка б включала і органічно поєднувала між собою гуманітарну, духовну, природничо-наукову, технічну та економічну культуру. На наш погляд, тільки єдність цих складових і може забезпечити належний професіоналізм керівника і, відповідно, успішність його діяльності.

Фахова підготовка керівника завжди визначається досягнутим рівнем розвитку освітньої системи. Розвиток предметної сфери діяльності керівника, тобто техніки і технології, так і економіки та управлінських технологій, не говорячи вже про духовність та загальну культуру, відбувається невинно.

Після закінчення керівником навчального закладу такі зміни, інколи досить істотні, можуть залишитися поза його увагою. А без їхнього своєчасного освоєння це неминуче призводить до певної втрати рівня професіоналізму, яку не може компенсувати навіть набуттям практичного досвіду. Поступово накопичуючись, відставання у різних складових може стати небезпечним через можливість певної загальнокультурної, а потім і професійної деградації фахівця.

Саме так сталося з переважною більшістю фахівців, що сформувалися як керівники за радянських часів. Своєчасно не усвідомивши характер радикальних суспільно-політичних, економічних та соціально-психологічних змін в Україні, вони фактично втратили важелі управління, що й стало однією з основних причин системної кризи в суспільстві й національній економіці.

Тепер становище можна виправити тільки терміновим формуванням нової генерації професійних керівників. А це завдання вимагає якісно нових підходів, принципово нової педагогічної системи. Для розв'язання такого масштабного й

надзвичайно важливого завдання необхідно врахувати сучасні досягнення психолого-педагогічної науки, здобутки існуючої світової практики підготовки менеджерів та перший досвід успішної діяльності керівників окремих вітчизняних промислових та інших підприємств.

Всі ж ці джерела свідчать, що забезпечення формування і тривалого підтримання високого професіоналізму керівника можливі тільки із застосуванням принципів неперервної освіти та самоосвіти як однієї з найважливіших її складових. Більш того, сучасний керівник повинен не тільки сам бажати і вміти постійно навчатися протягом усього свого активного трудового життя, а й вимагати цього від персоналу.

Одним із обов'язкових елементів у структурі управлінських функцій завжди є виховання персоналу. Саме ця функція забезпечує поєднання різноманітних індивідуальних інтересів учасників спільної діяльності, мобілізацію їхньої мотиваційної сфери на досягнення стратегічних цілей організації.

Водночас необхідно підкреслити, що ефективність результатів такої діяльності значною мірою визначається рівнем професійної підготовки людей. А щоб їх націлювати на постійне оволодіння знаннями, керівник сам повинен завжди поповнювати свій багаж загальних і фахових знань. В тому числі варто дечому вчитися і у своїх підлеглих.

Але неперервність фахової підготовки не слід зводити лише до самоосвіти. Принципи неперервної освітньої системи можуть продуктивно використовуватися і ефективно спрацьовувати лише за умови організації періодичного навчання або стажування саме у навчальних закладах.

Тільки тут активно ведуться наукові дослідження. Вони забезпечують здійснення на професійній основі системного аналізу науково-технічного і соціального прогресу, визначення його провідних тенденцій і прогнозування можливих наслідків.

Більш того, тільки тут систематизована інформація проходить відповідну психолого-педагогічну обробку і адаптацію для ефективного передавання

слухачам під час навчально-виховного процесу.

Надзвичайно важлива увага щодо ролі людського чинника викликала появу у великих і навіть середніх фірмах спеціальних посад директора з менеджменту та розвитку людських ресурсів та відповідних потужних кадрових служб.

Періодичне підвищення кваліфікації працівників, в тому числі досить дороге стажування в закордонних університетах, стало нормою і основною передумовою кар'єрного росту, а також стає головною запорукою їх економічного, культурного й духовного стану.

Список використаних джерел:

1. Буряк Т.П. Сучасні підходи до лідерства. К.: Наук. думка, 2009. 200 с.
2. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#top> (дата звернення: 07.12.2024).
3. Діденко М.С. Професійно значимі якості особистості менеджера організацій: теоретичний аспект. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2013. № 13. С. 201–211.
4. Міляєва В.Р. Розвиток лідерського потенціалу в процесі формування управлінської компетентності керівників навчальних закладів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2014. Випуск 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_1_10 (дата звернення: 07.12.2024).
5. Нестуля С.І. Поняття лідерської компетентності сучасного менеджера. Збір. наук. пр. «Витоки педагогічної майстерності». 2018. Випуск 21. С 133 – 137.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА КОГНІТИВНЕ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ ТА ФОКУС УВАГИ У НАВЧАННІ

Понеділок Ю.В., викладач спеціальних дисциплін Лозівської філії

Харківського автомобільно-дорожнього коледжу

Воєнний стан є викликом для багатьох сфер людського життя, зокрема й для навчання. У дорослих студентів, які навчаються в умовах війни, психоемоційні навантаження часто призводять до когнітивного перевантаження та зниження здатності концентрувати увагу. Ці явища мають значний вплив на якість навчання та вимагають спеціальних підходів для їх подолання.

Умови війни супроводжуються постійним почуттям небезпеки, страхом за своє життя та життя близьких. Це викликає хронічний стрес, який впливає на роботу мозку, зокрема на пам'ять і здатність обробляти інформацію.

Велика кількість негативних новин, вимушене прийняття складних рішень і багатозадачність стають причинами когнітивного перенапруження. Мозок витрачає ресурси на реагування на стресори, залишаючи менше енергії для навчання.

Недостатній сон, викликаний тривожністю чи перервами через сирени, значно знижує продуктивність мозку. Втомлений розум має меншу здатність утримувати увагу та засвоювати нову інформацію.

Військові дії виснажують ресурси організму, що впливає на мотивацію до навчання. Люди часто відчують апатію та розгубленість.

Люди, які перебувають у стані стресу, можуть концентрувати увагу лише на короткий проміжок часу, після чого їх фокус знижується.

Постійні зовнішні подразники, такі як новини, сирени чи необхідність переміщення, змушують мозок перемикатися між завданнями, що створює відчуття "розфокусованості".

Через емоційне напруження робоча пам'ять стає менш ефективною. Людям важко запам'ятовувати нові факти або пов'язувати їх з раніше засвоєними

знаннями.

Когнітивне перевантаження виникає, коли мозок змушений обробляти надмірну кількість інформації за короткий час. Це явище може значно впливати на продуктивність, здатність ухвалювати рішення та засвоювати нові знання. У сучасному світі, особливо в умовах кризи чи стресу, це стає актуальною проблемою для багатьох.

Когнітивне перевантаження виникає тоді, коли обсяг завдань або інформації перевищує можливості робочої пам'яті. Робоча пам'ять відповідає за тимчасове зберігання та обробку інформації, необхідної для виконання поточних завдань. Якщо її ресурси перевантажені, мозок починає працювати менш ефективно.

Війна створює надзвичайні умови, які змушують людину працювати у стані постійного стресу. Це викликає когнітивне перевантаження – стан, за якого мозок не здатен обробити великий обсяг інформації та ефективно виконувати завдання. У таких умовах когнітивні ресурси швидко виснажуються, що негативно впливає на навчання, роботу та повсякденне життя.

Війна створює умови постійного стресу, які суттєво впливають на здатність концентруватися. Фокус уваги, необхідний для навчання, значно знижується через тривожність, емоційне напруження та інформаційне перевантаження. У таких умовах важливо застосовувати спеціальні стратегії для підтримання концентрації та продуктивності.

Фокус уваги у навчанні під час війни зберегти складно, але можливо завдяки адаптації навчальних процесів, емоційній підтримці та використанню технік усвідомленості. Гнучкість у підходах і створення комфортного середовища допоможуть досягти результатів навіть у складних умовах.

Психологічний вплив воєнного стану на когнітивні функції та увагу є серйозним викликом для дорослого навчання. Подолати ці труднощі можливо завдяки гнучким методикам навчання, емоційній підтримці та адаптації навчального середовища до поточних потреб студентів.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ВАДАМИ СЛУХУ

Пономарьова В.В., к.п.н., директорка Державного навчального закладу
*«Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних
медіатехнологій та машинобудування»*,

Лупіка Т.О., методист Державного навчального закладу *«Харківський
регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та
машинобудування»*

Навчальна мотивація є ключовим фактором, що впливає на успішність здобувачів освіти. Вона визначається різноманітними індивідуально-психологічними особливостями, такими як внутрішні та зовнішні мотиви, пізнавальні інтереси, а також соціальні та особистісні потреби.

Навчальна мотивація у здобувачів освіти з вадами слуху потребує особливої уваги, оскільки такі учні часто стикаються з додатковими викликами, що впливають на їхню навчальну мотивацію. Ефективне залучення таких учнів потребує створення сприятливого середовища з використанням жестової мови, текстових матеріалів та візуальних засобів навчання.

Для них особливо важливе використання технологій, які компенсують обмеження слухового сприйняття та підсилюють їхню взаємодію з освітнім процесом. Підтримка з боку педагогів, адаптація навчальних методів та формування позитивного ставлення до них серед однолітків сприяє формуванню мотивації та розвитку впевненого ставлення до навчання. Також важливо враховувати їхні потреби в соціальній інтеграції та розвитку комунікативних навичок, що забезпечує ефективну участь у навчальному процесі.

Слід зауважити, що мотивація буває внутрішня, яка виникає з особистого інтересу до навчання і прагнення до саморозвитку та зовнішня, пов'язана з зовнішніми чинниками, такими як оцінки, визнання, або вимоги батьків і викладачів. Здобувачі освіти з високим рівнем внутрішньої мотивації активно

залучаються до навчального процесу, проявляють ініціативу і творчість [2, 3]. Здобувачі, які орієнтуються на зовнішні мотиви, можуть демонструвати меншу активність у навчанні [2, 4].

Для здобувачів освіти з вадами слуху важливо використовувати різноманітні візуальні матеріали, пояснення через текст або жестову мову, щоб краще розуміти зміст завдань і знайти інтерес до навчання.

Основними особливостями формування мотивації у здобувачів з вадами слуху є:

1. Обмежений доступ до інформації через слух, оскільки у таких учнів інформація засвоюється переважно через зоровий канал, що впливає на процес формування навчальних інтересів.

2. Необхідність адаптованих навчальних матеріалів, які, у більшості, мають бути інтерактивними та візуалізованими.

3. Вплив соціальної взаємодії. Здобувачі з вадами слуху можуть мати труднощі в комунікації, що знижує їхню участь у груповій роботі та взаємодії з однолітками. Соціальна ізоляція впливає на мотивацію, тому важливо створювати умови для інтеграції в освітній процес.

4. Психоемоційні особливості, що проявляється у підвищеній чутливості до критики, невпевненості в собі, що може бути наслідком ускладненої комунікації, потреба в емоційній підтримці з боку педагогів та однолітків.

5. Роль викладачів і батьків, яка проявляється через підтримку, похвалу та має сприяти розвитку внутрішньої мотивації дитини, забезпечуючи її потребу в автономії та самовираженні.

Фактори, що впливають на навчальну мотивацію:

1. Індивідуальні психологічні особливості, такі як рівень розвитку когнітивних процесів (увага, пам'ять, мислення), темперамент, характер, інтерес до певних предметів чи видів діяльності.

2. Особистісні характеристики, такі як вік, стиль пізнавальної активності та попередній досвід навчання можуть суттєво впливати на рівень навчальної мотивації. [4, 5].

3. Соціально-психологічний контекст, що характеризується психоемоційним ставленням до навчання. Це може призводити як до зниження інтересу до навчальних дисциплін та затруднювати соціальну адаптацію серед однолітків, так і сприяти участі у навчально-виховному та позаурочному процесі [1, 3].

4. Навчальне середовище, яке повністю забезпечене візуальними та інтерактивними засобами навчання, отримання знань можливе завдяки доступності комунікації через жестову мову або сурдопереклад, відповідність навчального матеріалу відповідає рівню розуміння учня.

5. Методи викладання. Використання інноваційних педагогічних технологій і адаптація навчального процесу під індивідуальні потреби здобувачів освіти з вадами слуху можуть сприяти підвищенню їхньої мотивації до навчання [1, 2].

6. Самоідентифікація та усвідомлення цілей. Учні з вадами слуху потребують допомоги у визначенні своїх цілей та розумінні важливості освіти для досягнення успіху. Це включає розвиток у них навичок саморефлексії, що допомагає краще усвідомлювати свої сильні сторони, інтереси та потенціал.

Таким чином, важливо створювати підтримуюче середовище, де учні можуть експериментувати з різними видами діяльності та отримувати зворотний зв'язок.

Використання адаптованих методів навчання, таких як візуалізація та жестова мова, сприяє їхньому розумінню можливостей самореалізації. Крім того, наставництво та підтримка з боку викладачів допомагають формувати впевненість у своїх силах і мотивують учнів працювати над досягненням своїх життєвих цілей.

Розвиток мотивації у процесі навчання на початкових етапах часто має високий рівень внутрішніх мотивів, пов'язаних із цікавістю до певної професії. Однак із часом важливо підтримувати цей інтерес через різноманітні форми активності та залучення учнів у освітній процес [3, 4]. Важливо також враховувати індивідуальні психологічні особливості кожного учня для

формування позитивного ставлення до навчання і підвищення його ефективності [5].

Розуміння індивідуальних психологічних особливостей та потреб учнів із вадами слуху дозволяє створити ефективне навчальне середовище, що сприяє їхній мотивації та успішності.

Стратегії підвищення навчальної мотивації у здобувачів з вадами слуху мають свої ключові особливості, що базуються на: індивідуалізації навчання, застосуванні інтерактивних та адаптивних методів навчання, створенні позитивного емоційного клімату та побудові довірливих відносин між викладачем та учнем, розвитку саморегуляції та соціалізації, розвиток творчих здібностей, навчанні плануванню, постановці цілей та аналізу результатів, використанні зворотного зв'язку для корекції помилок і підвищення впевненості.

Отже, індивідуально-психологічні особливості навчальної мотивації є складним і багатограним явищем. Розуміння цих особливостей дозволяє розробляти ефективні стратегії для підтримки і підвищення мотивації здобувачів освіти, що є критично важливим для їхнього успіху в навчанні та подальшій професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кузікова С. Особливості мотивації навчання студентів педагогічних спеціальностей закладу вищої освіти / режим доступу: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/psy/article/download/320/297/615>.

2. Шапкіна Є. Особливості мотивації до навчання підлітків в умовах дистанційного навчання / режим доступу: [https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10361/1/КР_Шапкіна%20\(3\).pdf](https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10361/1/КР_Шапкіна%20(3).pdf).

3. Свищ Л. Психологічні умови підсилення мотивації до навчання в підлітковому віці / режим доступу: <http://dspace.idgu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1449/1/%D0%9A%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84.%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%8>

2%D0%B0_%D0%A1%D0%B2%D0%B8%D1%89_%D0%9B.%D0%93._%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80_2021.pdf.

4. Аветісова І. Особливості мотивації навчально-професійної діяльності здобувачів освіти з різними стилями пізнавальної активності / режим доступу: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/psy/article/download/320/297/615>

5. Кубай Н. Психологічні особливості навчальної мотивації студентів / режим доступу: <https://theses.oa.edu.ua/DATA/10542/%D0%9A%D1%83%D0%B1%D0%B0%D0%B9%20%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%8F%20%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf>.

РОЛЬ ПЕДАГОГА У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ

Попович О.В., здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Петреченко С.А., к.ю.н., доцент, доцент кафедри психології та соціальної

роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Розвиток пізнавальної активності здобувачів освіти у профільних класах є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє не лише глибшому засвоєнню предметного матеріалу, але й розвитку критичного мислення, творчих здібностей та готовності до самостійної роботи. Профільне навчання ставить перед учнями нові виклики, оскільки вимагає високого рівня мотивації, здатності до самоорганізації та розвитку пізнавальних інтересів.

Профільні класи створюються для того, щоб учні мали можливість глибше вивчати ті предмети, які відповідають їхнім інтересам, схильностям та майбутній професійній діяльності. У цих класах пізнавальна активність здобувачів освіти є важливим аспектом розвитку їхньої особистості та підготовки до подальшого навчання чи професійної діяльності.

Особливості пізнавальної активності в профільних класах полягають у **поглиблене вивчення предметів**: учні, які навчаються у профільних класах, вивчають певні предмети на більш високому рівні, що вимагає від них глибшого осмислення матеріалу, здатності до аналітичного мислення і творчого підходу.

Завищені вимоги до самостійної роботи: профільне навчання вимагає більш високого рівня самостійності, оскільки учні часто повинні працювати з додатковими джерелами інформації, вирішувати складні завдання та виконувати проекти.

Інтеграція знань: у профільних класах часто використовують

міжпредметні зв'язки, що дозволяє учням краще розуміти взаємозв'язок між різними сферами знань і застосовувати отримані знання на практиці.

Роль педагога у розвитку пізнавальної активності здобувачів освіти у профільних класах є надзвичайно важливою, адже саме вчитель має змогу стимулювати інтерес учнів до навчання, допомагати їм подолати труднощі, сприяти розвитку критичного мислення, творчих здібностей та готовності до самостійного пошуку і застосування знань у професійній діяльності. У профільних класах, де учні спеціалізуються на певних предметах, роль педагога стає ще більш значущою, адже потрібно забезпечити належну глибину вивчення матеріалу та підтримку пізнавальної активності на високому рівні.

Однією з головних ролей педагога є **мотивація** учнів до навчання. Саме від мотивації залежить рівень пізнавальної активності. Педагог повинен створювати такі умови, які допоможуть учням усвідомити важливість і необхідність знань, а також збуджувати в них інтерес до навчальних предметів.

Профільне навчання вимагає від учнів значної самостійності та здатності до глибокого аналізу. Педагог виступає **організатором навчального процесу**, створюючи такі умови для учнів, де вони можуть активно працювати з інформацією, взаємодіяти з однокласниками та виконувати складні завдання.

Оцінка пізнавальної активності є важливим етапом у процесі розвитку. Оцінювання може бути як формальним (виконання завдань, тестування), так і неформальним (аналіз участі в групових проектах, творчих роботах, дискусіях). Важливо, щоб оцінка заохочувала учнів до подальших досягнень, допомагала визначити їхні сильні та слабкі сторони.

ЗНАЧЕННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВОЄННИЙ ЧАС

Попович Т.А., *викладачка професійно-теоретичної підготовки з професії
«Кравець» Слов'янського багатпрофільного регіонального центру
професійної освіти імені П.Ф. Кривоноса*

Через повномасштабне російське вторгнення величезна кількість українців вимушено евакуювалась в різні регіони нашої держави та за кордон, що стало економічним та гуманітарним викликом для України. Відбувається дезінтеграція робітничих кадрів в різних галузях промисловості

Потерпають від нестачі робітничих кадрів і швейні підприємства, бо українські швачки користуються великим попитом за кордоном – в Польщі, Чехії, Німеччині, Італії. Найбільша група трудових мігрантів - понад чверть - люди у віці 40-49 років. Це саме висококваліфіковані працівники з великим досвідом роботи. Понад третина з тих, хто вирішив працювати за кордоном, це люди із професійно-технічною освітою.

Наразі багато українців з різних сфер діяльності за певних причин – евакуація, простій або знищення підприємств, установ, фізичні та психологічні проблеми-вимушені не лише шукати нове місце роботи, а й опанувати нові професії. Встановити певний баланс в забезпеченні підприємств кваліфікованими робітниками допомагає неформальна освіта дорослих.

Поняття неформальної освіти дорослих частково збігається з такими поняттями, як додаткова та продовжена освіта. Саме неформальна освіта безпосередньо створює можливості задовольняти особистісні потреби й запити соціуму, мобілізуючи його природну здатність до самовдосконалення та зростання [1].

Організаторами неформальної освіти дорослих можуть бути громадські організації та спільноти, однією з яких є Львівська інноваційна школа кравецької майстерності - перша професійна школа практиків в Україні, націлена на швидкі

масштабні зміни в галузі легкої промисловості. Основним завданням школи є навчання кравецької майстерності усіх охочих, не залежно від віку та попередніх навиків. З лютого 2023 року і по цей час за підтримки іноземних донорів - Міністерства закордонних справ Республіки Польща в рамках програми «Польська допомога заради розвитку» (Polska Pomoc Rozwojowa) і підтриманий Fundacja Jagiellońska ; Schüler Helfen Leben в межах проєкту «Більше можливостей для молоді в Україні», на базі школи проходять курси кравецької майстерності для груп ВПО.

Які особливості такого навчання. Група формується із 12 учасників, хоча заяв завжди більше 60. Курси тривають 2,5 місяці, 60% займає технологія та 40 % конструювання. За цей час учасники курсів будують конструкції та відшивають спідницю, брюки та плечовий виріб. Перед кожним виробом виготовляються зразки вузлів та відпрацьовується макет. Всі вироби відшиваються на сучасному промисловому обладнанні ідентичному швейним підприємствам.

Учасники курсів внутрішньо-переміщені особи з Донеччини, Луганщини, Херсонщини та інших територій. Вікова категорія від 18 до 70 років. Це представники дуже різних професій: ІТ сфери, фінансової сфери юриспруденції, вчителі, маркетологи, інженери, митці, соціальні працівники, домогосподарки, студентки, молоді матусі.

Що спонукає дорослих людей опановувати нову професію? За даними анкетування, яке проводилось серед учасників курсів, причини такі:

- повна зміна діяльності через втрату попередньої роботи, загрози безробіття, неможливість через певні причини працювати за професією;
- здійснення дитячої або юнацької мрії навчитися шити;
- навчитися шити для себе, для сім'ї;
- удосконалення раніше набутих навичок шиття;
- прагнення відкриття власної справи.

Що вражає найбільше в освіті дорослих? Відповідальне відношення до навчання, прагнення дізнатись якомога більше з професії; прагнення до досконалості в обробці, дуже щирі хвилювання, якщо щось не виходить з

першого разу, готовність наполегливо навчатись.

До програми курсів, крім теоретичних занять та практичного опанування професії, входять бізнес-лекції з роз'ясненнями та порадами як відкрити власну справу та заснувати власний бренд; надихаючі зустрічі з дизайнерами одягу; тренінги з психологами. За час курсів для самих учасників проводять екскурсії на швейні підприємства Львова та представники цих підприємств проводять для них лекції. За статистикою з кожної групи залишаються в професії 3-5 людей.

Список використаних джерел

1. Усе про освіту дорослих в Україні. <https://osvita.ua/vnz/topics/92040/>.

ТЕМПЕРАМЕНТ, ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА САМООЦІНКА ЯК ГОЛОВНІ ФАКТОРИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Прокопенко М.В., *старший викладач кафедри економіки і підприємництва
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*

В умовах дистанційної освіти, яка є вимушеним кроком для багатьох вітчизняних ЗВО з початку військової агресії росії, саме навчальна мотивація є ключовим фактором, що визначає успішність здобувачів освіти. Саме мотивація стимулює пізнавальну активність, цілеспрямованість та стійкість до труднощів. Однак рівень та структура навчальної мотивації істотно залежать від індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти.

Важливість дослідження навчальної мотивації у здобувачів освіти зумовлена багатьма чинниками, серед яких: зростаюча потреба у якісних знаннях, необхідність самореалізації у конкурентному середовищі та стрімкий розвиток інформаційних технологій, що вимагає від особистості постійного навчання та вдосконалення.

Здобувач вищої освіти постійно перебуває у середовищі, де кількість зовнішніх подразників значно перевищує внутрішні спонуки до навчання, особливо у дистанційному форматі. Зважаючи на такі умови розуміння психологічних особливостей здобувачів освіти стає ключем до підвищення їх мотивації та ефективності освітнього процесу.

Індивідуально-психологічні особливості, такі як темперамент, характер, когнітивні здібності та рівень емоційної стійкості, є важливими факторами, що впливають на формування мотивації.

Класично індивідуально-психологічні особливості – це сукупність рис особистості, що впливають на її поведінку, здібності та ставлення до навчальної діяльності.

При цьому одним з ключових моментів є темперамент студента: холерик,

сангвінік, флегматик чи меланхолік.

Очевидно що холерик із його високою енергійністю може швидко долучитися до процесу навчання, але так само швидко втратить інтерес за відсутності динаміки або викликів.

Флегматик, навпаки, демонструє стабільність, але потребує більше часу для освоєння нового матеріалу. Врахування цих індивідуальних особливостей дозволяє викладачам підбирати ефективні методики навчання та створювати умови для збереження навчального інтересу на тривалий час.

Особливої уваги заслуговує когнітивна складова навчальної мотивації. Різниця у рівні інтелектуальних здібностей часто визначає глибину засвоєння матеріалу та стійкість інтересу до навчання. Для здобувачів з високим інтелектуальним потенціалом навчальна діяльність є джерелом задоволення та самореалізації. Вони прагнуть отримати нові знання не лише через необхідність виконання навчальних завдань, а й для розширення власного кругозору. Студенти з середнім рівнем інтелектуальних здібностей частіше потребують зовнішньої стимуляції: заохочень, підтримки, позитивної оцінки від педагогів чи однолітків.

Психологи зазначають, що рівень самооцінки відіграє ключову роль у навчальній мотивації. Здобувачі з адекватною самооцінкою більш впевнено виконують навчальні завдання, ставлять перед собою амбітні цілі та готові до подолання труднощів. Натомість занижена самооцінка спричиняє страх невдачі, що негативно впливає на мотивацію та формує уникнення навчальних ситуацій, які здаються складними. У таких випадках педагогічний супровід повинен бути спрямований на поступове підвищення рівня самооцінки через створення ситуацій успіху, де учень може відчувати себе компетентним і здатним до досягнення результатів.

Важливо розуміти, що навчальна мотивація не є статичною характеристикою. Вона постійно змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Так, на ранніх етапах навчання зовнішня мотивація (похвала, оцінки, винагороди) відіграє важливу роль у залученні студентів до навчального

процесу. Проте з часом важливо формувати внутрішню мотивацію, засновану на інтересі до пізнання та самовдосконалення. Саме внутрішня мотивація забезпечує тривале та стійке залучення до навчальної діяльності, оскільки вона пов'язана з особистими цінностями та прагненням до самореалізації.

Не менш значущим є вплив соціальних факторів на мотивацію до навчання. Студенти, які перебувають у сприятливому соціальному середовищі, де підтримується їх прагнення до знань, демонструють вищий рівень навчальної мотивації. Соціальна підтримка з боку батьків, вчителів та однолітків створює основу для формування позитивного ставлення до навчання. У контексті цього слід підкреслити важливість конструктивної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Проблема демотивації серед здобувачів вищої освіти є актуальною у сучасному суспільстві. Причинами зниження мотивації можуть бути одноманітність навчального процесу, відсутність чіткого зв'язку між отриманими знаннями та їх практичним застосуванням, а також психологічна перевтома. Для подолання цих проблем необхідно запроваджувати інтерактивні методи навчання, які активізують пізнавальну діяльність та роблять процес навчання більш цікавим і значущим.

Сучасні педагогічні підходи повинні бути орієнтовані на індивідуалізацію освітнього процесу та врахування психологічних особливостей кожного здобувача вищої освіти. Використання диференційованого навчання, методів проблемного та проектного навчання дозволяє враховувати інтереси, здібності та особистісні особливості студентів, створюючи умови для їх самореалізації та розвитку внутрішньої мотивації.

Таким чином, створення мотивуючого освітнього середовища є одним із головних завдань сучасної педагогіки. Це середовище повинно стимулювати інтерес до навчання, підтримувати особистісний розвиток студентів, а також формувати їх готовність до активного та продуктивного життя у динамічному суспільстві.

Можна зробити обґрунтований висновок, що формування навчальної

мотивації є складним і багатогранним процесом, що потребує системного підходу. Врахування індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти дозволяє не лише підвищити їхню успішність, але й сприяє формуванню стійкого інтересу до навчання як основи для саморозвитку та професійного зростання.

Список використаних джерел:

1. Наумова О. Є. Мотивація студентів до навчання // *Збірник наукових праць Української державної академії залізничного транспорту*. Харків, 2020. № 190. С. 98–102
2. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2015. 420 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні технології в сучасній освіті. Київ : Либідь, 2019. 238 с.

МОТИВАЦІЙНІ ФАКТОРИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПРОЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Прокопенко Н.В., к.б.н., доцент кафедри екології

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

На сучасному етапі розвитку сфери освіти вже без сумнівів можна окреслити велику кількість аспектів, що змінюють систему освітнього середовища. Сюди відносяться: впровадження безперервної освіти, апробація змішаного навчання, розробка інноваційних технологій, зміни в структурі освіти, розвиток нових методологічних аспектів тощо. Ці процеси у форматі розвитку соціальних умов суспільства висувують дедалі новіші й жорсткіші вимоги до рівня освіти та до розвитку майбутніх фахівців як професіоналів своєї справи. У зв'язку з чим гостро постає питання підвищення мотивації студентів, з метою збільшення якості навчання та освіти в цілому.

У сучасних умовах однією з гострих проблем і безпосередніх завдань сучасної освіти є подача великої кількості матеріалу здобувачам у стислі строки, за активної умови не тільки засвоєння інформації, а й застосування творчих здібностей при реалізації отриманих знань на практиці та для вирішення навчальних завдань, що виникають. На сьогоднішній момент від закладу вищої освіти вимагається надання здобувачам безперервної освіти, розвивати в них особистісне прагнення до отримання знань, до самоосвіти, освоювати з легкістю професійні навички, прагнути до формування правильних переконань, пов'язаних з отриманням бажаного результату та ефективності процесу навчання. Прояв інтересу до навчального процесу в здобувача є основною рисою, що характеризує успішність наданих знань, які впливають на підвищення когнітивних здібностей тощо. Виходячи з цієї інформації, одним із стратегічних завдань закладу вищої освіти виступає створення комфортних і продуктивних умов для здобувачів, в умовах яких вони будуть здатні проявляти свої творчі здібності та реалізовувати потенціал, метою якого буде підвищення якості освіти

в цілому.

Однією зі складових комфортних умов для отримання нової інформації, знань є підвищення навчальної мотивації. На сьогоднішній момент під мотивацією розуміють внутрішню характеристику процесів, що спонукають до дії, яка є наслідком зацікавленості особистості у своєму вдосконаленні. Основою мотивації виступають мотиви, що спонукають особистість до активізації дій, створення власних інтересів, життєвої позиції для досягнення цілей, адекватна оцінка своєї діяльності. В основі навчальної мотивації лежать ідеали, інтереси та прагнення, що здійснюються як вільний вибір та оцінка власної діяльності, у прагненні розвивати власні професійні якості. Також в основі навчальної мотивації лежать спонукання до прагнення здобуття знань, застосування неординарних здібностей під час розв'язання навчальних проблем, і здатність застосовувати отримані знання на практиці. Студентський період - один із важливих етапів у житті індивіда, під час якого відбувається становлення не тільки особистісних якостей, а й професійних, формуються навички майбутнього фахівця, подальша установка на майбутнє. У здобувачів, особливо на початкових курсах навчання, активно проявляються здібності та таланти, що можна позначити як основний компонент під час формування навчальних завдань.

Мотивація в процесі навчання як основний чинник підвищення якості освітнього процесу містить у собі велику кількість особистісних якостей: соціалізація та здатність адаптації здобувачів, моральні орієнтири, здатність проявляти стійкість і лідерські якості, формувати в них світогляд і якості самореалізації, як у процесі навчання, так і в процесі професійної діяльності.

Здобувачі відрізняються один від одного не за рівнем інтелектуальних здібностей, а за рівнем і типом мотиваційного компонента [4]. Згідно з сучасними науковими гіпотезами, мотивація поділяється на внутрішню та зовнішню. Саме внутрішня є спонуканням до дії, активізує у здобувачів прагнення до здобуття знань і професійних навичок. Своєю чергою, у здобувачів із нижчими показниками розвинена зовнішня мотивація, спрямована на спілкування, статус у колективі, оцінку оточуючих, матеріальну підтримку тощо.

Отже, основні моменти, що впливають на рівень мотивації здобувачів, наступні:

1. Мотивація до майбутньої професійної діяльності (усвідомлений вибір у вигляді пізнавальних мотивів);

2. Створення сприятливого освітнього середовища для розвитку або підвищення рівня мотивації учнів, внаслідок якого розвиваються творчі та професійні навички. Освітнє середовище відіграє роль системоутворювального начала, виконуючи різні функції: освітню, гуманістичну, розвивальну тощо. Заклад освіти є стимулом і прагненням до розвитку навичок здобувачів, здійснює взаємодію і підтримку здобувачів, тим самим підвищуючи рівень мотивації, стимулює активне навчання.

Способами впливу на мотиваційний компонент процесу навчання можуть виступати такі:

- мотив досягнення (успіх в освітньому просторі, зміна навчальних рамок, моральна підтримка, статус серед здобувачів);

- соціальний мотив (бути корисним суспільству, розвинене почуття відповідальності тощо);

- мотив спілкування (створення позитивного емоційного фону в процесі взаємодії з іншими здобувачами).

3. Форми організації в освітньому середовищі, специфіка навчального процесу та напрям у педагогічному процесі, а також стиль викладання, який має індивідуальний характер залежно від організації.

Основоположним фактором підготовки майбутніх фахівців є реалізація і можливість самостійної діяльності. Для можливості такої самоосвіти організація створює середовище для студентів, у якому вони зможуть: розвивати свою мобільність, адаптуватися до самостійної роботи та інновацій в освітньому середовищі. Таким чином, не останнє завдання освітньої організації - створення комфортних умов для розвитку навичок майбутнього фахівця та побудови мотиваційної особистості. За наявності подібної навчальної атмосфери, створенні всіх необхідних умов спостерігається зростання мотивації у студентів,

їхня зацікавленість у наукових і дослідницьких напрямках своєї професії та готовність до розвитку. Необхідно застосовувати системний підхід у забезпеченні подібної атмосфери, за якої яскраво виражатиметься потреба в здобутті знань у здобувачів, а у педагогів високий рівень активації своєї діяльності при застосуванні інноваційних технологій.

За умов погіршення стану довкілля і зміни клімату важливого значення набуває вивчення мотиваційної складової проекологічної поведінки (спрямованої на захист навколишнього середовища, реалізацію конкретних активностей такого напрямку) та її детермінант у здобувачів, як активної складової суспільства, носіїв громадської думки, учасників професійних та громадських організацій та рухів.

На сьогодні розроблено та широко використовується шкала мотивації до захисту довкілля (Motivation Toward the Environment Scale). Результати одного з перших досліджень показали, що інтегрована і, меншою мірою, внутрішня форми мотивації позитивно пов'язані з проекологічною поведінкою, в той час як амотивація і зовнішня мотивація - негативно. Встановлено, що самодетерміновані форми мотивації (ідентифікована, інтегрована та внутрішня) позитивно пов'язані з природоощадною поведінкою, а несамодетерміновані (інтродекційована, зовнішня, амотивація) - негативно. Також показано, що самодетермінована мотивація впливає на розвиток проекологічної поведінки позитивно, тоді як несамодетермінована скоріш формує поведінку, яка завдає шкоди довкіллю.

Доведено, що інтегрована мотивація виступила позитивним, сильним і єдиним вихідною умовою, що пояснює всі види проекологічної поведінки: у людей з усвідомленою, цілеспрямованою екологічною мотивацією. Інтегрована мотивація виявила провідну роль у детермінації поведінки не тільки серед інших видів самодетермінованої мотивації, а й щодо двох сильних прогнозуючих факторів проекологічної поведінки - зв'язку з природою та екологічної стурбованості.

Внутрішня мотивація поступається інтегрованій, передбачаючи лише один

вид проекологічної поведінки і є менш домінантним прогнозуючим фактором, а ідентифікована мотивація і зовсім може бути не пов'язана з поведінкою.

Біосферичне занепокоєння (наслідками екологічних проблем для флори і фауни) і зв'язок із природою поступаються інтегрованої мотивації в домінантності, але є позитивними фактором розвитку деяких видів проекологічної поведінки.

Проекологічна поведінка (крім кліматичної) частіше спостерігалася зі збільшенням віку людини (наприклад серед здобувачів другого та третього рівнів вищої освіти). Також доведено, що екоспоживання частіше здійснювалося жінками. Мешканці великих міст частіше обирають екологічні товари та дбають про скорочення вуглецевого сліду, що може бути пов'язано з кращою якістю, розмаїттям і доступністю інфраструктури (зокрема, транспортної), товарів і послуг у мегаполісах, а також наявністю та доступністю більшої кількості інформації щодо стану навколишнього середовища та можливих шляхів його покращення. При цьому, проекологічна поведінка частіше спостерігається в людей із високим рівнем освіти, а рівень доходу демонструє змішані патерни зв'язку з такою поведінкою. Водночас наразі вкрай мало відомо про детермінанти кліматичної поведінки в Україні, оскільки це нове поле досліджень, що потребує вивчення.

Формування інтегрованої мотивації до захисту довкілля як найсильнішого фактора проекологічної поведінки має ставати одним з основним компонентів у екологічній освіті молоді.

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ЗНАЧУЩІСТЬ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА СЬОГОДЕННЯ

Резніченко Т.А., здобувачка вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
*Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України, майстер виробничого
навчання Селідівського професійного ліцею*

У швидко змінюваному світі навчання перестало бути лише етапом у молодому віці і перетворилося на безперервний процес, що супроводжує людину протягом усього життя. В Україні освіта дорослих стає дедалі важливішою через соціальні, економічні, демографічні та технологічні зміни, що визначають її розвиток і вплив на суспільство.

Нині освіта дорослих відіграє ключову роль у вирішенні економічних викликів, подоланні соціальної нерівності, формуванні суспільства відповідальності та довіри, а також у покращенні психологічного здоров'я людей різного віку. Вона стала стратегічним завданням у багатьох країнах ЄС і набуває значення у сучасному європейському та світовому просторі.

Суттєве впровадження нововведень при збереженні усталених традицій і національної ідентичності країн робить освітній простір полікультурним та соціально орієнтованим, відкритим для міжнародної співпраці.

Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, яка передбачає впровадження освіти протягом життя. Це стало пріоритетом державної освітньої політики і активізувало процеси створення української моделі освіти дорослих.

В умовах війни з російською федерацією розвиток освіти дорослих для України набуває стратегічного значення. Відновлення економіки завдяки сприянню працевлаштуванню вимагає розвиненої системи освіти дорослих.

Освіта дорослих сприяє всебічному розвитку людини, включаючи її професійний та духовний світ. Дослідження показують, що розвиток людини є безмежним процесом, особливо в умовах поширення ідеї безперервної освіти.

Один із найгостріших викликів – безробіття. Професійне навчання безробітних, організоване службою зайнятості, є ефективним засобом вирішення цієї проблеми. Підвищення кваліфікації кадрів на виробництві також є важливим напрямом, хоча фінансування покладається на роботодавців і є проблематичним для малих компаній.

Неофіційна та громадянська освіта потребують розвитку, зокрема через механізми визнання її результатів. Проте ця проблема в Україні ще не вирішена.

Освіта дорослих потребує спеціально підготовлених викладачів, однак підготовка педагогів-андрагогів в Україні ще не стала окремою освітньою практикою. Більшість європейських країн має законодавчу базу для освіти дорослих, і Україні потрібно прийняти відповідний закон.

Управління освітою дорослих вимагає формування державної та регіональної політики, ліцензування освітньої діяльності, державно-приватного партнерства та громадського нагляду. Політика освіти дорослих реалізується на національному, місцевому та галузевому рівнях.

Політика у сфері освіти дорослих реалізується державними та місцевими органами влади на трьох рівнях: національному, місцевому та галузевому. В галузевому вимірі політику формують різні центральні органи виконавчої влади, більшість повноважень яких стосується закладів формальної освіти (професійної, фахової передвищої та вищої), а також післядипломної освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців.

Фінансування освіти дорослих відбувається з трьох основних джерел, частка кожного з яких у структурі фінансування не визначена:

1. Кошти публічних бюджетів національного та місцевого рівня
2. Кошти зарубіжних організацій, включаючи міжнародні фонди
3. Кошти приватних осіб та недержавних організацій України.

Публічні кошти зазвичай спрямовуються на професійне навчання безробітних або працівників певних галузей. Інші програми освіти дорослих (громадянська освіта, формування культурних та соціальних навичок) фінансуються спорадично. Громадські організації можуть отримати

фінансування з місцевих бюджетів через участь у програмах підтримки неурядових організацій, конкурсах проектів та бюджетах участі, хоча регуляторні норми ускладнюють цей процес.

Наразі система освіти дорослих набуває державно-суспільного характеру, об'єднуючи формальні та неформальні освітні впливи для розвитку, підтримки та адаптації дорослих в умовах екстремальних ситуацій.

Для вирішення цих завдань необхідно прийняти Закон України про освіту дорослих, який унормує суперечливі норми законодавства, забезпечить доступ до публічного фінансування для різних груп провайдерів освіти, та соціальні гарантії для педагогічних працівників. Прийняття закону сприятиме адаптації різних груп дорослих до змін соціального середовища та вирішенню їх освітніх потреб, таких як мовна підготовка, психологічна підтримка та здобуття комунікативних навичок.

Відтермінування прийняття закону пов'язане з певними ризиками, такими як зниження ефективності реалізації державних рішень, негативний вплив на відновлення України від наслідків військової агресії та погіршення репутації України серед партнерів ЄС.

Недоліками в освіті дорослих є неефективні механізми управління, фінансування та законодавчого забезпечення, що призводять до нерівних можливостей для здобувачів та провайдерів освітніх послуг. Незбалансована державна політика створює дві відокремлені групи надавачів освітніх послуг: державні заклади післядипломної освіти та інституції громадянського суспільства. Відсутність офіційної політики збору статистичних даних та системної підготовки викладачів призводить до неякісного надання освітніх послуг дорослим.

Негайного вирішення вимагають розробка нормативного й правового регулювання, критеріїв потреб, планування, контролю та звітності, вивчення міжнародного досвіду та механізмів визнання і сертифікації неформальної та інформальної освіти дорослих.

Список використаних джерел:

1. Лук'янова, Л. (2017). Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід. Київ: ТОВ «ДКС Центр». (Lukianova, L., 2017).
2. Андрєєв, М., Бахрушин, В., Лук'янова, Л., & Панич, О. (2021). Державна політика у сфері освіти дорослих в Україні. Звіт за результатами дослідження. О. Панич (Ред.) URL: https://www.dvv-international.org.ua/fileadmin/files/eastern-neighbors/Ukraine_pics/Ira/Publications/.
3. Баланюк, Ю. (2020). В Україні почнуть визнавати самоосвіту. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/06/5/7254524/>.
4. Навчання протягом життя розвиває ключові компетенції – експерти. URL: <https://euroquiz.org.ua/events/view/418>.

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ТА ОСВІТНІ ОРІЄНТАЦІЇ Й ОЧІКУВАННЯ ДОРΟΣЛОЇ ОСОБИСТОСТІ

Рибалка В. В. *д.пс.н., професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України та гол.н.сп. лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України*

Доросла особистість (20-60 років) суттєво відрізняється від юної особистості своїми властивостями. Враховуючи поділ віку дорослості на два періоди – рання (20-40) і пізня (40-60), розглянемо період пізньої зрілої дорослості, коли розвиток особистості характеризується певною завершеністю, стабільністю, рівнем соціальності та індивідуальності на фоні життєвих, зокрема професійних досягнень. У випадку отримання нею додаткової освіти в ході перепідготовки або підвищення кваліфікації відбуваються додаткові зміни в якості життя, очікувано досягається певний більш високий рівень добробуту, освіти, сімейного положення, здоров'я, видів на тривалість життя тощо. Проте, цей період може містити в собі і специфічні суперечності, пов'язані, наприклад, з втратою близьких, сімейними колізіями, безробіттям, необхідністю зміни професії, тобто професійною мобільністю тощо. Проведемо стислий аналіз психологічних змін і можливостей людини в таких випадках в контексті отримання особистісно орієнтованої освіти та освітніх орієнтацій, очікувань дорослої особистості.

Набуття зрілою дорослою особистістю величезного життєвого досвіду – особистісного, сімейного, батьківського, громадянського, професійного – означає той факт, що при отриманні додаткової освіти вона ставиться до неї по-іншому, ніж юна особистість. Наприклад, якщо освіта дорослих є особистісно орієнтованою, то вона стикається з зустрічною до неї освітньою орієнтацією дорослої особистості, що діалектично доповнює першу. Освіта сприймається, як

слушно стверджують автори підручника «Психологія і життя» Р. Герріг і Ф. Зімбардо, що витримав у США 16 (!) видань, як така, що має життєве важливе значення, пряме «відношення до добробуту людини». До цього слід додати близькість якщо не тотожність вікових категорій викладача та слухачів, що визначає близькість їх вікових світоглядів.

Ми вважаємо, що особистісно орієнтована освіта дорослих та освітня орієнтація дорослої особистості стає успішною тією мірою, наскільки вони ефективно опосередковуються спільним науковим уявленням педагогів і самої дорослої людини про особистість як складну «систему систем» (за виразом Г. С. Костюка) та її психологічну структуру [6]. Тобто в освіті дорослих стають можливі зустрічні особистісно орієнтовані зусилля як з боку викладача, так і слухачів, що до речі важкіше здійснити в освіті юних. При цьому викладач використовує таку структуру як план розвитку особистості слухача, а слухач – як спосіб систематизованого усвідомлення і викладу своїх особистісних та освітніх орієнтацій та очікувань вже на початку професійної перепідготовки чи підвищення кваліфікації. Тобто структура особистості, усвідомлена викладачем і слухачем вже на старті освітнього процесу опосередковує, інтегрує його учасників як суб'єктів та об'єктів освітнього процесу і робить його більш цілеспрямованим і змістовним. Такий дедуктивний порядок викладення психологічного матеріалу передбачений, зокрема вітчизняним підручником «Психологія» [3].

Ми використовуємо для вирішення цих питань розроблену нами концепцію тривимірної, поетапно конкретизованої психологічної структури особистості, яка передбачає три виміри та їх диференціацію на п'ять етапів конкретизації. Це на третьому етапі конкретизації: I. Соціально-психолого-індивідуальний вимір (духовність, психосоціальність, спілкування, спрямованість, характер, самосвідомість, досвід, інтелект, психофізіологія, психосоматика, психогенетика); II. Діяльнісний вимір (мотив, предмет, мета, метод, емотив); III. Розвивальний вимір (задатки, здібності, обдарованість, талановитість, майстерність, геніальність, екстраздібності) [5].

Розглянемо стисло особливості освітньої орієнтації, очікувань, як важливого особистісного утворення дорослої людини, коли вона постає важливим чинником позиції слухача щодо закладу освіти дорослих або самоосвіти, передусім за підструктурами першого **«Соціально-психолого-індивідуального»** виміру структури особистості.

Духовність. У дорослого отримувача додаткової освіти наявний розвиток власної духовності та потреба її поширення серед оточуючих і особливо серед молоді, що потребує створення відповідного духовного контексту та делегування засвоєних і перевічених у власному житті духовних і, особливо, моральних цінностей, оточуючим. Мова йде про життєвий світогляд, власне розуміння цінності життя та людини, тобто елементів раціогуманізму, наукових цінностей (істини, добра, краси світу) та етичних й релігійних (віри, надії, любові). В центрі духовності дорослої особистості стоять цінності життя і здоров'я. Тому їм близькі психологічні та педагогічні питання забезпечення добробуту життя, здоров'я та тривалості життя. Це розуміють і відображають у програмах психологічної освіти сучасні психологи і педагоги, зокрема вже згадувані Р. Герріг і Ф. Зимбардо. У вітчизняній психології та педагогіці в цьому ж напрямі рухаються деякі спеціалісти, наприклад, автори науково-популярного щорічника «Психопедагогіка і життя [4]. Духовні цінності слухачів мають бути врахованими в програмах навчання, а їх актуальний індивідуальний рівень стати опорою для продовження викладачем духовного розвитку дорослої особистості в особистісно орієнтованій освіті.

Психосоціальність: доросла особистість має і бажає удосконалювати життєві, сімейні, громадянські, професійні ролі, соціальний демократичний, ліберальний, навіть авторитарний, стилі власної поведінки, її морально-психологічні засади. Тому вона не задовольняється соціальним статусом одержувача освіти, слухача, учня, а намагається і може виконувати у співробітництві з викладачем функції партнера, колеги по освіті, наставника, вихователя, навіть асистента самого викладача. Доросла особистість як правило є освіченою людиною, що дзеркально, рефлексивно відображає процес

отримання освіти і тому виступає певною мірою квазі-педагогом за своїм досвідом учня, студента, батька, дідуся, керівника тощо.

Спілкування: доросла особистість вимагає особливого типу діалогу, який добре охарактеризував у своїй теорії раціогуманізму Г.О. Балл [6]. Він увів поняття діалогічних універсалій або принципів: поваги до партнера та до себе, прийняття партнера таким, яким він є і, водночас орієнтації на його найвищі досягнення у ретроспективі та перспективі, конкордантність, тобто згоди в основних цінностях, толерантності, розширення культурних полів, результативність діалогу [6]. Бажаними для нього є такі особливості спілкування, як потреба в ньому, тобто афіліація, комунікація (здатність до обміну корисною інформацією), взаєморозуміння, інтеракція, доцільні комунікаційні емоції – симпатія, емпатія тощо. Наявність таких ознак діалогу, як неперервний обмін інформацією та інтеракція, робить його своєрідним маятниковим механізмом створення спільного контенту, необхідного для ефективної співдії викладача і слухача. Таким чином відбувається діалектичний рух ідей між партнерами діалогу та збагачення їх досвіду.

Спрямованість: доросла особистість добре знає і пропагує власні індивідуальні сенси, провідні мотиви, інтереси, наміри. Життєва реальність для неї розширюється до масштабів всесвіту, життя на планеті та мікросвіту. Виявом спрямованості дорослої особистості слід вважати зміст її впливів на оточуючих, таких як приклад і наслідування, навіювання, психічне зараження, переконування, висунення вимог, санкціонування, маніпулювання, вправління, про що писав В.О. Татенко [8]. Дорослий слухач може конкурувати в цьому з викладачами та іншими слухачами, що вимагає встановлення певного балансу між ними в цьому відношенні.

Характер дорослої людини характеризується такими відпрацьованими впродовж життя рисами, як працьовитість, професіоналізм, воля, точність, пунктуальність, порядність, науковість, толерантність, гуманізм, патріотизм тощо. Вона може мати сильний характер, внаслідок чого часто вдається до вольових дій, примусу, підпорядкування інших, що слід враховувати

викладачеві.

Самосвідомість дорослої особистості включає такі елементи, як Я-концепція (Я-їзм), певний (альтруїстичний) егоїзм, самоідентифікація, взаємна рефлексія, схильність до самовдосконалення тощо. Тому вона вітає включення у програму освіти розвивальних вправ, рефлексивних ігор, тренінгів. Автор може згадати в цьому плані розроблений ним рефлексивно-історико-рольовий тренінг, завдяки якому найкраще засвоюється досвід видатних діячів в обраній сфері професійної діяльності [5].

Досвід: доросла особистість має унікальний життєвий, сімейний, навчальний, батьківський, громадянський, професійний, теоретичний та практичний досвід, значна частина з них має вищу освіту, стаж роботи, компетентність, сферу смислів, знань, умінь, навичок, емоційних регуляторів життєдіяльності. Вона тягнеться до його застосовування, реалізації, поширення, шукаючи для цього відповідні шляхи. Цей квазі-педагогічний потенціал дорослої особистості має позитивно сприйматися і використовуватися викладачами в освітньому процесі.

Інтелект. Доросла особистість пройшла життєву школу розвитку власного інтелекту – практичного і теоретичного, раціонального та емоційного, рутинного і творчого, задачного і проблемного, природного і «штучного» – і може при нагоді сама «навчити розуму» будь-кого, ставлячи, зокрема оригінальні питання з життя. Р. Герріг і Ф. Зімбардо говорять в цьому сенсі про завдання освіти, зокрема психологічної, таким чином: «Ми не намагалися надавати відповідь на якесь конкретне питання, скоріше ми бажали зацікавити студентів, примушувати їх задавати ще більшу кількість питань». Доросла людина в цьому віці дуже чутлива до прийняття іншими, особливо молоддю, свого унікального інтелектуального досвіду, навіть певної життєвої мудрості. Частина з них стають починають серйозно займатися педагогікою. Так, приміром, вчинив київський інженер і винахідник В.І. Арістов, коли отримав вже у зрілому віці додаткову психологічну освіту (до речі, на факультеті психології науково-технічної творчості народного університету, очолюваному В.О. Моляко і при участі

автора) і пізніше створив власну Школу розвитку інтелекту, з якої вийшли десятки чемпіонів світу по інтелектуальним видам спорту [1]. Викладачам слід відшукувати серед дорослих педагогічні педагогічні таланти і використовувати їх в освітньому процесі. Так робив академік І.А. Зязюн, який, до речі, обрав В.І. Арістова Почесним академіком своєї Академії педагогічної майстерності.

Психофізіологія: дорослі люди дуже зацікавлені в отриманні психофізіологічних знань щодо власної особистості, індивідуальності, зокрема щодо типу темпераменту, функціональної асиметрії в роботі півкуль мозоку, психофізики. Тому їх так цікавлять відповідні методи, адже за цим стоїть пояснення їх індивідуальних досягнень і невдач та перспективи власного удосконалення, що вимагає використання викладачами відповідних методів – тестів, тренінгів, експериментів тощо.

Психосоматика: здоров'є дорослої особистості – психічне, психологічне, духовне, соціальне, емоційне – стає предметом їх особливої уваги, тому їх цікавлять саме психологічні і педагогічні його засади, Вони готові до обміну медико-психологічними засобами зміцнення власного здоров'я, дієтами, програмами зцілення, зміцнення здоров'я, питання безсмертя тощо.

Психогенетика: знання своєї спадковості, володіння інстинктами та рефлекторною сферою дуже цікавлять дорослих слухачів. Судячи з їх запитань, їх цікавить власна генетична спадковість та методи генетичного тестуванням,. Деякі слухачі звертають увагу на паралелі між роботою генетичного апарату як «Творця» живого і творчими процесами людини. Такі паралелі стосуються, зокрема, закону еволюції Ч. Дарвіна, з його спадковістю, мінливістю та природним відбором та роботою винахідника з прототипом та ознаками новизни й вибором найкращого рішення тощо.

Другий вимір структури особистості «**Розвиток**» передбачає знання викладачем і слухачами його типів. При цьому доцільно відштовхуватися від відомих законів Л.С. Виготського (соціогенезу, інтеріоризації, опосередкування, ідентифікації, зони найближчого розвитку дитини за допомогою дорослого)

щодо культурно-історичного розвитку вищих психологічних функцій [6]. Відповідно до цього можуть бути розглянуті такі види розвитку, як Р-визрівання та відновлення. Р-засвоєння і використання (інтеріоризація та екстеріоризація), Р-опосередковане формування (соціогенез та індивідогенез), Р-творчість і повторювання (тобто креативний та механічний), Р-через діяльність та самоактуалізацію, геронтологічний Розвиток, іммунологічний Розвиток тощо. Доцільно орієнтувати слухачів на досягнення відповідних рівнів розвитку, таких як задатки, здібності, обдарованість, майстерність, професіоналізм талановитість, геніальність, екстраздібності, що стають предметом ідентифікації та самооцінки слухачем свого інтелекту і зростаючої мудрості. В такому разі у відповіді на запитання слухачів викладач може послатися на цікаві знання з області психології здібностей, обдарувань, талантів та екстраздібностей, використовуючи для їх визначення цікаві тести і методи розвитку, як це пропонують у своїй книзі «Перевірте свої екстрасенсорні здібності, Тести, ігри, експерименти» англійські вчені Х. Айзенк та К. Сарджент (1997).

Третій «Діяльнісний» вимір, має вивчатись дорослою особистістю в контексті виявлення повноти компонентного складу та доцільних етапів здійснення власної діяльності. Вона є ефективною в тому разі, коли обов'язково містить повний комплект таких етапів, як мотив, предмет, мета, метод, емотив, тобто, говорячи більш конкретно, – а) потребнісно-мотиваційно-смысловий, б) інформаційно-пізнавальний, в) цілеформувавальний, г) операційно-результативний, д) емоційно-почуттєвий етапи. Значення діяльності, особливо пізнавальної, трудової, професійної, творчої, психологічної надзвичайне, адже в різних видах діяльності відбувається творення, розвиток світу та самої особистості. Діяльність є складовою життєдіяльності, через що надає особистості характеру форми життя. Тому питанням її організації слухачі надають значну увагу.

Отже врахування орієнтацій, очікувань, інтересів, запитів, можливостей дорослої особистості може виступати надійною основою реалізації посправжньому особистісно орієнтованої освіти дорослих.

Список використаних джерел:

1. Арістов В.І. Здібності розуму: питання, роздуми, афоризми, гумор, поради. Київ: Педагогічна думка, 2019. 353 с. (Серія «Педагогіка розвитку інтелектуальних здібностей»).
2. Панок В.Г. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2017. 188 с.
3. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова. 6-те видання, стереотипне. Київ: Либідь, 2008. 560 с.
4. Психопедагогіка і життя: науково-популярний щорічник. Редакційна колегія: Рибалка В.В. (гол. ред.), Лук'янова Л.Б. , Панок В.Г., Ігнатович О.М., Корнієнко І.О., Романовська Д.Д. №1, 2020 рік та №2, 2021 рік. Київ: ШООД імені Івана Зязюна НАПН України, УНМЦППСР НАПН України, 2022. 280 с.
5. Рибалка В.В. Психологія розвитку особистісної готовності педагогів до професійної діяльності: методичні рекомендації. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2023. 160 44с.
6. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с.
7. Сидоренко В.В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: монографія. Донецьк: Каштан, 2012. 402 с.
8. Татенко В.О. Соціальна психологія впливу: монографія. Київ: Міленіум, 2008. 216 с.

ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПІДТРИМКИ

Романовська Л. В., здобувачка вищої освіти спеціальності

073 «Менеджмент»

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО

«Університет менеджменту освіти» НАПН України,

У період воєнного часу освіта для дорослих набуває особливого значення. Вона дозволяє зберігати почуття контролю, підтримку професійних навичок та сприяння відновленню суспільства після завершення конфлікту. Однак воєнний стан суттєво погіршує економічну ситуацію, що ускладнює можливість здобуття освіти дорослими. Водночас створює унікальні труднощі в організації навчального процесу, що значно ускладнює доступ до знань та можливості навчання. Ці виклики стосуються як технічних і фінансових аспектів, так і соціально-культурних факторів.

Крім того, життя в умовах воєнного часу негативно впливає на психологічний стан людей, ускладнюючи їхню здатність засвоювати інформацію та пристосовуватися до змін.

Відомо, що воєнний час впливає на всі аспекти людського життя, особливо на когнітивну діяльність. Основні психологічні фактори включають: **хронічний стрес і тривожність**. Постійне перебування у стані небезпеки виснажує нервову систему, погіршує пам'ять, увагу та здатність до аналізу; **посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)**. Люди, які зазнали травматичних подій, можуть мати труднощі з поверненням до навчання через нав'язливі спогади та емоційне виснаження; **проблеми з концентрацією**. Зниження уваги та продуктивності через психологічне навантаження ускладнює засвоєння нової інформації; **коливання мотивації**. Для багатьох дорослих навчання може слугувати способом втечі від реальності або, навпаки, втрачати сенс через відчуття невизначеності.

Проте завдяки розробці стратегій підтримки можна адаптувати освітній процес, забезпечивши його ефективність навіть у таких складних умовах.

Психологічна підтримка є однією з ключових складових, адже воєнний час спричиняє емоційне виснаження, постійне відчуття тривоги та страх за майбутнє. Це знижує когнітивні здібності й призводить до втрати мотивації. Травматичний досвід, зокрема втрати близьких чи вимушене переселення, може викликати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Для подолання цих викликів необхідно організувати психологічне консультування, як індивідуальне, так і групове, пропонувати техніки релаксації, арт-терапію, а також навчати навичкам управління емоціями. Важливу роль відіграє підтримка спільнот, де люди можуть ділитися досвідом і отримувати емоційну підтримку.

Гнучкість освітніх програм також відіграє вирішальну роль. Часті переїзди, зруйнована інфраструктура та нестабільність умов призводять до перерв у навчанні. В таких умовах онлайн-освіта стає ключовим інструментом, оскільки дозволяє отримувати знання незалежно від місцезнаходження. Важливо адаптувати програми до короткотермінових форматів, створюючи модульні курси, які можна проходити частинами, а також забезпечити можливість навчатися у власному темпі. Гібридні формати, які поєднують онлайн- та офлайн-навчання, дозволяють враховувати особливості різних груп студентів.

Технічна підтримка та доступність ресурсів є основою для забезпечення якісного навчання. У регіонах бойових дій часто спостерігається відсутність інтернету, техніки або навчальних матеріалів. Рішенням є надання ноутбуків, планшетів або смартфонів за допомогою благодійних ініціатив чи державних програм. Організація доступу до інтернету у громадських місцях чи тимчасових прихистках також є важливим кроком. Відкриті онлайн-бібліотеки та платформи з безкоштовними матеріалами допомагають долати освітні бар'єри. Крім того, необхідно організувати навчання цифровим навичкам, щоб дорослі люди могли ефективно використовувати нові технології.

Соціальна взаємодія та підтримка спільнот допомагають подолати почуття ізоляції, яке часто виникає в умовах війни. Переселенці або люди з постраждалих

регіонів відчувають розрив соціальних зв'язків, що негативно впливає на їхній емоційний стан. Створення навчальних спільнот, як онлайн, так і офлайн, дає можливість обмінюватися досвідом, підтримувати одне одного та разом долати труднощі. Волонтерські ініціативи, які залучають дорослих до соціально корисної діяльності, допомагають відновлювати впевненість і відчуття приналежності до громади.

Забезпечення технічної підтримки та доступності навчальних ресурсів є одним із ключових аспектів для ефективного навчання, особливо в умовах кризи чи обмежених ресурсів. Використання безкоштовних платформ, співпраця з міжнародними організаціями та доступ до відкритих навчальних матеріалів сприяють створенню рівних можливостей для всіх категорій населення.

Співпраця з міжнародними організаціями є важливим чинником у створенні стійких освітніх програм, особливо у кризових умовах (війни, стихійні лиха, пандемії тощо). Таке партнерство дозволяє: **отримувати фінансову підтримку**. Міжнародні організації, такі як UNICEF, UNESCO, USAID, Світовий банк та інші, виділяють кошти на розвиток освітніх ініціатив, закупівлю технічного обладнання та створення нових навчальних програм; **доступ до технологій**. Організації-партнери часто надають технічну допомогу, наприклад, у вигляді ліцензійного програмного забезпечення, серверів для онлайн-навчання, ноутбуків чи планшетів; **обмін досвідом**. Участь у міжнародних проєктах дозволяє впроваджувати найкращі практики з усього світу.

Таким чином, комплексний підхід до навчання дорослих у воєнний час, що включає психологічну підтримку, освітню гнучкість, технічну допомогу та соціальну взаємодію, є великим інструментом для адаптації до нових реалій та забезпечення безперервного розвитку особистості. Такий підхід дозволяє задовольнити як індивідуальні потреби, так і загальносуспільні виклики, створюючи умови для збереження знань, підвищення професійної здатності та підтримки психоемоційного стану дорослого населення.

Особливе значення має розвиток інноваційних підходів, адаптованих до умов війни, таких як дистанційне навчання, мобільні освітні платформи,

інтеграція практичних навичок у навчальні програми, а також створення спільної підтримки. Ці інструменти не тільки сприяють подолаттю освітніх бар'єрів, але й формують нові можливості для взаємодії.

Крім того, інвестування в освіту для дорослих у цей період стає інвестицією в майбутнє. Воно дозволить створити стійке та освічене суспільство, здатне відновити економіку, розвивати демократичні інститути й будувати стабільну основу для постконфліктного відновлення. Також у найскладніших умовах такі освітні стратегії можуть стати ключем до зростання, сприяючи інтеграції нових технологій і знань у життя суспільства.

Отже, освіта дорослих в умовах воєнного часу є не лише викликом, але і відкриває унікальні можливості для розвитку.

Список використаних джерел:

1. Боришевский, М. Й. *«Психологічна підтримка в умовах кризи»*. Київ: Наукова думка, 2018.
2. Радул, В. А. *«Соціальна психологія кризових ситуацій»*. Харків: Вид-во Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2020.
3. Вакуленко, В. О. (2022). *«Особливості організації освіти для дорослих у період криз»*. Журнал педагогічних інновацій, 12.
4. Яворська, Т. П. (2021). *«Роль онлайн-освіти у формуванні стійкості суспільства»*. Освітній дискурс, 28(5), 66–75.
5. Сайт освітньої платформи Prometheus: <https://prometheus.org.ua/>.

ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ ПОТЕНЦІАЛУ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Садова М.А., *д. пс. н., професор, провідний науковий співробітник інституту клінічної психології Пан-Європейського університету (Братислава, Словаччина), професор кафедри психології національного університету біоресурсів та природокористування України*

"Funded by the EU Next Generation EU through the Recovery and Resilience Plan of Slovakia within the framework of the project No. 09I03-03-V01-00074"

Важливими умовами повноцінного розвитку людини є її усвідомлене прагнення до максимально повного розкриття та реалізації власних потенційних можливостей, здатність самостійно визначати свій життєвий шлях і досягати поставлених цілей. Водночас, теорія особистісного росту й саморозвитку, заснована на тезах про позитивну природу людини, цінність кожної особистості, може розглядатися як моральний ідеал, необхідний сучасному українському суспільству у складних умовах його демократичного становлення. Особливо чутливою до суспільних змін та відкритою до самозмін є молодь. Цей віковий період пов'язаний не тільки з одержанням професійних знань, формуванням професійних умінь і навичок, але й характеризується розвитком особистісної зрілості, усвідомленням себе як суб'єкта життєдіяльності, намаганням реалізувати себе у різних сферах. Процес особистісного та професійного самовизначення є непростим, оскільки, з одного боку, існування в соціальному середовищі висуває вимоги до адаптації особистості в суспільстві, а з іншого – самореалізація тісно пов'язана з унікальністю та неповторністю обдарованих.

Обґрунтування проблеми дослідження. Потенціал самореалізації обдарованих у нашому дослідженні розглядається крізь призму мотиваційних компонентів. Відповідні складові виступають рушійною силою в розкритті та

реалізації особистісного потенціалу обдарованої молоді на шляху до професійного становлення.

Обґрунтування проблеми здійснюється за рахунок опису та налізу зарубіжних досліджень мотиваційних аспектів в структурі потенціалу самореалізації обдарованих дітей юнацького віку за останні 5-8 років. За відповідною проблемою ми опирались на дослідження зарубіжних організацій (Національної асоціації обдарованих дітей Сполучених Штатів Америки, дослідження Центру передового досвіду Національної асоціації губернаторів [NGA Center], Ради директорів державних шкіл [CCSSO], національних університетів Сербії та Японії, університету Нового Південного Уельсу та ін.); сучасних зарубіжних вчених за останнє десятиліття, що розглянули чинники та складові компоненти мотивації в структурі потенціалу самореалізації обдарованих дітей юнацького віку: Зарубіжні вчені (Памела Р. Клінкенборд, Кетрін А. Літгл, Мак Грегор, Ван Тессел-Васка, Фроді Брідгес, Данута Чессор, Свенья Матейс, Леон Кронборг, Манфред Шмітт, Францис Прекель, Кеті Уільямс, Кетрін Гукман, Джон Мак Кормік, Мірак М. Гросс, Наоко Кодзим, Айла Четін-Діндар, Сьюзен Хедден, Сари Маккей, та ін.) описали сутність складових екстра- та інтрапунітивної мотивації, що призводять до розкриття потенціалу самореалізації обдарованої молоді; здійснили дослідження щодо позитивної та негативної атрибуції успіху та невдачі обдарованих; неуспішності обдарованих з малозабезпечених сімей.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити психологічні складові потенціалу самореалізації обдарованої молоді.

Методи дослідження:

- *емпіричних: опитувальник* «Мотивація успіху та страх невдач» (А. Реан); «Самоактуалізаційний тест» (Е. Шостром); Індикатор копінг-стратегій (Д.Амірхан), розробка авторської анкети «Постановка цілей», розробка авторської анкети «Виявлення мотивації до навчання»; «Мотиваційні здібності: свідомі мотиви» Ю. Куля, «Тест гумористичних фраз» О. Г. Шмельова, 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла, «Вихід з важких життєвих

ситуацій» Р. С. Нємова.

- *математичної статистики* (факторний, кластерний, двохсторонній кластерний аналізи, розрахунки за критеріями F Фішера, T Стюдента, відсоткового співвідношення). Статистичне опрацювання даних здійснювалось за допомогою комп'ютерної програми SPSS 25.0 for Windows.

База експериментальних досліджень: Український гуманітарний інститут (м. Буча), Університет «Крок» (м. Київ), Рівненський інститут «Україна» (м. Рівне), національний університет біоресурсів та природокористування України; Мала Академія наук України (м. Київ), національний університет «Києво-Могилянська Академія» (м. Київ), Південно-український національний педагогічний університет К. Ушинського (м. Одеса), Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського (м. Кременчук), Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди.

Вибірка досліджуваних: 769 обдарованих учнів та студентів ЗВО.

Наукова новизна дослідження:

– уточнено поняття потенціалу самореалізації як динамічного інтегративного утворення, що визначає ресурсні можливості розвитку людини, її здатності до оволодіння та продуктивного здійснення різних видів діяльності;

– вперше емпірично обґрунтовано мотиваційну структуру потенціалу самореалізації обдарованої молоді, у яку входять такі психологічні складові: цільовий, потенційно-мотиваційний, виявлення психологічних бар'єрів, навчально-мотиваційний, особистісно-реалізаційний;

– вперше розроблена та емпірично обґрунтована типологія потенціалу самореалізації особистості, яка включає чотири типи: потенціал екзистенційної самореалізації, соціальний потенціал самореалізації, потенціал активного та пасивного саморозвитку;

- вперше розроблена та емпірично обґрунтована мотиваційна типологія потенціалу самореалізації обдарованої молоді, яка включає 2 типи: вмотивований та невмотивований;

– встановлено психологічні особливості осіб з різним типом потенціалу

самореалізації.

Висновки:

1. Мотиваційні компоненти потенціалу самореалізації обдарованих юнаків та дівчат обґрунтовано за рахунок авторських концептуальних положень, опираючись на дослідження сучасних зарубіжних та вітчизняних вчених останніх 5-8 років. До теоретичної структури мотиваційних складових потенціалу самореалізації обдарованих юнаків та дівчат ми віднесли: цільовий, потенційно-мотиваційний, виявлення психологічних бар'єрів, навчально-мотиваційний, особистісно-реалізаційний. Основну увагу приділено компоненту виявлення психологічних бар'єрів та його подоланню, адже від нього залежить наскільки обдарована особистість зможе реалізувати заложений потенціал, долаючи труднощі та перешкоди на обраному шляху.

2. Факторний аналіз дав змогу виокремити 4 яскраво виражені фактори мотиваційної структури потенціалу самореалізації обдарованої молоді: навчально-мотиваційний, потенційно-мотиваційний, особистісно-реалізаційний, виявлення психологічних бар'єрів. Відповідні фактори разом пояснюють 44,576% сумарної дисперсії. Опитувальники та шкали, які включено до факторного аналізу даних підраховано за середнім значенням та стандартним відхиленням. Найбільш яскраво виражені шкали за високим рівнем середніх значень: Виявлення зовнішніх позитивних мотивів, Виявлення мотивації престижу, Шкала Прийняття агресії, Шкала Пізнавальних потреб, Шкала Креативності, Мотивація на невдачу, Ресурси.

3. Потенціалом самореалізації, її психологічними складовими займалися студенти Пан-Європейського університету Братислави в Словаччині під керівництвом наукового керівника, доцента інституту загальної психології, кандидата психологічних наук, Еви Собіової. Магістранти та студенти Пан-Європейського університету Братислави дослідили такі психологічні аспекти:

- теоретично обґрунтували та емпірично дослідила зв'язки між благополуччям і психічним станом здоров'я та самореалізацією студентів ЗВО;
- здійснили аналіз взаємозв'язку між стратегіями подолання труднощів та

продуктивністю мотивації студентів ЗВО;

- визначили поточний рівень креативності, стійкості учнів, а також з'ясувати взаємозв'язок між креативністю, стійкістю, її чинниками та мотивацією у старшокласників;

- з'ясували зв'язки між творчістю та самореалізацією у студентів ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Sadova Myroslava. Study of motivation components and types of the potential of self-realization of gifted youth. Monograph. Pan-European University. Bratislava, Slovakia 2024, 223 p.

2. Садова М. Емпірична структура мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованої молоді за факторним аналізом. Освіта та розвиток обдарованої особистості. Фахове видання. № 4 (87) / IV квартал / 2022 с. 30-37. <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2022/4/5.pdf>.

3. Alderfer C., Maslov A. The Mediating Role of Student Motivation in the Linking of Perceived School Climate and Achievement in Reading and Mathematics. 2020. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2018.00050/full>.

4. Coulon. J. Inspiring Motivation for Special Needs Students. Posted April 30, 2019. URL: <https://online.alvernia.edu/articles/motivation-for-special-needs/>.

5. Gifted adolescents: Psychological behaviors, values, and developmental implications. Mary Howard-Hamilton. Bridget A. Franks. 2018. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02783199509553656>.

6. Linda Winfree. Factors in the Development of Gifted Students. Praxis Gifted Education (5358): Practice & Study Guide / Characteristics & Development of Gifted Students. 2021. URL: <https://study.com/academy/lesson/factors-in-the-development-of-gifted-students.html>.

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ

Садуакасова К. М.,

*Жамбыл облысы, Байзақ аудан, Ғани Мұратбаев атындағы
гимназиясының математика пәнінің мұғалімі*

Технология мен ақпарат өмірдің ажырамас бөлігіне айналған қазіргі әлемде математикадан функционалдық сауаттылық негізгі дағдыға айналуға айналуда. Бұл ғылыми-техникалық ортада шарлауға ғана емес, сонымен қатар күнделікті мәселелерді сәтті шешуге мүмкіндік береді. Математикадағы функционалдық сауаттылық-бұл адамның күнделікті өмірде практикалық есептерді шешу үшін математикалық білім мен дағдыларды пайдалану қабілеті. Бұл стандартты мысалдарды шешу қабілеті ғана емес, сонымен қатар жағдайды талдау, қорытынды жасау және нақты сандық мәліметтер негізінде шешім қабылдау мүмкіндігі.

Математикадағы функционалдық сауаттылық-бұл нақты есептерді шешу, ақпаратты талдау және негізделген шешімдер қабылдау үшін математикалық білім мен дағдыларды қолдану мүмкіндігі. Математика экономикадан ғылым мен технологияға дейінгі өмірдің барлық салаларына енетін қазіргі әлемде математикалық тұжырымдамаларды қолдана білу табысты өмір мен жұмыс үшін қажет болады.

Математика бюджетті басқару, уақытты жоспарлау, деректерді талдау және т.б. сияқты күнделікті мәселелерді шешуге көмектеседі. Мысалы, отбасылық бюджетті жоспарлау кезінде пайыздарды қосу, азайту және есептеу мүмкіндігі болуы керек.

Математика бюджетті басқару, уақытты жоспарлау, деректерді талдау және т.б. сияқты күнделікті мәселелерді шешуге көмектеседі. Мысалы, отбасылық бюджетті жоспарлау кезінде пайыздарды қосу, шегеру және есептеу мүмкіндігі болуы керек.

Ақпарат үлкен көлемде қол жетімді қазіргі әлемде деректерді түсіндіру және талдау мүмкіндігі маңызды болып табылады. Математика ғылымда, медицинада және бизнесте ерекше маңызды болып табылатын деректермен жұмыс істеу құралдарын ұсынады.

Цифрлық ғасыр бізден математикалық модельдермен және алгоритмдермен жұмыс істей білуді талап етеді. Математика негіздерін білу смартфондардан бастап күрделі бағдарламалық шешімдерге дейін заманауи технологиялардың қалай жұмыс істейтінін жақсы түсінуге мүмкіндік береді.

Пайыздарды есептеу, бюджетті құрастыру және талдау, несиелеу және инвестициялау шарттарын түсіну қабілеті қаржылық сауаттылық. Деректерді талдау, графиктерді құру, нәтижелерді түсіндіру үшін статистикалық әдістерді қолдану. Уақыт пен ресурстарды оңтайландыру, болжау және жоспарлау үшін математикалық модельдерді қолдану.

1-тапсырма: отбасы бюджеті

Жағдай: сіздің отбасыңыз келесі айға бюджетті жоспарлап отыр. Сізде келесі деректер бар:

* Кірістер:

- Жалақы: 50,000 тенге
- Қосымша табыс: 5,000 тенге

* Шығындар:

- Тұрғын үй шығындары: 20,000 тенге
- * Өнімдер: 15,000 тенге
- * Көлік: 5,000 тенге
- * Ойын-сауық: 5,000 тенге

Сұрақ:

1. Сіздің отбасыңыздың бір айдағы жалпы табысы қандай?
2. Сіздің отбасыңыздың бір айдағы жалпы шығындары қандай?
3. Кірістер мен шығыстардың айырмашылығы неде? Айдың соңында қанша ақша қалады?

Жауабы:

1. Жалпы табыс: $50,000 + 5,000 = 55,000$ рубль.

2. Жалпы шығындар: $20,000 + 15,000 + 5,000 + 5,000 = 45,000$ рубль.

3. Айырмашылық: $55,000 - 45,000 = 10,000$ рубль.

2-тапсырма: деректерді талдау

Жағдай: сыныпта оқушылардың үлгерімін бағалау бойынша зерттеу жүргізілді. Нәтижелер кесте түрінде ұсынылған:

Оқушы	Бағалау
Алма	5
Кайрат	4
Марат	3
Сауле	5
Даулет	4

Сұрақтар:

1. Сыныптың орташа бағасы қандай?

2. Қанша оқушы 5 балл алды?

3. Оқушылардың қанша пайызы 3 балл алды?

Жауабы:

1. Орташа баға: $(5 + 4 + 3 + 5 + 4) / 5 = 4.2$.

2. 5: 2 балл алған оқушылар саны.

3. Бағасы бар оқушылардың пайызы 3: $(1 / 5) * 100\% = 20\%$.

Математикадағы функционалдық сауаттылық-бұл формулалар мен ережелерді білу ғана емес, сонымен қатар бұл білімді нақты өмірде қолдана білу. Математикалық дағдыларды дамыту адамдарға саналы шешімдер қабылдауға, ақпаратты талдауға және күнделікті есептерді тиімді шешуге көмектеседі. Математиканы практикалық қолдануға бағытталған тапсырмалар осы дағдыларды қалыптастыруға және оқушыларды өмірге дайындауға ықпал етеді

Математикадан функционалды сауаттылық бұл процесте шешуші рөл атқарады, Білім алушыларға тез өзгертін қоғамда сәтті бейімделу үшін қажетті құралдарды ұсынады.

Математикадағы функционалдық сауаттылық тек теңдеулерді шешу немесе арифметикалық амалдарды орындау мүмкіндігі ғана емес. Бұл нақты есептерді шешу, ақпаратты талдау және негізделген шешімдер қабылдау үшін математикалық білімді пайдалану мүмкіндігі. Жаһандану және технологиялық прогресс жағдайында, еңбек нарығы мамандардан тек теориялық білімді ғана

емес, сонымен қатар практикалық дағдыларды да талап етсе, функционалдық сауаттылық маңызды бәсекелестік артықшылыққа айналады.

Еңбек нарығының талаптарына бейімделу бойынша жұмыс берушілер деректерді талдауға, сандарға негізделген шешімдер қабылдауға және математикалық модельдермен жұмыс істеуге қабілетті қызметкерлерді іздейді. Математиканы экономика, инженерия, ғылым және технология сияқты әртүрлі салаларда қолдана білу түлектерді жұмыс берушілер үшін тартымды етеді.

Математикадағы функционалдық сауаттылық сыни ойлау мен аналитикалық дағдыларды дамытуға ықпал етеді. Оқушылар проблемаларды шешіп қана қоймай, ақпаратты талдауға, қорытынды жасауға және шешімдерін негіздеуге үйренеді. Бұл дағдылар тек кәсіби қызметте ғана емес, күнделікті өмірде де қажет.

Үлкен деректер мен цифрландыру дәуірінде ақпаратты түсіндіру және талдау қабілеті ерекше маңызды болады. Математикадан функционалдық сауаттылық оқушыларға деректермен жұмыс істеу дағдыларын меңгеруге көмектеседі, бұл мансаптық өсу мен кәсіби даму үшін жаңа мүмкіндіктер ашады.

Математикалық білімді нақты жағдайларда сәтті қолдану оқушылардың өз қабілеттеріне деген сенімділігін арттыруға көмектеседі. Бұл өз кезегінде оларды әрі қарай оқуға және дамытуға ынталандырады, бұл олардың бәсекеге қабілеттілігіне де әсер етеді.

Функционалдық сауаттылықты қолдану мысалдарын қарастыратын болсақ, математикадан функционалдық сауаттылық әртүрлі салаларда қолданылады:

* Қаржылық сауаттылық: бюджетті құрастыру және талдау, пайыздарды есептеу және негізделген қаржылық шешімдер қабылдау мүмкіндігі.

* Ғылыми зерттеулер: деректерді талдау, график құру және нәтижелерді түсіндіру үшін статистикалық әдістерді қолдану.

* Технологиялық әзірлемелер: инженерлік есептерді шешу және жаңа технологияларды әзірлеу үшін математикалық модельдерді қолдану.

Математикадан функционалдық сауаттылықты дамыту қазіргі әлемдегі

оқушылардың бәсекеге қабілеттілігінің маңызды факторы болып табылады. Математикалық білімді іс жүзінде қолдана білу мансаптық өсудің жана мүмкіндіктерін ашып қана қоймайды, сонымен қатар сыни ойлау мен өзіне деген сенімділіктің дамуына ықпал етеді. Теориялық білім ғана емес, практикалық дағдылар да бағаланатын тез өзгертін еңбек нарығы жағдайында математикадан функционалдық сауаттылық табысты бейімделу мен жетістікке жетудің қажетті шарты болады. Білім беру мекемелері студенттердің болашақтағы қиындықтарға дайындалуы және олардың еңбек нарығында бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуі үшін осы дағдыларды қалыптастыру үшін белсенді жұмыс істеуі керек.

Әдебиеттер:

1. "Функционалдық сауаттылық сабақтары" / А.Н. Величко, А.Н. Москвина, 2021ж.
2. "Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру", 2021.
3. "Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру бойынша мұғалімдерге арналған әдістемелік ұсынымдар", 2021ж.
3. "Функционалды сауаттылық: Өмір үшін үйрену" Авторлары: Г. С. Ковалева, Л. А. Рябина, Т. Ю. Шопан, Г. А. Сидорова, 2021 ж.
4. "Математика сабақтарында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру". Шығарылған жылы: 2021ж.

ГУМАНІЗАЦІЙНИЙ ПРІОРИТЕТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Семенова Я.І., здобувачка вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України,

майстер виробничого навчання ДПТНЗ «Новокаховське вище професійне училище»

Останнім часом усе більше уваги приділяється питанням особистісно-зорієнтованого освітнього процесу, тобто такого процесу в освіті, який зорієнтований на особистість. Мається на увазі, що педагог сьогодні повинен не стільки вчити, скільки розуміти і відчувати, як дитина вчиться.

З точки зору інноваційної педагогіки, новою якістю сучасної української професійно-технічної освіти має бути належна якість не лише у навчанні, а й виховання, ступінь розвиненості особистості людини, яка навчається, її підготовленість до продовження навчання, самостійного життя.

Переорієнтація сучасної освіти вимагає створення сприятливих умов для розробки та застосування нових педагогічних технологій, насамперед активних методів та інтерактивних технік навчання, розвитку та виховання.

На місце старих підходів мають прийти нові, що ґрунтуються на принципах демократії, гуманізації, гуманітаризації, безперервності освітнього процесу і гармонійному поєднанні досягнень національної науки та світових досягнень.

Гуманізація (лат. *humanus* – людський) – процес «олюднення» суспільного життя, основою якого є світоглядний принцип, за яким людина є найвищою суспільною цінністю, здатною до необмеженого розвитку і самовдосконалення, реалізації всіх своїх сутнісних сил, здібностей і талантів. Ідеї, які стали підґрунтям гуманізації в європейській інтерпретації, відомі з різних джерел ще з V-IV ст. до н. е. Концепція гуманізації набуває відносної завершеності в епоху

Ренесансу (А. Данте, Ф. Петрарка, Дж. Боккаччо, Дж. Піко делла Мірандола та ін.) як учення про пріоритет у суспільному житті людських цінностей, мистецький етично визначений напрям, що утверджує ідеал людини як освіченої та високоморальної особистості.

Протягом розвитку цивілізації гуманізація набуває різних напрямів, форм, забарвлень: релігійних та атеїстичних, політичних та ідеологічних, мистецьких та етичних, раціональних та ірраціональних, оптимістичних і песимістичних. Натепер гуманізація набуває глобального характеру як процес утвердження гуманних цінностей у світовій культурі, політиці, економіці.

В українських суспільствознавців проблема гуманізації постає як процес відродження і розвитку національної культури, держави, громадянського суспільства.

Визначаючи основну змістовну характеристику нової освітньої парадигми ХХІ століття, практично всі дослідники фокусують увагу на її гуманістичній спрямованості. Немає ніяких підстав сумніватися в реальності гуманізації освіти і правомірності вживання цього терміну як характеристики основної тенденції розвитку сучасних освітніх систем.

Розвиток освіти та науки залежить від пріоритетних завдань суспільного розвитку будь-якої країни – від цього напрямку залежать і якість життя народу, суспільна безпека.

Гуманітарною складовою професійної освіти, безумовно є викладення гуманітарних дисциплін..

Підходи виховання громадянина у закладах професійно-технічної освіти:

- науковий підхід;
- конкретно-історичний підхід;
- діяльнісний підхід;
- системний підхід;
- особистісно-зорієнтований підхід.

Проблема підготовки сучасних кваліфікованих кадрів лежить не в виключно професійно-технічній, а в психолого-педагогічній сфері.

Система професійної освіти повинна, перш за все, забезпечувати розвиток особистості, а вже особистість стає носієм професійних знань. Це означає, що не хтуючи підготовкою професійної праці, виховати сучасну особистість, яка буде здатна до самовдосконалення і саморозвитку.

Гуманізація та демократизація освітнього процесу:

- самоактивність й саморегуляція;
- системність;
- комплексність та міждисциплінарна інтегрованість;
- наступність та безперервність;
- культуровідповідальність;
- інтеркультурність.

Програма реформування освіти передбачає державне, регіональне замовлення відповідно до потреб суспільства, розширення автономії ЗП(ПТ)О і демократизацію їх внутрішнього життя, посилення державного контролю за якістю освітнього процесу. В той же час ставиться наголос на оновленні матеріально-технічної бази, поліпшення підручників для професійних закладів, їх уніфікація.

Гуманістична, особистісна орієнтація професійної підготовки передбачає звернення головної уваги на ціннісно-мотиваційну домінанту особистості, котра визначає спрямованість зокрема професійну. Головною домінантою у роботі із здобувачами освіти має стати орієнтація на успішність у навчанні з наголосом на її процес і результат, а не залякування здобувача освіти недивною оцінкою, чи можливістю втрати стипендії.

Випускник ЗП(ПТ)О має бути різнобічно освіченим, оскільки нульові знання в інших областях, крім його професії, не дозволять йому стати сучасним професіоналом, досягнути успіху в певному виді діяльності.

Аналіз практики професійного навчання та вимоги до знань, умінь і навичок здобувачів освіти вказують на потребу забезпечення особистісного підходу у педагогічній взаємодії.

На теперішній час актуальними стають питання гуманізації освіти та

забезпечення активності кожного учасника освітнього процесу. Саме такі особливості ставлення до змісту навчальної взаємодії складають основу для розробки сучасних технологій навчання.

Суспільству майбутнього потрібні люди з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. Не менш важливими будуть такі якості як висока моральність, особистісна відповідальність, внутрішня свобода, налаштованість на досягнення мети, раціональним шляхом коректними засобами.

Визначальною рисою розвитку сучасної цивілізації, принципово важливою її парадигмою є невідпинне зростання місця і ролі фундаментальних, прикладних, технологічних, інформаційних та особливо соціогуманітарних знань у різних сферах діяльності людини. З урахуванням тієї обставини, що людина, особистість є однією з реальних конкурентоспроможних ланок у цивілізаційному поступі сучасної України, то саме інтелект українських громадян, їх розум, освіченість європейського зразка можуть стати стратегічним курсом, який за умов належного ставлення та ефективного його використання державою здатний забезпечити трансформацію українського суспільства на справді демократичних і гуманістичних засадах.

В умовах нової парадигми освіти в Україні значення і роль гуманізації освітнього процесу надзвичайно зросли. Подальший розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти в Україні значною мірою залежить від застосування інноваційних психолого-педагогічних методик, які б забезпечували гуманістичну орієнтацію професійної підготовки, технологій в освітній процес.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Слободенюк О.О., *здобувач вищої освіти*

освітнього ступеня «магістр» 053 «психологія»

Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»

Кондратюк С. М., *к.психол.н., доцент,*

завідувач кафедри психології та соціальної роботи

Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Самоставлення в юнацькому віці – це важливий психологічний процес, який визначає, як молоді люди сприймають себе, свою цінність і місце в соціумі. Юнацький вік (приблизно з 14 до 18 років) є критичним етапом розвитку, коли відбувається активне формування самосвідомості, а також оцінки власних якостей, можливостей та перспектив. Психологічні особливості самоставлення в цей період мають важливі наслідки для особистісного розвитку, соціалізації та інтеграції в суспільство.

Ю. Борець, О. Гірченко [1, С.59] наголошують, що існує якісний вплив стилю батьківського виховання на самоставлення школярів. Демократичний стиль завдяки своєму послідовному і водночас гнучкому вихованню формує у дітей у подальшому житті прагнення досягти найбільших успіхів, самостійність, відповідальність і впевненість у собі. Такі діти мають високий рівень самооцінки, але в межах норми, і це сприяє їх нормальному розвитку та формуванню. Авторитарний стиль виховання за наявності недооцінки позитиву, який є у дітях, та відданості переваги контролю формує у них недооцінене ставлення до самого себе. Самооцінка нерідко буває або надто низькою, або надто високою, що виходить за межі норми. Ліберальний стиль виховання, що виявляється в недостатній увазі до дитини з боку батьків та відсутності контролю, сприяє формуванню в дитини невпевненості в собі або, навпаки, зайвої, внутрішньої

порожнечі, що викликає порушення в емоційній сфері.

І. Василенко [2, С.93] зауважує, що у психології є три різні підходи до розуміння ставлення людини до себе: розуміння самоствавлення як афективного компонента самосвідомості (самоствавлення у структурі самосвідомості), як риси особистості (самоствавлення у структурі особистості), як компонента саморегуляції (самоствавлення у системі саморегуляції). Ми розглядаємо самоствавлення як цілісну особистісну систему, що забезпечує переживання сенсу «Я» для суб'єкта. Самоствавлення є центральною ланкою самосвідомості, яке, з одного боку, спирається на самопізнання, а з іншого – створює головні передумови для формування саморегуляції, самоактуалізації, саморозвитку особистості.

Виділяють впливи на самоствавлення в юнацькому віці:

Підтримка та увага батьків можуть позитивно вплинути на самооцінку, тоді як надмірна критика або відсутність емоційного контакту можуть призвести до зниження самоповаги.

Оцінка вчителів, участь у шкільних заходах і взаємодія з іншими учнями мають прямий вплив на самоствавлення, оскільки школа є важливою соціальною інституцією для підлітків.

У юнацькому віці зростає вплив медіа та соціальних мереж на самосприйняття. Порівняння себе з ідеалізованими образами, які часто подаються в Інтернеті, може створювати нереалістичні стандарти.

Самоствавлення в юнацькому віці є динамічним і багатограним процесом, що охоплює пошук ідентичності, зміну самосвідомості та взаємодію з соціальними факторами. Розвиток здорового самоствавлення в цей період важливий для подальшого емоційного і психологічного розвитку, тому важливо надавати підтримку юнакам і дівчатам у їхніх пошуках ідентичності та прийнятті себе.

Список використаних джерел:

1. Борець Ю.В., Гірченко О.Л. Взаємозв'язок типів сімейного виховання та процесу самоствавлення осіб підліткового віку. *Науковий вісник Сіверщини.*

Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки. 2024. №1. С. 52–61.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shsesbs_2024_1_6.

2. Василенко І.А. Специфіка самоствалення особистості. *Габітус*. 2021.

Вип. 23. С. 90-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2021_23_17.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА ПРОЦЕСИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ

Стахорська І.О., викладач I категорії Вищого професійного училища

№21 міста Миколаєва

У зв'язку з воєнним станом, запровадженим на території України від 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 р., більшість закладів освіти ввела дистанційне навчання, але є й такі заклади, які працюють у змішаному режимі. Учні та їхні батьки, педагоги, зважаючи на ці обставини, перебувають у постійному стресі: дотримання безпеки під час навчального процесу, забезпечення якісного надання освіти навіть в умовах воєнного стану тощо [1].

Війна – це не лише фізичне руйнування, а й глибокий психологічний стрес, який виснажує ресурси людини і впливає на всі сфери життя, зокрема й на навчання. Розуміння цих впливів є критично важливим для розробки ефективних стратегій підтримки процесу навчання дорослих в умовах воєнного часу.

Психологічну підтримку учасників освітнього процесу в закладах освіти здійснюють практичні психологи, які за своїм статусом належать до педагогічних працівників (ст. 76 Закону України «Про освіту») [4].

Необхідно зауважити, що в умовах дії воєнного стану на території України важливість надання психологічної допомоги учасникам освітнього процесу зростає.

Наразі педагогічні працівники, реалізуючи психологічну допомогу, враховують емоційний стан кожної дитини, її батьків, що, можливо, виїхали з регіону, де велись активні бойові дії, або навіть втратили когось із близьких, адже ці фактори істотно впливають на поведінку й психологічні реакції на навколишні збудники.

Основні психологічні виклики для навчання дорослих під час війни:

Стрес і тривога: Постійна загроза, невизначеність майбутнього, втрати – все це призводить до високого рівня стресу та тривоги, що знижує концентрацію

уваги та здатність до навчання.

Депресія: Почуття безнадії, втоми, втрати сенсу життя можуть призвести до розвитку депресії, що суттєво впливає на мотивацію до навчання.

Порушення сну: Безсоння, кошмари, труднощі з засинанням – все це негативно впливає на когнітивні функції та здатність до навчання.

Травматичний досвід: Пережиті травматичні події можуть призвести до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), що супроводжується постійним відчуттям тривоги, флешбеками та уникненням ситуацій, пов'язаних з травмою.

Соціальна ізоляція: Війна часто призводить до розриву соціальних зв'язків, що може посилити відчуття самотності та ізоляції, негативно впливаючи на мотивацію до навчання.

Стратегії підтримки процесу навчання дорослих в умовах війни:

1. Психологічна підтримка:

- Інтеграція психологічних консультацій: Забезпечення доступу до психологів, які можуть допомогти подолати стрес, тривогу та інші психологічні труднощі [2] .

- Створення безпечного простору: Створення атмосфери довіри та підтримки в навчальному середовищі, де люди можуть поділитися своїми почуттями та отримати емоційну підтримку [3] .

2. Гнучкий підхід до навчання:

- Індивідуальні навчальні плани: Розробка індивідуальних планів навчання, які враховують темпи, стилі навчання та особисті обставини кожного учасника.

- Модульне навчання: Розбиття навчального матеріалу на невеликі модулі, що дозволяє навчатися в зручному темпі та повертатися до пройденого матеріалу за необхідності.

- Онлайн-навчання: Забезпечення доступу до онлайн-курсів та ресурсів, що дозволяє навчатися дистанційно і в зручний час.

3. Соціальна підтримка:

- Створення навчальних спільнот: Створення груп для обміну досвідом, взаємодопомоги та підтримки.

- Залучення волонтерів: Залучення волонтерів для надання менторської підтримки та допомоги в навчанні.

4. Практична орієнтація навчання:

- Зв'язок навчання з реальними потребами: Поєднання теоретичних знань з практичними навичками, які можуть бути корисними в повсякденному житті та післявоєнному відновленні.

- Проектна діяльність: Залучення учасників до проектів, спрямованих на вирішення актуальних соціальних проблем.

5. Інформаційна підтримка:

- Надання актуальної інформації: Регулярне оновлення інформації про навчальні програми, можливості та ресурси.

- Комунікація з учасниками: Підтримка постійного зв'язку з учасниками для вирішення виникаючих питань та надання необхідної підтримки.

Дослідження, виконане нами, дає підстави стверджувати, що психологічний вплив війни на процеси навчання дорослих є значним. Для ефективної підтримки навчання необхідно враховувати ці впливи та розробляти стратегії, які будуть спрямовані на створення безпечного, підтримуючого та гнучкого навчального середовища. Комбінація психологічної підтримки, гнучких форматів навчання, соціальної взаємодії та практичної орієнтації може допомогти дорослим людям продовжувати навчатися і розвиватися навіть в умовах війни.

Важливо пам'ятати, що кожна людина переживає війну по-своєму, тому індивідуальний підхід до кожного учасника навчання є ключовим фактором успіху.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від

24.02.2022 № 2102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>.

2. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2022 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>.

3. Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році : лист Міністерства освіти і науки України від 02.08.2022

№ 1/8794-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8794729-22>.

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-1>.

ПСИХІЧНІ СТАНИ ЯК ПОКАЗНИКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Степаненко Т.О.,^{1*} *магістрантка 2 р.н. за спеціальністю 053 – Психологія,
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «УМО» НАПН України*

Нинішні потрясіння, що випали на долю українського народу, зумовлюють актуальність пошуку шляхів збереження й відновлення психічного здоров'я особистості. Неабиякого значення набуває згадана проблема у людей, які вимушені були покинути свої домівки та переїхати в більш спокійні регіони. Масштабні вимушені внутрішні міграції не могли не відбитися на стані здоров'я як внутрішньо переміщених осіб (ВПО), так і на стані здоров'я населення в Україні вцілому. Визначення емоційного стану вказаної групи населення України має значення як для профілактики збільшення поширеності психопатології, так і для своєчасної діагностики та лікування цього контингенту [1-3].

Психічне здоров'я – це стан добробуту, за якого людина може реалізувати свій власний потенціал та впоратися із життєвими стресами, продуктивно і плідно працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти (за ВООЗ) [1]. Складові психічного здоров'я (за ВООЗ): усвідомлення постійності та ідентичності свого фізичного і психічного «Я»; постійність і однаковість переживань в однотипних ситуаціях; критичне ставлення до себе і своєї діяльності; адекватність психічних реакцій впливу середовища; здатність керувати своєю поведінкою відповідно до встановлених норм; планування власної життєдіяльності та її реалізації; здатність змінювати свою поведінку залежно від зміни життєвих обставин [1]. Зазначені компоненти так чи інакше

^{1*} *Науковий керівник – Кулішов В.С., к.п.н., доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України*

переломлюються через психічний стан особистості й відображаються мірою вираження їх полюсу.

В основі порушень психічного здоров'я є розлади адаптації і з самого початку, найбільш уразливою є емоційна сфера. Якісна та своєчасна діагностика є необхідною передумовою ефективної допомоги ВПО.

Проблеми з психоемоційним станом проявляються у всіх вікових групах вимушено переміщених осіб, включаючи дітей, молодь, чоловіків та жінок працездатного віку та людей похилого віку. Ключовою проблемою на психологічному рівні є стрес. Вимушене переміщення, втрата домівки та рідних місць може спричиняти почуття тривоги, безпорадності та невпевненості у майбутньому. Також спостерігаються проблеми зі сном, коли люди мають складнощі із засипанням, прокидаються вночі або мають непокійний сон. Емоційні розлади, такі як почуття горя, втрати, страху та тривоги, також є поширеними серед вимушено переміщених осіб [2].

Психічні стани є цілісною характеристикою функціонування психіки у кожен конкретний момент часу і проявляються через енергетичні характеристики, своєрідний ракурс сприймання довколишнього, рівень активності особистості, забарвлення емоцій. Тривалі стреси здатні спровокувати негативні зміни у психічному здоров'ї особистості: відчуття власної неспроможності, душевні хвилювання (часто нові, щодо яких ще не вироблені стратегії копіngu), неадекватність психічних реакцій впливу середовища, зниження здатності до саморегуляції, обмеження в усвідомленні часової перспективи, втрата гнучкості поведінки. Відповідно при цьому людина переживає такі психічні стани: пригнічення, втома, тривожність, зниження настрою аж до депресії, апатія, що проявляється як у відмові у прояві активності, так і зниженні здатності відчувати радість від різних аспектів життя.

Для з'ясування того, яким чином позначились стреси воєнного стану в країні на психічних станах ВПО нами було проведене 28.11.2024 р. емпіричне дослідження. Респондентами виступили 75 внутрішньо переміщених осіб в м. Хуст Закарпатської області. Як форма дослідження використовувалось

Google-опитування, до якої були включені такі методи: авторська анкета опитувальник А. Вессмана та Д. Рікса «Самооцінка емоційних станів»), шкала зниженого настрою (субдепресії) з опитувальника В. Зунга, шкала ангедонії Стейта-Гамільтона. За результатами застосування названих методик біли отримані такі дані:

1. У більшості досліджуваних спостерігалась урівноваженість показників «спокій – тривожність» (40%), «енергійність – втома» (52%), «піднесеність – пригніченість» (67%). У третини респондентів домінувала тривожність (30%), втома (33%), у незначної частки – пригніченість (16%). Наявна також частка досліджуваних, у яких спостерігались позитивні емоційні стани: спокій (26%), енергійність (13%), піднесеність (16%). Схожий розподіл показників емоційних станів спостерігається між групами досліджуваних, виокремлених за етапом переїзду, за переважним місцем перебування протягом року екстремальних умов війни.

2. У більшості досліджуваних (72,5%) зниження настрою не спостерігалось, в однієї п'ятої частини (21,5%) вираженими були показники незначного зниження настрою, у невеликої частки (7%) проявлялось значне зниження настрою, глибокого зниження настрою не виявлено ні в кого із досліджуваних. Схожий розподіл показників зниженого настрою спостерігається і в різних підгрупах досліджуваних.

3. У переважної більшості досліджуваних (75%) збережена здатність отримувати задоволення від різних аспектів життя, у незначної кількості досліджуваних спостерігаються показники низького рівня ангедонії (7%), зниженого (12,5%), середнього (3,5%) та підвищеного (2%). Високий рівень ангедонії у досліджуваних не виявлений. Схожий розподіл досліджуваних за рівнями прояву ангедонії спостерігається у різних групах досліджуваних.

Отримані результати можуть свідчити про те, що багато ВПО адаптувались до стресових умов війни. Попри це, співставлення показників різних психічних станів у досліджуваних переконує, що, при зовні хорошому настрої, ВПО можуть відчувати неспокій/тривожність, втому, пригніченість. Це, а також наявність

частки ВПО зі зниженими показниками психічних станів, дає підстави вважати необхідним у Хустській територіальній громаді приділяти додаткову увагу психологічній допомозі ВПО.

Тож, психічне здоров'я та психологічна адаптація внутрішньо переміщених осіб в умовах війни, є складним та важливим процесом. Війна та конфліктні ситуації негативно впливають на психологічний стан цих осіб, спричиняючи стрес, травми, депресію та тривогу. Необхідно здійснювати належну діагностику та психологічну підтримку ВПО, враховуючи їх унікальні потреби та досвід пережитих травм. Забезпечення доступу до професійної психологічної допомоги, терапії та ресурсів для підтримки є важливим кроком у сприянні їх психологічній реабілітації та адаптації. Безумовно, потрібно створити безпечні умови для ВПО, включаючи стабільне житло, доступ до освіти, медичних послуг та соціальної підтримки. Розвиток механізмів психосоціальної підтримки, розбудова освітніх спільнот та підтримка громадських ініціатив можуть сприяти покращенню психічного благополуччя та психологічної адаптації ВПО.

Список використаних джерел:

1. Центр громадського здоров'я МОЗ України: Що важливо знати про здоров'я? URL: <https://phc.org.ua/news/scho-vazhливо-znati-pro-psikhichne-zdorovya> (дата звернення: 02.12.2024).

2. Карамушка Л. М., Карамушка Т. В. Емпіричне дослідження особливостей психічного здоров'я вимушених «внутрішніх» переселенців в умовах війни. Організаційна психологія. Економічна психологія. 2022. № 2 (26). С. 62–74. URL: <https://doi.org/10.31108/2.2022.2.26.6>. (дата звернення: 03.12.2024).

3. Вишньовський В. Психологічна адаптація вимушено переміщених осіб, жертв воєнних конфліктів. Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки: Матеріали II Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 21–22 квітня 2022 р.); Упорядники: А.А. Криськов, В.В. Вишньовський та Н.В. Габрусєва Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2022. С. 3–5.

ТВОРЧО-ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

Степанчук С.Л., викладач фінансово-економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, студентка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

На сучасному етапі модернізації системи освіти все більше уваги приділяється особистості, а зусилля педагогів спрямовуються на розвиток творчого потенціалу учасників освітнього процесу. Інновації є однією з домінуючих тенденцій людського розвитку.

Сучасний світ характеризується швидкими змінами, глобалізацією та інформаційним бумом. У цьому контексті перед освітою постає завдання підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних творчо мислити, шукати оригінальні рішення та адаптуватися до нових ситуацій. Саме тому творча та інноваційна діяльність набуває особливого значення в сучасній освіті.

Суть творчо-інноваційної діяльності спрямована на створення, впровадження та поширення нових ідей, методів, технологій, форм організації освітнього процесу. Вона передбачає використання нестандартних підходів, пошук оригінальних рішень, експериментування та вміння аналізувати результати [9].

Головна мета – підвищення якості освіти, розвиток творчого потенціалу студентів, формування відповідних компетентностей, необхідних для успішної реалізації в сучасному світі.

Ключові характеристики творчо-інноваційної діяльності:

- створення чогось оригінального, що раніше не існувало;
- результат діяльності має бути корисним та застосовним на практиці;
- використання нестандартних підходів, уяви та інтуїції;
- готовність до ризику та випробування нових ідей;
- аналіз власної діяльності та її результатів.

Значення творчо-інноваційної діяльності в сучасній освіті.

Розвиток творчого мислення студентів: спонукає до генерації нових ідей, пошуку нестандартних рішень, критичного мислення та вміння бачити проблему з різних сторін.

Підвищення мотивації до навчання: залучення студентів до творчої діяльності робить навчальний процес цікавішим, захопливішим та актуальнішим.

Формування ключових компетентностей: розвиває навички співпраці, комунікації, критичного мислення, проблеморозв'язання, які є необхідними для успішної реалізації в сучасному світі.

Адаптація до змін у суспільстві: готує студентів до життя в динамічному світі, де потрібно постійно адаптуватися до нових умов, технологій та викликів.

Підвищення якості освіти: сприяє створенню більш ефективного, гнучкого та орієнтованого на результат навчального процесу.

Творчо-інноваційна діяльність є невід'ємною складовою сучасної освіти. Вона допомагає розкрити потенціал студентів, підготувати їх до майбутнього та забезпечити високу якість освітнього процесу.

З метою успішної інтеграції інноваційних ідей в навчальний процес, форми роботи викладачів мають бути комфортними та демократичними, сприятливими для створення творчого командного мікроклімату, приносити задоволення від виконаної роботи, підвищувати авторитет серед студентів.

Важливою частиною організації навчального процесу є використання різних типів занять.

Для урізноманітнення навчального процесу, зацікавлення та мотивування студентів на досягнення життєвого успіху, для надання якісних освітніх послуг та ефективного сприйняття лекційного матеріалу до проведення занять можна залучати експертів у певній галузі, фахівців-практиків, представників бізнесу, психологів, науковців, випускників, волонтерів, видатних особистостей.

Такий підхід до навчання має свої переваги: цінний ресурс для поповнення знань; позитивний, реальний практичний досвід; збереження знань і навичок, які

в подальшому застосовують у професійній діяльності; різноманітний та унікальний погляд на практичні аспекти; мотивація, ініціативність, комунікація; самовдосконалення та всебічний розвиток.

Цим самим у студентів розвивається “Підприємницьке мислення”, вони вчаться бути новаторами, критично мислити, вирішувати конфлікти та розвивати мислення майбутніх підприємців і працівників. У контексті України такі навички будуть важливими в післявоєнній відбудові.

Залучення представників різних професій до навчального процесу сприяє збагаченню й покращенню підготовки студентів до реального професійного середовища і формування уявлень про сучасні тенденції та виклики в конкретних галузях.

Єдиний освітній простір сприяє мобільності студентів, викладачів і співробітників; більше того, академічна мобільність є передумовою формування самого єдиного освітнього простору. Вона слугує орієнтиром для студентів, викладачів та інших учасників освітнього процесу, які бажають брати участь у програмах обміну, стажування та навчання за кордоном. У свою чергу, розвиток академічної мобільності сприяє вдосконаленню освітніх технологій, глобальній експансії української освіти, інноваційному розвитку науки та її інтеграції з виробничою діяльністю.

Академічна мобільність - це завжди саморозвиток і внесок, можливість самовдосконалюватися, використовуючи кращі традиції досвідчених фахівців, позитивний досвід. Академічна мобільність між закладами - це ще один крок до кращого розуміння професії, соціалізації та можливостей для професійного та особистісного розвитку, зрештою, безцінний досвід.

Загальновідомо, що освіта є запорукою майбутнього розвитку людства. Тому сучасна освіта має бути соціальним інститутом, що надає людям комплекс освітніх послуг та можливості для безперервного навчання. Для цього кожна людина повинна мати можливість будувати ту освітню траєкторію, яка найбільше відповідає її освітнім і професійним здібностям.

Найважливішим чинником підвищення якості професійного навчання,

адаптації кваліфікованих спеціалістів до нових економічних умов, закріплення їх на робочих місцях є соціальне партнерство. Соціальне партнерство може бути представлене як система соціально-педагогічної взаємодії викладачів, керівників практик, студентів із представниками підприємств, зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами (мережа магазинів «ЕПЦЕНТР», ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів», АТ «СЕНСБАНК», ТОВ «Український Пекарний Дім»).

Основними формами співпраці з соціальними партнерами є популяризація діяльності підприємства, екскурсії, конференції, консультації, майстер-класи, участь представників підприємств у конкурсах професійної майстерності та участь роботодавців у професійно-технічних навчальних закладах.

Крім того, необхідно організувати клуби, що спеціалізуються на STEM-освіті, використанні комп'ютерів, технологічних інноваціях, навичках штучного інтелекту та кібербезпеці, щоб відповідати сучасним інтересам та потребам учнівської молоді. Це важливо не лише для здобуття студентами навичок для майбутньої кар'єри, але й для слави та розвитку нашої країни.

Вся робота викладача нашого часу пронизана інноваційним підходом до навчання, який є одним із шляхів модернізації української системи освіти. У процесі освоєння інновацій педагогам необхідно мати установку на розуміння і створення нового, нестандартний підхід до структурування освітнього процесу та вміння творчо вирішувати проблеми, що виникають під час навчальної взаємодії зі студентами.

Ще один інноваційний метод який активно використовується – ТРИЗ-педагогіка - це формування творчої особистості, готової до розв'язання складних проблем у різних сферах діяльності і є напрямом, що розкриває сутність, цілі та завдання процесу виховання і розвитку на основі теорії творчого розв'язання проблем.

Які ж методи ТРИЗ-педагогіки можна застосовуємо при проведенні лекцій:

- «ефект Медічі» це феномен креативного поєднання непоєднуваного (економіка та віршування; хелловін та підприємництво; гра Minecraft та відтворення архітектурних пам'яток які зображені на купюрах України);

- схема «SCAMPER», яка дозволяє генерувати нові ідеї (вирішення економічної проблеми або проєкта за допомогою послідовно поставлених питань: Чи можна додати щось нове? Якщо можна, то що? Як можна покращити, модифікувати? Чи можна знайти інше застосування чи застосувати в іншій сфері?);

- «мозковий штурм», «думай інакше», «візуалізація», елементи гейміфікації [3].

Штучний інтелект (ШІ) стрімко змінює різні сфери життя, і освіта не є винятком. Впровадження ШІ відкриває нові можливості для формування творчо-інноваційних підходів в сучасній освіті, зокрема: аналізує дані про успішність, стиль навчання та інтереси кожного студента, щоб створювати індивідуальні навчальні плани та пропонувати релевантний контент (приклади: адаптивні навчальні платформи, інтелектуальні системи тестування); використовується для створення інтерактивних середовищ, які стимулюють творче мислення та експериментування, аналізувати різні варіанти рішень та розвивати навички критичного мислення (приклади: віртуальні лабораторії, системи для створення музики та мистецтва); створення нового навчального контенту, такого як інтерактивні підручники, віртуальні екскурсії та симуляції [2].

В цілому, ШІ має величезний потенціал для формування творчо-інноваційних підходів в сучасній освіті. Впровадження ШІ може допомогти створити більш персоналізоване, інтерактивне та ефективне навчальне середовище, яке сприятиме розвитку творчих здібностей учнів та підготовці їх до викликів ХХІ століття.

І звичайно в інноваційній роботі студентів мають бути сформовані певні категорії: інноваційного проєкту; статті; роботи на конкурсі; доповіді на конференцію, тощо.

Ефективність креативної та інноваційної діяльності залежить від низки факторів, які можна поділити на кілька груп:

1. Особистісні фактори

Знання та навички: глибокі знання в галузі, володіння інструментами та

методами креативного мислення та генерування ідей.

Мотивація та зацікавленість: внутрішня мотивація, готовність пробувати та реалізовувати нові ідеї.

Креативність та гнучкість: здатність мислити нестандартно, знаходити креативні рішення та адаптуватися до змін.

Впевненість у собі та стійкість до невдач: здатність ризикувати, боятися невдач та вчитися на помилках.

2) Організаційні фактори

Організаційна культура: атмосфера, яка заохочує творчість, експерименти та інновації.

Лідерство: підтримка з боку керівництва, наявність лідерів, які заохочують та стимулюють інновації.

Ресурси: доступ до необхідних ресурсів (кошти, матеріали, інформація), час і простір для творчості.

Комунікація та співпраця: ефективна комунікація між працівниками, здатність ділитися ідеями та працювати разом.

Мотиваційні системи: стимули та винагороди за креативність та інновації.

3. Зовнішні фактори

Ринкове середовище: попит на інновації, конкуренція та технологічні зміни.

Соціальні та культурні фактори: соціальні цінності та норми, рівень освіти.

Державна політика: державна підтримка інновацій, наявність відповідних програм і законодавства [4].

Взаємодія цих факторів визначає успіх творчої та інноваційної діяльності. Важливо створити сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу, забезпечити підтримку та мотивацію, а також враховувати зовнішні фактори.

Список використаних джерел:

1. Цифрова трансформація освіти: виклики та перспективи.

Монографія/за ред. О. І. Пометун. Київ: Педагогічна думка, 2022. 384 с.

2. Штучний інтелект в освіті: можливості та ризики. Колективна монографія / за ред. В. Бикова, Н. Морзе. Харків: Основа, 2023. 288 с.

3. Гейміфікація в освіті: теорія та практика. Навчальний посібник / І. А. Колеснікова, О. В. Спирін. Львів: Світ, 2024. 224 с.

4. Креативність як ключова компетентність XXI століття // *Вища освіта України*. 2022. № 3. С. 45-58.

5. Використання штучного інтелекту для персоніфікації навчання // *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2023. № 1. С. 120-135.

6. Розвиток критичного мислення студентів засобами проблемного навчання // *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2024. № 2. С. 80-92.

7. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "*Інноваційні технології в освіті*" (Київ, 2022).

8. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "*Сучасні підходи до підготовки фахівців в умовах цифрової трансформації*" (Львів, 2023).

9. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: mon.gov.ua.

10. Сайт Національної академії педагогічних наук України. URL: naps.gov.ua.

11. Портал "Нова українська школа". URL: nus.org.ua.

12. Платформа для онлайн-навчання Prometheus. URL: prometheus.org.ua.

РОЛЬ ПЕДАГОГА У САМОПРИЙНЯТТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ НАВЧАННЯ

Степанюк Є.М., здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Петреченко С.А., к.ю.н., доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Самоприйняття – це процес, через який підлітки повинні пройти, щоб навчитися позитивно ставитись до себе, своїх особливостей та характеристик. Це важливо для їхнього психологічного здоров'я і благополуччя, а також для розвитку впевненості в собі.

О. Гошовська [1, С. 62] розкриває, що у структурному плані феномен самоприйняття можна подати як єдність когнітивного, емоційного й регулятивного компонентів. Когнітивний – прийняття будь-яких своїх якостей з одночасним уявленням про них із погляду того, якими вони повинні бути. Емоційний – сума осмислених і емоційно схвалених оцінок та самооцінок. Регулятивний – поведінкові акти бажання діяти в потрібному напрямі, саморегулятивність. Процес становлення самосприймання особистості відбувається впродовж усього її життєвого шляху, звичайно з різною мірою інтенсивності, сензитивності й домінантності. Традиційно вектор розвитку емоційно-інтелектуального прийняття особистістю власного Я відбувається від парціальних елементарних самовідчуттів до самоуявлення, розуміння себе та, насамкінець, до глобального самоприйняття.

Роль педагога у самоприйнятті підлітків в умовах навчання є надзвичайно важливою, оскільки підлітковий вік – це період інтенсивного формування особистості, коли молоді люди активно шукають своє місце в соціумі, намагаються визначити свою ідентичність і з'ясувати, хто вони є, що їм важливо

і чим вони хочуть займатися в житті. В цьому процесі самоприйняття – усвідомлення і прийняття власних якостей, фізичних характеристик, емоційних реакцій і соціальних ролей – відіграє ключову роль.

Педагог, працюючи з підлітками в навчальних закладах, може значно вплинути на розвиток самоприйняття учнів. Його роль полягає не тільки в передачі знань, але й у підтримці емоційного та психологічного благополуччя учнів, допомозі у формуванні здорової самооцінки та самовідчуття. У цьому контексті педагог виступає як важливий фактор, що допомагає підлітку збудувати позитивне ставлення до себе, прийняти свої особливості та адаптуватися до вимог суспільства.

Педагог може сприяти розвитку самоприйняття підлітків у декілька напрямків. Важливо, щоб педагог підтримував учнів, ставився до них з повагою та розумінням, сприяв їхньому розвитку через позитивну взаємодію та формування здорового ставлення до себе.

Роль педагога у самоприйнятті підлітків в умовах навчання є надзвичайно важливою. Педагог має створити таке середовище, яке сприяє розвитку здорової самооцінки, допомагає підліткам приймати свої фізичні, емоційні та соціальні характеристики. Він повинен бути наставником і підтримувати учнів у формуванні позитивного ставлення до себе, у розвитку емоційної інтелігенції, самостійності та соціальних навичок.

Список використаних джерел:

1. Гошовська О. Я. Структурно-функціональні особливості психозахисту в процесі самоприйняття підлітків. *Психологічні перспективи*. 2011. Вип. 17. С. 57-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppst_2011_17_9.

**РОЗРОБКА АКАДЕМІКОМ В. І. БОНДАРЕМ
ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ**

*Супрун Д. М., докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри
соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і
природокористування України*

*Супрун М. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
спеціальної освіти*

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Кузь А. П., вихователька дошкільного закладу освіти № 459 м. Києва

Серед знакових постатей вітчизняної корекційної педагогіки Бондар Віталій Іванович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України займає одне із чільних місць. Він своє професійне життя присвятив дослідженню соціалізації учнів спеціальної школи. Його наукові праці мають велике значення для удосконалення змісту, організації та методики трудового навчання, формування системи конкретних трудових умінь і навичок, розвитку технічної творчості, корекції та розвитку психічної сфери учнів.

Після створення в Україні Академії педагогічних наук, В. І. Бондаря обрано першим директором Інституту дефектології АПН України (нині Інститут спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України). З 1993 по 2009 роки, він підготував плеяду талановитих українських вчених-дефектологів, які продовжують наукові дослідження теорії та історії корекційної педагогіки, спеціальної психології, методик викладання навчальних дисциплін в школах для дітей з особливостями психофізичного розвитку. Учні В. І. Бондаря знаменують собою потужну наукову школу, що охоплює різні галузі дефектологічної науки. Зазначимо, що упродовж п'ятнадцяти років під його керівництвом ІСП НАПН України досяг значних успіхів і одержав визнання провідного в Україні та за її межами наукового центру з проблем психолого-

педагогічної діагностики, корекційного навчання, виховання учнів. Зміцнився кадровий потенціал інституту, відкрито нові наукові підрозділи, встановлено та розвинуто міжнародні зв'язки і наукове партнерство з вченими-дефектологами Великої Британії, Голландії, Казахстану, Канади, Польщі та інших країн.

Вагомим науковим досягненням В. І. Бондаря і творчого колективу Інституту став науковий пошук і розробка нової методології корекційної спеціальної педагогіки освіти, на засадах якої створено «Концепцію спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в Україні на найближчі роки та перспективу», «Державний стандарт спеціальної освіти» та «Концепцію реабілітації дітей-інвалідів і дітей з обмеженими фізичними та розумовими можливостями». У проекті закону України «Про спеціальну освіту» та в зазначених документах і науково-методичних матеріалах було обґрунтовано необхідність перегляду історичного підходу як до спеціальної освіти, її структури, мети, завдань і змісту підготовки учнів до майбутнього самостійного дорослого життя. Акцентувалася увага державних органів, суспільства і педагогічної громадськості посиленні інтересу до потреб спеціальної освіти, загалом до людини із особливими потребами.

В. І. Бондар значно збагатив зміст і обсяг поняття «соціальна зрілість», яке розглядає з точки зору не тільки зовнішніх проявів особистості, а й її внутрішніх якостей, що стають визначальними у процесі взаємодії суб'єкта і середовища. Основними показниками соціальної зрілості особистості, на його погляд, виступають: рівень сформованості морально-етичних якостей, які характеризують ступінь усвідомленості соціальної активності та розуміння її проявів у різних видах діяльності; рівень розвитку мотивації соціальної активності, ступінь оволодіння спеціальними знаннями, вміннями й навичками як необхідними компонентами соціально-трудової зрілості, рівень розвитку творчої самодіяльності, ініціативи, відповідальності, цілеспрямованості тощо

Здобутки вченого становлять понад 600 наукових праць, присвячених різноманітним аспектам навчання і виховання дітей із особливостями психофізичного розвитку. Це монографії, підручники, посібники, наукові статті,

опубліковані у вітчизняній і зарубіжній пресі. Як уже зазначалося, загальне значення визначення отримали такі праці: «Трудове виховання учнів допоміжної школи» (1984 р.); «Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності» (1988 р.); «Фізика: Підручник для 7 класу допоміжної школи» (1996 р.); «Фізика: Підручник для 8 класу допоміжної школи» (2002 р.); «Фізика та побутова хімія: Підручник для 9 класу допоміжної школи» (2003 р.); «Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці» (2005 р.); «Історія олігофренопедагогіки» (2007 р.); «Фізика: Підручник для 7 класу допоміжної школи» (2008 р.) та інші чисельні праці вченого. У процесі роботи над вибором змісту навчальної програми та підручників з фізики бралось до уваги сучасне наукове розуміння компенсації та корекції, соціальної адаптації дитини, її інтеграції в суспільство.

Останні роки вчений працює на кафедрі спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Всі його творчі зусилля спрямовані на реформування трудового навчання учнів спеціальної школи. Зокрема, дослідник обґрунтовує питання про відновлення системи професійного навчання для випусників спеціальних шкіл, а також про поновлення підготовки вчителів трудового навчання для спеціальних шкіл.

На етапі становлення інклюзивної освіти, на думку В. І. Бондаря, не можна механічно переносити досвід інших країн без врахування специфіки соціально-психологічних чинників, зокрема, етнопсихології кожного регіону України, рівня готовності суспільства до спільного навчання дітей з психофізичними порушеннями та здоровими однолітками у школі.

Ефективність інклюзивної освіти залежить не лише від фахової підготовки спеціалістів-дефектологів, але й значною мірою від ставлення до неї суспільства. Від інклюзії в освіті до інклюзії в суспільстві – ось головний орієнтир досліджень нашого Вчителя в цій сфері людського життя! В дослідженнях, зреалізована ідея нашого Вчителя – академіка Віталія Івановича Бондаря – об'єднати свої зусилля із зусиллями нас – своїх учнів, стосовно практичних питань реалізації завдань інклюзії в повсякденну практику закладу освіти та життя сімей наших

вихованців, отже, суспільства загалом. Віталій Іванович, постійно чітко наголошує на необхідності представити кращі зразки педагогічного досвіду в різних сферах інклюзивного навчання. В однойменній телепередачі, що була підготовлена у 2023 році на регіональному Придунайському телебаченні талановитою журналісткою та науковцем у сфері інклюзивного навчання Анастасією Іванівною Каплієнко ми прагнули розкрити роль наукової школи Шановного академіка В. І. Бондаря в реалізації широкого спектру завдань запровадження інклюзії в різні сфери життя людини [9]. Вкрай доречно буде зазначити, що це вже далеко не перша спроба Вченого скерувати своїх колег-однодумців на спільну дослідницьку роботу. Так, у 2021 році він виступив науковим редактором унікальної книги-дослідження «Українська спеціальна педагогіка в персоналіях» (Видавництво Хортицької національної академії, м. Запоріжжя, 2021). У цьому виданні вперше в історії спеціальної педагогіки представлено творчу спадщину українських вчених-дефектологів кінця ХІХ – початку ХХІ ст., які своєю науково-педагогічною діяльністю здійснили суттєвий вплив на її розвиток. До кожної персоналії додається стаття (уривок), що розкриває результати довготривалих досліджень вчених щодо специфіки навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями психофізичного розвитку та допоможе читачеві осмислити особливості розвитку спеціальної школи, сприятиме формуванню науково-педагогічного мислення, розширенню педагогічного світогляду та загальної культури. Книга адресована студентам вищих педагогічних навчальних закладів, учителям, працівникам органів освіти, науковцям [5].

Зазначений колективний науково-методичний доробок має надзвичайно широкий спектр свого застосування: від студентської аудиторії до кожного педагога, який працює в означеній педагогічній царині та до життя кожної родини, в якій зростає дитина з певними особливостями психофізичного розвитку. Позитивною ознакою цієї книги є й те, що авторський колектив представлений різними поколіннями вчених-дефектологів та педагогів-практиків. Цим забезпечується спадковість поколінь науковців, а також істинна

єдність дефектологічної теорії та практики.

Ознайомлення із науковим доробком академіка Віталія Івановича Бондаря дає підстави для ствердження, що його постать займає знакове місце в когорті сучасних вчених-дефектологів як України так і світової дефектологічної спільноти. Спектр ідей вченого заслуговує на творче осмислення і використання як його сучасниками так і прийдешніми поколіннями вчених та педагогів практиків.

Особливе місце в дослідженнях вченого належить вивченню питань професійного навчання випускників спеціальних шкіл різних років, що є запорукою їхньої успішної соціалізації в нинішній складний доленосний час. Саме керуючись цим методологічним орієнтиром Віталій Іванович виступив ініціатором створення міжгалузевої науково-методичної групи із реформування трудового навчання учнів спеціальних шкіл як на загальнодержавному так і на регіональному рівнях. До роботи в ній планується залучити провідних вчених у сфері психокорекційної педагогіки та вчителів трудового навчання, а також батьківську спільноту. Активну допомогу академіку В.І.Бондарю із означеного питання надають професори В.Є.Коваленко, С.П.Миронова О.В.Чеботарьова, а також чисельна педагогічна спільнота.

Список використаних джерел:

1. Супрун М.О. Педагогіка: підручник. – К.: Аксіома, 2018. 400 с.
2. Супрун М.О. Мої науково-педагогічні стежки- вибрані публікації. Київ: Аксіома, 2023. 344 с. pdf - Опублікована версія Download (12MB).
3. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. / За загальною редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова. – Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021, 428 с.
4. <https://youtu.be/SDI9--SbWSQ> Посилання на передачу «Камо грядеши» із М. О. Супруном.Тема: Інклюзивна освіта.
5. <https://youtu.be/kcmsfT4tz4k> Посилання на передачу «Від інклюзії в

освіті до інклюзії в суспільстві» із М. О. Супруном. Тема: Інклюзивна освіта.

6. <https://www.youtube.com/watch?v=mrXS0ySME2w> Посилання на передачу «Від інклюзії в освіті до інклюзії в суспільстві» із М. О. Супруном. Тема: Педагогіка наука чи мистецтво?

7. Інтерв'ю М. Супруна: «Духовність та освіта: Як Богослов'я впливає на Педагогіку та Психологію»? https://youtu.be/EMdxdS_-cG0?si=qJcnVwJEJbg1uDwF.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ПОЄДНАННЯ ОНЛАЙН ТА ОФЛАЙН ФОРМ

*Сус Н. М., к.психол.н, доцент кафедри психології та соціальної роботи
Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна"*

Змішане навчання є повним з важливих тенденцій сучасної освіти, що забезпечує підключення традиційного офлайн-навчання з інтерактивними можливостями онлайн-технологій. Актуальність цієї теми зумовлена недостатністю адаптації освітніх систем до викликів сучасності, зокрема цифровізації, глобалізації та соціально-економічних змін. В умовах воєнного стану в Україні змішане навчання також стає місцем інструментом для забезпечення доступу до якісної освіти, незважаючи на географічні чи технічні обмеження.

Змішане навчання – це інтеграція двох освітніх форматів: офлайн- та онлайн-навчання, що дозволяє комбінувати переваги обох підходів. Основними характеристиками змішаного навчання є: 1) гнучкість, яка забезпечує можливість адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб здобувачів освіти; 2) інтерактивність, що забезпечує рівень залученості студентів через використання цифрових платформ і технологій; 3) самостійність, яка сприяє формуванню навичок автономного навчання; 4) персоналізація, що дозволяє уникнути індивідуальних особливостей кожного учасника освітнього процесу. Таким чином, змішане навчання створює умови для інноваційного підходу до організації освітнього процесу, відповідаючи потребам сучасного суспільства та викликам глобальних трансформацій [3].

Розвиток цифрової компетентності є елементом успішного впровадження змішаного навчання, оскільки ефективне використання цифрових інструментів вимагає від педагогів і здобувачів освіти не тільки технічних знань, а й уміння адаптуватися до нових форматів навчання. Такі зміни сприяють підвищенню якості освітнього процесу та розширенню можливостей для інтерактивної

взаємодії. Водночас, використання технологій у навчальному процесі може забезпечити тривожність, пов'язану зі страхом помилок, технічних збоїв чи недостатньої компетентності. Подолання цієї тривожності потребує створення підтримуючого середовища, тренінгів та надання методик допомоги [5].

Мотивація до навчання у змішаному форматі залежить від багатьох психологічних чинників, зокрема від відчуття значущості здобутих знань, можливості досягнення особистісних і професійних цілей, а також підтримується з боку викладачів і колег [1]. Застосування ігрових елементів, гейміфікації та індивідуального підходу значно підвищує зацікавленість здобувачів освіти. Крім того, змішане навчання покращує формування самостійності та відповідальності, адже здобувачі освіти мають можливість самостійно планувати час, опановувати матеріали та виконувати завдання в зручному темпі, що розвиває навички автономного навчання та відповідного ставлення до освітнього процесу.

У змішаній навчальній ролі педагог зазначає трансформації: від традиційного викладача, який передає знання, до фасилітора, що організовує навчальний процес, мотивує здобувачів освіти та створює умови для їх активної участі. Педагог стає координатором, який компенсує онлайн- і офлайн-активність, забезпечуючи їх взаємозв'язок і спрямованість на досягнення освітніх цілей. Баланс між цими формами є важливим аспектом ефективного змішаного навчання, оскільки велика залежність від онлайн-ресурсів може зменшити соціальну взаємодію, тоді як перевага офлайн-формату може обмежувати доступ до сучасних технологій та інноваційних методів навчання [2, с. 47].

Водночас, адаптація традиційної системи освіти до змішаного формату супроводжується значними труднощами. Серед них – необхідні технічні забезпечення, підвищення кваліфікації педагогів, зміна методичних підходів та організаційних структур. Також, педагогам доводиться долати опір до інновацій, що використовують через звичку до традиційних форм навчання та час для освоєння нових технологій. Подолання цих викликів потребує комплексних змін на рівнях освітньої політики, підтримки педагогів та розвитку інфраструктури [4].

Перспективи впровадження змішаного навчання в системі освіти України є дуже обнадійливими, після чого цей формат дозволяє значно підвищити доступ до якісної освіти, забезпечуючи гнучкість та адаптацію під індивідуальні потреби здобувачів. В умовах цифровізації та глобалізації змішане навчання стає місцем інструментом для поділу географічних та технічних обмежень, зокрема в умовах воєнного стану. Однак для успішної реалізації цього формату необхідно подолати низку викликів, таких як модернізація освітньої інфраструктури, підвищення кваліфікації педагогів, розробка нових методичних підходів та вдосконалення цифрових платформ. Успішне впровадження змішаного навчання потребує комплексної підтримки на рівнях державної політики, що сприятиме розвитку освітнього процесу та відповідає сучасним вимогам суспільства.

Отже, змішане навчання є важливою складовою сучасної освітньої парадигми, що сприяє перевагам офлайн- та онлайн-форм навчання. Його впровадження сприяє підвищенню доступності та гнучкості освіти, забезпечуючи адаптацію до індивідуальних потреб здобувачів освіти та розвиток їх цифрових компетентностей. Психологічний аспект цього процесу є ключовим, оскільки викладачі та студенти стикаються з викликами, такими як тривожність і необхідність адаптації до нових технологій. Важливою умовою успіху є створення підтримуючого середовища, що дозволяє подолати ці бар'єри та підвищити мотив до навчання. Формування самостійності та відповідальності здобувачів освіти, а також роль педагога як фасилітора, здатного ефективно поєднувати онлайн- і офлайн-активність, є професійними чинниками для успішної реалізації змішаного навчання. Однак перехід до змішаного формату стикається з труднощами, такими як потреба технічного забезпечення, перепідготовки педагогів та зміни традиційних підходів до навчання.

Список використаних джерел:

1. Мізюк В., Дмитрієва М., Абросімов Є. Методологія змішаного навчання (blended learning): ефективні стратегії поєднання онлайн і традиційних методів.

Вісник науки та освіти. 2024. № 5(23). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5\(23\)-1181-1197](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5(23)-1181-1197).

2. Орос І., Чичук А., Гуттерер Є. Роль змішаного навчання при підготовці фахівців. *Academis notes. Series: Pedagogical sciences*. 2023. Т. 3. С. 46–50. URL: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2023.03.046.

3. Резниченко Н. Методологічні засади змішаного навчання. *SPECIALIZED AND MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC RESEARCHES*. 2020. URL: <https://doi.org/10.36074/11.12.2020.v4.41>

4. Рибалко О. В., Шевченко М. М. Особливості змішаного навчання викладачів в університеті: thesis. 2017. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/45434>.

5. Руденко В., Безугла Я., Дзевицька Л. Технології змішаного навчання (blended learning): оптимальне поєднання онлайн і традиційних методів у сучасній освіті. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 9(37). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-1010-1021](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-1010-1021).

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВОДІЇВ В ГРУЗІЇ

Таборідзе О., директор Тбіліського центру з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту, Грузія

Важливе значення має обмін досвідом роботи. На конференції представлено досвід роботи освітян з Грузії.

У Грузії відбувається масштабна реформа освіти, важливою складовою якої є професійна освіта. У цій сфері уряд планує здійснити низку суттєвих змін. Зокрема диплом професійного училища буде прирівняний до диплома повної загальної освіти.

Уряд Грузії у 2024 році анонсував довгострокову стратегію розвитку професійної освіти, згідно з якою профосвіта в країні стане частиною загальної системи освіти.

Впроваджуються короткострокові курси з перепідготовки громадян країни, які вже давно закінчили школу, але хочуть здобути робітничу професію. Для цього будуть враховані вакансії на трудовому ринку країни.

Також планується запровадження механізмів визнання неформальної освіти у Грузії. Це означає включення роботодавців до розроблення професійних програм, запровадження програм обміну кадрами, міжнародних сертифікованих програм.

У рамках реформи буде наголошено на навчанні підприємництва та інноваційним технологіям. Також планується розвиток високотехнологічних центрів (EXCELLENCE CENTERS), що сприятиме вивченню та розвитку технічних, цифрових, підприємницьких та творчих навичок.

Усі зміни, які відбудуться в галузі професійної освіти, відбуватимуться із залученням приватного сектору

Одним із ключових напрямків нового бачення розвитку профосвіти в Грузії є реалізація державою професійних освітніх програм спільно з представниками

бізнес-сектору.

Професійна освіта в Грузії сьогодні – ніша, яка не вписана в загальну систему освіти. За рідкісним винятком вступити до професійного коледжу можна лише після завершення повного циклу шкільної освіти (12 класів).

Згідно з планами уряду, у 2024 році сформовано Агентство розвитку професійної освіти, яке займається розвитком коледжів. Також з 2024 року змінився підхід і до педагогів, які працюють у цій системі. Розроблено нову систему оплати їх праці у відповідності до успішності студентів коледжів.

Крім того, збільшено кількість освітніх програм та розпочато процес визнання неформальної освіти в частині оволодіння професією.

Також акцент у професійній освіті зміщений на регіони, де відкриватимуться затребувані коледжі, а частину професій вже у 2024 році за бажанням школярі почнуть вивчати без відриву від шкільної освіти.

Кількість студентів, зарахованих до професійних училищ Грузії у 2024 році, збільшилася на 25,9 %, порівняно з показниками 2021 року, йдеться у матеріалах Національної служби статистики «Сакстат».

У 2024 року кількість освітніх закладів, які приймали студентів на професійні програми складала 94, з них 42 були державними, а 52 – приватними.

Від ініціативи очікують, що вона сприятиме підготовці кадрів, які відповідають ринковому попиту, що суттєво підвищить рівень зайнятості. З боку держави це інноваційний підхід, запропонований приватному сектору з урахуванням найкращих світових практик.

Міністерство освіти і науки Грузії у рамках нового бачення розвитку професійної освіти планує оновити кваліфікації, визначити галузеві пріоритети та оновити модель фінансування професійної освіти.

Також буде розпочато роботу на середньому рівні загальної освіти, щоб максимально інтегрувати професійну освіту. Важливі нововведення плануються і у напрямі професійного розвитку викладачів профосвіти, що передбачає організацію програм обміну та підвищення їхньої кваліфікації.

Тобто держава разом із приватним сектором/роботодавцями інвестуватиме

у професійну освіту.

У зв'язку з реформами профосвіти педагоги нашого Центру активно впроваджують у навчальний процес нові технології навчання, такі як технологія випереджаючого, модульного, проблемного навчання. Ми вважаємо ефективними також технології розвиваючого навчання, спрямовані на професійний розвиток майбутнього спеціаліста, здатного творчо працювати, самостійно визначати способи та засоби вирішення проблемних виробничих ситуацій. До цих технологій належать – проблемне навчання, проблемні лекції, семінари, навчальні дискусії, лабораторно-практичні роботи, ділові ігри.

Проблемні ситуації, творчі лабораторії, дослідницькі проекти, що розвивають «імітації», мозковий штурм, «вірю не вірю», відкритий мікрофон, «незакінчені пропозиції», кросворди на тему, знайди помилку, анімаційні фільми, тестові завдання, створення презентацій, ігрові технології, «ажурна пилка» – це великий, але не повний перелік інновацій, які використовують освітяни нашого Центру. Розробка власної методики викладання предмета із застосуванням інноваційних технологій залишається основним аспектом методичної роботи викладача. Інноваційні методи навчання мають достатньо широкі перспективи як ефективне доповнення до інших педагогічних технологій, що сприяють формуванню особистості професійного водія.

Отже, в Грузії освіта розвивається швидкими темпами. І ми сподіваємося, що скоро наші дипломи будуть визнані в Європейських країнах.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСОБЛИВА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МИСЛЕННЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Торба Н.Г., канд. пс. наук, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Одним із шляхів модернізації освітньої системи постає упровадження в світній процес інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації (італ. *innovazione* - новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства [5].

Інноваційну педагогічну технологію розглядають як особливу організацію діяльності та мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес засвоєння, впровадження і поширення нового в освіті.

Інновація педагогічного процесу означає введення нового в мету, зміст, форми і методи навчання та виховання, в організацію спільної діяльності учасників освітнього процесу.

Інноваційні педагогічні технології, що використовуються у сучасному освітньому середовищі розглядаються як моделювання педагогом змісту, форм і методів освітнього процесу відповідно до поставленої мети з використанням інновацій. У практиці освітньої діяльності сучасного освітнього закладу використовуються такі технології навчання як: диференційоване, проблемне, контекстне навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології, кредитно-модульна технологія, особистісно-орієнтоване навчання тощо.

Сучасним дидактичним пошукам технологій контекстного навчання властиві орієнтація на тісний зв'язок навчання з безпосередніми життєвими потребами, інтересами і досвідом здобувачів освіти. Кожен учасник освітнього процесу є носієм індивідуального особистісного досвіду, який потрібно

враховувати і на який необхідно спиратися у процесі професійної підготовки [3].

Такий підхід до організації процесу професійної підготовки допомагає створити атмосферу професійного компетентного формування, яка перетворює здобувача освіти не лише в суб'єкта пізнання, але й у суб'єкта власного професійно-особистісного розвитку.

Одним з видів застосування сучасних інноваційних технологій навчання в процесі професійної підготовки є інформаційні засоби навчання, для успішного і цілеспрямованого використання яких педагоги повинні знати їх дидактичні можливості та принципи функціонування.

Ефективність застосування сучасних інформаційних технологій у процесі розвитку основ педагогічної майстерності майбутнього викладача забезпечується різноманітністю форм представленої інформації, високим ступенем наочності; можливістю організації колективної та індивідуальної дослідницької роботи.

Впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес професійної підготовки майбутнього фахівця допомагає їм опанувати навчальний матеріал в індивідуальному темпі, самостійно, використовуючи зручні способи сприйняття інформації, що викликає у них позитивні емоції і формує позитивну мотивацію навчання. З метою інтенсифікації професійної підготовки здобувачів освіти за допомогою запровадження комп'ютерних презентацій, електронних словників, підручників і посібників; тестових програм, програм-підручників, програм-тренажерів, словників, довідників, енциклопедій, відеоуроків, бібліотек електронних наочних посібників, тематичних комп'ютерних ігор та ін., створюється навчальне професійно орієнтоване інформаційне середовище. [1].

Широкі перспективи відкриває використання інформаційних технологій на практичних заняттях. Надзвичайно дієвим засобом навчання є опрацювання теоретичного матеріалу за допомогою презентацій та технологій майндмеппінгу (створення логічних схем). Технічними перевагами інформаційних технологій є використання гіпертекстової інформації, що забезпечує зручний доступ до

довідкових даних, глосарію, анімаційних додатків.

Наявність програмних засобів дозволить здобувачам освіти здійснювати рефлексивну діяльність і усвідомлювати в реальному часі рівень свого професійного прогресу в своєму розвитку. Це допомагає педагогам диференціювати навчальний матеріал за ріннями складності, створювати засобами інтерфейсу позитивний емоційний фон для роботи здобувачів освіти з інформаційними засобами навчання.

Поява мережних засобів зв'язку та всесвітньої мережі Інтернет сприяє впровадженню у процес професійної підготовки майбутнього фахівця проблемно-дослідницьких комп'ютерних методів навчання. Серед них можна назвати проектну технологію навчання, що допомагає самостійно вирішувати професійні задачі з обов'язковою презентацією та захистом результатів своєї роботи [1].

Використання інноваційних педагогічних технологій у сучасному освітньому процесі сприятиме не тільки розвитку високого рівня критичного мислення та мотивації у учасників освітнього процесу а й формуванню та реалізації активних форм конструктивної комунікативної взаємодії [2].

Список використаних джерел:

1. Кремень В.Г, Ніколаєнко С.М. Вища освіта в Україні: навчальний посібник. Київ, 2005.327 с.
2. Дьяков С. І. Суб'єктивність педагога. Психосемантичні моделі та технології дослідження: навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2008. 320 с.
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність / Зязюн І. А. Київ, 2006. 422 с.
Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи / А. І. Кузьмінський. Київ, 2011. 486 с.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи Київ, 2009. 472 с.
5. Пономарьов О. С. Методика викладання у вищій школі/ Пономарьов О. С., Грень Л. М., Резнік С. М.Харків: НТУ «ХП», 2016. 192 с.
6. Романовський О.Г. Зміст і сутність педагогічної діяльності, Романовський О.Г., Пономарьов О.С. та ін. Харків,2007. 228 с.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ
СТАНУ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Ульянова В.С., *доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри*
музично-інструментальної підготовки вчителя, ХГПА

Снедкова Л.А., *канд. мистецтвознавства, доцент кафедри*
музично-інструментальної підготовки вчителя, ХГПА

Тези присвячені проблемі недостатнього рівня результативності управління якістю музичної освіти у педагогічних ЗВО, що підтверджує актуальність дослідження. Існуюча система якості музичної освіти у педагогічних ЗВО не повною мірою відповідає вимогам та критеріям міжнародних стандартів ISO 9000. При цьому, якість освітнього середовища та освітньо-виховного процесу та якість організаційно-управлінської діяльності суб'єктів управління музичною освітою знаходиться на достатньому рівні, якість результатів музичної освіти на критичному рівні; загальний рівень сформованості професійної компетентності студентів, як майбутніх учителів музичного мистецтва, здебільшого знаходиться на низькому рівні, що зумовлено такими характерними недоліками організації процесу формування професійної компетентності здобувачів, як майбутніх учителів музичного мистецтва, у процесі фахової підготовки, як відсутність міждисциплінарних зв'язків; недостатній рівень практичної орієнтованості фахових дисциплін, особливо професійно-орієнтованих; відсутність зв'язку між теоретичним навчанням і практичною професійною діяльністю; низький рівень контролю процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, викладацьким складом тощо. Отже, система управління якістю музичної освіти у педагогічних ЗВО потребує здійснення перетворень, приведення її у відповідність з міжнародними стандартами якості освіти. На сьогодні, як показав аналіз науково-педагогічних джерел та спеціальної

літератури, відповідно до мети дослідження, ефективність діагностики управління якістю музичної освіти у вищих закладах освіти можна характеризувати суперечностями, що склалися, між: сучасними вимогами до якості музичної освіти у педагогічному ЗВО і недостатнім рівнем ефективності управління якістю музичної освіти у педагогічному ЗВО (відсутність єдиного підходу до управління якістю музичної освіти у педагогічному ЗВО, недостатній рівень організаційно-управлінської компетентності керівництва, відсутність методичних розробок та ін.); потребою в системному підході щодо оцінювання ефективності управління якістю музичної освіти у педагогічному ВНЗ і відсутністю системи оцінювання, зокрема показників та критеріїв, які надали змогу кількісно її оцінювати. Аналіз багатьох джерел на сьогодні показав, що недостатньо використовуються кваліметричні методики вимірювання результативності управління якістю музичної освіти педагогічного ЗВО. Разом з тим, застосування кваліметричного (від лат. *qualis* – методи кількісної оцінки якості педагогічного процесу) підходу дозволяє більш обґрунтовано підійти до оцінювання ефективності адаптивного управління якістю музичної освіти у закладах вищої педагогічної освіти. У нашому дослідженні, оцінювання організаційно-управлінської компетентності проводилося на основі оцінювання ефективності роботи проректорів та деканів, оцінювання самої організаційної структури ЗВО. Оцінювання діяльності структурних підрозділів (факультетів, кафедр) закладу вищої педагогічної освіти, взагалі та його філії зокрема доцільно здійснювати на основі критерійних акредитаційних показників, доповнених внутрішніми, які можливо проводити постійно без тимчасових обмежень. Спираючись на аналіз робіт, присвячених проблемам діагностики якості освіти, відповідно до мети нашого дослідження, в якості діагностичного інструментарію вимірювання результативності управління якістю музичної освіти у вищих педагогічних закладах пропонуємо використовувати кваліметричні анкети-вимірювальники з подальшим порівнянням даних за кваліметричними шкалами; аналіз документації і методи індивідуального та групового сфокусованого інтерв'ю, з метою доповнення і уточнення діагностичних даних; методи

математичної обробки результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз праць українських і зарубіжних вчених О. Абдуліної, В. Андреева, В. Горба, Г. Єльнікової, Т. Лукіної, С. Набойченко, Є. Хрикова, А. Харківської показав, що існує багато поглядів на те, якою повинна бути модель ефективної діяльності з управління якістю освіти у закладах вищої педагогічної освіти і за якими кваліметричними методами слід її оцінювати.

Мета дослідження - експериментальне дослідження стану управління якістю музичної освіти у закладах вищої педагогічної освіти. Розроблення методики вимірювання результативності адаптивного управління якістю музичної освіти у педагогічному ЗВО, яка представлена кваліметричною моделлю.

Виклад основного матеріалу. Кваліметрія – наукова дисципліна, яка вивчає методологію і проблематику комплексних кількісних оцінок якості будь-яких об'єктів – предметів або процесів [5, с.30]. Вона поділяється на теоретичну і прикладну. Теоретична кваліметрія абстрагується від конкретних об'єктів і вивчає загальні закономірності та математичні моделі, що пов'язані з оцінкою якості. Предметом теоретичної кваліметрії є підвищення точності і зменшення трудомісткості кількісних оцінок якості та обґрунтування сфер найбільш раціонального використання кожного з кваліметричних методів. Прикладна кваліметрія розробляє методи кількісної оцінки якості. Такі оцінки відомі з давнини. Основний метод кваліметрії – експертний. У теперішній час розвивається педагогічна кваліметрія. Це – використання методів загальної кваліметрії в педагогічних вимірюваннях для кількісної оцінки психолого-педагогічних і дидактичних об'єктів. Основний метод педагогічної кваліметрії є метод групових експертних оцінок (метод Дельфи).

Педагогічна кваліметрія – міждисциплінарна наука, яка поєднує в собі педагогіку, математику, загальну кваліметрію, соціологію, кібернетику тощо.

Частиною педагогічної кваліметрії є педагогічна експертиза. Це сукупність процедур, необхідних для одержання колективної думки у формі експертного

судження про педагогічний об'єкт. Теоретичною базою педагогічної експертизи є методи експертних оцінок і такі методи соціологічних досліджень, як анкетування і тестування. З методів експертних оцінок ми вибрали метод рейтингу (метод оціночної класифікації) і метод бальних оцінок. З методів соціологічних досліджень – анкетування. Основною методикою ми обрали групову експертну оцінку. За допомогою цієї методики проводиться формування колективного судження. Основним правилом групової експертної оцінки є створення умов для індивідуального опитування експертів (вони не повинні спілкуватися і обговорювати будь-які питання). Для проведення групової експертної оцінки підбираються кваліфіковані професіонали-експерти. Заздалегідь складаються питання, які пред'являються експертам. Вони проставляють бали (бальну оцінку або ранг) проти кожного питання. Потім проводиться статистична обробка результатів опитування. Завершується цикл повторним пред'явленням анкет експертам для остаточного узгодження за результатами обробки. Цикл експертизи повторюється 3 – 4 рази. Результати багатьох експериментів підтверджують гіпотезу про велику надійність колективної експертної думки в порівнянні з індивідуальною [1, с.40]. У методичному посібнику подано дидактичні матеріали: методики, анкети, програми семінарів, тренінгів та спецпрактикумів, із яких нами були одібрані й адаптовані, відповідно до мети нашого дослідження, наступні анкети й тести: комплексна оцінка управління якістю музичної освіти у закладі вищої педагогічної освіти анкета „Управлінська компетентність керівника”, анкета „Педагогічні здібності”, методика оцінки якості проведення занять, анкета оцінки рівня сформованості професійно важливих якостей майбутніх учителів музичного мистецтва, яка спрямована на визначення рівня сформованості професійно важливих якостей та особливостей мотиваційної сфери здобувачів розроблена нами анкета експертної оцінки рівня сформованості професійно важливих якостей майбутніх учителів музичного мистецтва, анкета оцінки рівня сформованості професійно-педагогічних знань і умінь майбутніх учителів музичного мистецтва, анкета експертної оцінки професійно-педагогічних

здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва, методика „Педагогічні ситуації”, яка дозволяє виявити рівні сформованості педагогічних здібностей анкета самооцінки майбутніми вчителями музичного мистецтва, професійного самовиховання і самовдосконалення, анкета виявлення особливостей формування професійної компетенції у майбутніх учителів музичного мистецтва, анкета „Індивідуальний стиль педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва”. Розроблена система пролонгованого моніторингу з метою підвищення результативності управління якістю музичної освіти у закладі вищої педагогічної освіти повинна реалізувати як загальні принципи моніторингу (об’єктивність, створення рівних умов для всіх учасників навчально-виховного процесу; безперервності та тривалості спостережень за станом освіти; перспективності запланованих моніторингових досліджень, рефлексивності, гуманістичної спрямованості моніторингу тощо) так і наступні функції: інформаційну, активізуючу, контролюючу, корекційну, системоутворюючу, прогностичну. Відповідно до системи пролонгованого моніторингу результативності управління якістю музичної освіти у педагогічному ЗВО нами розроблена методика вимірювання результативності адаптивного управління якістю музичної освіти у педагогічному ЗВО, яка представлена у вигляді кваліметричної моделі. Таким чином, за результатами констатувального експерименту можливо зробити наступні висновки. Якість освітнього середовища та освітнього процесу та якість організаційно-управлінської компетентності суб’єктів управління музичною освітою знаходиться на достатньому рівні, якість результатів музичної освіти на критичному рівні. Констатувальний експеримент дав змогу визначити умови підвищення результативності управління якістю освіти у вищому закладі педагогічної освіти. Необхідність розробки і впровадження системи адаптивного управління якістю музичної освіти у ЗВО, необхідність розробки алгоритму аналізу ефективності проведеної роботи, що являється перспективним напрямком нашого дослідження. Проведений теоретичний аналіз проблеми педагогічної діагностики результативності управління якістю музичної освіти у

закладі вищої педагогічної освіти та експериментальне дослідження стану управління в освітніх системах дозволили зробити наступні висновки:

1. Проведений педагогічний аналіз наукової літератури з питань педагогічної діагностики, результати опитування незалежних експертів дозволили нам виділити наступні критерії і показники результативності управління якістю музичної освіти у вищому закладі педагогічної освіти якості освітнього середовища та освітньо-виховного процесу (включає організацію навчального процесу, контроль якості знань здобувачів, управління ресурсами, матеріально-технічне забезпечення, професійну підготовку суб'єктів викладання, методичну майстерність, рівень досягнень здобувачів у освітньо-пізнавальній сфері, особистісні досягнення викладача, ефективність виховної роботи зі здобувачами, результати науково-дослідницької та дослідно-експериментальної роботи); критерій „якість організаційно-управлінської компетентності суб'єктів управління музичною освітою” (включає діяльність керівництва ЗВО (ректора, проректорів, деканів), яка передбачає наявність чітких перспектив розвитку ЗВО, планування розвитку вищого навчального закладу, організацію і управління освітнім процесом, робота з кадрами, контрольно-аналітична діяльність, прийняття управлінських рішень); критерій „якість результатів музичної освіти” включає рівень сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Відповідно до виділених критеріїв і показників ми пропонуємо виділити наступні рівні, що характеризують ступінь результативності управління якістю музичної освіти у закладі вищої педагогічної освіти високий, оптимальний, достатній, критичний, низький.

2. Розроблено методику вимірювання результативності адаптивного управління якістю музичної освіти у педагогічному ЗВО, яка представлена кваліметричною моделлю. Запропонована кваліметрична модель є структурним елементом системи адаптивного управління якістю музичної освіти у педагогічному ЗВО і визначається наступними критеріями: якість освітнього середовища та освітнього процесу, якість організаційно-управлінської компетентності суб'єктів управління музичною освітою, якість результатів

музичної освіти.

3. Констатувальний експеримент дозволив визначити результативність управління якістю музичної освіти у закладах вищої освіти.

В цілому відмічається недостатній рівень результативності управління якістю музичної освіти у педагогічних ЗВО, що підтверджує актуальність дослідження. Існуюча система якості музичної освіти у педагогічних ЗВО не повною мірою відповідає вимогам та критеріям міжнародних стандартів ISO 9000. При цьому, якість освітнього середовища та навчально-виховного процесу та якість організаційно-управлінської діяльності суб'єктів управління музичною освітою знаходиться на достатньому рівні, якість результатів музичної освіти на критичному рівні; загальний рівень сформованості професійної компетентності здобувачів, як майбутніх учителів майбутніх учителів музичного мистецтва, здебільшого знаходиться на низькому рівні, що зумовлено такими характерними недоліками організації процесу формування професійної компетентності здобувачів, як майбутніх учителів музичного мистецтва, у процесі фахової підготовки, як відсутність міждисциплінарних зв'язків; недостатній рівень практичної орієнтованості фахових дисциплін, особливо професійно-орієнтованих; відсутність зв'язку між теоретичним навчанням і практичною професійною діяльністю; низький рівень контролю процесу формування професійної компетентності майбутніх майбутніх учителів музичного мистецтва, етики та естетики викладацьким складом тощо. Констатувальний експеримент дав змогу визначити умови підвищення результативності управління якістю освіти у закладі вищої освіти, необхідність розробки і впровадження системи адаптивного управління якістю музичної освіти у закладі вищої педагогічної освіти. Необхідність розробки алгоритму аналізу ефективності проведеної роботи, що являється перспективним напрямком нашого дослідження.

Отже, система управління якістю музичної освіти у педагогічних ЗВО потребує здійснення перетворень, приведення її у відповідність з міжнародними стандартами якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. 2015. Т. 1. 840 с.
2. Богачев В. І. Мистецтво управління. Київ : Наукова думка, 1983. 97 с.
3. Сікорський П. І. Теоретико-методологічні основи диференційованого навчання. Львів : Каменярь, 1998. 196 с.
4. Ткаченко Т. В. Уміння психотехніки як засіб професійної підготовки майбутнього вчителя . Педагогічні засади сучасної професійної підготовки у вищих навчальних закладах : збірник наук. праць. 2006. С. 305–311.
5. Stones E. Psychopedagogy. Psychological Theory and the Practice of Teaching. 1979. P. 400.

ІНТЕГРАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Ульянова В. С., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Снедкова Л. А., кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя,
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Інтеграція дистанційних технологій в освітній процес музичної освіти – це актуальний і перспективний напрямок розвитку сучасної педагогіки. З одного боку, вона відкриває нові можливості для навчання музики, з іншого – ставить перед педагогами нові виклики.

Проаналізуємо дефініції «дистанційне навчання». Дистанційне навчання – це освітній процес, який базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій для взаємодії між учасниками навчання на відстані [2].

Дистанційне навчання – це інноваційна форма освіти, яка передбачає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для організації освітнього процесу, що відбувається за відсутності безпосереднього контакту між учасниками. Цей вид навчання дозволяє здобувачам отримувати знання, навички та компетентності в зручний для них час і темпі, забезпечуючи при цьому високу якість освітніх послуг [3].

Дистанційне навчання спрямоване не лише на розвиток творчих та інтелектуальних здібностей, а й на формування в здобувачів освіти ключових компетентностей 21 століття, таких як критичне мислення, креативність, співпраця та вміння працювати з інформацією [1].

Узагальнюючи вищезазначені дефініції, варто зазначити, що дистанційні заняття музичного мистецтва не лише збережуть, а й поглиблять системність

навчання, забезпечуючи безперервність освітнього процесу. Крім того, вони сприятимуть розвитку у здобувачів освіти таких важливих якостей, як самостійність, відповідальність, творче мислення та вміння ефективно працювати в онлайн-середовищі. Для викладача музичного мистецтва дистанційні заняття – це можливість експериментувати з новими формами і методами навчання, розширювати власні професійні компетенції та створювати креативні освітні середовища.

Проаналізувавши ряд наукових досліджень та спираючись на власний педагогічний досвід, варто відмітити, що мережева технологія навчання передбачає використання широкого спектру цифрових інструментів, таких як платформи для онлайн-навчання (Moodle, Google Classroom), відеоконференцзв'язку (Google Meet, Zoom), інтерактивні дошки (Jamboard), форми для збору інформації (Google Forms) та інші, що створюють ефективне середовище для навчання та співпраці.

Оцінюючи ефективність дистанційного навчання у порівнянні з традиційним, можна констатувати, що дистанційна форма навчання особливо результативна при вивченні теоретичних дисциплін, таких як музична теорія, історія музики чи аналіз творчості композиторів. Широке впровадження освітніх комунікаційних технологій, зокрема проведення онлайн-вебінарів, майстер-класів та дискусій, а також використання мультимедійних ресурсів, безумовно, сприяє ефективності дистанційного навчання. Однак, застосування таких технологій в індивідуальних практичних заняттях вокалістів, які вимагають безпосереднього контакту з викладачем та індивідуального підходу, все ще залишається дискусійним питанням і потребує подальшого дослідження [1].

Сучасні реалії вимагають від освітян гнучкості та готовності до інновацій. Дистанційне навчання стало невід'ємною частиною освітнього процесу, особливо в галузі музичного мистецтва. Зазначені рекомендації мають на меті допомогти викладачам в закладах вищої музичної освіти ефективно використовувати дистанційні технології для організації якісного та ефективного навчання.

1. Вибір платформи та інструментів:

- Відеоконференції: Zoom, Google Meet, Skype для проведення занять у режимі реального часу, виконання завдань та зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами.
- Платформи для онлайн-навчання: Moodle, Google Classroom для розміщення навчальних матеріалів, створення завдань та тестування знань.
- Музичні програми: GarageBand, FL Studio, MuseScore та ін. для створення та редагування музики, нотної графіки.
- Хмарні сховища: Google Drive, Dropbox для зберігання та обміну файлами.

2. Навчальні матеріали:

- Різноманітність форматів, зокрема проведення відеозанять, презентації, аудіозаписів, нотних записів, текстових матеріалів.
- Доступність та розміщення матеріалів на платформі, яка доступна для всіх здобувачів освіти.
- Регулярне оновлення матеріалів та адаптація їх до потреб здобувачів освіти.

3. Взаємодія зі здобувачами освіти:

- Створення спільноти та заохочення здобувачів до спілкування на форумах, в чатах, обміну досвідом та творчими ідеями.
- Проведення онлайн-консультацій для роз'яснення складних питань та надання додаткової допомоги, індивідуалізація та адаптивність в програмах.
- Організація спільних музичних проєктів, виконання музичних творів онлайн.

4. Специфіка навчання музичного мистецтва онлайн

- Аудіальна складова. Забезпечення якісного звучання під час онлайн-занять, використання додаткового обладнання (мікрофони, навушники).
- Візуальна складова. Демонстрація гри на інструментах, використання нотної графіки, візуалізація музичних процесів.
- Практична складова. Завдання на виконання музичних творів,

імпровізації, аналіз музичних творів.

Спираючись на вищезазначене, можна стверджувати, що якість дистанційного навчання музичного мистецтва є багатограним поняттям, що залежить від комплексу взаємопов'язаних факторів, серед яких значущість мають як суб'єктивні компоненти (мотивація учасників, педагогічні компетенції), так і об'єктивні (технічне забезпечення, методичні підходи). Сучасні мультимедійні технології, що динамічно розвиваються, відіграють у цьому процесі все більш важливу роль. Потенційні можливості цих технологій виходять за межі простого передавання аудіо-візуальної інформації. Існує перспектива створення таких систем, які зможуть передавати нюанси виконавського мистецтва, емоційне забарвлення та інші суб'єктивні характеристики музичного твору.

Список використаних джерел:

1. Лановенко-Мельник Н.В., Басовська С.Ю., Остапчук Л.О., Плакидюк О.Ю., Хохлан В.О. Особливості дистанційного навчання у вокально-педагогічній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Інноваційна педагогіка*. 2020. 25(1). <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/25-1.39>.
2. Майборода О. Дистанційне навчання як пріоритетний напрямок вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. №5 (25).
3. Толочко С. В. Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. *Вісник. Серія: педагогічні науки*. №3. 2021. doi: 10.5281/zenodo.5077823.

ІНТЕГРАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДЛЯ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

Федько С.О., к.т.н., доцент, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

*«Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Українського державного університету науки і технологій»*

Яценюк Л.В., викладач

Відокремлений структурний підрозділ

*«Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Українського державного університету науки і технологій»*

Ткалик Р.В., здобувач освіти гр. ПМ-22-1/11

Відокремлений структурний підрозділ

*«Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Українського державного університету науки і технологій»*

Сучасний етап розвитку освіти характеризується впровадженням різноманітних інноваційних технологій, які дозволяють підвищити ефективність та якість навчального процесу. Особливо актуальним стає використання новітніх технологій у системі освіти дорослих, або андрагогіці.

Навчання за андрагогічним підходом - це особлива модель освіти, спеціально розроблена для дорослих учнів. Андрагогіка (від гр. aner, andros – дорослий чоловік, зрілий муж + ago – веду) – наука про навчання дорослих, котра обґрунтовує діяльність дорослих, що навчаються, та тих, що навчають, за організацією процесу навчання. [1, с. 27]

Дорослі учні мають власний досвід, усталені переконання, високий рівень мотивації та відповідальності, тому потребують особливих форм і методів організації навчального процесу.

Поєднання цифрових та інтерактивних ресурсів у навчанні дорослих дає змогу підвищити його ефективність, забезпечити активну залученість учнів,

урізноманітнити форми подання матеріалу. Сучасні цифрові інструменти, адаптивні методики, технології віртуальної реальності та штучний інтелект здатні трансформувати традиційні підходи до освіти дорослих. Тому, метою дослідження є визначення особливостей інтеграції інноваційних технологій у навчальний процес дорослих учнів, а також аналіз дидактичних можливостей та переваг застосування сучасних цифрових інструментів в андрагогічній практиці.

Впровадження інноваційних цифрових технологій у навчальний процес набуває все більшого значення в сучасній освіті. Використання різноманітних цифрових інструментів та інтерактивних платформ розширює можливості для студентів. Ці технології надають нові, ефективні інструменти для активного, залученого навчання. Цифрові технології дозволяють персоналізувати навчальний досвід, адаптувати його під потреби кожного учня. Інтерактивні методики із застосуванням цифрових ресурсів підвищують мотивацію та залученість студентів у навчальний процес. Поєднання онлайн та офлайн компонентів, використання мобільних пристроїв забезпечує гнучкість і доступність освіти.

Безперечно, найбільш поширеною платформою для проведення онлайн-занять є Google Classroom. Однак існує значно ширший спектр цифрових інструментів, які можуть застосовуватися в освітньому процесі. Доцільно розширити перелік таких платформ та інструментів, щоб охопити більше можливостей для активного, інтерактивного навчання.

Ось кілька поширених прикладів систем управління (Learning Management Systems, LMS):

Moodle – це гнучка та відкрита платформа для створення онлайн-курсів та управління навчальним процесом. Вона дозволяє викладачам та студентам взаємодіяти в зручному та ефективному середовищі.

Blackboard – це платформа для навчання та керування курсами, яка використовується в освітніх установах. Ця система надає можливість створювати віртуальні класи, завдання, спільні форуми, тести та забезпечує зручну взаємодію між викладачами та студентами. Blackboard допомагає спростити

процес вивчення матеріалу, забезпечуючи доступ до навчальних ресурсів та сприяючи комунікації у навчальному середовищі.

Microsoft Teams – це потужна платформа для командної роботи та спілкування, яка інтегрується з іншими сервісами Microsoft 365. Teams об'єднує в собі чати, відеоконференції, файловий обмін, спільну роботу над документами та багато іншого.

Широко використовуються сервіси для проведення онлайн-зустрічей, вебінарів та уроків: Zoom, Google Meet, Skype, Cisco Webex Meetings, WebEx, Jitsi Meet, GoToMeeting.

Організація спілкування через месенджери: Viber, WhatsApp, Slack.

Онлайн-інструмент, що дозволяє створювати ігрові вікторини, тести та опитування: Kahoot!, Socrative, Classtime, Quizizz, Mentimeter.

Інструменти для колективного редагування та спільна робота над документами: Google Docs, Microsoft Office 365, Dropbox Paper, Confluence, Quip, Notion.

Інструменти для ефективної візуалізації даних та створення інфографіки: Canva, Visme, Easel.ly, Google Charts, Psktochart, Venngage.

Онлайн-інструментів для створення презентацій: Google Slides, Canva, Prezi, Powtoon, Visme.

Інтерактивні дошки для спільної роботи, наприклад Padlet, Miro, Twiddla, Whiteboard Fox, Classroomscreen, Ziteboard.

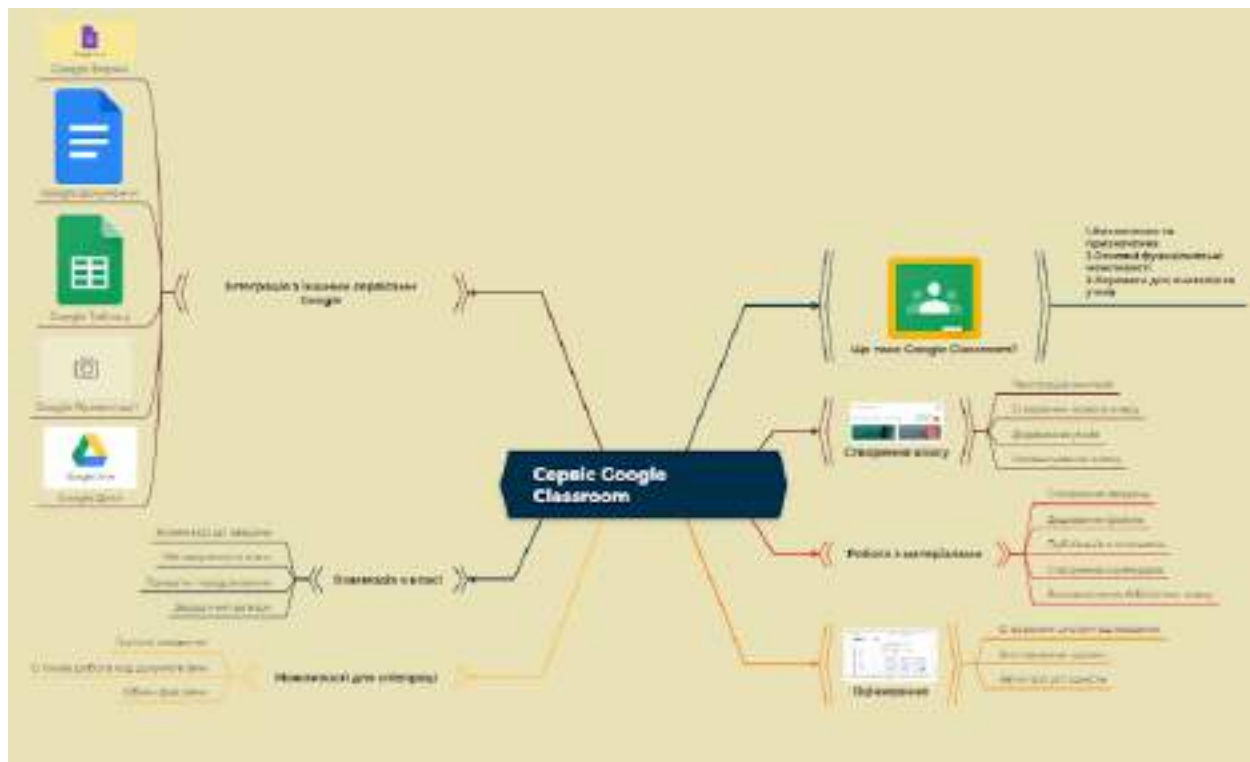
Онлайн-інструменти для створення навчальних стрічок часу: Sutori, Timeline JS, Tiki-Toki, TimeToast, ArcGIS Timeline.

Інструменти для формування хмари термінів або ключових слів: WordArt.com, Wordcloud Generator, Tagul, Wordle, Mentimeter, WordItOut.

Інструментарій для візуалізації асоціативних зв'язків - створення ментальних карт, як приклад, рис. 1 (авторська розробка здобувача освіти):

Mindomo, Bubbl.us, The Personal Brain, Coggle.it, FreeMind.

Рис. 1. Ментальна карта «Сервіс Google Classroom» створена за допомогою онлайн сервісу Mindomo

Штучний інтелект (ШІ) поступово проникає в усі сфери нашого життя, і освіта дорослих не є винятком. Ці технології пропонують нові можливості для персоналізації навчання, підвищення ефективності та розширення доступу до знань.

Застосування ШІ уможливорює створення індивідуалізованих траєкторій навчання, де кожен здобувач освіти може розвиватися відповідно до власних темпу та особистих потреб. [2, с.5]

Проаналізуємо конкретні застосування технологій штучного інтелекту для навчання дорослих.

Gemini – це потужний інструмент на основі штучного інтелекту, який відкриває нові можливості для навчання. Розроблена компанією Google модель демонструє високий рівень розуміння природної мови та здатність генерувати тексти різних форматів.

Інтерактивне навчання вийшло на новий рівень завдяки ChatGPT. Тепер

комп'ютер може вести діалог зі здобувачем освіти, відповідаючи на його запитання та надаючи пояснення.

Teachable Machine - це інтуїтивний інструмент, який дозволяє кожному, навіть без спеціальних знань у програмуванні, створювати власні проекти зі штучним інтелектом.

Knewton – це динамічна система навчання, яка дозволяє студентам рухатися вперед у своєму власному темпі. Платформа автоматично підлаштовується під прогрес студента, пропонуючи складніше завдання, коли він готовий до них.

Wepik – це інноваційний інструмент для освіти, який допомагає зробити навчання більш пізнавальним та ефективним. Створивши візуально привабливі презентації, студенти краще запам'ятовують інформацію та розвивають свої навички критичного мислення.

Leonardo.Ai – це інструмент, який робить навчання цікавіше та захопливим. Створивши візуальні матеріали за допомогою цієї платформи, студенти краще запам'ятовують інформацію та демонструють свої знання.

Отже, аналіз сучасних трендів в освіті дорослих свідчить про широке використання інноваційних технологій. Застосування цифрових інструментів дозволяє створити гнучке та інтерактивне навчальне середовище, яке відповідає потребам сучасних студентів. Особливо перспективним є використання штучного інтелекту для персоналізації навчання та створення адаптивних навчальних програм.

Проте, для ефективного використання технологій необхідно вирішити ряд проблем, таких як забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів та вдосконалення методичних рекомендацій для викладачів.

Подальші дослідження в цій галузі можуть бути спрямовані на розробку нових моделей онлайн-навчання, оцінку ефективності різних технологічних інструментів та вивчення впливу цифрових технологій на мотивацію здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. Київ: ВД ЕКМО, 2011. 324 с.
2. Головка Д.Ю. Штучний інтелект у діяльності педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 73 с.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПТ) ОСВІТИ

Фурс О.Й., доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України м. Біла Церква

В складних умовах сьогодення професійної (професійно-технічної) освіти важливим фактором удосконалення підготовки здобувачів є мотивація їхньої навчальної діяльності.

Проблема мотивації навчальної діяльності здобувачів активно вивчається у сучасній вітчизняній і зарубіжній психологічній та педагогічній літературі, позаяк високий рівень розвитку мотивації сприяє їх успішній навчальній діяльності і навпаки, низька успішність – це наслідок невмотивованого байдужого ставлення до навчальної діяльності. При цьому необхідно враховувати особливості адаптації та навчальної мотивації здобувачів закладів професійної (пт) освіти на перших етапах навчання, адже від її наслідків залежить подальший розвиток здобувача, його самореалізація, активність та результати навчання.

Проблеми формування навчальної мотивації вивчали та досліджували багато педагогів і психологів. Значний інтерес становлять наукові праці В. Богословського, Л. Василенко, А. Виноградової, В. Галузяка, В. Давидова, Д. Ельконіна, М. Заброцького, Є. Ільїна, С. Максименка, А. Маркової, Т. Матись, М. Мільмана, В. Оконя, О. Савонько, М. Сметанського, А. Степанова, В. Шахова та інших. Проблеми мотивації діяльності здобувачів у процесі навчання у навчальному закладі при застосуванні різних навчальних завдань досліджують О. Коваленко, А. Колчигіна та ін. [3; 4].

Сьогодні у психології поняття «мотивація» визначається подвійним змістом. У широкому значенні слова, мотивація – це сукупність психологічних моментів, які визначаються поведінкою людини загалом.

Мотив в психології це явище, яке спонукає людину до тієї чи іншої діяльності, це те, заради чого вона відбувається. Сучасна психологія застосовує термін «мотив» для визначення різних станів і явищ, які викликають активність суб'єкта, тож мотивацію можна також трактувати, як процес реалізації мотивів особистості. Основними видами мотивів у психології є:

1. Мотив самоствердження. Названий мотив тісно переплітається з почуттям власної гідності індивіда, його самолюбством і честолюбством. Особистість намагається довести соціуму, що вона чогось варта, хоче, щоб її цінували і поважали, прагне до певного статусу в суспільстві.

2. Мотив ідентифікації. Згаданий мотив ґрунтується на бажанні бути схожим на кумира чи на певну авторитетну особистість і спонукає до розвитку і роботи над собою. Цей мотив в першу чергу поширений серед дітей та молоді, які намагаються бути схожими на інших людей у своїх певних діях.

3. Мотив влади ґрунтується на прагненні суб'єкта отримати владу і можливість впливати на оточуючих людей. Потреба у владі завжди була однією з основних, рушійною силою. Зазначений мотив є досить сильним.

4. Процесуально-змістовні мотиви являють собою спонукання до активності людини за допомогою змісту і процесу діяльності. Особистість любить виконувати саме цю діяльність, проявляє ініціативу, свою фізичну або ж інтелектуальну активність. Процесуально-змістовні мотиви – це те, коли людині подобається зміст і процес роботи яку вона виконує.

5. Мотив саморозвитку – один з головних мотивів, який змушує особистість до розвитку та роботи над собою.

6. Мотив досягнення – прагнення особистості до досягнення відмінних результатів і високої майстерності у своїй діяльності. Зазвичай таке прагнення проявляється в тому, що індивід вибирає досить складні завдання і намагається їх виконати.

7. Просоціальні мотиви – це мотиви, пов'язані з власним усвідомленням суспільного значення діяльності, з відповідальністю перед суспільством.

8. Мотив афіліації являє собою прагнення до підтримування взаємин з

іншими людьми, до спілкування і контакту з ними.[2]

Мотивація навчання є однією із центральних та головних тем у психології адже результат та процес набуття знань залежать від залученості до процесу навчання, зацікавленості особистості студентів. Р. Стернберг вважає, що мотивація є кращим фактором успішності, чим інтелект. Під мотивами навчальної діяльності прийнято розуміти всі чинники та фактори, що зумовлюють навчальну активність, її мету, потреби, інтереси та обов'язки. О.Зимня характеризує навчальну мотивацію як окремий вид мотивації, що включена в навчальну діяльність. Як і для будь-якого виду діяльності, навчальній мотивації притаманні певні фактори, які її формують і мають вирішальний вплив, зокрема освітня система закладу; особливості організації освітнього процесу; особливості суб'єктів навчальної діяльності; суб'єктні особливості викладача; специфіка навчальної дисципліни, тощо.

Навчальна діяльність має чимало проявів мотивації до яких відносяться такі джерела активності як: внутрішні, зовнішні й особистісні.

До внутрішніх джерел належать пізнавальні та соціальні потреби; зовнішні джерела виявляються умовами життєдіяльності індивіда: вимоги, очікування та можливості. До особистісних джерел належать інтереси, потреби та стереотипи, що пояснюють прагнення самовдосконалення [1].

Деякі рекомендації викладачам щодо підвищення навчальної мотивації здобувачів:

1. Автономність.
2. Надання вибору
3. Компетентність
4. Спорідненість.
5. Захист самооцінки та впевненості
6. Ефективне спілкування
7. Захист мотивації

Реалізація вищевикладених мотиваційних стратегій залежить від бажання і наполегливості кожного окремого викладача вдосконалювати свою педагогічну

майстерність. Окрім того, для їх виконання необхідна підтримка з боку адміністрації навчального закладу через програми підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Бондар Л. В. Особливості мотивації навчальної діяльності студентів – майбутніх практичних психологів. *Вісник Національного авіаційного університету*. № 10 (2017). Київ. 5 с.

2. Захарко О. Внутрішня мотивація як психологічний феномен. Соціогуманітарні проблеми людини. Психологічне здоров'я особи і суспільства. Західний науковий центр НАН України. 2008. № 3. С.143-149.

3. Коваленко Н. П. Мотивація навчальної діяльності як запорука успішної професійної підготовки студента. Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті підвищення якості вищої освіти : матеріали 50-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. Полтава, 2019. С. 13–16.

4. Колчигіна А. В. Специфіка навчальної мотивації студентів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». Херсон, 2018. № 1 (2). С. 46–50.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Харчишина О.М., директор ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж
Білоцерківського НАУ»

Матвієнко В.М., методист ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж
Білоцерківського НАУ»

Навчальна мотивація є важливим аспектом освітнього процесу, оскільки визначає ефективність засвоєння знань, розвиток критичного мислення та формування професійних навичок. Її формування залежить як від індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти, так і від зовнішніх умов навчання. Метою цього дослідження є аналіз індивідуально-психологічних чинників, що впливають на навчальну мотивацію, та визначення практичних способів її підвищення. [2]

Серед індивідуальних характеристик, що впливають на навчальну мотивацію, можна виокремити особистісні, емоційні, когнітивні та соціокультурні аспекти. Тип особистості відіграє значну роль у навчальному процесі: інтроверти, як правило, демонструють схильність до глибокого аналізу матеріалу, однак можуть потребувати додаткового стимулу для підтримки активності, тоді як екстраверти зазвичай відзначаються високим рівнем активності, але іноді втрачають інтерес через монотонність завдань. Емоційний стан також є ключовим фактором: надмірна тривожність може як стимулювати, так і блокувати навчальну активність, тоді як оптимальний емоційний фон сприяє кращому засвоєнню знань. Когнітивні особливості, такі як аналітичний або синтетичний стиль мислення, визначають переваги здобувачів освіти у виборі форм навчальної діяльності. Соціокультурні фактори, включно з родинним середовищем, попереднім досвідом і культурними цінностями, суттєво впливають на ставлення до навчання. [4]

Мотивація формується під впливом комбінації внутрішніх і зовнішніх факторів. Внутрішніми детермінантами є інтерес до предмета, прагнення досягти особистих цілей і бажання самореалізації. Зовнішні фактори включають методи викладання, атмосферу в навчальному закладі, а також підтримку викладачів і батьків. [1]

Для підвищення мотивації в освітньому процесі необхідний комплексний підхід. Врахування психологічних і когнітивних особливостей кожного здобувача освіти дозволяє адаптувати навчальні завдання до його потреб. Використання інтерактивних методів навчання, таких як гейміфікація, проєктна діяльність і групові дискусії, сприяє підвищенню інтересу до предмета. Регулярний позитивний зворотний зв'язок допомагає зміцнити впевненість студентів у власних силах. Надання свободи у виборі завдань або тем сприяє підвищенню внутрішньої мотивації та автономії в навчанні. [3]

Практичне застосування отриманих результатів включає використання психологічних методик, таких як анкетування, опитувальники чи спостереження, для аналізу індивідуальних особливостей здобувачів освіти. На основі цих даних можна адаптувати навчальні програми для забезпечення відповідності навчального процесу індивідуальним потребам студентів. [5]

Таким чином, навчальна мотивація є багатофакторним феноменом, що потребує системного підходу до аналізу й вдосконалення. Розуміння індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти дозволяє підвищити ефективність навчального процесу, сприяючи формуванню гармонійно розвиненої особистості.

Список використаних джерел:

1. Балашов Е. М. Мотиваційна сфера студентів у контексті сучасної освіти // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія». 2018. № 7. С. 5–10. URL: <http://journals.oa.edu.ua> (дата звернення: 02.12.2024).

2. Леонтьєв О. М. Психологічні основи мотивації: розвиток теоретичних засад // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія». 2019. № 2. С. 45–50. URL: <http://core.ac.uk> (дата звернення: 02.12.2024).

3. Занюк А. Н. Мотивація навчально-професійної діяльності студентів: структурний аналіз. Електронний архів Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. 2020. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua> (дата звернення: 02.12.2024).

4. Товканець В. М. Формування мотиваційної сфери студентів у системі вищої освіти України. Педагогічний альманах. 2020. № 45. С. 20–25. URL: <https://journals.uran.ua> (дата звернення: 02.12.2024).

5. Скорик І. А. Актуальні підходи до розвитку позитивної навчальної мотивації в сучасній системі освіти. Вісник Львівського університету. Серія «Педагогіка». 2021. № 3. С. 33–40. URL: <https://journals.lnu.edu.ua> (дата звернення: 02.12.2024).

ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Царьова Л.О., заступник директора з виховної роботи,
викладач української мови та літератури
Відокремленого структурного підрозділу
«Путивльський фаховий коледж
Сумського національного аграрного університету»

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується періодом змін у багатьох сферах життя і діяльності. Україна як незалежна держава здійснює самостійний пошук шляхів формування нових соціально-економічних, політичних і духовних орієнтирів, свої ідеї, мрії та сподівання значною мірою пов'язує з молоддю. Молодь є активною силою політичних змін і, залежно від того, які цінності вона вносить у ці зміни, яку культуру впроваджує багато в чому буде залежати майбутнє суспільства та його трансформація.

Сьогодні, в умовах нового погляду на розвиток освіти в Україні, значення і роль гуманізації навчальних процесів надзвичайно зросли. Сьогодні освіта в Україні потребує впровадження інноваційних технологій в освітній процес.

Пріоритетом у професійній підготовці повинна стати особистість, яка має не лише належний рівень фахових знань, а й високий рівень виховання, ступінь розвиненості особистості людини, її підготовленість до продовження навчання, самостійного життя.

Суспільству майбутнього потрібні люди з високим рівнем знань, професіонали своєї справи, але не менш важливими будуть такі якості, як: висока моральність, особистісна відповідальність, внутрішня свобода, цілеспрямованість, досягнення мети раціональним шляхом та коректними засобами.

Одним із принципів реалізації Державної Національної програми «Освіта (Україна – ХХІ ст.)» є гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як

найвищої цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб. Складовими гуманізації освітнього процесу є:

гуманність; пріоритетність громадянського виховання; превентивна педагогіка; дитиноцентризм; самоствердження особистості за умов педагогічної підтримки; творча спрямованість освітнього процесу.

У Загальній декларації прав людини зазначається: «Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод. Освіта повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружби між усіма народами, расовими або релігійними групами...». Отже, бачимо пріоритетність гуманітарних цінностей системи освіти. Саме їх розвитком зумовлюється процес гуманізації та гуманітаризації освіти на сучасному етапі, як головний напрям змістовного реформування системи освіти. Завданням закладів освіти є не тільки формування певної системи знань, умінь, навичок, а й розвиток духовності, високої моральності в контексті гармонійної взаємодії всіх індивідуальних процесів.

Сьогодні перед освітою війна поставила великі виклики: забезпечити належний рівень знань, не допустити великих освітніх втрат, зберегти фізичне і ментальне здоров'я учасників освітнього процесу, але не менш важливим завданням реформування освіти є її гуманізація. Вона полягає в утвердженні особистості здобувача освіти як найвищої соціальної цінності, в найповнішому розкритті його здібностей, задоволенні різноманітних потреб, гармонії стосунків із педагогами у набутті професійних знань.

Сьогодні в умовах модернізації української освіти одним із напрямів гуманізації освітнього процесу є його спрямування на демократизацію взаємовідносин викладача, вчителя та здобувача освіти, що відображається в нових підходах до навчання, зокрема: створення доброзичливої атмосфери співробітництва; зменшення монологічного викладу матеріалу та дублювання інформації, яка може бути отримана з доступних джерел, активізації пізнавально-навчальної діяльності здобувачів освіти.

Гуманізація – поняття, яке відображає складне і багатопланове явище, яке

пов'язане із розв'язанням проблем докорінного реформування освіти, і не передбачає механічного збільшення кількості дисциплін гуманітарного циклу, що включені до освітнього процесу.

Перш за все гуманізація освіти -це процес, спрямований на розвиток особистості як суб'єкта творчої праці, пізнання й спілкування. Гуманізація становить найважливішу характеристику способу взаємодії педагогів і вихованців, вона припускає, справді, людяні (гуманні) відносини між ними в освітньому процесі; гуманізація – вагома складова нового педагогічного мислення, що змінює погляд на характер і суть освітнього процесу, в якому і педагоги, і вихованці – суб'єкти розвитку своєї творчої індивідуальності.

Головне завдання гуманізації освіти – всебічний розвиток інтелектуальних та творчих можливостей людини, вона обумовлює мету як загальної, так і професійної освіти, а її реалізація вимагає умов для розвитку та збагачення професійного, емоційного та морального потенціалу особистості.

Впровадження стратегічного принципу “гуманізації” здійснюється через принцип спрямованості на всебічний розвиток особистості молодого спеціаліста.

Заклад освіти був і завжди залишається центром виховання в людині майбутнього громадянина із активною життєвою та громадянською позицією.

Заклади освіти мають надати здобувачам можливості для всебічного розвитку їхніх здібностей, повинні розвивати почуття соціальної відповідальності, формувати якості, які б допомогли їм стати гідними членами демократичного суспільства.

Дотримуючись основних принципів та закономірностей гуманності педагогам вдасться виростити націю впевнених, креативних, висококваліфікованих та вмотивованих громадян України.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Освіта має плекати духовність // *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 7. Релігієзнавство.*

2. Барно О. Демократизація та гуманізація вищої освіти – запорука формування високопрофесійного спеціаліста XXI століття // *Імідж сучасного педагога*. 2003. №5-6. С.6-12.

3. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / Бех І. Д. К.: Либідь, 2006. 272 с.

4. Бех І.Д. Гуманізація виховного процесу / І.Д. Бех // *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень*. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 155–156.

5. Волкова Н. П. Педагогіка, К., 2007. 235.

6. Гончаренко С.У. Гуманізація освіти // *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень*. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 156–158.

7. Калюжна Т.Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: монографія / за наук. ред. О.В. Уваркіної. К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 128с.

8. Культурологія. Філософія: Зб. наукових праць. Випуск 11(24). К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. С. 3 7.

9. Романенко М.І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід: монографія. Дніпропетровськ: Видавництво «Промінь», 2001. 83 с.

10. Романенко М.І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід / Романенко М. І. Наукова монографія. Д., «Промінь», 2001. 160 с.

11. Словник-довідник для соціальних педагогів і соціальних працівників / [за редакцією А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової]. К.: 2000. 260 с.

12. Беланова Р.А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна США) / Беланова Р. А. К., Центр практичної філософії, 2001. 216 с.

13. Бех І.Д. Сто ключів виховного успіху / І.Д. Бех // *Шкільний світ*. № 21–23, червень 2009 р.

14. Красильник Ю.С. Теоретико-методичні аспекти впровадження

принципу гуманізації та гуманітаризації в системі військової освіти // Зб. наук. пр. Національної академії оборони України. К.: ВГІ НАОУ, 2003. № 4 (35). С. 17-23.

15. Анна Кривобок. Гуманізація виховного процесу в закладі професійної освіти: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО, 2023, 40 с.

16. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л. В. Кондрашова, О. О. Лаврентьєва, Н. І. Зеленкова. Кривий Ріг, 2008. 105с.

17. Рибалка В.В. Аксиологічні основи психологічної культури особистості: Навч.- метод. посіб. / Валентин Рибалка. Чернівці; «Технодрук», 2009. 228 с.

18. Харагірло В.Є. Психолого- педагогічні аспекти корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки: Навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО, 2017. 193 с.

19. Харагірло В.Є. Превентивне виховання майбутніх кваліфікованих робітників в контексті сучасної іноватики: Навчально-методичний посібник до модулю «Виховна діяльність педагогічних працівників ПНЗ». м. Біла Церква: БІНПО, 2016. 93 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД П'ЯТИКЛАСНИКІВ В АДАПТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Цибульський Р. С., здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Петреченко С.А., к.ю.н., доцент, доцент кафедри психології та соціальної

роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Психологічний супровід п'ятикласників в адаптаційний період є важливою складовою їхнього успішного переходу від початкової школи до середньої.

Психолого-педагогічний супровід п'ятикласників в адаптаційний період є важливим етапом у їхньому шкільному житті, коли діти переходять із початкової школи до середньої, що супроводжується значними змінами в організації навчального процесу, а також у соціальних та емоційних аспектах їхнього життя. Адже на цьому етапі дитина стикається з новими вимогами, більшим навантаженням, необхідністю адаптуватися до змін у взаємодії з однокласниками та вчителями. Важливою є роль педагогів і психологів, які повинні підтримати учнів у цей період

С. Мельничук [1, С.93] констатує, що адаптація як процес, як діяльність перш за все впливає на морально-психологічний, емоційний і фізичний стани дитини. А тому пріоритетним завданням Нової української школи є створення безпечних умов навчального середовища як на фізичному, так і на психологічному рівні. Початок навчання дитини у школі повинен супроводжуватися психологічним супроводом дорослих. Лише завдяки тісній співпраці вчителів і батьків цей процес буде короткотривалим та успішним. У цей період важливо допомогти дитині знайти внутрішні ресурси, можливості, розкрити її потенціал і бути надійною опорою у новому і відповідальному етапі

її життя. А також дуже важливими є своєчасне діагностування труднощів, які випробовує дитина під час адаптації, і допомога у їх подоланні. Нова українська школа повинна не лише організовувати навчально-виховний процес, а й турбуватися про морально-фізичне, емоційне здоров'я школярів. На допомогу педагогам, батькам приходить шкільний психолог, який корегує процес адаптації і допомагає формувати психологічно здорову особистість.

Вчителі мають велике значення у **психолого-педагогічному супроводі** в процесі адаптації п'ятикласників. Вони можуть: налагодити довірчі стосунки з учнями, бути уважними до їхніх переживань і потреб; проводити заходи, спрямовані на згуртування класу (наприклад, спільні проекти, командні ігри); підтримувати позитивний клімат в класі, створювати атмосферу прийняття та взаємоповаги; бути чутливими до змін у поведінці учнів і своєчасно звертатися за допомогою до психолога.

Період, коли учні стикаються з рядом змін – новими вимогами навчання, більш складними дисциплінами, зміненою організацією уроків та новими соціальними ролями. Підготовка до цього етапу і правильний психологічний супровід допомагають знизити рівень стресу, підтримати емоційну стабільність і сприяти гармонійному розвитку учнів.

Для реалізації завдань адаптаційного супроводу використовуються різноманітні методи, спрямовані на підтримку дітей, зниження рівня стресу і тривоги, а також на розвиток їхніх навичок соціальної адаптації та саморегуляції: індивідуальні консультації, групові тренінги, психологічна просвіта.

Роз'яснювальна робота, спрямована на пояснення процесів адаптації, може допомогти учням зрозуміти, що адаптаційні труднощі – це нормальний етап розвитку, з яким стикаються всі діти: інформаційні бесіди про те, що є нормальними переживаннями в адаптаційний період; проведення тренінгів на теми «Як подолати стрес»; «Як налагодити дружні стосунки»; «Як успішно справлятися з навчальними труднощами».

Список використаних джерел:

1. Мельничук С. Л. Проблема адаптації молодших школярів до навчання у школі: психолого-педагогічний аспект. *Габітус*. 2022. Вип. 44. С. 89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2022_44_17.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНOSTІ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ

*Цимбал І. П., здобувач освіти 2 курсу Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти, спеціальність «053 Психологія»,
група ПС-23-11-3м*

Згуртованість є ключовим чинником для успішної діяльності будь-якої організації. Вона включає взаємну підтримку, довіру та продуктивну співпрацю серед членів команди, що допомагає досягати спільних цілей та успішно впоратися з викликами. Злагожені команди функціонують як єдиний організм, де кожен член усвідомлює свою роль і внесок у досягнення спільної мети. Така згуртованість команди має позитивний вплив на моральну атмосферу в колективі, зменшує кількість конфліктів і сприяє підвищенню ефективності роботи, стає підґрунтям для генерації інноваційних ідей, підвищення мотивації та професійного зростання кожного члена команди.

Соціально-психологічний тренінг для формування згуртованості колективу є вагомим і дієвим засобом, який може суттєво трансформувати робочу атмосферу в організації, покращити ефективність співпраці в командах та забезпечити сталий успіх організації. Він впливає на всі елементи роботи команди, сприяючи створенню сильної корпоративної культури, розвитку комунікаційних навичок та поліпшенню міжособистісних відносин між працівниками. Це, в свою чергу, істотно підвищує продуктивність, креативність та мотивацію співробітників, що є ключем до успіху будь-якої організації в умовах швидко змінюваного ринку.

Одним із ключових досягнень тренінгу є формування середовища єдності та взаєморозуміння. Співробітники, які проходять тренінг, починають усвідомлювати значення кожного члена команди для реалізації спільних цілей і завдань, що сприяє формуванню справжнього командного духу. Це сприяє згуртуванню команди, підвищуючи довіру та підтримку, що істотно зменшує

ймовірність конфліктів і непорозумінь. Коли співробітники відчують свою причетність до єдиної команди, що налаштована на досягнення спільної мети, це сприяє покращенню морального клімату в колективі та позитивно впливає на кожного працівника.

Єдність, яка формується через проведення тренінгу, є ключовим компонентом створення здорової конкуренції серед працівників. Вони навчаються не тільки підтримувати одне одного, але й змагатися в доброму сенсі, прагнучи досягти високих результатів і покращувати свої професійні навички. Конкуренція, що носить здоровий характер, сприяє підвищенню якості виконання роботи, розвитку нових ідей та загальному покращенню результатів. Тренінг також спонукає співробітників вдосконалюватися не лише для власного розвитку, а й для блага всієї команди, оскільки вони розуміють, що їхній успіх тісно пов'язаний із успіхом колективу в цілому.

Ще одним важливим аспектом є те, що тренінг допомагає відновлювати та підтримувати мотивацію працівників, забезпечуючи їм необхідну енергію та бажання досягати нових результатів. Мотивація виступає в якості двигуна для кожної людини і для всього колективу в цілому. Необхідно постійно підтримувати мотивацію. Коли працівники відчують, що їхня діяльність має значення та ціниться, вони більше залучені в роботу і готові докладати більше зусиль. Тренінг сприяє формуванню середовища, в якому кожен працівник відчуває свою приналежність до єдиного механізму, де його зусилля роблять важливий внесок у реалізацію спільної мети організації. Це не лише посилює мотивацію, а й заохочує досягнення значних результатів.

Тренінг, спрямований на формування та покращення згуртованості, також суттєво впливає на авторитет керівництва, даючи можливість керівникам не лише удосконалити свої комунікаційні вміння, але й зміцнити довірчі та близькі стосунки зі своїми підлеглими. Спільна участь у тренінгах сприяє зменшенню дистанції між формальним і неформальним рівнем взаємодії між керівництвом і працівниками, що, в свою чергу, позитивно позначається на згуртованості колективу. Авторитет лідерів посилюється тоді, коли вони виявляють свою

підтримку та активно залучаються до розвитку команди, що створює атмосферу поваги і довіри.

Тренінг, спрямований на згуртованість, також закладає фундамент для вдосконалення корпоративної культури, допомагає встановити спільні цінності, поведінкові стандарти та узгоджені уявлення щодо робочих процесів. Це створює оптимальні умови для розвитку інновацій, обміну думками та спільного вирішення складних проблем. В результаті організація формує згуртовану команду, яка може досягати значних результатів не лише завдяки високому рівню професіоналізму, а й унаслідок єдності та спільної мети.

Завдяки проведенню соціально-психологічного тренінгу для формування згуртованості колективу, організація може не лише покращити продуктивність, але й сформувати надійну та стабільну робочу групу, яка здатна швидко адаптуватися до змін, справлятися з кризовими ситуаціями і досягати нових вершин. Співробітники, які відчувають підтримку, порозуміння та спільну мету, проявляють більшу відданість і ентузіазм у своїй роботі, що сприяє стійкому успіху організації в умовах швидких змін.

Отже, соціально – психологічний тренінг для формування згуртованості колективу є стратегічним засобом, що допомагає закласти надійний фундамент для успішної та гармонійної роботи команди, досягнення високих результатів, розвитку інноваційної культури та підтримки стабільного зростання підприємства. Він не лише укріплює внутрішню єдність і довіру, але й сприяє покращенню комунікації, підвищенню ефективності роботи та адаптації колективу до змінливих умов зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.
2. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання. [текст]: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 250 с.

ФОРМУВАННЯ КОНГРУЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКІВ У МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИНАХ

Чернюк О.М., здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Гаврилькевич В.К., к.психол.н., доцент, доцент кафедри психології та

соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Формування конгруентної особистості підлітків в міжособистісних відносинах – це важливий аспект психологічного розвитку, оскільки в підлітковому віці (12–17 років) відбуваються значні зміни в самосвідомості, соціальних взаємодіях та емоційних реакціях. Конгруентність особистості передбачає гармонійне поєднання внутрішнього "я" людини (її самооцінки, потреб, цінностей) з її зовнішнім проявом – поведінкою, реакціями, способами взаємодії з іншими людьми. Це створює відчуття внутрішнього комфорту та стабільності, що є основою для здорових міжособистісних відносин.

Конгруентність – це відповідність між внутрішніми переконаннями, почуттями, думками людини та її зовнішнім вираженням цих аспектів у поведінці та комунікації. Для особистості підлітка конгруентність є важливим елементом саморозуміння і самоприйняття, а також розвитку емоційної стабільності та соціальної компетентності.

Н. Гаркевенко, С. Доскач [1, С.126] здійснили теоретичний аналіз конгруентності, що дав змогу розкрити її зміст, сутність та структурні компоненти. У поглядах учених це поняття включає у себе когнітивно-поведінкові складники, що проявляється у розумінні власних міркувань, емоцій, почуттів, переживань, що впливає на невимушеність, легкість партнерів по спілкуванню, співпадіння їхніх поглядів, думок, учинків. Конгруентність – якість, яка необхідна кожній людині, адже вона допомагає їй бути самою собою,

не приховувати справжні почуття під маскою, сприяє розкриттю власного «Я», прийняти себе як особистість. Людина, яка здатна відкрито проявляти себе, знає, як адекватно поводитися у будь-якій ситуації, відкрито демонструє свої емоції, почуття, що дає їй можливість будувати ефективні стосунки з оточуючими, бути успішною у житті.

У психології Карла Роджерса конгруентність відображає «гармонію» між реальним і ідеальним "я". Людина, яка є конгруентною, не має внутрішніх суперечностей між тим, ким вона є насправді і тим, якою вона хоче бути.

Шляхи формування конгруентної особистості підлітків в міжособистісних відносинах

а) Розвиток емоційної інтелігентності

Конгруентна особистість підлітка передбачає не тільки усвідомлення власних емоцій, а й здатність ефективно їх виражати в стосунках з іншими людьми. Розвиток емоційної інтелігентності допомагає підліткам краще розуміти свої емоції, управляти ними та взаємодіяти з оточенням на основі реальних почуттів.

б) Підтримка у самопізнанні

Завдання дорослих (батьків, вчителів, психологів) полягає в тому, щоб допомогти підліткам пізнати себе. Це можна робити через підтримку у розвитку критичного мислення, розмови про власні почуття, підтримку самовираження через творчість чи спортивні досягнення. Важливо, щоб підліток відчував себе прийнятим таким, яким він є.

в) Розвиток навичок ефективної комунікації

Конгруентність вимагає, щоб підлітки могли чесно і відкрито висловлювати свої почуття та потреби. Підвищення комунікативної компетентності, здатність до активного слухання та вираження себе без агресії чи замовчування — важливі навички для формування здорових міжособистісних відносин.

г) Соціальна підтримка і менторство

Присутність дорослих наставників (психологів, педагогів, старших друзів),

які можуть допомогти підліткам знайти власний шлях, подолати труднощі і підтримати в критичні моменти, є важливою для розвитку конгруентності. Підлітки, які мають доступ до таких моделей поведінки, можуть краще орієнтуватися у власних переживаннях і почуттях.

Список використаних джерел:

1. Гаркавенко Н. В., Доскач С. С. Конгруентність як розуміння емоційного стану особистості у процесі спілкування. *Габітус*. 2023. Вип. 45. С. 121-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2023_45_22.

ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАСОБАМИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ

Четвертак Т.Ю., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри хімії та хімічної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Ткаченко О.К., здобувач вищої освіти другого бакалаврського рівня Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Успішне закладання професійно-важливих якостей здобувачів освіти, таких як: цілеспрямованість, креативність, відповідальність, адаптивність, забезпечується в рамках впровадження в освітньому процесі проектної діяльності. Творчі проекти, що використовуються під час вивчення хімії навколишнього середовища, дають змогу реалізувати між предметні зв'язки дисциплін природничих наук, систематизувати підходи до вирішення складних міждисциплінарних задач, дають змогу студентам закладів вищої освіти поглиблено вивчати окремі теми засобами активізації пізнавальної діяльності. Широке застосування творчих проектів на заняттях з природничих дисциплін, зокрема екологічної хімії, для здобувачів вищої освіти продемонструвало наступні позитивні тенденції, а саме: виявлення творчих здібностей здобувачів, стимуляція до проявів креативності, критичного мислення, посилення уяви та фантазії, точності та чіткості виконання поставлених задач [1]. Студенти в цікавій ігровій формі мають змогу зрозуміти глобальні процеси, які відбуваються у навколишньому середовищі, виявити природні або антропогенні чинники впливу на довкілля, пов'язати між собою явища за участю абіотичних компонентів та процеси в біогеохімічних циклах.

Творчі проекти здобувачів присвячені тематиці: екологічних чинників навколишнього середовища, типам реакцій хімічних речовин у їх природному та техногенному кругообігу, фізико-хімічним методам моніторингу хімічного

забруднення довкілля, хімії навколишнього середовища атмосфери, гідросфери та літосфери.

За результатами анкетування здобувачів вищої освіти факультету природничих наук Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, творчі проекти є найбільш популярним видом проектної діяльності серед студентства (41% респондентів), в той час, як педагогічна спільнота обрала найбільш дієвим інструментом проектної діяльності – дослідницькі проекти (37% респондентів).

Перспективами подальших досліджень є підготовка методичних рекомендацій до виконання самостійної роботи з дисципліни хімія навколишнього середовища засобами творчих проектів.

Список використаних джерел:

1. Проектні технології навчання: довідник / [Глущенко О. В., Романов Л. А., Пащенко Т. М., Пятничук Т. В., Шимановський М. М.]. Житомир: Полісся, 2019. 126 с.

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Чмеленко В.В., здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Сучасне суспільство стикається з численними викликами, які впливають на психоемоційний стан особистості, зокрема війни, економічна нестабільність, пандемії, цифровізація та швидкі зміни у соціальних відносинах. У таких умовах психологічна допомога стає не лише інструментом підтримки, а й важливим компонентом забезпечення права на здоров'я, що визнане основоположним правом людини.

Етичний аспект консультативної психологічної допомоги набуває особливої значущості через низку причин. По-перше, професійна діяльність психологів безпосередньо впливає на вразливі сфери людського життя, такі як емоції, переживання та особистісна автономія. По-друге, забезпечення довіри клієнта до психолога вимагає неухильного дотримання етичних стандартів, зокрема конфіденційності, недискримінації та поваги до особистої гідності.

Крім того, у сучасному світі виникають нові етичні дилеми, пов'язані з розвитком технологій (наприклад, консультування онлайн), мультикультурним контекстом роботи психолога, а також необхідністю балансувати між інтересами клієнта та вимогами законодавства. Питання, як уникнути маніпулятивного впливу, забезпечити добровільність участі клієнта в консультуванні та врахувати культурні й соціальні відмінності, є одними з ключових.

Таким чином, дослідження етичних аспектів у консультативній психологічній допомозі є надзвичайно актуальним. Воно сприяє не лише підвищенню професійного рівня психологів, але й захисту прав клієнтів, розвитку інститутів етичного регулювання в галузі психології та гармонізації взаємодії між особистістю та суспільством.

Як відзначають Б. Якимчук й І. Якимчук, глибокий аналіз наукової

літератури, узагальнення багаторічного досвіду консультативної роботи, обмін досвідом з колегами та ретельне вивчення актуальних дискусій в українських наукових виданнях дозволили розробити комплекс етичних стандартів, які є невід'ємною частиною професійної діяльності психолога [1, с. 41].

Відтак, питанню етичних аспектів у діяльності психолога має бути приділена належна увага при підготовці фахівців-психологів у системі освіти загалом та неперервної освіти, зокрема, з огляду на їхню важливу роль у формуванні професійної ідентичності спеціаліста, його здатності приймати обґрунтовані рішення в складних етичних ситуаціях і забезпечувати якісну психологічну допомогу.

По-перше, в базовій підготовці майбутніх психологів важливо інтегрувати етичну складову у всі ключові дисципліни освітнього процесу. Це дозволяє студентам не лише засвоїти основи етичних принципів, таких як конфіденційність, повага до автономії клієнта, недискримінація, але й навчитися застосовувати їх у практичних ситуаціях, враховуючи контекст, культурні особливості та правову базу.

По-друге, система неперервної освіти відіграє ключову роль у підтримці професійної компетентності практикуючих психологів. Регулярні тренінги, семінари та курси підвищення кваліфікації з етичних питань дозволяють фахівцям оновлювати свої знання відповідно до змін у професійних стандартах, нормативній базі чи появі нових етичних викликів, таких як використання цифрових платформ для консультування або робота в умовах надзвичайних ситуацій.

По-третє, приділення уваги етиці в підготовці фахівців сприяє створенню відповідного професійного середовища, де етична поведінка стає не лише особистою відповідальністю психолога, але й частиною культури всієї спільноти. Це сприяє підвищенню довіри до професії, покращенню якості допомоги клієнтам та формуванню позитивного іміджу психологічної практики в суспільстві.

Відтак, впровадження етичних аспектів у процес підготовки та підвищення

кваліфікації психологів є необхідною умовою для формування компетентного, відповідального та етичного фахівця, здатного ефективно реагувати на сучасні виклики і дотримуватись найвищих професійних стандартів.

Етичні аспекти діяльності психолога займають центральне місце у формуванні професійної компетентності спеціаліста, забезпечуючи дотримання високих стандартів професійної поведінки та сприяючи довірі між психологом та клієнтом. У системі неперервної освіти ці аспекти повинні інтегруватися у програми підвищення кваліфікації, забезпечуючи постійне оновлення знань та навичок психологів відповідно до змін у соціальному та правовому середовищі.

Одним із ключових елементів етичної підготовки є вивчення та аналіз професійних кодексів етики, що визначають основні принципи, зокрема конфіденційність, повагу до автономії клієнта, недискримінацію та відповідальність за професійні дії. У рамках неперервної освіти психологи мають можливість глибше розуміти та застосовувати ці принципи у практиці через семінари, тренінги та кейс-стаді, що сприяє їхньому етичному розвитку та адаптації до нових викликів.

Крім теоретичної підготовки, важливою складовою є практичне застосування етичних принципів у реальних ситуаціях. Це може здійснюватися шляхом моделювання етичних дилем, аналізу кейсів з практики та обговорення можливих рішень у групових дискусіях. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, здатності до етичного оцінювання та прийняття обґрунтованих рішень у складних ситуаціях.

З огляду на швидкий розвиток технологій та зміну форм надання психологічних послуг, особливо важливо включати в програми неперервної освіти теми, пов'язані з етикою онлайн-консультування, захистом даних клієнтів та управління електронною конфіденційністю. Це забезпечує відповідність професійної діяльності сучасним вимогам та зберігає високий рівень етичних стандартів у цифрову епоху.

Мультикультурний аспект також відіграє значну роль у етичній підготовці психологів. Неперервна освіта повинна включати навчальні модулі, спрямовані

на розвиток міжкультурної компетентності, що дозволяє психологам ефективно працювати з представниками різних культурних груп, враховуючи їхні специфічні цінності, переконання та соціальні норми.

Оцінювання ефективності етичної підготовки є важливою частиною системи неперервної освіти. Використання методів самооцінки, супервізії та зворотного зв'язку дозволяє визначати рівень етичної компетентності психологів, виявляти прогалини у знаннях та розробляти подальші напрями професійного розвитку. Регулярне оновлення освітніх програм з урахуванням нових етичних викликів забезпечує стійкість та адаптивність професії до змін у суспільстві.

Таким чином, етичні аспекти діяльності психолога є невід'ємною складовою неперервної освіти, яка забезпечує професійний розвиток спеціалістів, сприяє підтримці високих стандартів психологічної практики та гарантує захист прав та інтересів клієнтів у динамічному соціальному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Основи психологічного консультування / уклад. Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук. Умань: ПП Жовтий О. О., 2013. 204 с.

ПРОФІЛАКТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Чорнобук Л. В., здобувачка вищої освіти

за спеціальністю 053 Психологія

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Науковий керівник – Володимир Кулішов, к.п.н., доц.

Наразі не існує єдиного загальноприйнятого визначення терміну емоційного вигорання. Більшість дослідників вважають, що це наслідок хронічного стресу під час роботи. Явище емоційного вигорання науковці описують як виснаження та спустошення емоційно-енергетичних, розумових та особистісних ресурсів людини.

Мета: теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити стан емоційного вигорання фахівців з вищою освітою та розробити практичні рекомендації щодо профілактики й подолання емоційного вигорання обраної категорії працівників.

Актуальність теми зумовлена інтенсивністю і складністю професійної діяльності фахівців з вищою освітою, що призводить до емоційних перевантажень, комунікативних порушень, виснаження адаптаційних ресурсів, які актуалізують нагальну проблему відновлення їх психоемоційного здоров'я.

Методи дослідження:

– *теоретичні*: порівняння, класифікація наукової літератури визначеної проблеми;

– *емпіричні*: методика «Діагностики рівня емоційного вигорання» (В.В. Бойко), методика «професійного вигорання» (К. Маслач, С. Джексон в адаптації Н. Е. Водоп'янової), методика «Синдром вигорання» у професіях системи «людина—людина» (Г.С. Нікіфоров), методика «Дослідження синдрому «вигорання» (Дж. Грінберг), розроблена авторська анамнестична анкета для

визначення емоційного виснаження. Збір даних відбувався у листопаді-грудні 2024 року за допомогою Google Forms, яка розповсюджувалася в досліджуваній групі.

Причини виникнення емоційного вигорання можуть бути різними і здебільшого залежать від конкретної професії. У зв'язку із значним збільшенням емігрантів через повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну, дуже багато працівників, робота яких пов'язана з людьми, опинились в зоні ризику виникнення емоційного вигорання. Переважна більшість працівників відчули збільшення робочого навантаження на себе через недостатню кількість спеціалістів, загострення проблем на роботі. Причинами емоційного вигорання працівники називали: війну, велику кількість роботи та обов'язків, здійснення професійної діяльності 24/7 без відпочинку, наявність більшої відповідальності, вплив історій співробітників на емоційний стан та роботу.

За результатами дослідження розроблено практичні рекомендації щодо профілактики емоційного вигорання фахівців з вищою освітою з метою запобігання розвитку професійної деформації та професійного вигорання. Профілактика передбачає: розвиток здатності рівномірного розподілу професійних обов'язків, легкого переходу з одного виду діяльності на інший, раціонального вирішення міжособистісних конфліктів, підвищення кваліфікації через самоосвіту, вивчення досвіду успішних фахівців.

Профілактика емоційного вигорання фахівців з вищою освітою полягає у проведенні супервізій, тимбілдингів, поїздок, спільних заходів з колегами, корпоративів, навчання та встановлення доброзичливого клімату в колективі, ефективної внутрішньої політики керівництва. В організації мають бути фахівці, до яких можна звернутись при виникненні цієї проблеми, - керівники проектів та кваліфіковані психологи.

Список використаних джерел:

1. Арефнія С.В. Теоретико-методологічні засади організації профілактичної

та корекційної роботи в органах державної влади. Теорія і практика сучасної психології: зб. наук. праць. Вип. 2. Запоріжжя, 2018. С. 83-89.

2. Барабанова М. В. Вивчення психологічного змісту синдрому «емоційного вигорання». Вісник МГУ. сер. 14, Психологія. 2010. № 1. С. 54-58.

3. Боднар А. Я. Емоційне вигорання як внутрішньоособистісний конфлікт. Науково-практична конференція НаУКМА «Конфліктологічна експертиза : теорія та методика». 2019. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/16025>.

4. Коняхіна А.В., Гаврик І.Л, Гриценко Н.В., Гутенко Д.М., Коропченко Н.М., Емоційне вигорання педагогів. Методичні рекомендації. Суми: методичний кабінет відділу освіти Сумської районної державної адміністрації, 2016. 60 с.

5. Лаврова М.Г. Теоретичний аналіз сучасних поглядів на поняття «емоційне вигорання». Вісник Одеського національного університету. Психологія. 2014. Т. 19. Вип. 2. С. 194-202.

6. Назарук Н.В. Психологічні засоби профілактики «професійного вигорання» вчителя: дис. канд. псих. наук: 19.00.07. Івано-Франківськ, 2007. 320 с.

7. Ришко Г.М. Психологічні особливості розвитку стресостійкості у науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Г. М. Ришко; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2014. 20 с.

8. Скорик Т. В. Профілактика синдрому «професійного вигорання» соціальних працівників як необхідна умова професійної готовності. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. *Психолого-педагогічні науки*. 2011. №3. С. 98–100.

9. Субашкевич І. Р., Шпагіна А. Д. Дослідження соціально-психологічних настроїв українців у період війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. 2022. Том 33 (72). № 2. С. 116-122.

10. Царенко Л. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. Київ, 2018. 240 с.

ЯК СТРЕС І НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ВПЛИВАЮТЬ НА ЯКІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Чукіна І.В., *к.е.н., доцент, старший викладач кафедри менеджменту,
Уманський національний університет садівництва*

Прийняття управлінських рішень є центральним аспектом управлінської діяльності в будь-якому бізнесі чи організації. Від ефективності цього процесу залежить успішність функціонування підприємства та досягнення його стратегічних цілей. Однак на якість прийнятих рішень можуть впливати різноманітні фактори, серед яких стрес та невизначеність займають одне з провідних місць. В умовах постійних змін, економічної нестабільності, кризи або війни, стрес і невизначеність стають постійними супутниками керівників, що безпосередньо впливає на процес прийняття рішень.

Процес прийняття рішень значно ускладнюється різноманітними психологічними чинниками, що впливають на поведінку керівників. Психологічний підхід враховує, що рішення приймаються в умовах обмеженої раціональності, де суб'єктивні фактори, такі як: емоції, мотивація, стрес, когнітивні упередження відіграють важливу роль [1]. Такий підхід звертає увагу на те, що керівники часто діють на основі інтуїції та попереднього досвіду, що призводить до прийняття рішень, які не завжди є економічно оптимальними.

Основні концепції прийняття рішень охоплюють кілька ключових підходів, які досліджують процес вибору оптимальних варіантів дій у різних ситуаціях. Однією з базових є теорія раціонального вибору, яка передбачає, що індивіди прагнуть максимізувати корисність своїх рішень, аналізуючи можливі наслідки та вибираючи найкращий варіант з доступних. Зазначена концепція акцентує увагу на логічному та послідовному процесі прийняття рішень [2].

На противагу їй виступає концепція обмеженої раціональності, запропонована Гербертом Саймоном, яка визнає, що можливості індивідів щодо обробки інформації та аналізу варіантів обмежені. Концепція підкреслює

важливість задоволення, а не максимізації, як головного принципу прийняття рішень в умовах обмеженої інформації та часу [3].

Інтуїтивне прийняття рішень є ще однією важливою концепцією, яка підкреслює роль підсвідомих процесів та попереднього досвіду у прийнятті рішень. Зазначена концепція стверджує, що люди часто приймають рішення швидко, на основі інтуїції, особливо в умовах високої невизначеності або часу. Поведінкові економічні концепції досліджують, як психологічні фактори, такі як: емоції, соціальні впливи та когнітивні упередження - впливають на прийняття рішень. Такі підходи розширюють розуміння процесу прийняття рішень, включаючи нераціональні аспекти людської поведінки [5].

Прийняття рішень є складним когнітивним процесом, який включає в себе оцінку різних варіантів, прогнозування результатів і вибір найефективнішої стратегії. Відповідно до теорії раціонального вибору, прийняття рішень має ґрунтуватися на логічних розрахунках і ретельному аналізі ситуації. Проте в умовах стресу та невизначеності цей процес може бути спотворений. Дослідження, проведені в галузі психології та нейронауки, показують, що стрес і невизначеність впливають на когнітивні функції, що робить прийняття рішень менш раціональним і більш емоційним. Стрес, зокрема хронічний стрес, може впливати на функціонування мозку, погіршуючи здатність до концентрації та обробки інформації. В умовах стресу зменшується здатність до стратегічного мислення, що призводить до прийняття рішень, орієнтованих на короткострокову вигоду, а не на довгострокові цілі організації. Крім того, стрес може збільшувати схильність до помилок, зокрема через підвищену тривожність і погіршення пам'яті. Невизначеність у контексті прийняття рішень виникає, коли інформація про ситуацію неповна або суперечлива, що ускладнює прогнозування майбутніх результатів. У таких умовах керівники можуть звертатися до спрощених або стереотипних підходів до ухвалення рішень, що не завжди призводить до найкращих результатів. Невизначеність також стимулює емоційні реакції, такі як страх або занепокоєння, що можуть викликати помилкові висновки та рішення. Слід зауважити, що управлінці часто

стикаються зі стресом і невизначеністю, особливо в умовах економічних криз або природних катастроф. Наприклад, у разі фінансової кризи керівники можуть приймати імпульсивні рішення, що спричиняють фінансові втрати. Або ж в умовах невизначеності ринку, коли майбутнє бізнесу залишається під питанням, вони можуть схилитися до стратегії, яка базується на обмеженій інформації, що може призвести до неефективного використання ресурсів. В умовах війни стрес, як правило, посилюється через високий рівень невизначеності, постійну загрозу для життя та фізичної безпеки, а також через непередбачуваність ринку і зміни в економічних умовах. Стрес може призвести до когнітивних спотворень, таких як зниження концентрації, погіршення пам'яті і здатності до стратегічного мислення. Це, у свою чергу, може ускладнити прийняття рішень, що вимагають тривалого планування та обґрунтованих розрахунків. Невизначеність, яку несуть зміни в політичній і економічній ситуації, ускладнює прийняття рішень. Невизначеність часто супроводжується інформаційними прогалинами і непрогнозованими змінами на ринках, що змушує керівників швидко реагувати на нові умови без достатньо точної інформації. Це може призвести до прийняття рішень на основі спрощених суджень або емоційних реакцій.

Для зменшення впливу стресу на процес прийняття рішень важливо навчити керівників зберігати спокій і ясність думок в умовах непередбачуваності. Розвиток стресостійкості та емоційного інтелекту дозволяє краще управляти емоціями і зберігати об'єктивність при ухваленні рішень. У складних умовах війни необхідно використовувати методи аналізу ризиків і прогнозування, що дозволяють заздалегідь оцінити можливі наслідки рішень. Це може включати створення сценаріїв розвитку подій і оцінку альтернативних варіантів дій у разі змін на ринку чи в політичній ситуації. Слід пам'ятати про мотивацію та самооцінку оскільки саме вони відіграють ключову роль у прийнятті управлінських рішень в умовах стресу [4]. Високий рівень внутрішньої мотивації сприяє стійкості до стресових ситуацій та підвищує здатність керівника до прийняття ефективних рішень. Зовнішня мотивація, як фінансові винагороди або соціальне визнання, забезпечують додатковий стимул, але її

вплив може бути менш стабільним у стресових умовах. Регулярне консультування з іншими членами команди, залучення експертів з різних сфер дозволяє ухвалювати більш збалансовані та обґрунтовані рішення.

Використання технологій і цифровізації в умовах війни інформація стає надзвичайно важливою, тому організації повинні активно використовувати інформаційні системи для моніторингу ситуації, прогнозування економічних і політичних змін, а також для підтримки процесу прийняття рішень. Використання аналітичних платформ і баз даних дозволяє швидко отримувати точну інформацію, яка зменшує рівень невизначеності.

Війна змінює логіку прийняття рішень у всіх сферах діяльності. Слід зауважити, що в умовах бойових дій багато підприємств змушені приймати термінові рішення щодо перебудови виробничих процесів, змінювати постачальників або ринки збуту продукції. Стресові фактори часто призводять до прийняття імпульсивних рішень, таких як звільнення співробітників або змінення планів розвитку без достатнього аналізу. Невизначеність стосовно майбутнього також може призводити до відкладання важливих рішень або обрання консервативних шляхів розвитку. Стрес і невизначеність значно впливають на процес прийняття управлінських рішень, змінюючи когнітивні механізми, що забезпечують раціональність і обґрунтованість рішень. Вони можуть призводити до імпульсивних, емоційних рішень, що не завжди відповідають довгостроковим інтересам організації. Проте застосування стратегії емоційного інтелекту, доступ до якісної інформації, та використання методів сценарного планування дозволяють мінімізувати ці ризики і підвищити ефективність управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Гордіня, Н. Психологічні особливості прийняття ефективних управлінських рішень державними службовцями в умовах воєнного стану в Україні. Вісник Національного університету оборони України. 2023. С. 48-58.

2. Лебідь, Н. К. Стрес в процесі управління. Актуальні проблеми регіонального управління та місцевого самоврядування: Матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю. 2011. С. 357-359.

3. Цюцюра, С. В., Криворучко, О. В., Цюцюра, М. І. Теоретичні основи та сутність управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Управління розвитком складних систем 2012. № 9. С. 50-58

4. Циганчук, Т. Стрес у професійній діяльності. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології". 2019. № 30. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-30.%p>

5. Гончар, М. Ф., Білик, Ю. В. Особливості управління у стресових ситуаціях. Стресменеджмент на підприємстві. Науковий вісник НЛТУ України. 2017. № 27(2). С. 94-97.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗВО

Швидкий Б.О., здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Кондратюк С. М., к.психол.н., доцент, завідувач кафедри

психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних

технологій Університету «Україна»

Проблема формування соціально-психологічної готовності старшокласників до вступу до вищих навчальних закладів у сучасних умовах набуває особливої важливості. У Національній доктрині розвитку освіти України визначено завдання створення самостійної та самодостатньої особистості, здатної до професійного розвитку, активної адаптації на сучасному ринку праці та творчої самореалізації. Ці завдання вимагають від суспільства певних дій щодо реформування української освіти, які реалізуються на основі гуманізації, що підкреслює проблеми особистісного та професійного самовизначення. Професійне самовизначення є важливим етапом у життєвому становленні особистості, і його специфіка є актуальною для вивчення ключової проблеми – професійного становлення особистості в цілому. Це дослідження відповідає потребам суспільства у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, оскільки нерозв'язаність проблеми професійного самовизначення та тривалість цього процесу можуть призводити до незадоволеності обраною професією.

Психологічна готовність старшокласників до навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) є важливим чинником, що визначає успішність адаптації молодих людей до нових умов навчання, соціалізації та розвитку. Це не лише здатність до засвоєння нового рівня знань, але й внутрішня готовність до самостійності, зміни соціальних ролей і поведінкових стереотипів, а також здатність адекватно реагувати на вимоги вищої освіти.

Психологічна готовність до навчання у ЗВО включає низку факторів, пов'язаних як з інтелектуальними, так і з емоційно-психологічними аспектами, що визначають, наскільки ефективно старшокласник може адаптуватися до нових умов.

О. Поліщук [1, С.49] констатує, що професійне самовизначення – важливий етап життєвого становлення особистості, з'ясування його специфіки актуальне в контексті вивчення ключової проблеми – професійного становлення особистості в цілому. Це дослідження відповідає потребам суспільства на підготовку висококваліфікованих спеціалістів, оскільки невирішеність проблеми професійного самовизначення, пролонгованість цього процесу призводить до незадоволеності обраною професією, невідповідності обраній спеціальності і, як результат, до серйозних проблем у соціальній та виробничій сферах.

Психологічна готовність старшокласників до навчання в ЗВО є важливим етапом у їхньому розвитку, що визначає подальшу успішність в навчанні, соціалізації та професійній діяльності. Для забезпечення цієї готовності важливо враховувати як когнітивні, так і емоційні, соціальні та морально-етичні аспекти. Тому підготовка до вищої освіти повинна бути комплексною та включати розвиток самостійності, стресостійкості, соціальних навичок і внутрішньої мотивації.

Список використаних джерел:

1. Поліщук О. Теоретичний аналіз проблеми соціально-психологічної готовності старшокласників до вступу до ЗВО. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. Вип. 2. С. 48-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srso_2020_2_7.

ЦИФРОВІ ЗАСОБИ ДЛЯ ІНТЕРАКТИВНОСТІ ДІАЛОГУ ВИКЛАДАЧА ФІЗИКИ ЗІ ЗДОБУВАЧЕМ ОСВІТИ

Штепа О.А., студент Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького, к.т.н., доцент кафедри електронної техніки та комп'ютерної інженерії ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Любименко О.М., студентка Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького, к. ф.-м. н., доцентка кафедри прикладної математики та інформатики ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Сучасна освіта розвивається в умовах стрімкого впровадження цифрових технологій, які суттєво змінюють спосіб взаємодії між викладачем і здобувачем освіти. Особливо це помітно у викладанні фізики, яка вимагає від здобувачів високого рівня абстрактного мислення, експериментальних навичок і здатності моделювати складні процеси. Інтерактивність навчального діалогу між викладачем і здобувачем освіти стала необхідною складовою ефективного освітнього процесу.

Інтерактивні методи зосереджені на використанні сучасних цифрових інструментів, зокрема:

- Віртуальні лабораторії: дозволяють моделювати експерименти та досліджувати фізичні явища, що важко відтворити в реальних умовах [1].

- Технології доповненої реальності (AR): оптимізують когнітивне навантаження здобувачів освіти, покращують візуалізацію процесів і сприяють колаборативному навчальному підходу [1].

- Ігрові симуляції: через гейміфікацію підвищують мотивацію та сприяють засвоєнню складних фізичних принципів [2].

Наукові дослідження підтверджують ефективність інтерактивних підходів у навчанні фізики. Наприклад, використання симуляцій та AR дає змогу

підвищити залученість здобувачів освіти, забезпечити диференційоване навчання та інтеграцію теорії з практикою [3].

Інтерактивний діалог між викладачем і здобувачем освіти є ключовим елементом навчання фізики, спрямованого на розуміння концептуальних основ і розвиток критичного мислення. У сучасних підходах до викладання фізики діалог розглядається не лише як інструмент обміну знаннями, але й як засіб формування глибокого розуміння навчального матеріалу через обговорення, запитання та зворотний зв'язок [4].

До цифрових інструментів для забезпечення інтерактивного діалогу між викладачем і здобувачем освіти можна віднести віртуальні лабораторії, онлайн-платформи для тестування, ігрові симуляції та засоби для візуалізації складних концепцій, систем тестування і платформ для проєктного навчання. Проте саме платформи емуляції заслуговують на особливу увагу, адже вони перетворюють освітній процес на інтерактивний дослідницький простір, де викладач і здобувач освіти виступають як рівноправні учасники наукового пошуку. Вони забезпечують середовище, де здобувач освіти стає дослідником, а викладач - наставником, який спрямовує, а не домінує у процесі.

Одним із ключових аспектів цифрової трансформації освіти є впровадження платформ емуляції як найцікавіших інструментів для підтримки інтерактивного діалогу. Вони поєднують у собі можливості візуалізації, симуляції, оперативного зворотного зв'язку та моделювання експериментів, які часто неможливо реалізувати у звичайних умовах.

Платформи емуляції, такі як PhET Interactive Simulations та Tinkercad, привертають особливу увагу завдяки своїй здатності робити абстрактні фізичні поняття доступнішими, а навчальний процес - цікавим та ефективним. Віртуальні симуляції дозволяють здобувачам освіти виконувати експерименти без ризику пошкодження обладнання чи створення небезпечних умов. Використання таких інструментів підвищує залученість здобувачів освіти, сприяє розвитку їхніх дослідницьких і критичних навичок, а також дозволяє викладачам адаптувати навчання до потреб конкретних груп.

Платформа PhET Interactive Simulations розроблена для моделювання фізичних явищ із можливістю візуалізації та взаємодії. Вона ідеально підходить для пояснення теоретичних концепцій, таких як закон Ома чи енергозбереження. Простота використання, доступність через веббраузер та наявність інтерактивних завдань роблять її особливо привабливою для школярів і викладачів. Наприклад, під час симуляції «Будування електричних кіл» здобувачі освіти можуть експериментувати з різними параметрами електричних кіл, спостерігати за наочними змінами напруги та струму в реальному часі.

Інша платформа - Tinkercad - пропонує більш прикладний підхід, орієнтуючи здобувачів освіти на проектування електронних схем та інтеграцію фізики з іншими дисциплінами, такими як інженерія та програмування. Завдяки можливості використовувати Arduino, здобувачі освіти можуть створювати прототипи реальних пристроїв, що є надзвичайно цінним для STEM-освіти. Наприклад, учні можуть моделювати систему автоматичного освітлення на базі датчиків.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз платформ емуляції PhET і Tinkercad

Критерій	PhET	Tinkercad
Базові можливості	Освітня симуляція фізичних явищ	Моделювання електронних схем
Цільове призначення	Вивчення основних фізичних законів	Проектування реальних пристроїв
Простота	Дуже проста	Середня, потрібні знання
Фокус	Основи фізики	Інженерна електроніка
Цільова аудиторія	Школярі, молодші класи	Старшокласники, студенти
Реалістичність	Абстрактна візуалізація	Реалістичні параметри компонентів
Інтерактивність	Зміна параметрів і візуалізація	Програмування, реалістичні моделі
Освітня підтримка	Готові завдання	Проект STEM-освіти

Обидві платформи мають свої переваги та обмеження. PhET є незамінним

інструментом для пояснення фундаментальних фізичних законів завдяки своїй простоті та доступності. Натомість Tinkercad (і подібній інші) більше підходить для старшокласників, студентів і аматорів, оскільки вимагає базових знань про електронні компоненти та їхню взаємодію.

Завдяки таким платформам викладачі отримують унікальні можливості для підвищення якості навчального процесу, роблячи його більш сучасним і гнучким. Поєднання PhET і Tinkercad дозволяє охопити як теоретичні, так і практичні аспекти фізики, що сприяє всебічному розвитку здобувачів освіти. Таким чином, комбіноване використання платформ PhET і Tinkercad є найбільш ефективним у сучасній шкільній фізиці. PhET використовується для пояснення основних принципів, тоді як Tinkercad сприяє застосуванню теорії до реальних інженерних завдань.

Список використаних джерел:

1. Vidak A., et al. Augmented Reality Technology in Teaching about Physics: A systematic review // *European Journal of Physics*. 2023. DOI: 10.1088/1361-6404/ad0e84.
2. Li Y.H., Su C.Y., Ouyang F. Integrating Self-Explanation into Simulation-Based Physics Learning for 7th Graders // *Journal of Science Education and Technology*. 2024. №33, с. 286–299. DOI: 10.1007/s10956-023-10082-9.
3. Enhancing Learning through Active Engagement in Physics Education // *Physical Review Physics Education Research*. – American Physical Society, 2023. DOI: 10.1103/PhysRevPhysEducRes.19.020116.
4. Bitzenbauer P., Hennig F. Flipped classroom in physics teacher education: (how) can students' expectations be met? // *Frontiers in Education*. 2023. № 8:1194963. DOI: 10.3389/feduc.2023.1194963.

РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Юдько Г.О., *завідувач відділення*

ВСП «Нікопольський фаховий коледж ДДАЕУ»

*Кожен, хто перестає вчитися, старіє, – не важливо, в 20 або 80 років, –
а будь-який інший, хто продовжує вчитися, залишається молодим.*

Найважливіше в житті – це зберегти мозок молодим.

Генрі Форд

Головним завданням освіти дорослих в Україні є створення культурно-освітнього середовища, яке здатне забезпечити сприятливі умови для навчання й виховання на принципах Life education (освіта впродовж життя). На думку Л.Є. Сігаєвої: «освіта дорослих має глибоку життєву зумовленість, де відбувається значне накопичення знань у всіх сферах науки, техніки та культури; відбувається розвиток демократичних починань, що сприяють активній соціологічній позиції; кардинально змінюється життєвий і професійний шлях кожної людини».

З урахуванням воєнного стану в Україні можна виокремити додаткові суперечності між: інтенсивно змінюваними умовами життя в країні й недостатньою здатністю дорослої людини успішно адаптуватися до нової ідеологічної й соціокультурної ситуації; задекларованим визнанням ключової ролі освіти у суспільстві, що дає їй підстави посісти провідні позиції в культурі, визначати перспективи розвитку країни та ігноруванням випереджувальної функції освіти в суспільстві; об'єктивним підвищенням ролі освіти дорослих, її впливом на соціально-економічні процеси та відсутністю юридичного, фінансового й науково-методичного забезпечення. Призначення сфери освіти дорослих у вузькому контексті полягає в забезпеченні кваліфікації відповідного рівня. Освіта дорослих вирізняється гнучкістю й динамічністю, швидко реагує на усі сучасні соціальні вимоги та особистісні потреби дорослої людини. Отже

узагальнене значення освіти дорослих в умовах воєнного часу можна репрезентувати такими чинниками:

1) усвідомленням власної причетності кожної людини до світової спільноти з її культурними загальними і професійними тенденціями як результат процесу глобалізації;

2) динамікою процесів і явищ оточуючого середовища, які необхідно усвідомлювати, сприймати, адаптуватись до них;

3) збільшенням інформаційного простору, суттєвими змістовими змінами інформації, що вимагає умінь переопрацьовувати її, переносити й використовувати в нових умовах, використовувати сучасні технології;

4) посиленням суб'єктивної позиції в соціумі, що потребує самостійності й відповідальності за власне життєзабезпечення;

5) зростанням ролі особистості, її інтересів, комунікативних здібностей. Водночас можна зазначити, що системна криза, спричинена кардинальними змінами в соціально-економічних відносинах, активний світовий курс на ринкову економіку змінили ситуацію в сфері освіти дорослих. Ці зміни, як вважають вчені, неоднозначні та мають як позитивний (усвідомлення світовою спільнотою ролі освіти дорослих), так і негативний вияв (скорочення термінів навчання, комерціалізація багатьох напрямів освіти дорослих, регіоналізація освіти).

Нині в освіті дорослих переважають позитивні зміни. Важливого значення набувають такі цілі, як відновлення стабільності, динамічного розвитку суспільства, саморозвиток особистості, розвиток її громадянської позиції, професійної, побутової сфер; серед нових напрямів освіти дорослих, що тільки набувають поширення в нашій державі, але вже добре відомі в європейських країнах, - освіта людей похилого віку, професійне навчання людей з обмеженими можливостями, освіта людей тимчасово позбавлених волі. Урізноманітнюються освітні послуги, які надають дорослим на фірмах, корпоративне навчання, короткотермінові курси і семінари, навчання на виробництві, а також поширене нині приватне навчання (наприклад, навчання іноземним мовам, керуванню

автомобілем тощо).

Трансформуються чинні структури освіти дорослих у більш гнучкі, здатні відповідати сучасним вимогам (наприклад, створення на базі вечірніх шкіл поліфункціональних Центрів освіти дорослих; об'єднання гуртків за інтересами в Університети для людей старшого віку; модифікація курсів підвищення кваліфікації тощо). В сучасній освіті дорослих суб'єкт навчання бере участь не тільки у виборі освітнього напрямку, але й у відборі й структуруванні змісту навчання, його форм, технологій, темпу навчання, активному використанні сучасних інформаційних технологій.

З урахуванням вітчизняного менталітету й історичного досвіду, умов воєнного стану можемо виокремити такі напрямки освіти дорослих, що нині потребують особливої уваги в Україні :

- необхідність зорієнтувати освіту дорослих на загальнолюдські цінності, ідеали гуманізму; гармонізувати інтереси особистості й суспільства, а також зробити її доступною для всіх верств населення, створити об'єктивні умови для максимального розвитку особистості, реалізації усіх особистісних потенційних можливостей, що сприятиме як успішній адаптації до мінливих соціально-економічних умов, так і соціальній захищеності дорослої людини;

- здоров'я та освіта пов'язані між собою: для того, щоб піклуватися про своє здоров'я і добробут, потрібні знання, вміння, відповідні поведінка та ставлення, що розвиваються поступово все життя. Здоров'я нашого суспільства залежить від навчання протягом усього життя;

- трансформування життя та надання людям нових можливостей для працевлаштування, забезпечення шляхів до навчання, допомога особам, які свого часу (і через воєнний стан) не закінчили навчання, продовжити його, активізувати творчі та культурні поривання людей, а також заохочувати їх до ведення більш здорового способу життя;

- уможливлення соціальної мобільності. Підтримка як тих, хто не зміг повною мірою скористатися перевагою початкової освіти, так і тих, хто має намір продовжувати навчання як дорослий учень.

- створення можливостей для покращення життя індивідів, а також для того, щоб зробити суспільства більш рівними у ширшому масштабі, забезпечити інтенсивніший економічний розвиток.

Освіта дорослих в Україні повинна враховувати дефіцит робочої сили з відповідними знаннями і пропагувати навчання протягом життя, щоб озброїти громадян навичками, необхідними у сучасній економіці.

Державі потрібно збільшити інвестицій в людські ресурси, особливо через навчання дорослих підприємствами. Стан розвитку освіти протягом життя повинна перебувати в центрі уваги суспільства.

Адже освіта – найпотужніший інструмент, який можна використовувати, щоб змінити світ.

**ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ
СУСПІЛЬСТВА У ВОЄННИЙ ЧАС: ДОСВІД ТА ПРАКТИКИ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ
ЗВІЛЬНЕНИХ У ЗАПАС ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ М. КРИВОГО РОГУ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Яковішина А.О., *заступник директора з НМР Міжрегіонального центру професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Кривого Рогу Дніпропетровської області*

Воєнний стан, який Україна переживає з 2022 року, кардинально змінив соціально-економічні умови життя громадян та поставив перед суспільством нові виклики. Масова міграція населення, руйнування інфраструктури, зростання рівня безробіття та необхідність реінтеграції військовослужбовців у цивільне життя вимагають комплексних підходів до відновлення суспільства. У цьому процесі надзвичайно важливою є освіта дорослих, яка сприяє соціальній адаптації, професійній переорієнтації та відновленню економічної активності населення.

В умовах війни значна кількість людей втратила роботу або можливість працювати за своєю спеціальністю. Особливо вразливими групами стали внутрішньо переміщені особи (ВПО), учасники бойових дій, члени їх сімей, особи з інвалідністю, багатодітні родини та інші соціально вразливі категорії. Для цих груп навчання новим професіям, підвищення кваліфікації або перепідготовка стають ключовими механізмами повернення до економічно активного життя.

Ринок праці в Україні зазнав значних змін. Частина підприємств припинила свою діяльність або була змушена релокуватися. Це призвело до дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили. Освіта дорослих дозволяє оперативнo реагувати на ці зміни шляхом навчання громадян за актуальними професіями, що відповідають потребам регіональних економік. Завдяки цьому забезпечується формування нового людського капіталу, здатного відновлювати

економіку країни.

Крім економічних аспектів, освіта дорослих має вагомий соціально-психологічний вплив. Для учасників бойових дій та ВПО навчання новим професіям є частиною процесу адаптації до мирного життя. Здобуття нових знань і навичок не лише підвищує їхні шанси на працевлаштування, а й допомагає подолати психологічні травми та повернути почуття власної гідності. У цьому контексті особливо важливим є психолого-педагогічний супровід навчального процесу, який дозволяє ефективніше долати бар'єри адаптації.

Одним із ключових інструментів реалізації цієї місії є діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти, таких як Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Кривого Рогу Дніпропетровської області, який має багаторічний досвід у сфері професійного навчання дорослих. Центр здійснює навчання за широким спектром професій, адаптуючи навчальні плани до потреб конкретних груп населення. Зокрема, програми професійної адаптації учасників бойових дій включають не лише професійну підготовку, а й роботу з психологами та індивідуальними наставниками.

Окрему роль відіграє співпраця навчальних закладів із державними та міжнародними партнерами. Так, Міжрегіональний центр бере участь у проєкті «Навчання заради змін», що реалізується в межах Програми «Професійна освіта в Україні/Skills4Recovery» за підтримки GIZ (Німецького товариства міжнародного співробітництва). У межах проєкту дорослі громадяни, ВПО, учасники бойових дій та інші вразливі категорії населення отримують можливість безкоштовного навчання, фінансової допомоги та психологічної підтримки. Цей проєкт є прикладом того, як міжнародна співпраця може сприяти відновленню економічної та соціальної стабільності країни.

Освіта дорослих — це не лише інструмент відновлення економіки, а й механізм соціальної згуртованості. Надання рівних можливостей для навчання різним категоріям громадян сприяє соціальній рівності та забезпечує доступ до сучасних професій незалежно від регіону проживання, віку чи соціального статусу. Це особливо важливо в умовах війни, коли соціальна згуртованість та

спільна мета мають велике значення для відновлення країни.

Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців- це єдиний багатoproфільний заклад професійної (професійно-технічної) освіти, що розташований у Центрально-Міському районі м. Кривого Рогу Дніпропетровської області. Як державний професійно-технічний навчальний заклад III атестаційного рівня, I рівня акредитації, Центр готує трудові резерви для промислового потенціалу регіону.

Центр має ліцензії на підготовку кваліфікованих робітників за 91 професією у різних галузях: машинобудівній, автомобільній, швейній, харчовій, сільськогосподарській, а також у сфері послуг. Крім того, навчальний заклад готує фахових молодших бакалаврів за такими спеціальностями, як «Автомобільний транспорт», «Технології легкої промисловості», «Харчові технології», що відповідає потребам регіону та ринку праці.

Загальний ліцензований обсяг Центру складає 3785 місць, в 2024 році загальний контингент за бюджетом становить 948 осіб.

За майже три десятиліття роботи Центр набув значного досвіду у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації дорослого населення. Навчання дорослого населення здійснюється за денною, вечірньою (змінною), очно-заочною, дистанційною, формою навчання, з відривом і без відриву від виробництва та за індивідуальними навчальними планами.

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації Центр активно працює над перепідготовкою за ваучерами для дорослих, включаючи внутрішньо переміщених осіб, учасників бойових дій та членів сімей загиблих захисників України. Співпраця з міськими центрами зайнятості, зокрема з Донецьким, Харківським, Запорізьким регіонами, допомогла забезпечити близько 300 осіб новими професіями, що є важливим внеском у підтримку громадян у важкий час. Так у 2024 навчальному році, було перепідготовлено за ваучерами 95 осіб, з них 88 - ВПО Донецької області, всього професійне (професійно-технічне) навчання пройшли 291 особа.

У цьому році Міжрегіональний центр став одним із партнерів проєкту «Навчання заради змін», який виконується у межах Програми «Професійна

освіта в Україні/Skills4Recovery», що реалізується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH та діє за дорученням Уряду Німеччини. Мета цього проєкту - навчити людей, які хочуть отримати необхідну для відбудови України професію.

Також у листопаді 2024 року Центр взяв участь та почав співпрацювати в Програмі економічної стійкості України (ERP) за підтримки Швейцарії через Швейцарську агенцію розвитку та співробітництва (SDC) Мета проєкту: підтримка постраждалого від війни населення та підприємств у адаптації до мінливого ринку праці через освіту, в тому числі неформальну освіту, тренінг для дорослого населення.

Таким чином, освіта дорослих у воєнний час є стратегічним інструментом відновлення суспільства. Вона дозволяє створити умови для професійної мобільності громадян, сприяє психологічній адаптації та забезпечує інтеграцію соціально вразливих груп у суспільне та економічне життя.

Розширення програм професійного навчання дорослих та підтримка закладів освіти, таких як Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Кривого Рогу Дніпропетровської області, мають стати пріоритетними завданнями державної політики у сфері освіти та соціальної реінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Освіта і наука України в умовах воєнного стану [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/>
2. Лук'янова Л. Освіта дорослих: сучасні стратегії і практики в Україні та зарубіжжі : монографія [Лариса Лук'янова]. – К. : ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 340 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736567/1/monografiya_blok_31.03.21.pdf
3. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3218/1/andragogika.pdf>

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ П(ПТ)О

Яницька Н.В., *здобувачка вищої освіти*

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджмент освіти» НАПН України

Інноваційні тенденції в освіті вимагають від сучасних закладів освіти підготовки фахівців нового покоління. Ці фахівці повинні бути готовими працювати в умовах, де вимоги суспільства постійно зростають, а технологічні зміни відбуваються швидко. Для реалізації цих вимог необхідно знайти та впровадити такі технології навчання, які відповідали б міжнародним стандартам і забезпечували підготовку майбутніх спеціалістів на високому професійному рівні.

Традиційні лекційні методи часто не сприяють активному залученню здобувачів до процесу вивчення матеріалу та не стимулюють розвиток їх критичного мислення та творчого потенціалу. У цьому контексті інтерактивні методи стають важливим інструментом для активізації освітнього процесу та підвищення ефективності навчання. Інтерактивні технології дозволяють створити навчальне середовище, яке відповідає сучасним вимогам до комунікативних та творчих навичок, необхідних для успішної кар'єри у сучасному світі. Крім того, зростаюча роль технологій вимагає використання інтерактивних методів навчання, які включають різноманітні цифрові інструменти та онлайн-ресурси.

Дослідження щодо використання інтерактивних методів навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти зосереджені на теоретичних і методичних аспектах розвитку комунікативної компетентності у майбутніх фахівців. Ці аспекти досліджуються такими науковцями, як Р. Осадчук, Л. Петровська, С. Петрушина, Л. Столяренко, О. Тюптя та ін. Вони аналізують особливості формування комунікативної компетентності у майбутніх

професіоналів в рамках професійної (професійно-технічної) освіти.

На основі поглядів вчених, освітню технологію можна розуміти як сукупність способів і засобів оптимального досягнення мети суб'єктами освітнього процесу. Згідно з О. Дубасенюком, вибір складових у конкретній технології залежить переважно від кінцевої та проміжних цілей, а також від різних факторів, таких як рівень попередньої підготовки здобувачів освіти, їх здібності та індивідуальні особливості сприймання, рівень технічної оснащеності та інші [1].

Серед педагогічних методів, що застосовуються в закладах освіти України, найбільш поширеними є інтерактивні технології (автори: О. Пометун, Л. Пироженко). Термін "інтерактивний" походить від латинських слів "inter" - між, та "activ" - активний. Згідно з лексичним значенням слова "інтерактивність" у перекладі з англійської мови, "inter" означає взаємний, "act" - діяти, що вказує на здатність взаємодіяти [3].

О. Комар визначає інтерактивність як принцип побудови і функціонування педагогічного, психологічного, комп'ютерного спілкування в режимі діалогу інтерактивне навчання, як вважають багато науковців, відіграє ключову роль у сучасній освіті, оскільки воно вирішує кілька важливих завдань одночасно.

1. Розвиток комунікативних вмінь і навичок: Інтерактивне навчання сприяє зближенню здобувачів освіти, допомагає встановлювати емоційні контакти та розвивати навички спілкування.

2. Вирішення інформаційних завдань: Інтерактивне навчання надає здобувачам освіти доступ до необхідної інформації, яка є ключовою для успішної спільної діяльності. Це може бути не лише теоретична база, а й практичні навички та приклади, що допомагають зрозуміти тему глибше.

3. Розвиток загальних навчальних та наукових вмінь і навичок: Інтерактивне навчання сприяє розвитку критичного мислення, аналітично синтетичних навичок, вміння ставити цілі і працювати над їх досягненням.

4. Виховна мета: Інтерактивне навчання навчає працювати в команді,

враховувати думку інших, вирішувати конфлікти та досягати спільних цілей. Це сприяє розвитку емпатії та толерантності. Крім того, інтерактивне навчання також може допомагати здобувачам освіти відпочити, зняти стрес і нервові напруження, змінити форму навчання для кращого засвоєння матеріалу. [2].

Отже, в контексті сучасних викликів у сфері освіти та ринку праці дослідження використання інтерактивних методів навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є актуальним і важливим для підвищення якості навчання та підготовки майбутніх фахівців, та сприяє не лише активізації здобувачів освіти, а й розвитку їх критичного мислення, комунікативних навичок, здатності до співпраці, підвищенню рівня якості освіти, ефективності засвоєння професійних компетентностей, що є важливими складниками сучасного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка майбутнього педагога до педагогічної діяльності : монографія. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2020. 193 с
2. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової професійно-технічного навчального закладу до застосування інтерактивних технологій: дис. д-ра пед. наук: 13.00.04. «Професійна педагогіка». Черкаси, 2021. 344 с.
3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб., за ред. О. І. Пометун. Київ : А.С.К., 2020. 192 с.

ПРОФЕСІЙНО-ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА-АНДРАГОГА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

*Ярич І.Я., методист, викладач інформатики та комп'ютерних дисциплін
Державного навчального закладу «Вище професійне училище №34 м. Стрий»*

Андрагогіка – це мистецтво навчання дорослих на основі досвіду, як особистого, так і професійного, де встановлюються власні навчальні цілі, проєктуються стратегії та оцінюється прогрес для їх досягнення. Навчання дорослих орієнтоване та вмотивоване на вивчення концепції потребам сьогодення, здобувачі освіти найбільш зацікавлені у навчанні, їх навчання має пряме відношення до реальних життєвих ситуацій, роботи, підвищення свого особистого чи професійного спрямування.

Андрагогіка розглядає здобувачів освіти, які є незалежними та самокерованими особистостями, які відіграють активну роль у своєму навчальному процесі, де знання виникають з їх досвіду і негайно використовуються у житті або роботі. Процес навчання андрагогічних здобувачів освіти керуються внутрішніми мотивами такими, як особистий інтерес, кар'єрний ріст, самовдосконалення, бажання вирішувати реальні проблеми.

Сучасний педагог-андрагог разом з учасниками навчального процесу діляться власним досвідом, знаннями, практикою, працюють над виявленням та розв'язанням проблеми, розробляють практичні рішення їх реалізації. За визначенням Малколма Ноулза, принципи навчання дорослих є те, що педагоги здобувачам освіти створюють навчально-освітнє середовище та здійснюють управління ним:

- ✓ демонструють сучасні можливості для самореалізації;
- ✓ допомагають прояснити свої очікування, провести діагностику, ідентифікувати життєві проблеми з їх освітніх потреб;

- ✓ забезпечують фізичні умови, сприятливі для навчання;
- ✓ будують стосунки довіри та співпраці як з особистостями;
- ✓ залучають до спільного процесу формулювання та можливих методів досягнення цілей;
- ✓ допомагають самовдосконалюватися на виконанні поставлених завдань, застосувати власний досвід до освітніх ресурсів;
- ✓ допомагають інтегрувати нові знання в їх досвід;
- ✓ залучають критерії в розробку і методи для виміру прогресу навчання та процедури самооцінки.

Процес андрагогічного навчання, коли здобувачі освіти беруть активну участь у навчальному процесі, спираючись на власний досвід і співпрацюючи з іншими для створення нових знань, формують наступні етапи:

- I. Створення клімату для навчання;
- II. Встановлення структури для спільного планування;
- III. Діагностування освітніх потреб;
- IV. Формулювання напрямів навчання;
- V. Розробка форми освітнього досвіду;
- VI. Управління виконанням освітнього досвіду;
- VII. Оцінювання результатів і повторне діагностування освітніх потреб.

Андрагогічні засади навчання та викладання для здобувачів освіти здійснюється на основі діагностики, яка включає:

- ✓ проєктування моделі бажаного кінцевого результату викладання і навчання;
- ✓ оцінка реального рівня знань;
- ✓ оцінка різниці між бажаним результатом та реальним рівнем знань.

Рівень сформованості цифрових компетентностей сучасного педагога-андрагога показує його готовність до активного застосування цифрових технологій в навчальному процесі. Під професійно-цифровою компетентністю педагога-андрагога розуміють динамічну комбінацію системи знань, умінь,

навичок, способів мислення, поглядів та інших особистих якостей щодо застосування інформаційно-цифрових технологій для спілкування з здобувачами освіти, в педагогічній діяльності, власного професійного розвитку. Успіху досягатиме саме той педагог, де він разом із здобувачами освіти будуть володіти цифровими компетентностями на одному рівні.

Сучасний педагог-андрагог може сам обирати, створювати та змінювати цифрові ресурси, керувати ними, захищати та поширювати їх, застосовувати у процесі навчання, здійснювати особистісно-орієнтований та компетентнісний підхід, ефективно використовувати цифрові технології у своєму навчанні та для покращення практики викладання і підтримки навчання здобувачів освіти, забезпечувати управління освітнім процесом, враховуючи його психологічний аспект. Цифрово-компетентним педагогом-андрагогом є той, який вміє інтегрувати цифрові технології такі, як онлайн-ресурси, онлайн-платформа, інтерактивні дошки та системи управління навчанням у свою навчальну програму та може оцінити їхню ефективність у сприянні навчанню здобувачів освіти.

Основною навичкою сучасного цифрового педагога-андрагога є вміння використовувати різні методи, освітні інструменти в навчанні, захистити себе та здобувачів освіти. До цифрових навичок сучасного педагога-андрагога відносять:

- ✓ вільне володіння комп'ютером та програмним забезпеченням;
- ✓ ведення власного акаунту у соцмережах;
- ✓ комунікацію та самопрезентацію;
- ✓ демонстрацію відеоуроків на Youtube та інших каналах;
- ✓ запис власних відеоуроків у високій якості та їх монтаж;
- ✓ використання різних платформ та віртуальних дощок для зустрічей;
- ✓ використання лінків, генерування QR-кодів та вміння навчити цього здобувачів освіти;
- ✓ роботу з електронними журналами;

✓ цифрові ресурси на допомогу здобувачам освіти з особливими освітніми потребами.

Як бачимо з вище наведеного, що професійно-цифрова компетентність є вміння педагогом-андрагогом впевнено, ефективно, безпечно вибирати та використовувати інформаційно-цифрові технології при вирішенні дидактичних завдань таких, як впровадження інноваційних освітніх технологій, підготовка і проведення відеоконференцій, проведення майстер-класів тощо.

Професійно-цифрова компетентність сучасного педагога-андрагога включає:

✓ здатність використовувати професійні знання для роботи у цифровому середовищі;

✓ бути ознайомленим з новинками функціональних можливостей цифрових технологій та використовувати їх при навчанні;

✓ використання та впровадження інтерактивних та цифрових технологій в освітньому середовищі;

✓ застосування електронних освітніх ресурсів, онлайн-інструментів з метою пошуку, логічного відбору, систематизації інформації;

✓ впровадження адаптивного, змішаного, дистанційного, хмарного та мобільного навчання;

✓ розробку презентацій та творчих проєктів з використання цифрових технологій;

✓ співпрацю з учасниками освітнього процесу за допомогою цифрових технологій;

✓ створення цифрового контенту;

✓ створення програм з навчання, тренінгів, освітніх ресурсів;

✓ підготовку онлайн-тестів, онлайн-опитувань, онлайн-бесід тощо.

Завдання сучасного педагога-андрагога полягає у:

✓ створенні інформаційно-освітнього простору, що включає технічні, програмні, телекомунікаційні та методичні засоби, які дозволяють застосовувати

в освітньому процесі нові інформаційні технології та здійснювати збір, зберігання і обробку даних системи освіти;

✓ здійсненні підтримки освітнього процесу і автоматизації управлінської діяльності;

✓ забезпеченні підвищення якості освіти.

Завдання, функції, методологічні підходи, дидактичні принципи роботи сучасного педагога-андрагога взаємопов'язані та спрямовані на формування професійно-цифрової компетентності, що є обов'язковою складовою його підвищення кваліфікації.

Отже, як бачимо, педагог-андрагог повинен не лише передавати предметні знання, а й відповідати за формування цифрової грамотності у здобувачів освіти, бути експертом у впровадженні цифрових технологій в навчальний процес. Професійно-цифрова компетентність педагога-андрагога – це самокероване навчання, співпраця та дослідження, що є запорукою ефективного навчання!

Список використаних джерел:

1. Вдовенко І., Вдовенко О., Вдовенко С. Особливості формування інформаційно-цифрової компетентності педагога професійного навчання. 2023. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/551/584> (дата звернення: 16.11.2024).

2. Жосан О. Андрагогічні засади навчання людини впродовж життя. *Педагогічний вісник 105 років з дня народження В.О. Сухомлинського*. 2023. Т.59-60. №1-2. С.11-16.

3. Лук'янова Л. Павлов І. Сутнісний аналіз андрагогічної моделі М. Ноулза та доцільність її використання у сучасній практиці навчання дорослих *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2020. Т.17. №1. С. 9-19.

4. Мирошниченко О.А. Зміст і структура цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Т.3. №70. С. 119–123.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

*Ярич І.Я., методист, викладач інформатики та комп'ютерних дисциплін
Державного навчального закладу «Вище професійне училище №34 м. Стрий»*

Інклюзивна освіта – це процес розвитку загальної освіти, який забезпечує доступність освіти для здобувачів з особливими потребами. Метою інклюзивної освіти є створення таких умов отримання освіти, в яких будь-який здобувач зможе адаптуватися незалежно від її індивідуальних особливостей.

Реалізація цифрових компетентностей інклюзивної освіти здійснюється через професійну підготовку педагогів до роботи із здобувачами з особливими освітніми потребами, отримання додаткових компетенцій, навчання на додаткових курсах підвищення кваліфікації, необхідних для повноцінного навчання і спілкування з ними. Формами і методами організації освітнього процесу, вмінь формування потреб пізнавальної активності, використання інформації, самостійного пошуку та шляхів вирішення поставлених задач для здобувачів з особливими освітніми потребами є:

- ✓ організація гнучкого режиму навчання;
- ✓ забезпечення вибору цілей, рівня, засобів, форм роботи, дидактичного матеріалу;
- ✓ організація самостійної діяльності на відповідному рівні та діапазоні можливостей, що дозволяє бути успішним;
- ✓ організація діяльності та співпраці у малих групах;
- ✓ організація ігрових ситуацій, де є можливість спробувати себе у різних ролях та позиціях;
- ✓ використання технічних засобів навчання для кожної категорії;
- ✓ гнучка організація заняття, багаторівневе подання матеріалу з

урахуванням індивідуальних особливостей кожного.

Інклюзивне навчання з використанням цифрових компетентностей здобувача освіти пов'язується з реальним життям, створюються та відтворюються ситуації, що є можливими в реальному житті, проживання яких є основою для їх подальшої соціалізації в умовах інклюзивної освіти:

- ✓ використання різних форм і методів організації;
- ✓ практичні роботи пов'язані з роботою на комп'ютері;
- ✓ знання, уміння і навички скореговують відповідно до психічних і фізичних можливостей здобувача освіти;
- ✓ технічні засоби навчання, дидактичний матеріал;
- ✓ здійснюється індивідуально-диференційований підхід відповідно до індивідуальних можливостей здобувачів освіти;
- ✓ завдання для самостійної роботи подають на основі повністю розібраних аналогічних прикладів;
- ✓ складні теми розглядаються поверхнево;
- ✓ вивчення нової теми розпочинається з повторення інформації, вивченої на попередніх уроках;
- ✓ акцент на досвіді практичної діяльності та на найбільш розвинені здібності здобувача освіти;
- ✓ врахування перенасиченості одноманітною діяльністю;
- ✓ досягається не тільки навчальна, розвиваюча, виховна мета, але і корекційна.

Урок для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами педагог ділить на три етапи, що сприяє забезпеченню позитивного результату в засвоєнні навчального предмету:

I етап – Організаційно-підготовчий, що передбачає підготовку до продуктивної роботи на уроці;

II етап – Основний, що вирішує головні завдання;

III етап – Завершальний, що включає підведення підсумків, систематизує

вивчений матеріал.

Роль педагога в інклюзивному освітньому процесі полягає у:

- ✓ забезпеченні доступності – наданні можливості доступності навчального матеріалу, активної участі всіх здобувачів в освітньому процесі;
- ✓ індивідуальній підтримці – допомозі здобувачам з особливими освітніми потребами у досягненні цілей та розвитку необхідних навичок;
- ✓ формуванні інклюзивної культури – заохоченні взаємоповаги, розумінні відмінностей, активної взаємодії між здобувачами освіти;
- ✓ співпраці з фахівцями – співпраці педагога з командою фахівців є важливою для надання комплексної підтримки здобувачам з особливими освітніми потребами.

Для успішного впровадження інклюзивного навчання у професійно-технічних навчальних закладах педагогу необхідно мати високий рівень підготовки, професіоналізм, творчість та володіння не лише знаннями у сфері спеціальної педагогіки, але й здатність ефективно використовувати їх у нестандартних ситуаціях. Цифрова компетентність в інклюзивному середовищі – це синтез професійно-цифрових навичок та особистісних якостей, що формуються у педагога, які дозволяють встановлювати психологічний зв'язок із здобувачами освіти, впорядковувати ефективну педагогічну взаємодію в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Цифрова компетентність дозволяє ефективно працювати з інформацією у різних форматах та за допомогою різних засобів комунікації. Формування цифрової компетентності здійснюється на основі:

- ✓ системи новітніх знань, умінь і навичок та інноваційних засобів діяльності;
- ✓ навчання упродовж життя;
- ✓ творчої самореалізації;
- ✓ здатності приймати рішення у нестандартних ситуаціях та нести за них відповідальність;

✓ системне мислення.

Цифрові технології дозволяють використовувати елементи дистанційного навчання та зробити доступними методи і форми роботи під час занять, підвищують мотивацію здобувачів освіти до вивчення конкретної дисципліни та створюють умови для формування та розвитку їх відповідних умінь і навичок.

В умовах інклюзії необхідно забезпечити навчальні кабінети та лабораторії не лише мультимедійним обладнанням, але й спеціальним програмним забезпеченням, яке розширює можливості здобувачів освіти з особливими освітніми потребами у сприйнятті та обробці навчальної інформації.

Навчальний процес за допомогою освітньої платформи Moodle сприяє організації інтерактивно-кунікативної взаємодії завдяки адаптації елементів курсу до індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти та можливості вибору часу на виконання поставлених завдань. Платформа Moodle – це потужний дистанційний ресурс із доступними можливостями до онлайн-консультацій, форумів, чатів, аудіо- та відео-зв'язку, що дозволяють здобувачам освіти взаємодіяти не тільки з педагогом, але й зі своїми одногрупниками.

Отже, інклюзивна форма навчання на сьогодні досить активно впроваджується на всіх рівнях освітньої системи в Україні. Роль педагога має дуже важливе значення для створення і підтримки інклюзивної освіти. Педагог, який має необхідні компетентності, в тому числі і цифрові, може створювати умови для підвищення якості освіти та гармонійного розвитку кожного здобувача. Важливим для нього є безперервний професійний розвиток з підвищення своєї кваліфікації, що стає першим кроком у цьому процесі. Формування у педагога цифрових компетентностей інклюзивної освіти професійно-технічних навчальних закладів стає актуальним і важливим викликом перед системою освіти.

Список використаних джерел:

1. Бовкуш К.П. Готовність педагога до інклюзивної освіти. *Педагогічні*

науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. №4(48). С. 3–9.

2. Вдовенко І., Вдовенко О., Вдовенко С. Особливості формування інформаційно-цифрової компетентності педагога професійного навчання. 2023. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/551/584> (дата звернення: 29.11.2024).

3. Губарь О.Г., Демидова Ю.О., Савастру Н.І. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти: компетентності та підходи. *Академічні візії*. 2023. Вип.26. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10245466> (дата звернення: 29.11.2024).

4. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб., К.: Науковий світ, 2018. 126 с.

5. Кушнарьова Н.М., Гуляй М.В. Особливості проведення уроків інформатики для учнів з особливими освітніми потребами. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка*. 2021. Т.168. №12. С. 122–126.

6. Мирошниченко О.А. Зміст і структура цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Т.70. №3. С. 119–123.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВИ СТУДЕНТІВ- ГУМАНІТАРІЇВ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

*Яценко М. Г., здобувач ОНС доктора філософії Ізмаїльського державного
гуманітарного університету*

Сучасний світ вимагає від освіти гнучкості, технологічності та орієнтації на розвиток ініціативності студентів. Особливо це актуально для студентів-гуманітаріїв, які, не дивлячись на специфіку своїх професій, повинні володіти інструментами аналізу великих масивів даних, критичного мислення та творчої ініціативи.

Штучний інтелект (ШІ) пропонує широкий спектр інструментів, що дозволяють вирішувати ці завдання. Використання таких технологій відкриває нові можливості у формуванні інтелектуальної ініціативи, яка є основою для ефективного навчання, професійного розвитку та адаптації до нових викликів ринку праці.

Ця доповідь розглядає педагогічні умови реалізації інтелектуальної ініціативи студентів гуманітарного спрямування засобами ШІ з акцентом на специфіку андрагогіки — науки про навчання дорослих.

1. Роль інтелектуальної ініціативи в освіті гуманітаріїв

Інтелектуальна ініціатива в освітньому процесі проявляється через: самостійний пошук нових знань, творче застосування набутих умінь, вміння формулювати оригінальні ідеї та захищати їх.

Для студентів-гуманітаріїв інтелектуальна ініціатива має особливе значення, оскільки саме вона дозволяє їм ефективно працювати з текстовою інформацією, проводити культурно-історичні дослідження, створювати креативні рішення в умовах мінливого соціального середовища.

Штучний інтелект може слугувати каталізатором цієї ініціативи, надаючи інструменти, що дозволяють студентам глибше аналізувати, інтерактивно

взаємодіяти з навчальним матеріалом та створювати нові знання.

2. Засоби штучного інтелекту для гуманітарних дисциплін

2.1 Інструменти обробки текстів та аналізу даних

Студенти-гуманітарії часто працюють з великими обсягами текстової інформації, що потребує аналізу. Серед сучасних інструментів можна виділити:

- Natural Language Processing (NLP) — технології, які дозволяють аналізувати текст, виділяти ключові ідеї, оцінювати тональність.
- ChatGPT — використовується для отримання довідкової інформації, генерації ідей або структурування текстів.
- AntConc — інструмент для корпусного аналізу тексту, який використовується у мовознавстві для визначення частоти використання слів, аналізу семантичних полів тощо.

2.2 Віртуальні симуляції та рольові ігри

Використання віртуальних середовищ на базі ШІ дає можливість відтворювати історичні події, соціальні ситуації або креативні експерименти. Наприклад, створення симуляцій на тему "Дискусії епохи Просвітництва" дозволяє студентам відчувати себе учасниками подій, аналізуючи позиції мислителів того часу.

2.3 Інтерактивні платформи для навчання

Онлайн-платформи (Duolingo, Coursera, EdX) інтегрують ШІ для адаптації навчального контенту під потреби студента. Це особливо корисно для студентів-гуманітаріїв, які можуть вивчати іноземні мови, історичні дисципліни чи аналізувати літературні тексти.

3. Педагогічні умови використання ШІ в освіті

Для досягнення ефективного розвитку інтелектуальної ініціативи важливо забезпечити певні педагогічні умови:

1. Мотивація до самостійного навчання.

Створення завдань, які заохочують студентів досліджувати нові теми за допомогою ШІ. Наприклад, написання есе на основі аналізу великих даних із текстових корпусів.

2. Індивідуалізація навчання.

Завдяки адаптивним алгоритмам штучного інтелекту можливо створювати персоналізовані навчальні плани, які враховують сильні сторони та слабкі місця студентів.

3. Розвиток критичного мислення.

Використання ШІ для створення інтерактивних завдань, які вимагають від студентів перевірки інформації, аналізу джерел, виявлення логічних помилок у текстах.

4. Синергія традиційних і цифрових методів.

Інтеграція ШІ в традиційний навчальний процес через проєктні роботи, семінари та групові обговорення.

4. Андрагогічні особливості у навчанні дорослих

Навчання дорослих студентів-гуманітаріїв має враховувати:

- Практичну орієнтацію. Створення завдань, які можна застосувати у професійній діяльності (наприклад, розробка маркетингових стратегій із використанням аналізу текстів).
- Гнучкість часу та формату навчання. Онлайн-курси з інтегрованими інструментами ШІ дозволяють дорослим поєднувати навчання з роботою.
- Психологічну підтримку. Забезпечення доступу до консультацій, щоб уникнути страху перед складністю нових технологій.

Отже, використання штучного інтелекту в освіті студентів-гуманітаріїв має значний потенціал для формування інтелектуальної ініціативи. Воно забезпечує глибоке залучення студентів у навчальний процес, сприяє формуванню креативності, аналітичного мислення та навичок роботи з інформацією.

Серед основних переваг використання ШІ в освітньому процесі можна виділити:

1. ***Персоналізація навчання.*** Штучний інтелект дозволяє адаптувати освітній процес до потреб і здібностей кожного студента. Завдяки цьому зменшується розрив між рівнями підготовки студентів та підвищується

ефективність навчання.

2. **Розширення доступу до знань.** Використання ІІІ створює умови для безперервного навчання, незалежно від географічного розташування, соціального статусу чи віку студента. Це особливо важливо для дорослих студентів, які прагнуть підвищити свою кваліфікацію.

3. **Мотивація до самостійної роботи.** Інтерактивні інструменти ІІІ стимулюють студентів до активного пошуку інформації, проведення досліджень і створення нових знань.

4. **Розвиток цифрових компетенцій.** Використання ІІІ сприяє формуванню у студентів важливих навичок роботи з технологіями, що стають невід'ємною складовою сучасної професійної діяльності.

Проте впровадження ІІІ в освітній процес має і певні виклики, які необхідно враховувати:

- Проблеми етики та конфіденційності. Використання інтелектуальних систем потребує чіткого регулювання у сфері захисту персональних даних.
- Підготовка викладачів. Необхідно забезпечити підвищення кваліфікації педагогів, щоб вони могли ефективно використовувати нові технології у своїй роботі.
- Рівний доступ до технологій. Для впровадження ІІІ в освіту важливо враховувати нерівність у доступі до інфраструктури між різними регіонами та країнами.

Таким чином, використання ІІІ для розвитку інтелектуальної ініціативи студентів-гуманітаріїв є не лише можливістю, але й необхідністю для адаптації освіти до сучасних викликів. Розробка нових педагогічних підходів, інтеграція цифрових інструментів та підтримка цифрової грамотності студентів створюють умови для більш ефективного навчання у системі неперервної освіти.

Список використаних джерел:

1. Кларин, М. В. (2019). Інноваційні технології у педагогіці. Київ:

Педагогічна думка.

2. Сидоренко, В. І. (2021). "Штучний інтелект в освіті: перспективи використання". *Науковий вісник*, 34, 45–52.

3. Mayer, R. E. (2020). *Multimedia Learning*. Cambridge University Press.

4. Siemens, G., & Gašević, D. (2015). *Learning Analytics and Knowledge*. Springer.

5. Биков, В. Ю. (2020). "Цифрова трансформація освіти: від теорії до практики". *Інформаційні технології і засоби навчання*, 77(1), 8–23.

6. Kaplan, A., & Haenlein, M. (2019). *Siri, Siri, in my hand: Understanding the second revolution of artificial intelligence*. Business Horizons.

ISBN 978-83-68480-00-9
DOI <https://doi.org/10.58246/XSLB8390>